UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 347.97/.99:35.072.6

CRECIUN NATALIA

AXIOLOGIA INSPECȚIEI JUDICIARE ÎN EFICIENTIZAREA ACTIVITĂȚII AUTORITĂȚII JUDECĂTOREȘTI

551.01 - TEORIA GENERALĂ A DREPTULUI

Teză de doctor în drept

Conducător științific: Negru Andrei, doctor habilitat în drept
Profesor universitar

Autor: Creciun Natalia

CHIȘINĂU, 2021

© Creciun Natalia, 2021

CUPRINS

ADNOTARE **5**

LISTA ABREVIERILOR **8**

INTRODUCERE **9**

1. ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND VALOAREA ORGANULUI DE INSPECȚIE JUDICIARĂ ÎN SPORIREA CALITĂȚII ȘI EFICIENȚEI JUSTIȚIEI **21**

1.1. Cercetarea studiilor științifice privind calitatea și eficiența justiției și rolul organului de inspecție judiciară în obținerea și consolidarea acestor indicatori 21

1.2. Abordări normativ-juridice privind locul și rolul organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar 52

1.3. Concluzii la Capitolul 1 66

2. MODUL DE ORGANIZARE A INSPECȚIEI JUDICIARE ȘI STATUTUL INSPECTORILOR JUDICIARI **69**

2.1. Locul și rolul organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar 69

2.2. Componența organului de inspecție judiciară 79

2.3. Statutul inspectorilor judiciari – componentă a independenței funcționale a inspecției judiciare 95

2.4. Concluzii la Capitolul 2 108

3. REALIZAREA ATRIBUȚIILOR DE ANALIZĂ, VERIFICARE ȘI CONTROL ÎN PROCESUL FUNCȚIONĂRII INSPECȚIEI JUDICIARE **111**

3.1. Caracteristica generală a modului de funcționare a inspecției judiciare naționale prin prisma competențelor sale 111

3.2. Specificul examinării sesizărilor privind disciplina judiciară 111

3.3. Particularitățile competenței de verificare a activității organizatorice a instanțelor de judecată 156

3.4. Concluzii la Capitolul 3 165

4. PERSPECTIVE DE MANIFESTARE A INSPECȚIEI JUDICIARE ÎN PROCESUL EFICIENTIZĂRII ACTIVITĂȚII AUTORITĂȚII JUDECĂTOREȘTI **168**

4.1. Sintetizarea căilor de eficientizare a activității autorității judecătorești ca rezultat al intervenției organului de inspecție judiciară 168

4.2. Proiectarea modelului eficient de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară în contextul unei justiții independente 180

4.3. Concluzii la Capitolul 4 204

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI **206**

BIBLIOGRAFIE **213**

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII 240
CV-UL CANDIDATULUI.....241

ADNOTARE

Creciun Natalia, „Axiologia inspecției judiciare în eficientizarea activității autorității judecătorești", teză de doctor în drept, Chișinău, 2021

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 319 titluri, 212 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 18 lucrări (1 compartiment într-o monografie colectivă, 6 articole științifice, 6 comunicări în materialele conferințelor științifice, 5 rezumate ale comunicărilor în materialele conferințelor științifice).

Cuvinte-cheie: inspecție judiciară, autoritate judecătorească, Consiliul Justiției, calitatea și eficiența justiției, etica și disciplina judiciară, control specializat, consolidarea justiției.

Scopul lucrării: cercetarea complexă a instituției inspecției judiciare și argumentarea valorii ei în procesul eficientizării activității autorității judecătorești, în dinamica unei justiții consolidate, specifice unui regim democratic de guvernare.

Obiectivele propuse spre realizare: a clarifica locul organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar; a interpreta rolul organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești; a demonstra componența substanțială a organului de inspecție judiciară; a distinge statutul inspectorilor judiciari în procesul exercitării atribuțiilor; a sintetiza particularitățile competențelor organului de inspecție judiciară; a standardiza principiile de activitate specifice organului de inspecție judiciară; a justifica valoarea organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești.

Noutatea și originalitatea științifică: cu titlu de novație, a fost proiectat un așa-numit model al organului de inspecție judiciară, prin elucidarea particularităților organizaționale și funcționale inerente unui atare organ de control judiciar. În aceeași ordine de idei, într-o manieră inedită, a fost lansată propunerea reconsiderării funcției de control a inspecției judiciare, prin instituirea în cadrul său a funcției de inspector judiciar de investigație, care să desfășoare activitate operativă.

Rezultatul obținut care contribuie la soluționarea unei probleme ştiinţifice importante rezidă în demonstrarea valorii strategice a organului de inspecție judiciară, ca element indispensabil al magistraturii, fapt care a generat clarificarea locului, rolului, componenței, a principiilor de organizare și de funcționare a acestei instituții, în vederea direcționării activității specifice de analiză, verificare și control spre eficientizarea activității autorității judecătorești, în contextul unei justiții independente și consolidate.

Semnificația teoretică: s-a reușit conceptualizarea gradului de relaționare a organului de inspecție judiciară cu magistratura și valorile ei, argumentarea componenței substanțiale a organului de inspecție judiciară, evaluarea nivelului de independență funcțională de care trebuie să se bucure inspecția judiciară, detectarea domeniilor care necesită completare sau perfecționare pe cale normativ-juridică, reconsiderarea funcției de control a inspecției judiciare etc.

Valoarea aplicativă: conținutul tezei este centrat pe aplicabilitatea concluziilor și recomandărilor cu privire la modul de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară. Opiniile lansate sunt argumentate prin prisma standardelor internaționale în domenii specifice de manifestare a justiției și pot fi luate în considerație în procesul reformării sistemului judiciar, în scopul eficientizării și consolidării justiției naționale.

Implementarea rezultatelor științifice: principalele rezultate științifice au fost argumentate în publicații științifice, care pot prezenta interes pentru subiecții implicați nemijlocit în reformarea sectorului justiției, dar și pentru teoreticieni și practicieni în drept, pentru studenți, masteranzi și doctoranzi la drept.

АННОТАЦИЯ

Кречун Наталья, «Аксиология судебной инспекции в повышении эффективности деятельности судебной власти», диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук, Кишинэу, 2021 год

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 319 наименований, 212 страниц основного текста. Результаты опубликованы в 18 статьях (1 раздел в коллективной монографии, 6 научных статей, 6 докладов конференции, 5 тезисов докладов конференции).

Ключевые слова: судебная инспекция, судебная власть, совет юстиции, качество и эффективность правосудия, судебная этика и дисциплина, специализированный контроль, консолидация юстиции.

Цель работы: комплексное исследование института судебной инспекции и аргументация ценностей, а также процесса повышения эффективности деятельности судебной власти в динамике консолидированного правосудия.

Задачи работы: определить место органа судебной инспекции в судебной системе; интерпретировать роль судебной инспекции в повышении эффективности деятельности судебной власти; продемонстрировать органический состав судебной инспекции; уточнить статус судебных инспекторов в процессе исполнения своих полномочий; обобщить компетенции судебной инспекции и их особенности; стандартизировать принципы деятельности судебной инспекции; обосновать значение судебной инспекции в повышении эффективности деятельности судебной власти.

Научная новизна и оригинальность: в качестве новации, была разработана модель судебной инспекции, в которой разъясняются организационные и функциональные особенности, присущие данному органу судебного контроля. Автором выдвинуто предложение о пересмотре контрольных функций судебной инспекции путем добавления функции оперативной деятельности.

Достигнутый результат, способствующий решению важной научной проблемы: заключается в демонстрации стратегической значимости судебной инспекции как незаменимого элемента судебной системы, что способствовало прояснению места, роли, состава, организационных и функциональных принципов, характерных для данного органа, с тем чтобы направить деятельность по анализу, проверке и контролю на повышение эффективности деятельности судебной власти в контексте независимого и консолидированного правосудия.

Теоретическая значимость: удалось определить степень взаимосвязи между судебной инспекцией, судебной властью и принципами, которыми они руководствуются; определить уровень функциональной независимости судебной инспекции; выявить области, нуждающиеся в качественной нормативно-правовой доработке; пересмотреть концепцию контрольной функции судебной инспекции и т. д.

Практическая ценность работы: содержание диссертации разработано с учетом возможности применения выводов и рекомендаций по организации и функционированию судебной инспекции. Мнения автора основаны на международных стандартах в определенных областях проявления юстиции и могут быть учтены при реформировании судебной системы с целью повышения эффективности и консолидации национальной юстиции.

Применение научных результатов: основные научные результаты нашли свое отражение в научных публикациях автора, которые могут представлять интерес для субъектов, непосредственно участвующих в реформировании юстиции, а также для теоретиков и практиков права, студентов, магистров и аспирантов.

ANNOTATION

Creciun Natalia, „The axiology of the judicial inspection in streamlining the activity of the judicial authority", PhD thesis in law, Chisinau, 2021

Structure of the thesis: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 319 titles, 212 pages of basic text. The results are published in 18 papers (1 compartment in a collective monograph, 6 scientific papers, 6 communications in collections of scientific conferences, 5 summaries of communications in collections of scientific conferences).

Keywords: judicial inspection, judicial authority, Council for the Judiciary, quality and efficiency of justice, judicial ethics and discipline, specialized control, consolidation of justice.

Purpose of the paper: realization of a complex research of the judicial inspection institution and of reasoning its value in the process of streamlining the activity of the judicial authority, in the dynamic of a consolidated justice, specific for a democratic governing regime.

Objectives of the paper: to clarify the place of the judicial inspection body in the judicial system; to interpret the role of the judicial inspection body in streamlining the activity of the judicial authority; to demonstrate the substantial composition of the judicial inspection body; to distinguish the status of judicial inspectors in the process of carrying out their attributions; to synthesize the peculiarities of the competences of the judicial inspection body; to justify the value of the judicial inspection body in streamlining the activity of the judicial authority.

Scientific novelty and originality: as a novation, a so-called model of the judicial inspection body has been designed, through elucidation of inherent organizational and functional peculiarities of such a body of judicial control. On the same note, a proposal of reconsidering the control function of the judicial inspection has been launched in a unique way, through establishing of the function of investigative judicial inspector, to carry out operative activity.

Achieved result which contributes to solving an important scientific problem: resides in the demonstration of the strategic value of the judicial inspection body, as an indispensable element of the judiciary, fact that has generated the clarification of the place, the role, the composition, organizational and operational principles specific for the named institution, in order to direct the particular activity of analysis, verification and control to streamlining the activity of the judicial authority, in the context of an independent and consolidated justice.

Theoretical significance: we succeded in the conceptualization of the degree of relationship between the judicial inspection body, the judiciary and its values, the argumentation of the substantial composition of the judicial inspection body, the evaluation of the level of functional independence that the judicial inspection must enjoy, the detection of areas that need normative and legal completion and improvement, the reconsideration of the control function of the judicial inspection etc.

Applicative value: the content of the thesis is centered on the applicability of conclusions and recommendations on the organization and functioning of the judicial inspection body. The launched opinions are argued through the prism of international standards in particular fields of manifestation of justice and can be considered in the process of reformation of the judicial system, in order to streamline and consolidate the national justice.

Implementation of scientific results: the basic scientific results have been argued and developed in scientific publications that may be of interest for the subjects directly involved in the reformation of the justice sector, as well as for theorists and practitioners in law, for students, masters and doctoral students at law.

LISTA ABREVIERILOR

Alin. – alineat

Art. – articol

CCJE - Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni

CEPEJ - Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției

CSM – Consiliul Superior al Magistraturii

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

lit. – literă

nr. – număr

pct. - punct

PIGD – Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor

pp. – pagina/paginile, articolul/articolele, punctul/punctele, paragraful/paragrafele

S.U.A. – Statele Unite ale Americii

USAID ROLISP – United States Agency for International Development, Rule of Law Institutional Strengthening Program

USM – Universitatea de Stat din Moldova

v. – versus

vol. – volum

В. – В. [In]

с. – страница [pagina]

№ - номер [număr]

INTRODUCERE

Actualitatea temei

Drepturile și libertățile fundamentale ale ființei umane constituie valori inerente vitalității unui stat de drept, în condițiile unui regim democratic de guvernare. Asigurarea bunei guvernări este o exigență inerentă a serviciului public, centrat pe satisfacerea necesităților omului. Justiția, în calitate de putere în stat și serviciu public, trebuie să corespundă exigențelor de calitate și de eficiență, astfel încât omul să se simtă protejat din punctul de vedere al garanțiilor juridice privind drepturile și interesele sale.

Actualmente, justiția națională se confruntă cu grave probleme de credibilitate, percepția publică a corupției judiciare și a ineficienței procedurilor judiciare fiind destul de înalte. Această stare de lucruri impune adoptarea unor măsuri, în vederea reformării sectorului justiției. Reforma, la rândul său, trebuie să vizeze, în mod prioritar, segmentul guvernării și autoguvernării justiției, avându-se în vedere modul de organizare și de funcționare a sistemului judiciar în integralitatea sa (judecători, instanțe de judecată, organe de autoadministrare judecătorească). Rolul determinant în asigurarea bunei guvernări judiciare revine organelor de autoadministrare judecătorească, care trebuie să propage, prin activitatea lor, protecția și garantarea drepturilor omului, cultura independenței, imparțialității, integrității și incoruptibilității autorității judecătorești. Inspecția judiciară națională – organ specializat al Consiliului Superior al Magistraturii, este un exponent al autoguvernării judecătorești. Deținând competențe de analiză, verificare și control în domenii particulare de manifestare a justiției (etica și disciplina judiciară, activitatea organizatorică a instanțelor de judecată, alte segmente ale carierei judecătorilor) și bucurându-se de autonomie funcțională, aceasta are un rol substanțial în asigurarea bunei autoguvernări judiciare.

Actualitatea abordării subiectului cu privire la axiologia inspecției judiciare în contextul eficientizării activității autorității judecătorești este explicată prin prisma relaționării directe a organului de inspecție judiciară cu valori fundamentale ale magistraturii (independența, imparțialitatea, integritatea, incoruptibilitatea, cultura juridică, conștiința juridică, drepturile omului, echitatea, etica judiciară, deontologia judiciară, disciplina judiciară), dar și cu fenomene negative, pasibile a submina aceste valori (manifestări contrare eticii, deontologiei și disciplinei judiciare, intimidări și presiuni asupra judecătorilor, atacuri publice asupra justiției, corupția judiciară, lipsa de integritate judiciară). „Valorile se constituie și funcționează într-un sistem bipolar. […] Acceptarea unei valori implică în mod necesar neacceptarea alternativei. […] Cine doreşte nu numai să cuprindă, dar şi să realizeze valorile, trebuie să le apere de non-valorile cu

care ele se leagă”[1]. Din această perspectivă, inspecția judiciară, prin activitatea sa, este capabilă să contribuie la minimizarea efectelor fenomenelor negative de natură a afecta magistratura și valorile ei, cu impact sesizabil asupra eficienței justiției naționale.

Sporirea eficienței activității autorității judecătorești constituie un obiectiv care persistă constant pe agenda autorităților publice naționale responsabile de reformarea sectorului justiției (a se vedea*:* Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016[2]; Proiectul Strategiei de dezvoltare a sectorului justiției pentru anii 2019-2022[3]; Proiectul Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității în sectorul justiției pentru anii 2021-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia[4]). Rolul decisiv în acest proces revine organelor de autoguvernare judecătorească.

Subiectul eficientizării activității justiției nu este unul de interes doar în raport cu sistemul juridic al Republicii Moldova. Entități internaționale, cu vastă experiență în administrarea justiției, sunt în căutarea unor metodologii variate și complexe de măsurare a calității, eficienței și performanței judiciare. Acesta este un segment de interes sporit pentru *Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ)*, care a publicat mai multe documente relevante, cum ar fi: Lista de verificare pentru promovarea calității justiției și a curților (2008)[5], destinată evaluării calității sistemelor judiciare naționale; Măsurarea calității justiției (2016)[6], calitatea justiției acoperind aspecte-cheie ale modului de furnizare a serviciilor judiciare; Studiu asupra calității și eficienței justiției în sistemele juridice europene (2018)[7], cu accent pe necesitatea edificării unui sistem

[1] BUZINSCHI, Elena. Teoria valorilor în reflecțiile filosofice ale lui Tudor Vianu [online]. In: *Educația în spiritul valorilor naționale și universale din perspectiva dialogului pedagogic: simp. intern., 27-28 martie 2020*, ediția a 2-a, Chișinău, Tipografia Garomont Studio, 2020, pp.109-110. [citat 04.05.2021]. ISBN 978-9975-3452-6-2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/118765

[2] Legea privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016: nr. 231 din 25.11.2011. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 06.01.2012, nr. 1-6

[3] Proiectul Strategiei de dezvoltare a sectorului justiției pentru anii 2019-2022 [online]. Ministerul Justiției. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Proiectul_Strategiei_de_dezvoltare_a_sectorul_justitiei_pentru_anii_2019-2022.pdf

[4] Proiectul Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2021-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia [online]. Cancelaria de Stat. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_617_0.pdf

[5] Checklist for promoting the quality of justice and the courts [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2008. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-efficiencyof-justice-cepej-checklist-for-promo/16807475cf

[6] Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016, pp.14-15 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548

[7] European Judicial Systems – Efficiency and Quality of Justice [online]. CEPEJ Studies no.26, Council of Europe, 2018, pp. 93, 223, 224, 237. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-92-871-8566-2. Disponibil: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c

judiciar focusat pe utilizatorii săi. CEPEJ amintește expres implicarea inspecțiilor judiciare în măsurarea calității justiției, în baza datelor colectate periodic prin sisteme de măsurare statistică[8]. Complementar, rolul inspecțiilor judiciare în eficientizarea justiției poate fi sintetizat și prin prisma competențelor atribuite inspecției judiciare, la nivelul național al fiecărui sistem juridic de referință.

Precizăm că nu în toate sistemele juridice funcționează inspecții judiciare. În același timp, în sistemele juridice în care asemenea entități există, ele au atât denumiri, cât și competențe diferite. Din aceste considerente, în abordare generică: 1) prin organ de inspecție judiciară se va înțelege acea comisie disciplinară, parte a sistemului de autoguvernare judecătorească, dar diferită de Consiliul Justiției, investită cu dreptul punerii în practică a procedurii disciplinare (Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE))[9]; 2) inspecțiile judiciare pot interveni în procesul măsurării calității justiției prin intermediul sistemelor de măsurare statistică, prin identificarea și analiza ariilor de calitate în interiorul „procesului de producție" în instituțiile judiciare (CEPEJ)[10].

În lumina acestor abordări conceptuale, activitatea organului de inspecție judiciară se circumscrie scopurilor și metodologiilor enunțate de CEPEJ, dar și de *Consorțiul Internațional pentru Excelența Curților* (Cadrul Internațional pentru Excelența Curților, ediția a II-a (2013)[11]; Cadrului Internațional pentru Excelența Curților, ediția a III-a (2020)[12]; Măsuri globale ale performanței curților (2018)[13].

Deși există recomandări, studii ample în domeniul detectării celor mai eficiente metode de sporire a calității și eficienței judiciare, până în prezent nu au fost inventate metodologii universale, care să funcționeze univoc și miraculos în toate sistemele juridice. Prin urmare, actualitatea

---

[8] Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016, pp.20 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548

[9] Avizul nr. 10 (2007) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei referitor la Consiliul Justiţiei în serviciul societăţii [online]. Strasbourg, 23.11.2007, pp.64. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1254135&Site=COE&direct=true

[10] Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016, pp.20 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548

[11] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, pp.3.1 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014-3.pdf

[12] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence, 3rd Edition, May 2020, 48 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0015/53124/The-International-Framework-3E-2020-V2.pdf

[13] Global Measures of Court Performance [online]. International Consortium for Court Excellence, Melbourne, 2nd Edition, 2018, pp. 6 [citat 20.12.2020] Disponibil: .http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0021/7617/global-measures-pre-publication-sep-2018.pdf

subiectului rezidă și în necesitatea identificării unor direcții de eficientizare a activității magistraturii în contextul realității naționale, prin includerea în acest proces a inspecției judiciare.

Importanța problemei abordate

Cercetarea subiectului privind contribuția și axiologia inspecției judiciare în contextul eficientizării activității autorității judecătorești este o necesitate în condițiile sistemului juridic național. Independența justiției este expresie valorică a statului de drept. Și responsabilitatea justiției este expresie valorică a statului de drept. Organul de inspecție judiciară este acel exponent al autoguvernării judecătorești – independent din punct de vedere funcțional - care, prin activitatea de analiză, verificare și control în domenii specifice de manifestare a justiției, asigură echilibrul dintre independența judiciară și responsabilitatea judiciară. Importanța abordării problematicii elucidate constă în faptul că independența, imparțialitatea, responsabilitatea, integritatea, calitatea și eficiența justiției nu sunt privilegii ale puterii judecătorești, ci piloni ai unui stat de drept, în care omul, drepturile și libertățile lui constituie valori fundamentale. Justiția este un serviciu public și trebuie să corespundă criteriilor de accesibilitate, transparență, calitate, echitate, astfel încât omul să poate beneficia efectiv de dreptul de acces la justiție și de dreptul la un proces echitabil.

Descrierea situației în domeniul de cercetare

Examinând lucrările științifice din ultima perioadă la nivel național și internațional, constatăm un număr destul de mare de studii valoroase abordând fenomenul justiției în cele mai vaste și variate manifestări, dar și absența unor studii complexe privind nemijlocit instituția inspecției judiciare și relaționarea sa cu magistratura. În Republica Moldova, anumite aspecte referitoare la modul de organizare și de funcționare a inspecției judiciare au fost analizate de Alexandru Cocîrță[14]. Unii autori – din Republica Moldova și România - fac mențiune despre inspecția judiciară, dar își axează studiile pe alte direcții de cercetare (Alexandru Arseni și Constantin Roșca[15]; Violeta Cojocaru[16]; Cristi Danileț[17]). Pentru cercetarea comparativă a

[14] COCÎRȚĂ, Alexandru. *Reformarea justiției în contextul implementării Planului de Acțiuni UE-Moldova* [online]: Chișinău, Arc, 2009, 128 p. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-61-526-6. Disponibil: http://www.e-democracy.md/files/alexandru-cocirta-reforma-justitiei.pdf

[15] ARSENI, Alexandru, ROȘCA, Constantin. Consiliul Superior al Magistraturii veritabil garant al independenței puterii judecătorești: reglementări legale și abordări doctrinare. In: *Revista Națională de Drept*. 2014, nr. 1(159), pp.13-19. ISSN 1811-0770

[16] COJOCARU, Violeta. Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 29-32 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/29_32_Corelatia%20dintre%20raspunderea%20disciplinara%20si%20morala%20a%20magistratului_0.pdf

[17] DANILEȚ, Cristi. Consiliul Superior al Magistraturii – competențe nelegale în domeniul deontologiei magistraților. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr.1, pp. 41-50. citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-forumul-judecatorilor-nr-1-2009.pdf

subiectului privind lucrările de inspecție judiciară sunt relevante lucrările autorilor: Ioan Gârbuleț[18], Stefaan Voet și Marcel Storme[19]; Ronald D. Rotunda (2011)[20]. Alte studii științifice la tema organizării și funcționării organului de inspecție judiciară și a valorii sale pentru sistemul judiciar nu am depistat, nici la nivel național, nici în contextul altor sisteme juridice. În circumstanțele expuse, axiologia inspecției judiciare în eficientizarea activității autorității judecătorești este examinată și apreciată cu titlu de novație pentru doctrina autohtonă, cercetarea fiind focusată atât pe ilustrarea modului de organizare a inspecției judiciare, pe analiza funcționalității sale, cât și pe argumentarea valorii sale în sporirea calității și eficienței justiției.

Scopul și obiectivele tezei

Scopul lucrării constă în cercetarea complexă a instituției inspecției judiciare și argumentarea valorii ei în procesul eficientizării activității autorității judecătorești, în dinamica unei justiții consolidate, specifice unui regim democratic de guvernare.

Obiectivele cercetării sunt:

- a clarifica locul organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar;
- a interpreta rolul organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești;
- a demonstra componența substanțială a organului de inspecție judiciară;
- a distinge statutul inspectorilor judiciari în procesul exercitării atribuțiilor;
- a sintetiza particularitățile competențelor organului de inspecție judiciară;
- a standardiza principiile de activitate specifice organului de inspecție judiciară;
- a justifica valoarea organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești.

Identificarea problemei științifice

Problema științifică propusă spre examinare în prezenta lucrare rezidă în *demonstrarea valorii strategice a organului de inspecție judiciară, ca element indispensabil al magistraturii, fapt care a generat clarificarea locului, rolului, componenței și a principiilor de organizare și de*

[18] GÂRBULEȚ, Ioan. Procedura sancționării disciplinare a magistraților. I. Etapa verificărilor prealabile. In: *Revista Universul Juridic* [online]. 2017, nr. 2, pp. 5-33 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2017/03/01_Revista_Universul_Juridic_nr_02-2017_PAGINAT_BT_I_Garbulet.pdf

[19] VOET, Stefaan, STORME, Marcel. Experiența reformei judiciare instituționale în Belgia: noile organe care administrează sistemul judiciar. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2016, nr. 1, pp. 25-41 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/art-3.pdf

[20] ROTUNDA, Ronald D. Judicial Transparency, Judicial Ethics and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp. 16-34 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-2-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf

funcționare a instituției inspecției judiciare, în vederea direcționării activității specifice de analiză, verificare și control spre eficientizarea activității autorității judecătorești, în contextul unei justiții independente și consolidate.

Ipoteza de cercetare

În rezultatul formulării problemei științifice propuse spre examinare, lansăm spre verificare următoarea ipoteză de cercetare: activitatea de analiză, verificare și control exercitată de organul de inspecție judiciară în domenii particulare de manifestare a justiției poate fi valorificată, în sensul direcționării ei spre eficientizarea activității autorității judecătorești, în contextul unei justiții independente și consolidate, prin intermediul clarificării locului, rolului, componenței și a principiilor de organizare și de funcționare a organului respectiv.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese

În mare parte, cercetarea a fost axată pe *analiza* doctrinei și a reglementărilor normativ-juridice în domeniu, în vederea realizării unei *sinteze* calitative cu privire la organizarea și funcționarea organului de inspecție judiciară și la direcționarea operațiunilor de analiză, verificare și control desfășurate de acest organ spre eficientizarea activității autorității judecătorești. Unele constatări generale – referitoare la fenomenul percepției corupției judiciare, al integrității judiciare, al gradului de comunicare între diferiți actori ai sistemului judiciar – au fost efectuate ca rezultat al *observațiilor* directe, în contextul activității profesionale cotidiene. S-a făcut apel la *metoda comparativă* în procesul cercetării conceptului și esenței instituției inspecției judiciare în sisteme juridice distincte. Aceeași metodă și-a demonstrat valabilitatea și în cazul analizei reglementărilor normativ-juridice naționale, prin compararea evolutivă a fenomenului. *Metoda logică* (prin valorificarea procedeelor de inducție și deducție) și *metoda hermeneutică* s-au dovedit a fi utile în procesul interpretării dreptului pozitiv național, în special în cazul apariției necesităților de remediere a lacunelor în drept. A fost utilizată cu prudență *metoda euristică* (analogia, generalizarea și particularizarea, problematizarea, reformularea problemei, raționamentul demonstrativ), în încercările de a lansa propuneri argumentate privind reconsiderarea funcției de control a inspecției judiciare și schimbarea accentelor în procesul de reformare a sectorului justiției naționale (evidențierea rolului fundamental al pregătirii profesionale și etice a viitorilor juriști, al integrității judiciare, al culturii și conștiinței juridice profesionale, al responsabilității judiciare asumate, în raport cu strategiile de intensificare a răspunderii și sancționării juridice a reprezentanților magistraturii). În tentativa de a proiecta un așa-numit model al organului de inspecție judiciară și-a dovedit eficiența *scenariul*, în calitate de procedeu de verificare a ipotezei și de fundamentare a concluziilor.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării

Ținând cont de gradul redus de cercetare doctrinară a subiectului privind organizarea și funcționarea organului de inspecție judiciară și interacțiunea sa cu magistratura, se profilează vaste domenii care solicită studiu avansat, prin manifestare de creativitate și originalitate. Cu titlu de novație, în conținutul tezei a fost proiectat un așa-numit model al organului de inspecție judiciară, prin elucidarea particularităților organizaționale și funcționale inerente unui atare organ de control judiciar. În aceeași ordine de idei, a fost lansată propunerea reconsiderării funcției de control a inspecției judiciare, prin instituirea în cadrul său a funcției de inspector judiciar de investigație, care să desfășoare activitate operativă. Argumentările pot fi utile în procesul de reformare a sistemului judiciar, în scopul eficientizării activității justiției naționale și realizării obiectivului final al reformei – edificarea și menținerea unei justiții consolidate și autosuficiente.

Semnificația teoretică a lucrării

Soluționarea problemei științifice formulate la elaborarea tezei a fost posibilă datorită examinării unui amplu volum de informație, cuprinsă în lucrări științifice ale unor distinși autori din Republica Moldova și din alte state. În rezultat, s-a reușit: conceptualizarea gradului de relaționare a organului de inspecție judiciară cu magistratura și valorile ei; argumentarea componenței substanțiale a organului de inspecție judiciară; evaluarea nivelul de independență funcțională de care trebuie să se bucure inspecția judiciară; detectarea domeniilor care necesită completare sau perfecționare pe cale normativ-juridică; reconsiderarea funcției de control a inspecției judiciare etc.

Semnificația teoretică a lucrării sporește inclusiv grație cercetării temei privind axiologia organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești în cadrul Teoriei Generale a Dreptului, ca știință fundamentală, generalizatoare, cu profund impact praxiologic. Astfel, instituția inspecției judiciare este examinată în abordare conceptuală, generică: sunt analizate reglementări normativ-juridice internaționale, naționale și străine, în vederea elucidării unor particularități general-valabile, standardizării unor principii organizaționale și funcționale comune și proiectării unui așa-numit model al organului de inspecție judiciară, care să fie capabil a-și manifesta efectivitatea în procesul de reformare și de consolidare a justiției, indiferent de sistemul juridic de referință.

Valoarea aplicativă a lucrării

Conținutul tezei este centrat pe aplicabilitatea concluziilor și recomandărilor cu privire la modul de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară – uneori prin redefinirea capacităților acestui organ de control. Opiniile lansate sunt argumentate prin prisma standardelor

internaționale în domenii specifice de manifestare a justiției și pot fi luate în considerație în procesul reformării sectorului justiției naționale, reformă ce nu poate ocoli segmentul autoguvernării judecătorești, din care face parte și inspecția judiciară. Or, cercetarea de ansamblu este orientată spre fortificarea mecanismelor de responsabilizare a magistraturii naționale, cu respectarea și garantarea concomitentă, la cel mai înalt nivel, a independenței judiciare.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere sunt prezentate într-o formă succintă, sistematizată, prin prisma concluziilor generale și a recomandărilor. Argumentele de rigoare au fost prezentate în conținutul lucrării, dar și, consecvent, în publicații științifice.

Unele rezultate științifice au fost prezentate spre publicare în materialele conferințelor științifice naționale și internaționale, cum ar fi: *„Integrare prin cercetare și inovare”*, USM, edițiile 2016, 2017, 2018, 2019, 2020; *„Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale”*, USM, 2017; *„Realități și perspective ale învățământului juridic național”*, USM, 2019; *„Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale”*, USM, edițiile, 2019, 2020; „*Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”*, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, edițiile 2016, 2018, 2020.

Implementarea rezultatelor științifice

În scopul investirii cu caracter aplicativ a rezultatelor științifice obținute în procesul cercetării, au fost publicate mai multe articole științifice la subiectul tezei (în ordinea apariției): 1) „Modul de apreciere a categoriilor de adresări examinate de inspecția judiciară” (Creciun N., 2018); 2) „Reconceptualizarea funcției de control a inspecției judiciare” (Negru A., Creciun N., 2018); 3) „Particular forms of evaluation and assessment of judges: between exigency of a consolidated justice and violation of justice independence” (Creciun N., 2019); 4) „La protection juridique des juges poursuivis pénalement par des mécanismes d’autogouvernement judiciaire” (Creciun N., 2020); 5) „Should the Judicial Inspection Body Care about Judicial Corruption? The Cases of Moldova and Romania” (Negru A., Creciun N., 2020); 6) „Criterii de evaluare a calității și eficienței activității inspecției judiciare” (Creciun N., compartiment în monografie colectivă); 7) „The role of Court Presidents and of the judicial inspection body in strengthening the performance of the judiciary. Functional interactions for achieving a common goal” (Țurcanu R., Creciun N., 2021). Lucrările ar putea prezenta interes pentru teoreticienii și practicienii în domeniul dreptului, inclusiv din perspectiva utilității argumentelor invocate în raport cu derularea procesului de reformare a sectorului justiției Republicii Moldova. Adițional, ar constitui un suport

relevant pentru studenții, masteranzii și doctoranzii facultăților de drept interesați de subiectul abordat.

Aprobarea rezultatelor

Teza a fost elaborată și discutată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice a Universității de Stat din Moldova. Rezultatele cercetării au fost aprobate de comisia de îndrumare din cadrul Școlii doctorale și de Departamentul Drept Public al Universității de Stat din Moldova.

Publicații la tema tezei – 18 (1 compartiment în monografie colectivă, 6 articole științifice, 6 comunicări în materialele conferințelor științifice, 5 rezumate ale comunicărilor în materialele conferințelor științifice).

Volumul și structura lucrării

Structural, teza este alcătuită din: adnotare, introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie. Volumul total al lucrării este de 242 pagini (212 pagini de text de bază), iar lista surselor bibliografice se rezumă la 319.

Cuvinte-cheie: inspecție judiciară, autoritate judecătorească, Consiliul Justiției, calitatea și eficiența justiției, etica și disciplina judiciară, control specializat, consolidarea justiției.

Sumarul capitolelor tezei.

Structural, teza este alcătuită din: adnotare, introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie.

În ***Introducere*** sunt precizate: actualitatea și importanța temei cercetate, gradul de cercetare a temei, scopul și obiectivele lucrării, problema științifică propusă spre soluționare, ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, noutatea științifică a lucrării, importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei, precum și suportul științific privind aprobarea rezultatelor cercetării.

Capitolul 1, denumit *Analiza situației privind valoarea organului de inspecție judiciară în sporirea calității și eficienței justiției,* este axat pe cercetarea abordărilor doctrinare asupra conceptului de calitate și eficiență a justiției. Examinând lucrări științifice în domeniu și analizând instrumente internaționale relevante (studii ale CEPEJ, metodologii elaborate de Consorțiul Internațional pentru Excelența Curților, jurisprudența terapeutică), conchidem că definiții stricte ale indicatorilor de calitate judiciară și eficiență judiciară nu există, precum nu sunt formulate nici metodologii universale, unice, de măsurare sau de obținere a acestor indicatori, dat fiind faptul existenței unor deosebiri esențiale în modul de organizare și de funcționare a justiției în diverse sisteme juridice. Totuși, anumite criterii de calitate și de eficiență a justiției pot fi sintetizate, atât raportate la judecători, cât și la instanțe de judecată. Pornind de la asemenea parametri, cercetarea

continuă cu detectarea ariilor de manifestare a justiției, în care poate interveni organul de inspecție judiciară, prin intermediul analizelor, verificărilor și controalelor, în vederea eficientizării activității autorității judecătorești. Este remarcat faptul că parametrii de calitate și de eficiență pot fi examinați (teoretic) și perfecționați (practic) cu referire la sistemul judiciar în integritatea sa, fiind imposibilă disocierea strictă a performanței judecătorului de performanța instanțelor de judecată. Aceasta justifică o dată în plus relevanța contextuală a examinării subiectului privind axiologia organului de inspecție judiciară în consolidarea justiției și în eficientizarea de ansamblu a activității autorității judecătorești.

În același Capitol au fost examinate reglementările normativ-juridice internaționale și naționale cu privire la organizarea și funcționarea instituției inspecției judiciare și misiunea sa în responsabilizarea magistraturii. Standardele internaționale abordează acest subiect în contextul consacrării rolului major al Consiliilor Justiției (denumire generică, avându-se în vedere autoritatea similară Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova) în exercitarea autoadministrării judecătorești, al eticii și disciplinei judiciare, al independenței judiciare, al răspunderii judecătorilor etc. Cadrul normativ-juridic național, la rândul său, este destul de detaliat la capitolul reglementării modului de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară, examinarea acestuia constituind punctul de reper în evaluarea corespunderii modelului național al inspecției judiciare exigențelor internaționale în domeniu și principiilor fundamentale specifice activității de control asupra sistemului justiției.

Instituția inspecției judiciare este studiată inclusiv în aspect comparativ, prin prisma examinării reglementărilor normativ-juridice pertinente din alte sisteme juridice.

În ***Capitolul 2*** – intitulat *Modul de organizare a inspecției judiciare și statutul inspectorilor judiciari*, este clarificat locul organului de inspecție judiciară în cadrul autorităților publice, este interpretat rolul său în eficientizarea activității autorității judecătorești, este demonstrat specificul componenței sale substanțiale și evidențiat statutul inspectorilor judiciari în procesul exercitării atribuțiilor. Este argumentată utilitatea și imperiozitatea creării inspecției judiciare în cadrul sistemului judiciar și evitarea influenței factorului politic în domeniu, în vederea asigurării funcționării sale într-o manieră independentă. Rolul organului de inspecție judiciară ar trebui să fie proeminent în domeniul responsabilizării magistraturii, fără, însă, a fi admisă persecutarea și intimidarea judecătorilor, independența acestora urmând a fi garantată la cel mai înalt nivel. Realizarea acestui deziderat depinde inclusiv de componența substanțială a organului de inspecție judiciară, cu referire atât la categoriile de profesii care se pot regăsi în cadrul său, cât și cu referire la integritatea fiecărui membru în parte. În acest sens, este recomandat inspecția judiciară să fie

alcătuită preponderent din membri judecători, ceilalți membri fiind selectați din rândul reprezentanților societății civile (profesorii titulari în domeniul dreptului având argumente solide, în calitate de candidați), pe criterii de profesionalism și integritate.

În același compartiment al lucrării este analizat statutul inspectorilor judiciari, prin prisma drepturilor, obligațiilor, restricțiilor de serviciu, prin prisma garanțiilor juridice și a responsabilității.

Capitolul 3 – *Realizarea atribuțiilor de analiză, verificare și control în procesul funcționării inspecției judiciare* – cuprinde o analiză amplă a funcționalității inspecției judiciare naționale. Este examinat modul de exercitare a competențelor atribuite prin lege, după cum urmează: verificarea unor aspecte de organizare internă a instanţelor de judecată; verificarea corectitudinii repartizării aleatorii a dosarelor în instanţele de judecată; examinarea petiţiilor privind etica judiciară; verificarea și examinarea sesizărilor privind disciplina judiciară; verificarea demersurilor Procurorului General de solicitare a acordului Consiliului Superior al Magistraturii privind pornirea urmăririi penale împotriva judecătorului; studierea temeiurilor invocate de Preşedintele Republicii Moldova sau de către Parlament la respingerea candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea sau promovarea judecătorilor în funcție; verificarea gradului de executare a hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii; primirea petiţionarilor în audienţă. Competențele privind verificarea modului de organizare internă a instanțelor de judecată și examinarea sesizărilor privind disciplina judiciară sunt analizate în paragrafe distincte ale Capitolului numit, dat fiind faptul că reglementările normative pertinente sunt mai voluminoase și multiple aspecte aflate în corelație cu modul de exercitare a acestora urmează a fi cercetate detaliat.

Ca un fir roșu în arealul operațional al inspecției judiciare este promovată obligativitatea respectării și garantării independenței judiciare și a autorității lucrului judecat.

Capitolul 4 – *Perspective de manifestare a inspecției judiciare în procesul eficientizării activității autorității judecătorești* – reprezintă un corolar al întregii cercetări, fiind axat pe sintetizarea căilor de bază prin care organul de inspecție judiciară ar fi în măsură să contribuie la eficientizarea activității autorității judecătorești. Este investigată valoarea inspecțiilor judiciare pe următoarele segmente: responsabilizarea judecătorilor; responsabilizarea președinților și a vicepreședinților instanțelor de judecată; responsabilizarea altor funcționari în cadrul magistraturii; perfecționarea activității organizatorice a instanțelor de judecată; protecția juridică a judecătorilor și a sistemului justiției împotriva unor informații publice false, cu caracter denigrator; protecția juridică a judecătorilor împotriva intimidărilor, presiunilor din partea

organelor procuraturii; numirea și promovarea în sistemul justiției a unor judecători integri (cu mențiunea că inspecția judiciară nu deține competențe de numire și promovare în funcție, având un rol subsidiar în aceste proceduri); informarea societății despre modul de organizare și de funcționare a justiției naționale.

Pornind de la particularitățile organului de inspecție judiciară și ale activității de verificare și control desfășurate de acesta, este examinată posibilitatea reliefării unor principii inerente activității de inspecție judiciară. Întru realizarea scopului și a obiectivelor tezei, este investigată oportunitatea instituirii unor principii specifice organizării și funcționării inspecției judiciare, cum ar fi: promovarea unei colaborări prudente între inspecția judiciară și entități exponente ale executivului (cu referire la Serviciul de Informații și Securitate, Centrul Național Anticorupție, Autoritatea Națională de Integritate); asigurarea continuității strategiilor și principiilor de activitate în funcționarea tuturor organelor de autoadministrare judecătorească; unificarea practicii de interpretare și de aplicare a legii la nivelul autoguvernării judecătorești; asigurarea echilibrului dintre transparență și confidențialitate în funcționalitatea inspecției judiciare.

În contextul verificării ipotezei de cercetare, privind capacitatea organului de inspecție judiciară de a demonstra, prin activitatea de verificare și control desfășurată în domenii particulare de manifestare a justiției, valoarea semnificativă în eficientizarea de ansamblu a activității autorității judecătorești, este examinată posibilitatea proiectării unui așa-numit model al instituției inspecției judiciare. Cercetarea este focusată pe relevarea reperelor fundamentale privind locul și rolul inspecției judiciare în sistemul judiciar, pe modul de organizare (sub aspectul componenței organice și al profesiilor care ar trebui să se regăsească în inspecția judiciară), modul de funcționare (din perspectiva domeniilor în care intervenția organului de inspecție judiciară este indispensabilă) și pe principiile care ar trebui să ghideze inspectorii judiciari în exercitarea competențelor, în calitate de exponenți ai autoguvernării judecătorești. Remarcăm că se tinde spre examinarea posibilității de a standardiza un așa-numit model al organului de inspecție judiciară, fiind greu de imaginat un model perfect, veritabil, unic, imuabil, care să funcționeze în orice sistem juridic, în orice perioadă de timp. Studiul este orientat spre aprecierea calității reglementărilor normativ-juridice pertinente, a rolului culturii și al conștiinței juridice profesionale specifice tuturor actorilor sistemului judiciar, a integrității acestora, în calitate de premise necesare pentru funcționarea independentă a organului de inspecție judiciară, indiferent de conjunctura politică a perioadei de referință.

1. ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND VALOAREA ORGANULUI DE INSPECȚIE JUDICIARĂ ÎN SPORIREA CALITĂȚII ȘI EFICIENȚEI JUSTIȚIEI

1.1. Cercetarea studiilor științifice privind calitatea și eficiența justiției și rolul organului de inspecție judiciară în obținerea și consolidarea acestor indicatori

Fenomenul justiției prezintă interes deosebit pentru sistemele juridice contemporane. Doctrina juridică este preocupată de cercetarea complexă a fenomenului, accentele fiind puse de savanți în mod diferit, în funcție de scopul și obiectivele cercetărilor. Majoritatea, însă, fac mențiuni despre necesitatea creării condițiilor favorabile pentru garantarea independenței organizaționale, statutare și funcționale a justiției, astfel încât aceasta, în calitate de serviciu public, să fie aptă a răspunde așteptărilor societății, pe principii de egalitate, legalitate și transparență. Prezenta cercetare este axată, primordial, pe concretizarea conceptului și a esenței organului de inspecție judiciară, a modului de organizare și de funcționare a acestuia, pe detectarea și ilustrarea gradului de relaționare a organului de inspecție judiciară cu magistratura, aprecierea rolului său în responsabilizarea judecătorilor și argumentarea substratului său axiologic în procesul eficientizării activității autorității judecătorești.

Gradul de cercetare doctrinară a instituției inspecției judiciare. Examinând lucrările științifice din ultima perioadă la nivel național și internațional, constatăm un număr destul de mare de studii, valoroase din punct de vedere teoretic și practic, abordând fenomenul justiției, dar și absența unor studii complexe privind nemijlocit instituția inspecției judiciare și relaționarea sa cu magistratura.

În Republica Moldova, anumite aspecte referitoare la modul de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară au fost analizate de Alexandru Cocîrță, în „*Reformarea justiției în contextul implementării Planului de Acțiuni UE-Moldova*”[21]. Autorul argumentează necesitatea introducerii unor modificări calitative în cadrul normativ-juridic intern și implementării unor mecanisme de aplicare în practică acestor modificări – în contextul îmbunătățirii funcționalității sistemului judiciar (unele propuneri se regăsesc în actuala redacție a legislației pertinente). Autorul apreciază pozitiv faptul creării inspecției judiciare în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii

[21] COCÎRȚĂ, Alexandru. *Reformarea justiției în contextul implementării Planului de Acțiuni UE-Moldova* [online]: Chișinău, Arc, 2009, 128 p. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-61-526-6. Disponibil: http://www.e-democracy.md/files/alexandru-cocirta-reforma-justitiei.pdf

și nu în cadrul Ministerului Justiției, în vederea excluderii suspiciunilor de dependență și control din partea executivului.

Unii autori autohtoni fac mențiune despre inspecția judiciară, în calitate de organ cu atribuții de control în cadrul autoguvernării judecătorești, dar își axează studiile pe alte direcții de cercetare (cum ar fi: Alexandru Arseni și Constantin Roșca, în „*Consiliul Superior al Magistraturii veritabil garant al independenței puterii judecătorești: reglementări legale și abordări doctrinare*”[22]; Violeta Cojocaru, în „*Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului”*[23]).

Valoare importantă pentru prezenta cercetare au anumite studii efectuate de Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM - organizație non-guvernamentală ce desfășoară activitate în domeniul analizei și reformării sistemului justiției) sau sub egida acestuia, cum ar fi: „*Evaluarea necesităților de îmbunătățire a cadrului legal privind răspunderea disciplinară a judecătorului*”[24], autori Grecu Pavel, Hriptievschi Nadejda; *„Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor”* [25], autor Cristi Danileț.

Pentru cercetarea comparativă a subiectului privind lucrările de inspecție judiciară sunt relevante: *„Procedura sancționării disciplinare a magistraților. I. Etapa verificărilor prealabile”*[26] de Ioan Gârbuleț, în care este analizată funcționalitatea inspecției judiciare a României, prin prisma exercitării competenței de examinare a sesizărilor privind disciplina judiciară; „*Experiența reformei judiciare instituționale în Belgia: noile organe care administrează sistemul judiciar*”[27] de Stefaan Voet și Marcel Storme, în care autorii examinează funcționalitatea

---

[22] ARSENI, Alexandru, ROȘCA, Constantin. Consiliul Superior al Magistraturii veritabil garant al independenței puterii judecătorești: reglementări legale și abordări doctrinare. in: *Revista Națională de Drept*. 2014, nr. 1(159), pp. 13-19. ISSN 1811-0770.

[23] COJOCARU, Violeta. Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 29-32 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/29_32_Corelatia%20dintre%20raspunderea%20disciplinara%20si%20morala%20a%20magistratului_0.pdf

[24] GRECU, Pavel, HRIPTIEVSCHI, Nadejda. *Evaluarea necesităților de îmbunătățire a cadrului legal privind răspunderea disciplinară a judecătorului* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2016, 32 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/02/2016-02-DDP-Legea-178-CRJM-web.pdf

[25] DANILEȚ, Cristi. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, 2020, 93 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf

[26] GÂRBULEȚ, Ioan. Procedura sancționării disciplinare a magistraților. I. Etapa verificărilor prealabile. In: *Revista Universul Juridic* [online]. 2017, nr. 2, pp. 6 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2017/03/01_Revista_Universul_Juridic_nr_02-2017_PAGINAT_BT_I_Garbulet.pdf

[27] VOET, Stefaan, STORME, Marcel. Experiența reformei judiciare instituționale în Belgia: noile organe care administrează sistemul judiciar. in: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2016, nr. 1, pp. 25-41 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/art-3.pdf

Înaltului Consiliu de Justiție (entitate analogică Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova) și a Comitetului consultativ și de investigare (organ cu atribuții de control asemănătoare – nu și similare – celor specifice inspecției judiciare naționale); „*Judicial Transparency, Judicial Ethics and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts*” [28] de Ronald D. Rotunda, în care autorul optează pentru instituirea unui Inspector General pentru instanțele de judecată, după modelul Consiliului Inspectorului General pentru Integritate și Eficiență (Statele Unite ale Americii), în scopul fortificării independenței justiției și a încrederii sociale în sistem.

Alte studii științifice la tema organizării și funcționării organului de inspecție judiciară și a valorii sale în eficientizarea activității sistemul judiciar nu am depistat, nici la nivel național, nici în contextul altor sisteme juridice. În circumstanțele expuse, axiologia inspecției judiciare în eficientizarea activității autorității judecătorești va fi examinată cu titlu de novație pentru doctrina autohtonă, cercetarea fiind focusată atât pe ilustrarea modului de organizare a inspecției judiciare, pe analiza funcționalității sale, cât și pe argumentarea valorii sale în sporirea calității și eficienței justiției.

Calitatea justiției. Eficiența justiției. Abordări conceptuale. Pentru a determina axiologia organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești, vom debuta cu concretizarea esenței *conceptului de eficiență a justiției*, în vederea interpretării corecte a aplicabilității lui, raportate la activitatea autorității judecătorești. Conceptul de eficiență (a justiției) se află în strânsă legătură cu *conceptul de calitate* (a justiției), interdependența dintre ele având atât conotații teoretice, cât și conotații practice.

Într-o abordare generală, *calitate* înseamnă „[…] însușire bună sau rea, […] fel de a fi, […] totalitatea însușirilor și laturilor esențiale în virtutea cărora un lucru este ceea ce este, deosebindu-se de celelalte lucruri […]”, expresia *de calitate* echivalând cu „foarte bun”[29]. *Eficient* sau *eficace*, la rândul său, are semnificație de „[…] care produce efectul scontat, […] care corespunde scopului urmărit, […] adecvat, corespunzător, […] care dă un rezultat pozitiv […]”[30].

Într-o manieră originală, termenul *calitate* este explicat de Emmanuel Jeuland, profesor la Școala de Drept din Sorbona, în *„La prise en compte de la notion de qualité dans la mesure de la performance judiciaire. : La qualité : une notion relationnelle”*. Autorul statuează că evoluția

[28] ROTUNDA, Ronald D. Judicial Transparency, Judicial Ethics and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp. 16-34 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-2-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf
[29] *Micul dicționar academic*, ediția a II-a [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/mda2
[30] *Micul dicționar academic*, ediția a II-a [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/mda2

termenului *de calitate* oscilează între idee caracteristică unei persoane sau unui lucru și valoarea sa pozitivă sau îmbunătățirea lui. Spre exemplu, un fotoliu poate fi maro și mare – acestea sunt proprietățile lui – și confortabil sau neconfortabil – aceasta este valoarea lui. Examinând conceptul calității în raport cu sistemul judiciar, este accentuat că nu există o definiție generală a calității justiției; calitatea este o noțiune juridică relațională, fiind apreciată de diferiți actori prin prisma poziției pe care o au în anumite raporturi juridice[31].

În *„Quality of courts and judiciary: European experiences and global developments"* dr. Pim Albers recunoaște că este dificil a defini conceptul de calitate, în special în domeniul justiției. La o primă vedere, calitatea relaționează mai mult cu deciziile judecătorilor. Alte aspecte ale calității judiciare sunt protecția independenței judecătorului și integritatea[32]. Același autor, în *„Towards excellent courts: an introduction of the international framework of court excellence"*, accentuează relevanța art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, din conținutul căruia pot fi constatate elemente ale calității, în raport cu instanțele de judecată: procedurile judiciare ar trebui să fie echitabile și independente; audierile judiciare trebuie să fie publice (cu anumite excepții, cum ar fi cauzele juvenile); procedurile judiciare trebuie derulate într-un termen rezonabil[33].

Doctrina juridică abordează subiectul calității justiției prin prisma mai multor accepțiuni. Spre exemplu, în *„La qualité des décisions de justice au sens du Conseil de l'Europe",* Jean-Paul Jean reflectă supra calității sistemelor judiciare (anturajul organizațional și funcțional al judecătorului), asupra calității procesului și asupra calității hotărârii judecătorești[34].

Calitatea justiției este asociată de alți autori cu calitatea hotărârilor judecătorești și calitatea procedurilor judiciare (cu referire la rigorile unui proces echitabil). Natalie Fricero, în *„La qualité des décisions de justice au sens de l'article 6 § 1 de la Convention européenne des Droits de l'Homme"*, examinează criteriile stabilite în art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului

---

[31] JEULAND, Emmanuel. *La prise en compte de la notion de qualité dans la mesure de la performance judiciaire. : La qualité : une notion relationnelle*. [Rapport de recherche] 12.15 [online]. Institut de Recherche Juridique de la Sorbonne (IRJS). 2015, pp. 131,132 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01220557

[32] ALBERS, Pim. *Quality of courts and judiciary: European experiences and global developments* [online]. 2008, pp. 2 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://sites.estvideo.net/laurens1/web-content/pdf/quality.pdf

[33] ALBERS, Pim. Towards excellent courts: an introduction of the international framework of court excellence. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp.12. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf

[34] JEAN, Jean-Paul, La qualité des décisions de justice au sens du Conseil de l'Europe. En: *La Qualité des décisions de la justice* [online]. Etudes réunies par Pascal Mbongo. Edition du Conseil de l'Europe, 2007, pp. 30 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/la-qualite-des-decisions-de-justice-etudes-reunies-par-pascal-mbongo-p/16807882a6

prin prisma a două dimensiuni: de tehnică procesuală (modalități procedurale măsurabile în termeni de eficacitate, rapiditate) și de sistem de valori[35]. Calitatea hotărârii judecătorești depinde, în mare măsură, de calitatea discuțiilor contradictorii în cadrul procesului, menționează, la rândul său, Benoît Frydman în *„L'évolution des critères et des modes de contrôle de la qualité des décisions de justice"*. Calitatea, în acest sens, potrivit autorului, nu se măsoară prin conținutul hotărârii, nici prin motivare, dar depinde de condițiile dezbaterilor, care constituie miezul procesului. Controlul calității trebuie să cuprindă și verificarea faptului dacă dezbaterile au fost desfășurate în conformitate cu regulile etice ale discuției, adică, în limbajul dreptului la apărare și al garanțiilor unui proces echitabil. Autorul constată tendința delimitării controlului substanțial, de legalitate, al calității hotărârilor judecătorești, de controlul calității justiției, sub aspectul bunei gestionări și al bunei funcționări al instituțiilor judiciare, această din urmă formă de control urmând a fi exercitată nu de o jurisdicție, nu de un serviciu guvernamental sau executiv, ci de Consiliile Superioare ale Justiției sau ale Magistraturii[36].

Calitatea organizațiilor, menționează Georg Stawa, în *„Improving Efficiency in court administration: From bureaucratical static to active court management and leadership"*, nu constă doar în îndeplinirea eficientă a sarcinilor, ci inclusiv în orientarea spre client și în adaptarea la necesitățile lui, cu referire la calitatea produsului. Suplimentar, organizația trebuie să răspundă pentru calitatea serviciului sau produsului. Pentru a permite inovarea, răspunderea în fața clientului și sporirea calității, monitorizarea și evaluarea au o importanță majoră. Mecanismele de răspundere sunt cruciale pentru a democrație funcțională. Sistemele de monitorizare și de evaluare ar trebui să faciliteze sporirea eficienței justiției și calitatea lucrului furnizat de curți[37].

Dintr-o perspectivă diferită, în *„Regulating Judges. Beyond Independence and Accountability"*, Richard Devlin și Adam Dodek, apreciază *eficiența* drept valoare a reglementării activității judecătorilor, alături de imparțialitate, independență, răspundere, reprezentativitate și transparență. Valorile constituie fundamentul oricărui sistem judiciar. Fără un asemenea

[35] FRICERO, Natalie. La qualité des décisions de justice au sens de l'article 6 § 1 de la Convention européenne des Droits de l'Homme. En: *La Qualité des décisions de la justice* [online]. Etudes réunies par Pascal Mbongo. Edition du Conseil de l'Europe, 2007, pp.50 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/la-qualite-des-decisions-de-justice-etudes-reunies-par-pascal-mbongo-p/16807882a6

[36] FRYDMAN, Benoît. L'évolution des critères et des modes de contrôle de la qualité des décisions de justice. En: *La Qualité des décisions de la justice* [online]. Etudes réunies par Pascal Mbongo. Edition du Conseil de l'Europe, 2007, pp.24, 25, 28, 29 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/la-qualite-des-decisions-de-justice-etudes-reunies-par-pascal-mbongo-p/16807882a6

[37] STAWA, Georg, Improving Efficiency in court administration: From bureaucratical static to active court management and leadership. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp.35. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf

fundament edificiul judiciar s-ar prăbuși inevitabil[38]. „Calitatea justiției se măsoară în capacitatea de a-și apăra valorile înscrise în spiritul legilor fundamentale și în special în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În lipsa acestora, justiția nu ar fi nici legitimă, nici etică, nici eficientă", punctează magistratul francez Eric Alt, în *„Calitatea hotărârilor judecătorești"*[39].

Instrumente internaționale de măsurare a calității, eficienței și performanței justiției. Complexitatea conținutului categoriilor de calitate a justiției și de eficiență a justiției și inexistența unor definiții universale ne determină să studiem abordarea chestiunii prin prisma instrumentelor internaționale pertinente. Vom menționa câteva instrumente internaționale de măsurare a calității, eficienței și performanței magistraturii, care, în opinia noastră, sunt utile în contextul eficientizării activității autorității judecătorești în ansamblu – proces care ar putea fi realizat inclusiv prin implicarea inspecției judiciare, în calitate de organ de analiză, verificare și control în domenii particulare de manifestare a justiției. Ne referim la studiile Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ), la documentele Consorțiului Internațional pentru Excelența Curților și la jurisprudența terapeutică.

Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ). În 2008 CEPEJ a adoptat o *Listă de verificare pentru promovarea calității justiției și a curților* (Checklist for promoting the quality of justice and the courts**)**, destinată evaluării calității sistemelor judiciare naționale. Potrivit acesteia, pentru asigurarea calității justiției este necesară perfecționarea mai multor segmente, cum ar fi: strategiile și politicile naționale în domeniu; resursele umane și statutul magistraturii; resursele financiare suficiente; lucrul propriu-zis sau procesul funcțional. Toate acestea constituie, într-un fel, *oferta* unui model eficient al sistemului judiciar, din perspectiva unui serviciu public. *Cererea*, la rândul său, este centrată pe așteptările utilizatorilor. Din acest punct de vedere, un nivel înalt de calitate se află în conexiune strânsă cu utilizatorii și cu o perspectivă de conducere potrivit căreia se ține cont într-o măsură suficientă de necesitățile și dorințele acestora. Un grad înalt al calității magistraturii este reflectat în încrederea publică în sistem[40].

---

[38] DEVLIN, Richard, DODEK, Adam. Regulating Judges: challenges, controversies and choises. In: *Regulating Judges. Beyond Independence and Accountability* [online]. Edward Elgar Publishing. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2016, pp.6, 9. [citat 20.12.2020]. ISBN 9781786430786 (Print), 9781786430793 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.4337/9781786430793.00007

[39] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 56 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[40] Checklist for promoting the quality of justice and the courts [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2008, pp. 4-5 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-efficiencyof-justice-cepej-checklist-for-promo/16807475cf

În 2016 CEPEJ adoptă alt document – *Measuring the Quality of Justice* (Măsurarea calității justiției). Nici aici nu este formulată o definiție universală a *calității justiției*. Se menționează, însă, că, în sens restrâns, calitatea justiției este foarte des echivalată cu calitatea hotărârilor judecătorești. Iar în accepțiune vastă, ea acoperă aspecte-cheie ale modului de furnizare a serviciilor judiciare. CEPEJ remarcă implicarea, în multe sisteme juridice, a organelor de inspecție în măsurarea calității justiției, în baza datelor colectate periodic prin sisteme de măsurare statistică (durata proceselor, fluxul și volumul de muncă). Este accentuat faptul că scopul acestor activități nu este de a elibera un certificat de calitate, ci de a asigura corespunderea cu regulile și obligațiile aplicabile magistraturii, respectarea cadrului constituțional și european, având consecințe atât în contextul evaluării profesionale, cât și în cel al acțiunii disciplinare[41].

Ulterior, într-un *Studiu asupra calității și eficienței justiției în sistemele juridice europene*, realizat în 2018, CEPEJ statuează că eficiența și calitatea justiției depind, în mare măsură, de sistemele de recrutare a judecătorilor, dar și de formarea lor inițială și continuă, de numărul lor, de statut, care trebuie să le garanteze independența și de numărul personalului care lucrează în curți, fie în calitate de asistenți ai judecătorului, fie exercitând activități judiciare. Este promovat conceptul unui sistem judiciar focusat pe utilizatorii instanțelor[42].

Observăm că doctrina juridică și CEPEJ abordează subiectul calității și al eficienței justiției atât raportat la sistemul judiciar, ca ansamblu de instanțe de judecată, cât și raportat la judecători individuali, în calitate de profesioniști exercitând funcții judiciare, calitatea hotărârilor judecătorești și calitatea procedurilor judiciare fiind direct dependente de buna organizare și funcționare a sistemului, precum și de pregătirea avansată și conduita etică a judecătorilor. La fel, observăm că, deopotrivă cu utilizarea conceptelor de *calitate* și de *eficiență* (a justiției), este folosit și termenul de *performanță*. *Performanța* este un termen complex, desemnând o „[…] realizare deosebită într-un domeniu de activitate […]”[43] – contextual, în domeniul justiției în sens larg – realizare care poate fi evaluată prin prisma unor indicatori cantitativi și calitativi, atât în raport cu judecătorii, cât și în raport cu instanțele de judecată.

---

[41] Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016, pp. 3, 5, 14, 15, 20, 21. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548

[42] European Judicial Systems – Efficiency and Quality of Justice [online]. CEPEJ Studies no.26, Council of Europe, 2018, pp.93, 223, 224. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-92-871-8566-2. Disponibil: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c

[43] *Micul dicționar academic*, ediția a II-a [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/mda2

La nivel internațional, pe lângă instrumentele recomandate de CEPEJ, există și alte instrumente de măsurare a calității și eficienței justiției, care pun mare accent pe promovarea și aplicarea unor politici de dezvoltare a instanțelor de judecată pe termen mediu și lung. Alături de categoriile *calitate*, *eficiență* și *performanță,* enunțate anterior, este încetățenită și categoria de *excelență,* aceasta desemnând un „[…] înalt grad de superioritate […]”[44].

Astfel, *Consorțiul Internațional pentru Excelența Curților*, care este alcătuit din instituții judiciare internaționale cu expertiză în instanțe și administrare judiciară, având drept scop dezvoltarea și menținerea unui cadru al valorilor, conceptelor și instrumentelor prin care curțile din întreaga lume pot evalua și perfecționa voluntar calitatea justiției și administrarea curților[45], a publicat, în 2013, *Cadrul Internațional pentru Excelența Curților (ediția a doua).* Acesta este revizuit în mod regulat, întru reflectarea noilor sisteme și a noilor inițiative în domeniu[46] (în 2020 fiind publicată și cea de-a treia ediție[47]). Cele șapte arii de excelență prin prisma cărora este recomandată evaluarea performanței instanțelor de judecată sunt: 1) organizarea internă a curții; 2) conducere puternică; 3) politici clare în cadrul instanței; 4) gestionarea calitativă a resurselor; 5) funcționarea eficientă a curții; 6) date (de performanță) sigure și de calitate înaltă; 7) un nivel înalt al respectului public. Toate aceste roluri și activități trebuie îndeplinite la cel mai înalt nivel calitativ, pentru ca instanța să fie apreciată drept una de excelență. Valorile fundamentale de referință sunt: egalitatea în fața legii, echitatea, imparțialitatea, independența la adoptarea hotărârilor, competența, integritatea, transparența, accesibilitatea, respectarea termenelor rezonabile și certitudinea. Este evidențiată indispensabilitatea respectării exigențelor unui proces echitabil, fiind promovată ideea că percepția utilizatorilor instanțelor de judecată este influențată de felul cum sunt tratați și de faptul dacă procesul a fost echitabil, mai mult decât de rezultatul favorabil sau nefavorabil. Unul dintre aspectele importante în abordarea calității și căutarea excelenței este dacă se ține cont de nevoile și percepțiile utilizatorilor curții. Corespunzător, trebuie întreprinse măsuri nu doar cu referire la nivelul de satisfacție în raport cu rezultatul procedurii

[44] *Micul dicționar academic*, ediția a II-a [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/mda2
[45] International Consortium for Court Excellence. Governance Policy [online]. January 2020, pp. 2.1 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0016/7324/icce-governance-policy-february-2020.pdf
[46] International Consortium for Court Excellence. Governance Policy [online]. January 2020, pp. 1.2, 1.4 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0016/7324/icce-governance-policy-february-2020.pdf
[47] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence, 3rd Edition, May 2020, 48p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0015/53124/The-International-Framework-3E-2020-V2.pdf

judiciare, ci și cu referire la genul de satisfacție resimțită de părți, martori, avocați în raport cu felul în care au fost tratați de judecător sau de personalul instanței[48].

În alt document - *Global Measures of Court Performance* (Măsuri globale ale performanței curților) – Consorțiul Internațional pentru Excelența Curților menționează că nu există o definiție unică privind măsurarea performanței. Însă, apreciază *gestionarea și măsurarea performanței instanței de judecată* drept o disciplină și un proces de monitorizare, analiză și utilizare a datelor privind performanța organizațională, regulat (ideal în timp real sau aproape real) și continuu, în scopul îmbunătățirii eficienței și eficacității organizaționale. Este de subliniat că gestionarea și măsurarea performanței este un instrument esențial și necesar, dar nu suficient, analogic setului de instrumente pe tabloul de bord al mașinii: un măsurător de viteză, un contor de parcurs, alte indicatoare pentru temperatură, combustibil, presiunea uleiului pe tabloul de bord nu garantează o călătorie sigură, eficientă și în termen spre destinația dorită, dar este puțin probabil să se întâmple fără ele[49].

Într-adevăr, îmbunătățirea unui indicator (sau a unor indicatori) de calitate și neglijarea altor aspecte nu constituie calea de succes spre o instanță excelentă sau spre o justiției calitativă. Spre exemplu, asigurarea instanțelor cu resurse materiale și umane suficiente este esențială pentru performanța acestora. Totuși, remarcă Pim Albers, în *„Efficient courts and court administration"*, majorarea bugetului alocat sistemului judiciar sau majorarea numărului de judecători nu sunt suficiente pentru sporirea eficienței curților, aceasta fiind influențată atât de factori externi, cât și de factori interni[50]. Pentru obținerea excelenței, este nevoie de perfecționat toate ariile de activitate a curții.

Jurisprudența terapeutică. Un alt instrument de măsurare a eficienței Justiției este considerată *jurisprudența terapeutică*. Potrivit lui David B. Wexler, jurisprudența terapeutică își are originea în domeniul legii privind sănătatea mintală[51]. Esența acesteia constă în aprecierea legii drept un potențial agent terapeutic. Și, dacă înainte se recurgea la jurisprudența terapeutică în

[48] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, pp. 2,3, 3.1.5 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014v3.pdf

[49] Global Measures of Court Performance [online]. International Consortium for Court Excellence, Melbourne, 2nd Edition, 2018, pp.2, 6, 7 [citat 20.12.2020] Disponibil: .http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0021/7617/global-measures-pre-publication-sep-2018.pdf

[50] ALBERS, Pim. Efficient courts and court administration. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp.37-40. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf

[51] WEXLER, David B. Two Decades of Therapeutic Jurisprudence [online]. In: *Touro Law Review*: 2014, vol. 24, no.1, pp. 5. [citat 20.12.2020]. ISSN 8756-7326. Disponibil: https://digitalcommons.tourolaw.edu/lawreview/vol24/iss1/4

instanțele de judecată focusate pe soluționarea problemei și găsirea soluției (cum ar fi cazul instanțelor încadrate în tratarea dependenței sau a abuzului de droguri sau în soluționarea cauzelor de sănătate mintală – funcționale, în special, în sistemul juridic al Statelor Unite ale Americii), actualmente se fac tentative serioase de integrare a acesteia pe arena juridică ordinară, în special în justiția penală și juvenilă[52].

Jurisprudența terapeutică solicită tuturor judecătorilor să recunoască faptul că ei pot fi agenți importanți ai schimbărilor și că acțiunile, cuvintele și conduita lor va afecta invariabil oamenii care vin în fața lor, în sala de ședințe. Este mai probabil ca judecătorii care recunosc impactul lor potențial și în mod conștient depun efort în dezvoltarea capacităților interpersonale și a empatiei, care constituie fundamentul judecării terapeutice, să fie mai efectivi. Spre exemplu, într-o abordare tradițională vorbim despre: proces contradictoriu, focusare pe drepturi, interpretare și aplicare a legii, judecătorul acționează ca un arbitru, individualism etc. Corespunzător, într-o abordare bazată pe soluționarea problemei, vorbim despre: proces bazat pe colaborare, focusare pe interese sau necesități, interpretare și aplicare a științei sociale, judecătorul acționează ca un mentor, interdependență etc[53]. Judecarea în maniera jurisprudenței terapeutice – constată Michael S. King în *„Therapeutic Jurisprudence's Challenge to the Judiciary"* - poate fi dezvoltată prin studiu, educație, instruire și practică, jurisprudența terapeutică fiind aplicabilă domeniilor legate de protecția copilului, de familie, drept penal, sănătate mintală și în unele cauze civile. Chiar dacă valorile terapeutice ar trebui subordonate altor valori ale justiției, în funcție de caz, comunicarea și alte tehnici pot sprijini judecătorii în îndeplinirea rolului lor vital[54].

În *„Implications for therapeutic judging (TJ) of a psychoanalytical approach to the judicial role — Reflections on Robert Burt's contribution"*, Tania Sourdin și Richard Cornes, ilustrează o realitate, provocărilor căreia nu orice sistem judiciar ar putea face față: în ce privește impactul asupra judecătorilor, judecarea prin prisma tehnicilor jurisprudenței terapeutice solicită schimbări în felul de a judeca și de a desfășura activitatea în instanțe; jurisprudența terapeutică

[52] WEXLER, David B., Getting Started with the Mainstreaming of Therapeutic Jurisprudence in Criminal Cases: Tips on How and Where to Begin [online]. In: *Revista Española de Investigación Criminológica*. 2016, vol.14, Arizona Legal Studies Discussion Paper, pp. 2-3. [citat 20.12.2020]. ISSN: 1696-9219. Disponibil: https://ssrn.com/abstract=2858589

[53] Problem-Solving in Canada's Courtrooms. A Guide to Therapeutic Justice. National Judicial Institute [online]. *Therapeutic Jurisprudence in the Mainstream, BLOG.* 2011, pp.3,4 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://mainstreamtj.wordpress.com/resources/for-judges/

[54] KING, Michael. S. Therapeutic Jurisprudence's Challenge to the Judiciary [online]. Faculty of Law, Monash University, Research Paper. 2011, no.2, pp. 7, 19, 20 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.cadrugcourt.org/wp-content/uploads/M.King_.-Ther-Jur-Challenge-to-the-Judiciary.pdf

solicită nu doar un nivel înalt de angajare, ci chiar diferite forme de angajare[55]. Cu toate acestea, trebuie să acceptăm opinia promovată de prof. univ. Rodica Ciobanu - că „cea care a plasat omul în fața multor provocări" este însăși „societatea contemporană"[56]. „Societatea, menționează dr. Veronica Mocanu, este cea care sesizează existența problemelor și generează reglementările. Gradul de dezvoltare a societății influențează nivelul de reglementare și calitatea acestora"[57]. Judecătorul, la rândul său, este parte a acestei societăți, având menirea de a contribui activ la schimbarea mentalităților, la sporirea nivelului de cultură și de conștiință socială și juridică, promovarea umanismului și a echității în exercitarea actului de justiție. Până la urmă, actul de justiție reflectă „nivelul, calitatea, eficiența și oportunitatea respectării și restaurării drepturilor și libertăților oamenilor", iar justiția este „un «barometru» al funcționării […] guvernări[i]"[58].

Jurisprudența terapeutică și Cadrul Internațional pentru Excelența Curților, menționat anterior, pot coexista – susțin Richardson E., Spencer P. și Wexler D.. Acestea sunt apreciate drept două instrumente distincte, disponibile pentru judecători, pentru administratorii și personalul instanțelor, pentru profesioniști și academicieni, care au sinergii conceptuale și aplicabilitate în sistemele juridice moderne: Cadrul Internațional pentru Excelența Curților este un sistem de gestionare a calității în instanțele de judecată, care furnizează o metodologie specifică pentru reformă, iar jurisprudența terapeutică este un domeniu vast pentru discurs interdisciplinar, care presupune studiul legii ca un agent terapeutic. Ambele promovează inovația și reforma, în scopul creării instanțelor excelente și asigurării bunăstării[59].

Observații și constatări. Definiții universale ale conceptelor de calitate a justiției și de eficiență a justiției nu există și nici modele universale de măsurare a performanței, calității și eficienței judiciare. Experiențele de mai mult de douăzeci de ani cu gestionarea și măsurarea

[55] SOURDIN, Tania, CORNES, Richard. Implications for therapeutic judging (TJ) of a psychoanalytical approach to the judicial role — Reflections on Robert Burt's contribution [online]. In: *International Journal of Law and Psychiatry*. 2016, vol.48, pp.9. [citat 20.12.2020]. ISSN: 0160-2527. Disponibil: http://repository.essex.ac.uk/17192/1/1-s2.0-S0160252716301443-main.pdf

[56] CIOBANU, Rodica. Valorificarea perspectivei interdisciplinare în analiza sistemului social normativ [online]. In: *Integrarea tradițiilor filosofice în societatea bazată pe cunoaștere, conf. șt. naț., 7-8 noiembrie 2019*, Chișinău, Institutul de Istorie, 2019, pp. 266. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-108-75-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/240-293.pdf

[57] MOCANU, Veronica. Reconfigurarea reglementărilor juridice între necesitate și risc. In: *Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale: conf. șt. naț., 7-8 decembrie 2017*, Chișinău, USM, 2018, pp. 53. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-3178-4-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/69739

[58] NEGRU, Boris, NEGRU, Andrei. Reflecții cu privire la Legitimitatea Consiliului Superior al Magistraturii în contextul Legislației Naționale actuale și al standardelor europene. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2010, nr.1(112), pp.51-52. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/18366

[59] RICHARDSON, Elisabeth, SPENCER, Pauline, WEXLER, David. The International Framework for Court Excellence and therapeutic jurisprudence: Creating excellent court and enhancing wellbeing. In: *Journal of Judicial Administration*. 2016, nr. 148, pp. 148,166. Arizona Legal Studies Discussion Paper, no. 16-14. [citat 20.12.2020] ISSN 1036-7918. Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2782162

performanței în magistratură, nu au furnizat o dimensiune metodologică unică pentru evaluarea și perfecționarea funcționalității instanțelor de judecată și a judecătorilor, nici în lume, nici în Uniunea Europeană[60]. În schimb, la o simplă lectură a doctrinei juridice la subiect, remarcăm lucrări științifice foarte apropiate, în abordări, de științele economice. Aceasta este explicat prin faptul că instrumentele de măsurare a calității și eficienței justiției au fost preluate din sfera economică, cu adaptare la specificul juridic. Evaluarea performanței judiciare a fost mai mult o preocupare a economiștilor, sociologilor, cercetătorilor politici și mai puțin a juriștilor, drept consecință a extinderii modelului de piață în sistemul judiciar, menționează Elizabeth Lambert Abdelgawad[61]. Consecvent, autorii Ph. M. Langbroek, R. I. Dijkstra, K. B. Zadeh și Z. Türk sintetizează explicit apariția și evoluția conceptului de gestionare a calității în sfera economică, adaptat și aplicat ulterior în sfera judiciară. Autorii propun câteva căi de măsurare a performanței instanțelor de judecată și a performanței judiciare: 1) învățământul profesional; 2) menținerea valorilor judiciare (relaționează cu etica judiciară; vizează procedurile de depunere a plângerilor, procedurile disciplinare); 3) gestionarea resurselor umane; 4) calitatea procesului de adoptare a hotărârilor, coerența jurisprudenței; 5) managementul instanței de judecată și dezvoltarea organizației; 6) răspunderea în fața publicului și pentru dezvoltarea politicilor[62].

Organul de inspecție judiciară – calitatea și eficiența justiției. Conexiuni. Scopul prezentei lucrări constă în cercetarea complexă a instituției inspecției judiciare și argumentarea valorii ei în procesul eficientizării activității autorității judecătorești, în dinamica unei justiții consolidate, specifice unui regim democratic de guvernare. Prin urmare, avem misiunea de a stabili conexiunile existente între activitatea organului de inspecție judiciară și activitatea autorității judecătorești și de a estima în ce măsură lucrările de inspecție judiciară pot contribui la sporirea calității și eficienței justiției.

---

[60] LANGBROEK, Philip, DIJKSTRA, Rachel, BOZORG ZADEH, Kyana., TURK, Zubeyir. Performance management of courts and judges: Organizational and professional learning versus political accountabilities. In: *Handle with care: Deliverable 3.1: Report- Performance management of courts and judges: Organisational and professional learning vs political accountability,* 2017, pp. 5. [citat 20.12.2020]. ISBN 9788897439080 Disponibil: https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/performance-management-of-courts-and-judges-organizational-and-pr

[61] LAMBERT ABDELGAWAD, Elisabeth. Measuring the judicial performance of the European Court of Human Rights [online]. In: *International Journal for Court Administration*, 8(2), 2017, p. 20 [citat 20.12.2020]. ISSN 2156-7964. Disponibil: DOI: https://doi.org/10.18352/ijca.208, https://www.iacajournal.org/articles/abstract/10.18352/ijca.208/

[62] LANGBROEK, Philip, DIJKSTRA, Rachel, BOZORG ZADEH, Kyana., TURK, Zubeyir. Performance management of courts and judges: Organizational and professional learning versus political accountabilities. In: *Handle with care: Deliverable 3.1: Report- Performance management of courts and judges: Organisational and professional learning vs political accountability,* 2017, pp. 19-20. [citat 20.12.2020]. ISBN 9788897439080 Disponibil: https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/performance-management-of-courts-and-judges-organizational-and-pr

În majoritatea sistemelor juridice europene funcționează Consilii Judiciare, care exercită competențe în domenii privind cariera judiciară (selecția, numirea, promovarea judecătorilor, disciplina judiciară). În sistemul juridic al Republicii Moldova la fel funcționează un Consiliu Judiciar – Consiliul Superior al Magistraturii, care „este un organ independent, format în vederea organizării şi funcţionării sistemului judecătoresc şi este garantul independenţei autorităţii judecătoreşti". Acesta „exercită autoadministrarea judecătorească" și deține o gamă largă de competențe în domeniul carierei judecătorilor, al instruirii inițiale și continue a judecătorilor, al disciplinei și eticii judiciare și în cel al administrării instanțelor judecătorești.[63]

În unele sisteme juridice, pe lângă un Consiliu Judiciar, funcționează și un organ de inspecție judiciară, care, de regulă, deține competențe în domeniul disciplinei judiciare și al verificării unor aspecte organizaționale și funcționale în activitatea instanțelor de judecată.

Este și cazul sistemului juridic al Republicii Moldova. Inspecția judiciară națională „este un organ specializat, independent, format pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii, care asigură verificarea activităţii organizatorice a instanţelor judecătoreşti la înfăptuirea justiţiei (atribuţii de analiză, verificare și control în domeniile specifice de activitate). În exercitarea acestor atribuţii, […] acţionează potrivit principiului independenţei operaţionale. […] Inspecția judiciară are următoarele competenţe: verifică activitatea organizatorică a instanţelor judecătoreşti; verifică corectitudinea repartizării aleatorii a dosarelor pentru examinare în instanţele judecătoreşti; examinează petiţiile cetăţenilor în probleme ce ţin de etica judiciară, adresate Consiliului Superior al Magistraturii […]; „verifică sesizările privind faptele care pot constitui abateri disciplinare; verifică demersurile care au ca obiect acordul Consiliului Superior al Magistraturii privind pornirea urmăririi penale împotriva judecătorului; studiază temeiurile respingerii de către Preşedintele Republicii Moldova sau de către Parlament a candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea în funcţia de judecător sau pentru numirea în funcţia de vicepreşedinte ori de preşedinte al instanţei judecătoreşti […];examinează sesizările privind faptele care pot constitui abateri disciplinare comise de judecători"[64].

În contextul subiectului investigat, urmează să determinăm domeniile de funcționalitate a autorității judecătorești în care poate interveni, prin verificări și controale, organul de inspecție judiciară, precum și căile prin care acesta este în măsură a contribui la sporirea calității și eficienței

[63] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17, pp. 1,4

[64] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 18.01.2019, nr.13-21pp.1.1, 5.1

magistraturii. Din cele relatate anterior – cu privire la conceptul calității și eficienței justiției – putem reliefa criterii specifice de evaluare a activității autorității judecătorești în ansamblu, acestea fiind: *1) raportate la activitatea judecătorilor* (pregătirea profesională; pregătirea socială; procedura de selecție a candidaților; procedura de numire și promovare în funcție; mecanisme de evaluare; instruirea; remunerarea; calitatea hotărârii; calitatea procesului; conduita în timpul și în afara orelor de muncă; relațiile cu colegii judecători și cu personalul instanței de judecată; integritatea; capacitatea de adaptare la noile cerințe sociale etc.); *2) raportate la activitatea instanțelor de judecată* (implementarea unor planuri și strategii funcționale în activitatea instanței; activitatea managerială a președintelui instanței; activitatea judecătorilor; numărul de judecători în instanță; activitatea compartimentelor funcționale ale instanței; promovarea tehnicilor inovaționale de lucru și de comunicare; performanța serviciilor judiciare; orientarea spre utilizatori și răspunderea în fața lor; datele statistice; comunicarea judiciară; resursele umane; resursele materiale; capacitatea de adaptare în dinamică la condițiile sociale etc.

Analiză și sinteză. Nu toate criteriile enunțate pot fi obiect al verificărilor și controalelor exercitate de organul de inspecție judiciară. Spre exemplu, numirea și promovarea în funcție a judecătorilor ține de competența Consiliului Superior al Magistraturii (art.4 alin. (1) al Legii nr. 947-XIII din 19 iulie 1996)[65] și a Colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor (art.3 alin.(1) al Legii nr. 154 din 05.07.2012)[66], formarea și instruirea continuă a judecătorilor – de competența Consiliului Superior al Magistraturii (art.4 alin.(2) al Legii nr. 947-XIII din 19 iulie 1996)[67] și a Institutului Național al Justiției (art. 4 alin.(1) lit.a), b) al Legii nr.152-XVI din 08.06.2006)[68]. Organul de inspecție judiciară nu are atribuții nici în domeniul stabilirii bugetului instanțelor de judecată ori al remunerării judecătorilor. La fel, este destul de redusă capacitatea organului de inspecție judiciară de a influența integrarea jurisprudenței terapeutice în sistemul judiciar național. Or, aceasta presupune redimensionarea activității judiciare însăși, abordarea reconceptualizată a eticii judiciare, dar și modificarea legislației, și reorganizarea sistemului judiciar sau chiar a

[65] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17
[66] Legea privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor: nr. 154 din 05.07.2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 14.09.2012, nr.190-192
[67] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17
[68] Legea privind Institutul Național al Justiției: nr.152-XVI din 08.06.2006. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 08.11.2016, nr.387

sistemului juridic, ținând cont de caracterul interdisciplinar al jurisprudenței terapeutice, care unește dreptul, psihologia, psihiatria, criminologia și activitatea socială[69].

Însă, există multiple alte căi prin care organul de inspecție judiciară poate realmente interveni, demonstrându-și valoarea incontestabilă în procesul eficientizării activității judecătorilor și a instanțelor de judecată. Acestea sunt: verificarea activității manageriale la nivel de instanță; controlul activității compartimentelor instanțelor de judecată; analiza datelor statistice privind activitatea judecătorilor și a instanțelor; monitorizarea și analiza calității serviciilor publice furnizate utilizatorilor instanței; estimarea climatului de muncă în colectivul instanței; verificarea respectării exigențelor unui proces echitabil; aprecierea conduitei judecătorilor prin prisma normelor etice, deontologice și disciplinare. Toate aceste activități se încadrează în metodologia recomandată de CEPEJ pentru măsurarea calității justiției, potrivit căreia inspecțiile judiciare pot fi implicate în acest proces. Respectiva metodă nu pretinde implicarea în fondul hotărârilor și nici inventarea unor algoritmi de măsurare a calității intrinseci a hotărârilor adoptate de judecător. Nu se exclude, totuși, posibilitatea de a măsura ceea ce este în jurul contururilor hotărârii și ar putea reduce riscurile calității slabe a ei. Metodologia propusă de CEPEJ este destinată utilizării în privința unui număr vast de elemente ale justiției ca serviciu, care sunt complementare procesului decizional însuși[70].

Atribuțiile inspecției judiciare și eficiența justiției. Axiologia organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești se poate manifesta în contextul exercitării nemijlocite a competențelor sale funcționale.

Astfel, prin *exercitarea competenței de verificare a activității organizatorice a instanțelor de judecată* organul de inspecție judiciară estimează funcționalitatea de ansamblu a instanței, ca entitate ce furnizează publicului servicii judiciare. Inspecțiile judiciare sistematice, exercitate prin verificarea celor șapte domenii vizate în *Cadrul Internațional pentru Excelența Curților* - organizarea internă a curții, conducerea puternică, politicile clare în cadrul instanței, gestionarea calitativă a resurselor, funcționarea eficientă a curții, date (de performanță) sigure și de calitate înaltă, un nivel înalt al respectului public[71] - sunt în măsură a sprijini instanțele de judecată în

[69] WEXLER, David B. Two Decades of Therapeutic Jurisprudence [online]. In: *Touro Law Review*: 2014, vol. 24, no.1, pp. 8. [citat 20.12.2020]. ISSN 8756-7326. Disponibil: https://digitalcommons.tourolaw.edu/lawreview/vol24/iss1/4

[70] Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016, pp. 20, 21, 22 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548

[71] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, pp. 3.1 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014-v3.pdf

procesul dobândirii statutului de instanță excelentă. Nu este necesar de efectuat asemenea monitorizări detaliate în fiecare an, asupra tuturor instanțelor, o frecvență de la 3 la 5 ani între analize fiind considerată oportună[72].

Activitatea organului de inspecție judiciară se înscrie în arealul controlului calității justiției sub aspectul bunei gestionări și al bunei funcționări al instituțiilor judiciare, care, în opinia lui Benoît Frydman, ar trebui exercitată de Consiliile Superioare ale Justiției sau ale Magistraturii[73].

Verificarea activității manageriale – ca parte componentă a activității organizatorice a instanței de judecată - este o modalitate de responsabilizare a președintelui instanței, care, deținând o funcție de conducere, trebuie să justifice implementarea cu succes a planurilor și strategiilor de activitate, a politicilor de comunicare între judecători, între judecători și personalul instanței, să demonstreze capacitatea de a gestiona afacerile interne ale instanței și de a responsabiliza judecătorii. Rolul președinților de instanțe în guvernarea judiciară este unul major – fapt remarcat de Adam Blisa și David Kosar, în „*Court Presidents: The Missing Piece in the Puzzle of Judicial Governance*"[74], aptitudinile lor manageriale având un impact puternic asupra performanței instanței, asupra climatului de muncă în colectiv, asupra relațiilor stabilite între judecători. Shai Dothan, la rândul său, remarcă faptul că judecătorii, individual sau în grup, pot manifesta conduite specifice în cadrul instanței, având la bază diverse motive (de ordin psihologic, cultural, economic); în acest sens, este oportună promovarea la nivel de instanță a unor strategii pe termen scurt și lung de limitare a cazurilor în care imparțialitatea judecătorilor este prejudiciată, indiferent de motive[75]. În opinia noastră, un rol activ în diminuarea fenomenelor negative între judecătorii unei instanțe ar reveni judecătorilor înșiși (prin prisma integrității profesionale) și președintelui de instanță (prin demonstrarea abilităților de conducător). Prin elaborarea unor planuri de dezvoltare a instanței, pe termen mediu și lung, președinții au capacitate reală de a încuraja comunicarea profesională și schimbul de cunoștințe între judecători, ceea ce, la rândul său, poate contribui la

[72] How to Assess Quality in the Courts? The Quality Project of the Court in the Jurisdiction of the Court of Appeal of Rovaniemi [online]. Finland, 10 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0016/6037/qualitybenchmarksfinland.pdf

[73] FRYDMAN, Benoît. L'évolution des critères et des modes de contrôle de la qualité des décisions de justice. En: *La Qualité des décisions de la justice* [online]. Etudes réunies par Pascal Mbongo. Edition du Conseil de l'Europe, 2007, pp. 28 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/la-qualite-des-decisions-de-justice-etudes-reunies-par-pascal-mbongo-p/16807882a6

[74] BLISA, Adam., KOSAR, David. Court Presidents: The Missing Piece in the Puzzle of Judicial Governance. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr. 19(7), pp. 2031-2076 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023324

[75] DOTHAN, Shai. The Motivations of Individual Judges and How They Act as a Group. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr. 19, pp. 2169, 2181 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi: 10.1017/S2071832200023361

eliminarea manifestărilor eterogene nejustificate între judecători și spori calitatea hotărârilor judecătorești, o atare abordare fiind argumentată de autorii S. Taal, M. van der Velde și Ph. Langbroek, în *„Reducing Unwarranted Disparities: The Challenge Of Managing Knowledge Sharing Between Judges”*[76]. Organul de inspecție judiciară nu intervine în relațiile dintre președintele instanței cu judecătorii și personalul instanței și nu poate influența tipul sau calitatea acestor relații. În schimb, rezultatele verificării modului de gestionare a treburilor interne ale instanței sunt parte a conținutului actului de control, în care sunt menționate, eventual, deficiențele depistate, vulnerabilitățile locale sau sistemice, ceea ce ar putea fi o modalitate de responsabilizare a președinților, din perspectiva profesionalismului, a abilităților de leadership, a posibilității de promovare în carieră. Iar o conducere care răspunde pentru activitatea sa - în fața magistraturii și a societății - este un indicator al unei justiții calitative și eficiente.

Prin verificarea activității judecătorilor, a modului de funcționare a compartimentelor instanțelor de judecată, a comunicării acestora cu publicul, a respectării solemnității și exigențelor unui proces echitabil în cadrul ședințelor judiciare – toate în contextul verificării activității organizatorice a instanțelor de judecată - organul de inspecție judiciară contribuie la intensificarea calității serviciilor judiciare furnizate publicului larg. Oamenii, de regulă, apelează la serviciile judiciare din necesitate sau chiar din considerente de inevitabilitate, neavând posibilitate să apeleze la alte structuri în vederea soluționării cauzelor lor. Sau, o bună parte a lucrului instanțelor de judecată este destinat utilizatorilor „involuntari” (în domeniul penal), care trebuie tratați cu respect în raport cu drepturile legale și libertățile individuale[77].

Din acest punct de vedere, justiția – autoritate statală – este și un serviciu public[78], care trebuie să întărească și să mențină încrederea publică (CEPEJ insistă că încrederea publică în sistem prezumă un grad înalt al calității magistraturii[79]; CCJE constată că încrederea publică în și

[76] TAAL, Sandra, LANGBROEK, Philip. VAN DER VELDE, Mandy. Reducing Unwarranted Disparities: The Challenge of Managing Knowledge Sharing between Judges. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2014, nr. 6(2), pp. 73–83. [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: http://doi.org/10.18352/ijca.150

[77] Checklist for promoting the quality of justice and the courts [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2008, pp. 5. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-efficiencyof-justice-cepej-checklist-for-promo/16807475cf

[78] Avizul nr. 18 (2015) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă [online]. Londra, 16.10.2015, pp. 21 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a4c79

[79] Checklist for promoting the quality of justice and the courts [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2008, pp. 5. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-efficiencyof-justice-cepej-checklist-for-promo/16807475cf

respectul pentru sistemul juridic sunt garanţiile eficienţei sistemului juridic[80]), prin furnizarea unor servicii de calitate și prin respectarea unor principii specifice, enumerate, spre exemplu, de Tatiana Novac în „*Justiția în expresia de serviciu public*”, în felul următor: „principiul modernizării permanente […]”, al „continuității”, al „egalității”, „principiul proporționalității” (dintre mijloacele utilizate și obiectivele urmărite), principiul potrivit căruia „interesul general urmează a fi prioritar față de interesul particular” [81]. Necesitatea eficientizării justiției ca serviciu public este accentuată și de alți autori (spre exemplu, de dr. Verginia Vedinaș[82], dr. Teodor Bodoaşcă[83]), societatea fiind îndreptățită să beneficieze de servicii judiciare de calitate, furnizate în rezultatul unei bune guvernări judecătorești.

Competența examinării de către organul de inspecție judiciară a petițiilor privind etica judiciară se încadrează pe dimensiunea valorică a eficientizării activității autorității judecătorești prin prisma categoriilor de integritate judiciară, de cultură și conștiință juridică profesională.

Judecătorul este deținător al puterii publice și exponent al serviciului public, ceea ce solicită acestuia manifestarea unei conduite ireproșabile, atât în timpul, cât și în afara orelor de serviciu. Atitudinea demnă față de colegi, față de personalul instanței, față de alți profesioniști (avocați, procurori, mediatori, executori judecătorești, notari, experți etc.), față de justițiabili este o exigență inerentă activității judecătorului, având conexiuni strânse cu dimensiunea integrității profesionale, cu cea a culturii și a conștiinței sociale și juridice. Judecătorii și-ar putea chiar asuma, conștient, rol de agenți importanți ai schimbărilor și, prin dezvoltarea capacităților interpersonale și a empatiei, ar putea fi mai efectivi[84]. Comportamentul judecătorilor, similar comportamentului tuturor funcționarilor din sfera publică, ar trebui să fie ghidat de altruism, integritate, obiectivitate, responsabilitate, deschidere, onestitate și leadership (acestea fiind standarde etice pentru funcționarii publici, inclusiv pentru magistrați, în sistemul juridic englez)[85]. Cultura și conștiința

[80] Avizul nr. 3 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității [online]. Strasbourg, 19.11.2002, pp.22 [citat 20.12.2020]. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212265&direct=true

[81] NOVAC, Tatiana. Justiția în expresia de serviciu public. In: *Revista Națională de Drept*. 2014, nr. 10(168), pp.62 ISSN 1811-0770.

[82] VEDINAȘ, Verginia. Calitatea personalului din sectorul public – calitatea serviciilor de dezvoltare durabilă – Relații și corelații. In: *Analele Universității din București. Drept*. 2013-II, pp. 173-183. ISSN 1011-0623.

[83] BODOAȘCĂ, Teodor. Discuții în legătură cu independența justiției în sistemul de drept român. In: *Dreptul*. 2015, nr. 2, pp.97-104. ISSN 1018-0435.

[84] Problem-Solving in Canada's Courtrooms. A Guide to Therapeutic Justice. National Judicial Institute [online]. *Therapeutic Jurisprudence in the Mainstream, BLOG*. 2011, pp.3 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://mainstreamtj.wordpress.com/resources/for-judges/

[85] Ethical Standards for Providers of Public Services – guidance [online]. Committee on Standards in Public Life. 2015. [citat 20.12.2020]. Disponibil:

juridică a funcționarilor publici trebuie modelate în corespundere cu valorile unei societăți democratice[86]. Iar activitatea de ansamblu a autorităților publice cu impact semnificativ asupra vieții sociale, ar trebui desfășurată în spiritul *culturii drepturilor omului* – concept dezvoltat în doctrina autohtonă de către dr. hab., prof. univ. Gheorghe Costachi[87].

Nivelul înalt al culturii juridice a funcționarilor publici este una dintre garanțiile dezvoltării democratice a statului, a orientării acestuia spre umanism și protecție juridică[88]. Iar latura morală a judecătorului, deopotrivă cu profesionalismul acestuia, sunt condiții determinante în promovarea și protejarea independenței autorității judecătorești[89].

Înaltele calități profesionale și morale sunt repere ale integrității judiciare - din perspectiva titularului funcției și din perspectiva funcției însăși, subiectul fiind abordat de prof univ., dr. Johnathan Soeharno, în „*Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda*”[90]. Integritatea este parte componentă a conduitei responsabile a magistratului, care are îndatorirea de a respecta normele etice, deontologice și disciplinare, pentru a-și proteja imaginea, reputația și credibilitatea. Conduita etică și legală a judecătorului are dimensiune valorică în arealul de ansamblu al calității și eficienței justiției; or, în lumina *Cadrului Internațional pentru Excelența Curților*, unul dintre aspectele importante în abordarea calității și căutarea excelenței este dacă se ține cont de nevoile și percepțiile utilizatorilor curții. Corespunzător, trebuie întreprinse măsuri nu doar cu referire la nivelul de satisfacție în raport cu rezultatul procedurii judiciare, ci și cu referire la genul de satisfacție resimțită de părți, martori, avocați în raport cu felul în care au fost tratați de judecător sau de personalul instanței[91].

---

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/481535/6.1291_CO_LAL_Ethical_standards_of_public_life_report_Interactive__2_.pdf

[86] COSTACHI, Gheorghe, COZMA, Daniela. Securitatea persoanei prin prisma culturii juridice a funcționarului public. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.7(201), pp.8-13 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-7-2017.pdf

[87] COSTACHI, Gheorghe. Asigurarea securității persoanei prin educația pentru drepturile omului și dezvoltarea culturii drepturilor omului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2016, nr. 1(183), pp.15-19 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-1-2016.pdf

[88] АКИМОВА, Татьяна И. Современные тенденции формирования правовой культуры государственных гражданских служащих. В: *Социально-экономические явления и процессы* [online]. 2013, №.1, с.226 [citat 20.12.2020]. ISSN 1819-8813. Disponibil. https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-tendentsii-formirovaniya-pravovoy-kultury-gosudarstvennyh-grazhdanskih-sluzhaschih/viewer

[89] ТАТАРОВА, Александра. Д. Правовые гарантии реализации принципа самостоятельности судебной власти. В: *Современное право*, 2015, № 7, с.84-88. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).

[90] SOEHARNO, Johnathan. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. In*:* *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp.64-82 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

[91] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, pp. 3.1.5. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014-v3.pdf

Autoritatea judecătorească – la nivel de autoguvernare - are îndatorirea de a se preocupa de implementarea unor mecanisme fiabile de încurajare și de protecție a conduitei integre a judecătorilor, atribuția organului de inspecție judiciară de a examina petițiile privind încălcările de etică ale judecătorilor fiind un atare mecanism. Deși foarte apropiate de încălcările disciplinei judiciare – fapt remarcat și de prof. univ. Violeta Cojocaru[92] - încălcările eticii judiciare sunt examinate în baza procedurii contenciosului administrativ – procedură distinctă de procedura examinării sesizărilor privind disciplina judiciară. Examinarea petițiilor privind etica judiciară relaționează cu asemenea categorii precum responsabilitatea etică, integritatea profesională; iar examinarea sesizărilor privind disciplina judiciară este o veritabilă instituție juridică – cea a răspunderii juridice disciplinare.

La nivel național, ambele segmente sunt acoperite de activitatea funcțională a inspecției judiciare. De facto, integritatea profesională, responsabilitatea juridică și răspunderea juridică nu pot fi separate cu strictețe. Mai mult, unii autori intervin cu argumente privind necesitatea sporirii rolului inspecției judiciare în contextul consolidării integrității profesionale a magistraților, prin monitorizarea unor cazuri de răspundere juridică a magistraților. Spre exemplu, autorii Andrei Negru și Tatiana Novac, în „*Formele răspunderii juridice a magistratului*", optează pentru intensificarea monitorizărilor detaliate și discrete din partea inspecției judiciare a eventualelor cazuri de răspundere juridică (civilă, penală, contravențională, disciplinară) a magistraților, acestea reflectând „portretul psihologic al magistratului", „riscuri[le] profesionale ale unor magistrați concreți", dar și imaginea socială a justiției[93]. În opinia noastră, promovarea unor mecanisme specifice, de supraveghere a conduitei magistraților, prin intermediul autoguvernării judecătorești – organul de inspecție judiciară fiind parte a sistemului de autoguvernare judecătorească – se încadrează în tendința de autopurificare, de autoperfecționare și de consolidare a justiției și reprezintă o modalitate de valorificare a capacităților organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității judecătorilor și a autorității judecătorești.

Competența verificării și examinării de către inspecția judiciară a faptelor ce pot constitui abateri disciplinare comise de judecători face parte din strategia de responsabilizare juridică a magistraților, ca deținători ai funcției de putere publică și exponenți ai serviciului public. Subiectul privind activitatea în domeniu a organului de inspecție judiciară (ca, de altfel, și celelalte aspecte

[92] COJOCARU, Violeta. Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 29-32 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/29_32_Corelatia%20dintre%20raspunderea%20disciplinara%20si%20morala%20a%20magistratului_0.pdf

[93] NEGRU, Andrei, NOVAC, Tatiana. Formele răspunderii juridice a magistratului. In: *Revista Națională de Drept* 2014, nr. 9(167), pp.19, 23. ISSN 1811-0770.

de funcționalitate a organului de inspecție judiciară) – nu este abordat în mod special în doctrina juridică. În schimb, subiectul răspunderii disciplinare a magistraților este examinat în mai multe lucrări științifice, care vor constitui surse de inspirație pentru cercetarea noastră. Printre acestea, enumerăm mai multe lucrări ale inspectorului judiciar român, Tamara Manea: „*Răspunderea disciplinară a magistraților pentru încălcarea cu rea-credință sau gravă neglijență a normelor de drept material și procedural*”[94], „*Răspunderea disciplinară a magistraților. Elemente de drept comparat*”[95], „*Independența magistratului și răspunderea disciplinară a acestuia. Elemente de drept comparat*”[96]; *„Atitudinea nedemnă în exercitarea profesiei de judecător sau de procuror”*[97], *„Creațiile artistice ale magistraților: libertatea de exprimare și obligația de rezervă impusă acestora”*[98]. Același subiect, într-o abordare diferită, este cercetat și de alți autori: de T. Posluszny[99], de V. Bozeșan, D. Călin și I. Militaru[100].

De asemenea, pentru cercetare sunt utile culegerile elaborate cu titlu de ghid, destinate justițiabililor și unor categorii de profesioniști, care intenționează să valorifice anumite posibilități de responsabilizare a judecătorilor (spre exemplu: „*Angajarea răspunderii disciplinare a judecătorilor și a personalului judiciar. Ghid pentru justițiabili*”[101], „*Responsabilizarea judecătorilor prin implicarea mai activă a avocaților. Ghid pentru avocați*” de N. Roșca și V.

---

[94] MANEA, Tamara. Răspunderea disciplinară a magistraților pentru încălcarea cu rea-credință sau gravă neglijență a normelor de drept material și procedural. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2012, nr. 2, pp. 80-88 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/42.pdf

[95] MANEA, Tamara. Răspunderea disciplinară a magistraților. Elemente de drept comparat. In: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2014, nr. 3(30), pp. 35-40. ISSN 1857-2405.

[96] MANEA, Tamara. Independența magistratului și răspunderea disciplinară a acestuia. Elemente de drept comparat. In: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2014, nr. 4(31), pp. 22-24. ISSN 1857-2405.

[97] MANEA, Tamara. Atitudinea nedemnă în exercitarea profesiei de judecător sau de procuror. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.4(39), pp.35-38 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/35_38_Atitudinea%20nedemna%20in%20exercitarea%20profesiei%20de%20judecator%20sau%20de%20procuror.pdf

[98] MANEA, Tamara. Creațiile artistice ale magistraților: libertatea de exprimare și obligația de rezervă impusă acestora. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp.19-21 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/19_21_%20Creatiile%20artistice%20ale%20magistratilor_libertatea%20de%20exprimare%20si%20obligatia%20de%20rezerva%20impusa%20acestora.pdf

[99] POSLUSZNY, Tomasz. Răspunderea judecătorilor pentru săvârșirea de infracțiuni și contravenții. Răspunderea disciplinară a judecătorilor. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, PP.156-164 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf

[100] BOZEȘAN, Vasile, CĂLIN, Dragoș, MILITARU, Ionuț. Judecător al Curții Supreme exclus din corpul magistraților printr-o procedură disciplinară nelegală. Lipsa de independență și imparțialitate al Consiliului Superior de Justiție și a instanței de control judiciar – încălcarea art. 6 și 8 din Convenție – cauza Oleksandr Volkov c. Ucrainei. In: *Juris Clasor CEDO* [online]. 2013, pp. 39-56 [citat 20.12.2020]. ISSN 2247-6911. Disponibil: http://www.hotararicedo.ro/files/files/Jurisclasor%202013%20final.pdf

[101] Angajarea răspunderii disciplinare a judecătorilor și a personalului judiciar. Ghid pentru justițiabili [online]. Chișinău, 2015 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.capc.md/pdf/GHID_RDJ_MK_versiunefinala_18.06.2015_SD.doc.pdf

Zaharia[102]. În 2018, un *Ghid pentru sesizarea inspecției judiciare* a fost adoptat și de Consiliul Superior al Magistraturii al Republicii Moldova[103]. În general, publicarea unor asemenea îndrumare are drept scop facilitarea accesului la mecanisme de autoguvernare judecătorească; or, „[s]tatele trebuie să prevadă difuzarea informaţiilor corespunzătoare privind funcţionarea sistemului judiciar […]; în special, trebuie puse la dispoziţie ghiduri pentru cetăţeni […]”[104] în acest sens.

Inspecția judiciară, lupta cu corupția judiciară și eficiența activității autorității judecătorești. Ținând cont de faptul că „procedurile disciplinare reprezintă un mecanism de reglementare important în combaterea corupţiei”[105], iar inspecția judiciară are un rol substanțial în desfășurarea acestor proceduri, valoarea sa în eficientizarea activității autorității judecătorești este incontestabilă. Din acest punct de vedere, studiile științifice care abordează subiectul corupției judiciare, cu accent pe prevenire și combatere, reprezintă un suport doctrinar și practic indiscutabil pentru prezenta lucrare. Comisia Internațională a Juriștilor pune accent pe necesitatea întreprinderii unor măsuri de fortificare a integrității și de prevenire a oportunităților pentru corupție între membrii magistraturii, fără a prejudicia independența judiciară[106].

Necesitatea lupei împotriva corupției judiciare, prin promovarea politicilor de prevenire a acestui fenomen, dar și prin sancționarea dură a actelor de corupție comise judecători, în vederea sporirii credibilității sociale a sistemului, este accentuată și de autoarea rusă Gravina A.A.[107]. Gușcina N. A., la rândul său, reiterează indispensabilitatea întreprinderii unor măsuri radicale în

---

[102] ROȘCA, Nicolae, ZAHARIA, Victor. *Responsabilizarea judecătorilor prin implicarea mai activă a avocaților. Ghid pentru avocați* [online]. Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2015. 80p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://irp.md/news/658-responsabilizarea-judectorilor-prin-implicarea-mai-activ-a-avocailor-ghid-pentru-avocai.html

[103] Ghid pentru sesizarea Inspecției Judiciare [online]. Adoptat prin Hotărârea CSM: nr. 5/1 din 15.01.2019. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Interne/2019/Ghid_pentru_sesizarea_Inspectiei_judiciare_2019.pdf

[104] Avizul nr. 6 (2004) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) in atenţia Comitetului de Miniştri asupra procesului echitabil într-un termen rezonabil şi rolul judecătorilor în acest proces, luând în considerare mijloacele alternative de soluţionare a disputelor [online]. Strasbourg, 24.11.2004. Rezumatul recomandărilor și al concluziilor, pp. A1, A2 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/1680747737

[105] Avizul nr. 21(2018) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Prevenirea corupției în rândul judecătorilor [online]. Zagreb, 09.11.2018, pp.30 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/avis-no-21-du-ccje-en-roumain/168093ed29

[106] Judicial Accountability. International standards on accountability mechanisms for judicial corruption and judicial involvement in human rights violations. Practitioners Guide No. 13 [online]. International Commission of Jurists. 2016 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Universal-PG-13-Judicial-Accountability-Publications-Reports-Practitioners-Guide-2016-ENG.pdf

[107] ГРАВИНА, Алла А. Реализация международных принципов противодействия коррупции при осуществлении правосудия. В: *Журнал российского права* [online]. 2017, № 11, с.120-132 [citat 20.12.2020]. ISSN 1605-6590 (Print), 2500-4298 (Online). Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/realizatsiya-mezhdunarodnyh-printsipov-protivodeystviya-korruptsii-pri-osuschestvlenii-pravosudiya/viewer

lupta cu corupția judiciară, cu respectarea prioritară a independenței judiciare. Autoarea propune inclusiv utilizarea mijloacelor de informare în masă în schimbarea stereotipului gândirii generale precum că problema corupției în instanțe și cea a garantării unei independențe reale judecătorilor, atât de influențe exterioare, cât și din partea resurselor administrative din interiorul sistemului judiciar nu poate fi soluționată[108].

În lupta cu corupția judiciară și alte fenomene negative care afectează independența și credibilitatea magistraturii un rol aparte are cultura și conștiința juridică a funcționarilor publici – fapt accentuat de Maliko A. și Markunin R.[109], autorii vorbind chiar de o morală a intoleranței față de corupție și abuz de poziția deținută, în vederea obținerii unui profit personal. Despre fenomenul corupției în sânul magistraturii scrie și autoarea Gloppen Siri[110], care menționează despre influențe necorespunzătoare asupra judecătorilor atât din partea politicienilor, cât și din partea reprezentanților sistemului judiciar, în special din partea președinților de instanțe, procedurile disciplinare în privința judecătorilor fiind examinate în contextul măsurilor de prevenire și combatere a corupției judiciare.

Gravitatea flagelului corupției judiciare, ca parte indisolubilă a corupției în sfera publică – fenomen existent, într-o formă sau alta, în toate statele – impune efectuarea unei analize ample, complexe a subiectului, în contextul sistemului juridic în integralitatea sa (din sistemul juridic făcând parte nu doar judecătorii, ci și alte categorii de profesioniști: avocați, procurori, polițiști, grefieri, asistenți judiciari, executori judiciari, etc.). O atare analiză face judecătorul român Cristi Danileț, în *„Corupția și anticorupția în sistemul juridic”*, unde prezintă „[n]oțiuni generale despre corupție”, sintetizează „vulnerabilitățile sistemului juridic”, „generalizează [s]tandardele de integritate judiciară” și recomandă „[p]olitici anticorupție pentru sistemul juridic”[111].

---

[108] ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей как предпосылка справедливого и беспристрастного правосудия. В: *Журнал российского права* [online]. 2016, № 5, с.158 [citat 20.12.2020]. ISSN 1605-6590 (Print), 2500-4298 (Online). Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/nezavisimost-sudey-kak-predposylka-spravedlivogo-i-bespristrastnogo-pravosudiya/viewer

[109] МАЛЬКО, Александр В., МАРКУНИН, Роман. С. Современные пути борьбы с проявлениями коррупции в системе органов публичной власти. В: *Всероссийский криминологический журнал* [online]. 2018, № 5, с.685-686 [citat 20.12.2020]. ISSN 2500-4255. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-puti-borby-s-proyavleniyami-korruptsii-v-sisteme-organov-publichnoy-vlasti/viewer

[110] GLOPPEN, Siri. Courts, Corruption and Judicial Independence. In: SOREIDE, Tina, WILLIAMS, Aled., eds. *Corruption, Grabbing and Development: Real World Challenges* [online]. Bergen, Norway: Edward Elgar Publishing, 2014, 232 p. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978 1 78254 440 1. Disponibil: https://www.cmi.no/publications/5091-courts-corruption-and-judicial-independence#author-details

[111] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, 209 p. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

Evaluând rolul organului de inspecție judiciară în prevenirea și combaterea corupției judiciare, constatăm că acesta se poate manifesta, în special, în procesul exercitării competențelor specifice în sfera eticii și a disciplinei judiciare, prin responsabilizarea judecătorilor, cu sau fără funcții manageriale, prin responsabilizarea personalului instanțelor judecătorești, consolidarea integrității judiciare, cultivarea culturii și a conștiinței juridice profesionale. În acest mod, este demonstrată axiologia organului de inspecție judiciară în sporirea calității și eficienței justiției; or, o justiție incoruptibilă, exercitată de judecători integri, este o justiție calitativă și eficientă.

Verificarea de către inspecția judiciară a demersurilor Procurorului General privind pornirea urmăririi penale și efectuarea unor acțiuni specifice de urmărire penală în privința judecătorilor (reținere, aducere silită, percheziție, arestare) este un subiect deschis cercetărilor științifice, nefiind abordat în doctrină. Totuși, impactul exercitării acestei competențe asupra statutului judecătorilor și asupra rolului lor într-o societate democratică poate fi analizat prin prisma instituției imunității juridice a judecătorilor, pentru cercetarea căreia au manifestat interes mai mulți autori. Esența verificării preliminare de către inspecția judiciară a demersului respectiv al Procurorului General, depus la Consiliul Superior al Magistraturii, constă în asigurarea unei protecții juridice sporite judecătorilor urmăriți penal, în comparație cu alte categorii de subiecți. Acest nivel sporit de protecție juridică, garantată prin mecanisme de autoguvernare judecătorească, nu este un mijloc de exonerare de răspundere a judecătorilor, ci de protejare a independenței lor. Din aceste considerente, competența inspecției judiciare de verificare a demersurilor Procurorului General privind pornirea urmăririi penale în privința judecătorilor poate fi analizată în contextul examinării subiectului privind imunitatea judiciară, tratat, la nivel național, de autorii: Mihai Poalelungi și Andrei Negru[112] (cu accent pe necesitatea menținerii imunității funcționale a magistraților), Andrei Negru și Tatiana Novac[113], Lilia Lupașco[114].

Competența studierii temeiurilor respingerii de către Preşedintele Republicii Moldova sau de către Parlament a candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea în funcţia de judecător sau pentru numirea în funcţia de vicepreşedinte ori de preşedinte al instanţei judecătoreşti nu este examinată în doctrina de specialitate, fiind un domeniu deschis

[112] POALELUNGI, Mihai, NEGRU, Andrei. Argumentarea imunității judecătorului în realitatea juridică națională. In: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr.11(146), pp.19-28. ISSN 1811-0770.
[113] NEGRU, Andrei, NOVAC, Tatiana, Perceperi de esență și conținut al statutului magistratului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr.8(166), pp.26 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-8-2014.pdf
[114] LUPAȘCO, Lilia. Aprecierea liberă a probelor – arealul de manifestare a principiilor de independență și imparțialitate a judecătorului. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, conf. șt. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2020*, vol.II, Chișinău, pp.598-609. ISBN 978-9975-149-80-8

explorărilor științifice. Ținând cont de impactul pe care îl are autoguvernarea judecătorească (deci, și organul de inspecție judiciară) asupra carierei magistraților, inclusiv la etapa verificării și examinării materialelor ce stau la baza numirii și promovării în funcție, acest aspect de funcționalitate a inspecției judiciare naționale urmează a fi cercetat detaliat.

Principii fundamentale: independența judiciară și autoritatea lucrului judecat; independența judiciară versus responsabilitatea judiciară. În activitatea sa, organul de inspecție judiciară poate interveni doar în anumite domenii, strict reglementate prin lege și cu respectarea unor principii fundamentale, în special ce ține de respectarea independenței judiciare (Pim Albers apreciind protecția independenței judecătorului drept un aspect al calității judiciare[115]) și a autorității lucrului judecat (care derivă din esența independenței judiciare), acestea fiind exigențe inerente ale unei justiții calitative și eficiente.

Independența judiciară și autoritatea lucrului judecat. Independența decizională a judecătorilor este unanim recunoscută la nivel internațional, nefiind disputată de doctrină, indiferent de sistemul juridic de referință. Surprinzător, remarcă Richard Devlin și Adam Dodek, dar independența este identificată drept valoare judiciară de bază, indiferent că vorbim de democrații bine stabilite (Australia, Canada, Anglia și Țara Galilor, Germania, India, Irlanda, Israel, Italia, Japonia, Noua Zelandă, Portugalia, Statele Unite), de democrații în curs de dezvoltare (Brazilia, Croația, Malaezia, Singapore, Africa de Sud) sau chiar de non-democrații (China, Rusia)[116].

Independența este apreciată drept o trăsătură inerentă a judecătorilor și a autorității judecătorești de către N.A. Gușcina în „*Независимость судей как важнейшая гарантия усиления судебной власти*”[117] și în „*Независимость судей и проблемы коррупции в судах*”[118]. Judecătorii au nevoie de garanții solide ale independenței judiciare, pentru a-și putea îndeplini atribuțiile într-o manieră imparțială, accentuează Dorin Dulghieru[119]. Aceste garanții trebuie

---

[115] ALBERS, Pim. *Quality of courts and judiciary: European experiences and global developments* [online]. 2008, pp.2 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://sites.estvideo.net/laurens1/web-content/pdf/quality.pdf

[116] DEVLIN, Richard, DODEK, Adam. Regulating Judges: challenges, controversies and choises. In: *Regulating Judges. Beyond Independence and Accountability* [online]. Edward Elgar Publishing. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2016, pp.13. [citat 20.12.2020]. ISBN 9781786430786 (Print), 9781786430793 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.4337/9781786430793.00007

[117] ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей как важнейшая гарантия усиления судебной власти. В: *Современное право.* 2015, № 4, с.91-96. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).

[118] ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей и проблемы коррупции в судах. В: *Современное право*. 2015, nr.11, pp.82-88. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).

[119] DULGHIERU, Dorin. Asigurarea independenței judecătorilor prin prisma garanțiilor constituționale. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2018, nr. 7-9(213-215), pp.65-67 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-7-9-2018.pdf

protejate inclusiv în procedurile disciplinare cu privire la judecători, la fiecare fază a acestor proceduri, statuează autorii ruși Fiodorov S.V. și Gușcina N.A.[120]

Dr. Andreea Ciucă[121] precizează că, în lipsa unor judecători independenți, nu putem vorbi despre respectarea drepturilor fundamentale ale omului. La fel, judecătorul român Cristi Danileț evidențiază că „principiul independenţei judecătorilor nu a fost conceput în beneficiul personal al judecătorilor înșiși, ci pentru a proteja oamenii împotriva abuzurilor de putere. […] Scopul pentru care judecătorii trebuie să fie independenţi este tocmai realizarea unei justiţii imparţiale”[122].

Independența judecătorilor este fundamentul unei hotărâri judecătorești imparțiale și corecte, iar „[…] autoritatea de lucru judecat reprezintă cel mai important efect de care beneficiază o hotărâre judecătorească […]. Respectul datorat actului izvorât de la judecător trebuie să fie recunoscut şi protejat de lege şi de justiţiabili”, menționează Robert-Adrian Deliu[123]. În fine, măsurarea performanței prin intermediul activității inspecțiilor judiciare, nu trebuie să implice verificarea pe fond a hotărârilor judecătorești și nici a calității intrinseci a acesteia[124].

Independența judiciară este valoare în sine și nu poate fi violată nici de judecători, nici de alți exponenți din interiorul sau din exteriorul magistraturii. Organul de inspecție judiciară, parte a magistraturii, are aceeași îndatorire generală de a proteja independența judecătorilor în derularea verificărilor și controalelor, pornind de la postulatul că „[i]ndependenţa judecătorilor nu este o prerogativă sau un privilegiu acordat în interesul lor propriu, ci în interesul statului de drept […]. Independenţa judiciară este mijlocul prin care se asigură imparţialitatea judecătorilor. […] Numai o putere judecătorească independentă poate pune efectiv în aplicare drepturile tuturor membrilor

---

[120] ФЕДОРОВ, С. В., ГУЩИНА, Нина А., Проблемы правового регулирования дисциплинарной ответственности судей и механизм их защиты в Российской Федерации. В: *Современное право* [online]. 2012, № 1, с.135-142 [citat 20.12.2020]. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online). Disponibil: https://www.sovremennoepravo.ru/m/articles/browse/category/%D0%A1%D0%BE%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%E2%84%961%202012

[121] CIUCĂ, Andreea. Repere ale independenței judecătorului din perspectiva independenței sistemului judiciar. In: *Dreptul*. 2015, nr. 9, pp. 23-41. ISSN 1018-0435

[122] DANILEȚ, Cristi. *Unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova* [online]. Chișinău, 2014, pp. 9 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-57-166-1. Disponibil: http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Danilet_text.pdf

[123] DELIU, Robert-Adrian. Puterea și relativitatea efectelor autorității lucrului judecat. In: *Revista Universul Juridic* [online]. 2019, nr. 2, pp.45 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: http://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2019/04/03_Revista_Universul_Juridic_nr_22019_PAGINAT_BT_R_Deliu.pdf

[124] Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016, pp.21 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548

societăţii […]"[125]. Garantarea insuficientă a independenței judiciare ar putea avea un impact negativ asupra realizării dreptului la un remediu efectiv în fața unui tribunal[126].

Independența judiciară versus responsabilitatea judiciară. Independența judiciară, la rândul său, nu exonerează judecătorii de responsabilitate (etică, disciplinară, penală, după caz); responsabilitatea este un ingredient vital în sistemul judiciar, în vederea asigurării încrederii publice[127]. „Independența magistratului nu exclude necesitatea responsabilizării acestuia în realizarea actului de justiție", remarcă Tamara Manea[128]. Dimpotrivă, instaurarea unei independențe reale a justiției, implementarea unor mecanisme sistemice de atragere la răspundere juridică a magistraților, „elaborarea unui mecanism nou și operațional, orientat spre evidența calității și randamentului de utilitate a magistratului și a instanței" constituie obiective speciale ale procesului de consolidare a justiției, remarcă prof. univ. Andrei Negru[129]. „Corolarul puterilor şi încrederii conferite de societate judecătorilor este că trebuie să existe anumite mijloace de a trage judecătorii la răspundere şi chiar de a-i înlătura din funcţie în cazuri de comportament necorespunzător atât de grav încât să justifice o asemenea măsură. Nevoia de precauţie în recunoaşterea acestor răspunderi provine din nevoia de a păstra independenţa şi libertatea juridicului de presiuni necuvenite"[130], judecătorii fiind pasibili de răspundere penală sau disciplinară, după caz, ca manifestări ale „răspunderii punitive"[131]. În „*Judging the Judiciary by the Numbers: Empirical Research on Judges",* Jeffrey J. Rachlinski și Andrew J. Wistrich conchid că, probabil, răspunderea este o constrângere sănătoasă asupra judecătorilor. Publicul trebuie să

[125] Avizul nr. 18 (2015) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă [online]. Londra, 16.10.2015, pp.10 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a4c79

[126] *ENCJ contribution to the discussion on effective justice systems in the EU* [online]. European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), 2013, pp.5 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.encj.eu/images/stories/pdf/opinions/encj_contribution_paper_effective_justice_systems_eu.pdf

[127] *ENCJ contribution to the discussion on effective justice systems in the EU* [online]. European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), 2013, pp.3. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.encj.eu/images/stories/pdf/opinions/encj_contribution_paper_effective_justice_systems_eu.pdf

[128] MANEA, Tamara. Independența magistratului și răspunderea disciplinară a acestuia. Elemente de drept comparat. In: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2014, nr. 4(31), pp. 22. ISSN 1857-2405.

[129] NEGRU, Andrei. Obiective ale procesului de consolidare a justiției contemporane. În: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2019, nr. 4(51), pp.45 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/39-45_3.pdf

[130] Avizul nr. 3 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității [online]. Strasbourg, 19.11.2002, pp.51 [citat 20.12.2020]. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212265&direct=true

[131] Avizul nr. 18 (2015) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă [online]. Londra, 16.10.2015, pp.26 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a4c79

fie capabil să accepte legitimitatea magistraturii și faptul că judecătorii sunt pasibili de răspundere poate favoriza această acceptare[132].

Inspecțiile judiciare – componente ale procesului complex de consolidare a justiției. Specificul funcțional al organului de inspecție judiciară și valoarea sa în sporirea calității și eficienței sistemului judiciar conferă acestuia un rol activ și extrem de important în procesul complex de consolidare a justiției.

În doctrina autohtonă *conceptul consolidării justiției* a fost dezvoltat și încetățenit de prof. univ. Andrei Negru. În monografia „*Consolidarea justiției în statul contemporan democratic*"[133] savantul abordează concepte principial noi pentru teoria și praxiologia dreptului și argumentează necesitatea derulării coerente a procesului de consolidare a justiției întru realizarea scopului final: al asigurării vitalității unei justiții consolidate, care înglobează în sine o justiție independentă și imparțială, aptă de autoperfecționare și de adaptare la realitatea socială și juridică, aflată în dinamică. În „*Valorificări teoretice și perspective praxiologice ale fenomenului justiției consolidate",* Andrei Negru definește *justiția consolidată* drept „o justiție cu statut bine determinat, caracterizat printr-o dinamică de dezvoltare coroborată cu dinamica de dezvoltare a societăţii contemporane"[134]. Totodată, în „*Procesul consolidării justiției – autoperfecționarea continuă a justiției contemporane*"[135], același autor promovează reformarea sistemică, de ansamblu a sectorului justiției, atât la nivelul autorității judecătorești, ca putere statală, cât și la nivelul fiecărei instanței și al fiecărui magistrat în parte, fiind necesară eficientizarea activității tuturor actorilor implicați în procesul de realizare a justiției, fortificarea capacităților autoadministrării magistraturii fiind inevitabilă.

În opinia noastră, inspecțiile judiciare sunt parte inerentă a procesului de consolidare a justiției, prin activitatea de analiză, verificare și control contribuind direct la sporirea performanței judecătorilor și a instanțelor de judecată. Ținând cont de complexitatea și de diversitatea relațiilor sociale, de multiplele dileme teoretice și practice deduse inspectorilor judiciari spre analiză și sinteză, spre verificare și raportare, aceștia din urmă sunt puși în situația de a se adapta noilor

---

[132] RACHLINSKI, Jeffrey, WISTRICH, Andrew. Judging the Judiciary by the Numbers: Empirical Research on Judges [online]. In: *Annual Review of Law and Social Science*. 2017, vol.13, pp.203-229. [citat 20.12.2020]. ISSN 1550-3631. Disponibil: https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-lawsocsci-110615-085032

[133] NEGRU, Andrei. *Consolidarea justiției în statul contemporan democratic*. Chișinău: Sirius, 2012. 240 p. ISBN 978-9975-57-039-8

[134] NEGRU, Andrei. Valorificări teoretice și perspective praxiologice ale fenomenului justiției consolidate. In: *Legea și viața* [online]. 2012, nr.11, pp.53 [citat 20.12.2020]. ISSN 1810-309X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificari%20teoretice%20si%20perspective%20praxiologice%20ale%20fenomenului%20justitiei%20consolidate.pdf

[135] NEGRU, Andrei. Procesul consolidării justiției – autoperfecționarea continuă a justiției contemporane. In: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr. 10(145), p.11-17. ISSN 1811-0770.

realități și de a găsi cele mai bune soluții pentru perfecționarea cadrului organizațional și funcțional al judecătorilor. În aceeași măsură, inspectorii judiciari trebuie să se preocupe în mod deosebit de asigurarea echilibrului între responsabilitatea judiciară și independența judiciară, între indicii cantitativ și cei calitativi ai performanței judiciare. Din această perspectivă, inspecțiile judiciare sunt componente esențiale ale procesului complex de consolidare a justiției – proces ce are drept finalitate o justiție consolidată, caracterizată de savantul Andrei Negru „prin calitate […], eficiență" și „intoleranța față de abaterile de la idealul de justiție"[136].

Concluzie. Cu titlu de concluzie, constatăm că organul de inspecție judiciară poate contribui la eficientizarea activității autorității judecătorești, prin exercitarea calitativă a competențelor funcționale, în acest mod având și un rol activ în procesul complex de consolidare a justiției. Deși ariile în care pot fi exercitate lucrări de inspecție judiciară sunt limitate, relevanța acestora pentru estimarea calității și a eficienței judiciare este indiscutabilă. Valoarea inspecțiilor judiciare poate fi demonstrată: în arealul responsabilizării judecătorilor și a personalului instanțelor de judecată – prin verificarea petițiilor privind etica judiciară, prin verificarea și examinarea sesizărilor privind disciplina judiciară; în arealul îmbunătățirii cadrului organizațional și funcțional al judecătorilor – prin verificarea activității organizatorice a instanțelor de judecată; în arealul asigurării unei protecții juridice sporite judecătorilor, în vederea garantării independenței judiciare – prin verificarea primară a demersurilor Procurorului General privind pornirea urmăririi penale în privința judecătorilor.

Este de remarcat că axiologia organului de inspecție judiciară se manifestă în raport cu eficientizarea de ansamblu a activității autorității judecătorești, fiind imposibil a disocia *calitatea și eficiența judecătorilor* de *calitatea și eficiența instanțelor de judecată*. Magistratura funcționează ca un sistem, interdependența dintre activitatea judecătorilor și activitatea instanțelor fiind axiomatică. Acest fapt poate fi sintetizat și prin prisma instrumentelor juridice internaționale de evaluare a calității și eficienței justiției, elucidate anterior.

Spre exemplu, potrivit CEPEJ, eficiența și calitatea justiției depind esențial de sistemele de recrutare a judecătorilor, de formarea lor, de numărul lor, de statut. În aceeași măsură, calitatea și eficiența justiției depind de eficiența instanțelor, activitatea cărora trebuie orientată spre utilizatorii săi, în acest mod contribuind la menținerea statului de drept și la susținerea bunei guvernări. Existența sistemelor de calitate și a standardelor de calitate pentru sistemul judiciar, pentru

[136] NEGRU, Andrei. Valorificarea capacității societății civile în procesul de reformare a justiției. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2011, nr. 10-11(134) pp.23 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificarea%20capacitatii%20societatii%20civile%2019_23.pdf

instanțele de judecată și pentru judecători individuali, precum și organizarea monitorizării la nivel național și internațional sunt elemente-cheie în îmbunătățirea calității serviciului public furnizat de sistemul judiciar justițiabililor și societății în ansamblu.[137]

Analogic, calea instanței de judecată spre dobândirea excelenței, promovată de *Cadrul Internațional pentru Excelența Curților*, relaționează inevitabil cu conduita judecătorilor: încrederea publică în instanță este un indicator al eficienței acesteia, iar încrederea publică se bazează în mod substanțial pe felul în care utilizatorii instanțelor sunt tratați de către judecători[138].

Prin urmare, există importante dimensiuni teoretice și practice care deschid oportunități de demonstrare a axiologiei inspecțiilor judiciare în eficientizarea de ansamblu a activității autorității judecătorești. Și, în pofida absenței la nivel național și internațional a unor studii ample, complexe, privind organizarea și funcționarea organului de inspecție judiciară, interacțiunea acestuia cu magistratura și valorile ei, axiologia inspecțiilor judiciare în eficientizarea activității autorității judecătorești, importante surse de inspirație pentru prezenta cercetare vor constitui lucrările științifice enumerate în prezentul Paragraf, dar și multe alte cercetări științifice relevante, care abordează subiectul justiției, în diverse forme de manifestare.

De asemenea, în rezultatul analizei efectuate, constatăm că cercetarea axiologiei organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești în cadrul Teoriei Generale a Dreptului, ca știință generalizatoare, cu profund impact praxiologic, reprezentând „fundamentul științelor juridice […] de la care fiecare știință ramurală primește noțiunile de bază”[139], este pe deplin justificată. „Sistemul ştiinţelor dreptului se constituie dintr-un ansamblu de concepte juridice studiate de *Teoria generală a dreptului şi statului*. Fără cunoştinţa acestui ansamblu, e imposibilă cunoştinţa oricărei categorii şi noţiuni juridice”[140]. Subiectul cercetat în prezenta lucrare nu este și nu poate fi atribuit unei științe juridice ramurale anume, investigația urmând a fi axată pe detectarea, elucidarea, argumentarea și evaluarea unor categorii juridice specifice, cum ar fi: conceptul și esența organului de inspecție judiciară; principii de organizare și de funcționare a

[137] European Judicial Systems – Efficiency and Quality of Justice [online]. CEPEJ Studies no.26, Council of Europe, 2018, pp.22, 223, 237 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-92-871-8566-2. Disponibil: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c

[138] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, pp.3.1.5. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014-v3.pdf

[139] ARAMĂ, Elena. Cunoștințele teoretice și evitarea interpretărilor defectuoase, contrare Constituției. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: conf. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, 2020, pp. 30. ISBN 978-9975-149-80-8

[140] NEGRU, Boris. Principii, categorii și concepte juridice. In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt.-practică naț. cu part. intern., 26-28 septembrie 2013.* Rezumate ale comunicărilor [online]. Chișinău, CEP USM, pp. 183. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/105249

inspecției judiciare; statutul inspectorilor judiciari; interacțiunea organul de inspecție judiciară cu celelalte elemente ale magistraturii; calitatea și eficiența actului de justiție și a actului de inspecție judiciară; independența justiției și independența funcțională a organului de inspecție judiciară ca valori ale unei justiții consolidate într-un stat de drept; rolul organului de inspecție judiciară în procesul responsabilizării judecătorilor; valoarea organului de inspecție judiciară în eficientizarea sistemului judiciar. Nefiind atribuite unui sistem juridic concret, categoriile enunțate constituie obiect de studiu al Teoriei Generale a Dreptului, iar avantajul cercetării fenomenului din această perspectivă constă în posibilitatea fundamentării științifice, prin prisma unor principii și concepte general-valabile, a modului de organizare și de funcționare a inspecției judiciare.

Totodată, examinarea contribuției organului de inspecție judiciară în eficientizarea justiției din perspectiva axiologiei, în calitate de teorie a valorilor[141], apropie studiul de cerințele față de „discursul științific contemporan […] marcat de […] interdisciplinaritate" [142]. „Ca atare noțiunea valorii e o noțiune fundamentală pentru filosofie. […] Filosofia explică lumea prin valori logice, dar tot ea are tendința de a o și transforma conform unor idealuri omenești etice. De aceea ea creează idealuri practice"[143]. Existența filosofiei, a metodologiei și a Teoriei Generale a Dreptului în calitate de științe distincte nu poate fi negată. Însă, pornind de la corelația strânsă dintre aceste științe și de la rolul lor în societatea contemporană, a cunoașterii, suntem de acord cu opinia dr. Ciobanu Rodica, potrivit căreia actualmente „se cristalizează necesitatea fundamentării unei metodologii interdisciplinare în analiza structurilor normative a societății, în general, pentru a revizui și redimensiona relația dintre diverse instrumente sociale orientate spre asigurarea ordinii sociale, și a dreptului, în particular […]"[144], iar „[p]rin problematică, dar și prin posibilitățile de aplicare pe care ni le oferă, complexele interdisciplinare […] lărgesc cu mult orizontul cunoașterii și înțelegerii dreptului"[145]. Unii autori autohtoni optează chiar pentru orientarea perspectivelor

---

[141] *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)* [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold. 2009 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/dex09

[142] ARAMĂ, Elena, CIOBANU, Rodica. *Metodologia dreptului. Sinteze pentru seminar* [online]. Chișinău: CEP USM, 2011, pp.9. [citat 05.05.2021]. ISBN 978-9975-71-095-4. Disponibil: http://drept.usm.md/public/files/Aramametoddrept-169f1b.pdf

[143] ANDREI, Petre. *Filosofia valorii* [online]. București: Fundația Regele Mihai I, 1945, pp.14. [citat 04.05.2021]. Disponibil: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b9/Petre_Andrei_-_Filosofia_valorii.pdf

[144] CIOBANU, Rodica. Valorificarea perspectivei interdisciplinare în analiza sistemului social normativ. In: *Integrarea tradițiilor filosofice în societatea bazată pe cunoaștere: conf. șt. naț., 7-8 noiembrie 2019* [online]. Chișinău, Institutul de Istorie, 2019, pp.277. [citat 05.05.2021]. ISBN 978-9975-108-75-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/87839

[145] CIOBANU, Rodica. Teorii și practici juridice. Perspectiva unei metodologii interdisciplinare. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice* [online]. 2017, nr.1(173), pp.155. [citat 05.05.2021]. ISSN 1957-2294. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/52178

educației și cercetării juridice interdisciplinare spre promovarea unor generalizări care să fie încadrate într-o teorie generală a dreptului reformat[146]. În prezenta lucrare reperele ce asigură conexiunea dintre axiologie și Teoria Generală a Dreptului – cu referință la tema tezei – sunt cele de natură a fundamenta necesitatea eficientizării activității autorității judecătorești prin implicare valorică – atât teoretic, cât și practic, atât la nivel individual, cât și social (prin ceea ce autorul Andrei Petre numește „personalitate individuală" și „personalitate socială"[147]). În acest mod, este examinat rolul organului de inspecție judiciară în sporirea performanței și credibilității justiției din punctul de vedere al valorilor, în calitate de „concepții despre dezirabil"[148]. Or, între drept și valori (sociale, în general și juridice, în particular) există o legătură indisolubilă: normele de drept sunt în măsură a asigura „o minimă convergenţă a conştiinţelor numai dacă sunt purtătoare de valori şi dacă sunt îndreptate spre o finalitate axiologică"[149].

1.2. Abordări normativ-juridice privind locul și rolul organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar

Rolul organului de inspecție judiciară în procesul eficientizării activității autorității judecătorești este unul semnificativ, ținând cont de spectrul larg al competențelor atribuite normativ, cu titlu exclusiv. Acesta poate interveni cu evaluări, verificări și controale în anumite sfere de manifestare a justiției. Importanța acestor intervenții în domenii precum activitatea organizatorică a instanțelor de judecată sau conduita judiciară, este majoră, având un impact considerabil asupra funcționalității instanțelor și asupra carierei magistraților. Fiind exercitate de organul de inspecție judiciară – parte a magistraturii și element indispensabil al autoguvernării judecătorești – activitățile de analiză, verificare și control sunt mecanisme de control intern, menite să contribuie la autopurificarea și la autoperfecționarea sistemului judiciar, deci – și la consolidarea justiției naționale. Calitatea activității de inspecție judiciară, eficiența mecanismelor de protecție a

[146] CIOBANU, Rodica, AVORNIC, Gheorghe. Interdisciplinary contextualization of legal education and research. In: *Supremația Dreptului* [online]. 2020, nr.2, pp.134. [citat 05.05.2021]. ISSN 2345-1971. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/123139

[147] ANDREI, Petre. *Filosofia valorii* [online]. București: Fundația Regele Mihai I, 1945, pp.235. [citat 04.05.2021]. Disponibil: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b9/Petre_Andrei_-_Filosofia_valorii.pdf

[148] GUȚU, Zoia, DOHOTARU, Maia. Axiologie – cadru de referință în formarea orientărilor valorice la studenți. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2017, nr.9(109), pp.134. [citat 04.05.2021]. ISSN 1857-2103 (Print), ISSN 2345-1025 (Online). Disponibil: http://oaji.net/articles/2017/2056-1521196317.pdf

[149] AVORNIC, Gheorghe, TANASĂ, Dragoș. Axiologia juridică și deschiderile sale în cercetarea dreptului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2012, nr.8, pp.2. [citat 04.05.2021]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2_5_Axiologia%20juridica%20si%20deschiderile%20sale%20in%20cercetarea%20Dreptului.pdf

inspectorilor judiciari față de presiuni din exteriorul sau din interiorul magistraturii, a mecanismelor de protecție a judecătorilor (inclusiv împotriva verificărilor abuzive din partea organului de inspecție judiciară) – toate acestea depind, în mare măsură, de claritatea, consistența și consecvența reglementărilor normative în domeniu. În cele ce urmează, vom face o analiză succintă a cadrului normativ ce reglementează statutul, componența, modul de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară.

Reglementări normativ-juridice internaționale. La nivel european există multiple documente juridice cu privire la independența justiției, unele dintre ele consacrând și principii generale privind aspecte organizatorice și funcționale specifice organelor de autoguvernare judecătorească și celor de inspecție judiciară, ca parte a autoguvernării judecătorești.

Astfel, potrivit *Principiilor fundamentale asupra independenței sistemului judiciar* (1985), orice plângere împotriva unui judecător trebuie examinată în cadrul unei proceduri adecvate, cu audierea judecătorului[150].

Carta Europeană cu privire la statutul judecătorului (1998) consfințește „posibilitatea pentru orice persoane de a adresa unui organism independent, fără formalități particulare, reclamații cu privire la disfuncționalitatea justiției […]. Dacă […] se constată […] o încălcare de ordin disciplinar din partea judecătorului, acest organism este autorizat să sesizeze instanța disciplinară […] competentă […]”[151].

Magna Charta a Judecătorilor (2010) consacră faptul că „procedurile disciplinare” în privința judecătorilor „trebuie să se deruleze în fața unui organism independent”, cu dreptul „de a contesta soluţia în faţa unei instanţe de judecată”[152].

Potrivit *Recomandării CM/REC(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile,* „[n]u poate fi antrenată răspunderea civilă sau disciplinară a unui judecător pentru modul de interpretare a legii, apreciere a faptelor sau evaluare a probelor, cu excepţia cazurilor de rea-credinţă şi gravă neglijenţă. […] Nu poate fi antrenată răspunderea penală a unui judecător pentru modul de interpretare a legii, apreciere a faptelor sau evaluare a probelor, cu excepţia cazurilor de rea-credinţă. Procedurile

[150] Basic Principles on the Independence of the Judiciary [online]. United Nations, Milan, 1985, pp. 17 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/independencejudiciary.aspx
[151] Carta Europeana cu privire la Statutul judecătorului [online]. Consiliul Europei, Strasbourg,1998, pp.5.3 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/106139
[152] Magna Charta a Judecătorilor (Principii fundamentale) [online]. Strasbourg, 17.11.2010, pp.6 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CCJE-MC%282010%293&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true

disciplinare pot fi demarate în cazul în care judecătorii nu reuşesc să îşi îndeplinească obligaţiile într-o manieră eficientă şi adecvată. Aceste proceduri ar trebui să fie efectuate de către o autoritate independentă sau o instanţă judecătorească, cu toate garanţiile unui proces echitabil şi care să îi asigure judecătorului dreptul de a contesta decizia şi sancţiunea […]"[153].

O sursă inegalabilă de date cu caracter de principii fundamentale în domeniul organizării și funcționării justiției identificăm în *Avizele Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE),* care este un organ consultativ al Consiliului Europei, investit de către Comitetul de Miniștri cu misiunea consolidării rolului judecătorilor în statele europene. Acest Consiliu a adoptat o serie de Avize privind independența, imparțialitatea și competența judecătorilor. Vom face trimitere la acele acte, care au incidență, direct sau tangențial, asupra instituției inspecției judiciare.

Astfel, *Avizul CCJE nr. 1 (2001) referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor* declară inadmisibilă ingerința organelor de inspecție judiciară în verificarea corectitudinii hotărârilor judecătorești ori prejudicierea în orice mod a independenței judecătorilor[154].

Potrivit *Avizului CCJE nr. 3 (2002) asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității,* pentru situații vizând disciplina judiciară trebuie creat un organism independent, responsabil de primirea plângerilor, ascultarea judecătorului și adoptarea deciziei, care poate fi contestată în fața unei curți[155].

În lumina *Avizului CCJE nr. 10 (2007) referitor la Consiliul Justiţiei în serviciul societăţii*, este recomandat statelor să creeze, în baza propriei legislații, un Consiliu al Justiției sau alt organ similar, independent, care să fie garantul independenței sistemului judiciar, dar și al fiecărui judecător. Acest Consiliu al Justiției ar putea primi plângeri din partea beneficiarilor justiției. Este recomandat ca procedura disciplinară în privința judecătorilor să țină de competența unei comisii

[153] Recomandarea CM/REC(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile [online]. Comitetul de Miniștri, 17.11.2010, pp. 66, 68, 69 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cde7d

[154] Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor (Recomandarea nr. R (94) 12 privind independența, eficiența și rolul judecătorilor și importanța standardelor stabilite, precum și a altor standarde la problemele actuale din aceste domenii) [online]. Strasbourg, 23.11.2001, pp.69 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212245&Site=COE&direct=true

[155] Avizul nr. 3 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității [online]. Strasbourg, 19.11.2002, pp.67, 68, 69 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212265&direct=true

disciplinare, formată în mod substanțial din judecători, „diferiți de membrii Consiliului Justiției, cu posibilitatea unui recurs în fața unei instanțe judiciare superioare” [156].

Avizul CCJE nr. 17 (2014) asupra evaluării activității judecătorilor, calității justiției și respectării independenței sistemului judiciar evidențiază necesitatea separării funcțiilor organului de evaluare a judecătorilor de cele ale organului de inspecție[157].

În *Avizul CCJE nr. 18 (2015), „Poziția puterii judecătoreștii și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă*”, sunt amintite organele de inspecție, care intervin în scopul responsabilizării puterii judecătorești, ca mecanism de răspundere explicativă externă. Nu este recomandată includerea membrilor executivului în componența acestor inspecții, în vederea respectării principiului fundamental al separării puterilor în stat și al independenței justiției[158].

Potrivit *Avizului CCJE nr.21(2018), „Prevenirea corupției în rândul judecătorilor”*, una din măsurile de prevenire a corupției constă în instituirea regulilor de conduită pentru judecători, dezvoltarea și menținerea unei adevărate culturi a integrității judiciare. Procedurile disciplinare la fel se încadrează în spectrul mecanismelor de combatere a corupției judiciare, cu mențiunea ca „aceste proceduri” să fie „puse în practică de organisme judiciare (cum ar fi o comisie sau un tribunal disciplinar, sau o filială a înaltului consiliu judiciar). Astfel, nu numai că este instituit un instrument de auto-reglementare a sistemului judiciar, ci se garantează, în acelaşi timp, că persoanele cu experienţa profesională necesară evaluează dacă un anumit comportament ar trebui să atragă după sine o răspundere disciplinară şi, în cazul în care acest lucru este necesar, care este sancţiunea cea mai potrivită şi proporţională. Mai mult, judecătorii ar trebui să aibă întotdeauna dreptul de a contesta în faţa unui organ judiciar sancţiunile disciplinare care le sunt aplicate”[159].

Generalizând, constatăm că recomandările internaționale abordează instituția inspecției judiciare prin prisma unor principii directoare, fiind elaborat conceptul organului de inspecție judiciară și instituite recomandări generale privind componența sa organică. De asemenea, reglementările normativ-juridice internaționale pun accent sporit pe regulile, principiile și valorile

---

[156] Avizul nr. 10 (2007) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei referitor la Consiliul Justiției în serviciul societății [online]. Strasbourg, 23.11.2007, pp. 64 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1254135&Site=COE&direct=true

[157] Avizul nr. 17 (2014) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) asupra evaluării activității judecătorilor, calității justiției și respectării independenței sistemului judiciar [online]. Strasbourg, 24.10.2014, pp.29 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16807475cb

[158] Avizul nr. 18 (2015) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă [online]. Londra, 16.10.2015, pp.29, 48 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a4c79

[159] Avizul nr. 21(2018) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Prevenirea corupției în rândul judecătorilor [online]. Zagreb, 09.11.2018, pp.30 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/avis-no-21-du-ccje-en-roumain/168093ed29

care trebuie respectate, inclusiv de autoguvernarea judecătorească (din care face parte și organul de inspecție judiciară), în procedurile disciplinare inițiate în privința judecătorilor.

Aspecte specifice în raport cu exercitarea nemijlocită a competențelor de către organul de inspecție judiciară, precum și metodologii și standarde unice, generale, de funcționare a acestora nu sunt consacrate la nivel internațional, aceasta fiind o prerogativă a instituțiilor competente în interiorul fiecărui stat.

Reglementări normativ-juridice naționale. În cele ce urmează, vom face o analiză a cadrului normativ național, în vederea elucidării locului și rolului inspecției judiciare în cadrul magistraturii și a modului în care este reglementată instituția inspecției judiciare pe plan intern (în sistemul juridic al Republicii Moldova).

Ținând cont de importanța justiției ca valoare, dar și ca pilon al unui stat de drept, este evidentă necesitatea reglementării constituționale a justiției ca autoritate publică. Structura trihotomică a puterii de stat are scopul instituționalizării legislativului, executivului și justiției ca autorități publice distincte, cu evidențierea imperiozității garantării independenței puterii judecătorești în raport cu celelalte două puteri – fapt realizat prin prisma *Declarației de suveranitate*[160] și a *Constituției Republicii Moldova*[161]. Consiliul Superior al Magistraturii este instituționalizat la nivel constituțional, Legea Supremă stabilind componența și atribuțiile acestuia, modul de organizare și de funcționare fiind detaliate prin lege organică.

Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 947 din 19.07.1996 este legea-cadru în domeniul organizării și funcționării numitului Consiliu, acesta fiind „garantul independenței autorității judecătorești" și „exercit[ând] autoadministrarea judecătorească"[162]. Consiliul Superior al Magistraturii este creat în realitatea normativ-juridică națională în 1996, odată cu adoptarea Legii nr. nr. 947 din 19.07.1996, iar inspecția judiciară este instituită normativ în 2007[163], ca organ subordonat Consiliului Superior al Magistraturii. Anumite completări și modificări în domeniul exercitării competențelor inspecției judiciare au fost introduse în anul 2012[164], Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii fiind completată cu art. 7/2, „*Verificarea activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției"*.

[160] Declarația cu privire la Suveranitate. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova: nr. 148-XII din 23 iunie 1990. In: *Veştile Sovietului Suprem şi ale Guvernului RSS Moldova*, 1990, nr.8, pp.10
[161] Constituţia Republicii Moldova, 29 iulie 1994. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1994, nr.1, pp.6, 114
[162] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17, pp.1
[163] Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 185-XVI din 26.07.2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.08.2007, nr. 136-140
[164] Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 153 din 05 iulie 2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.08.2012, nr. 185

Reglementările sunt menținute în redacția actuală a Legii cu privire la Consiliului Superior al Magistraturii, cu unele modificări și completări, modificările legislative din septembrie 2018[165] vizând atât componența inspecției judiciare, cât și statutul și rolul său în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii.

Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii stabilește cerințele pentru candidații la funcția de inspector judiciar, componența și competențele inspecției judiciare, modul de organizare și de funcționare a acesteia fiind detaliate în alte acte normativ-juridice.

Astfel, primele reglementări detaliate au fost expuse în 2013, în *Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare*[166] (actualmente abrogat).

Ulterior, în 2018, a fost aprobat un nou *Regulament cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare*[167], acesta fiind o versiune actualizată a vechiului regulament, modificat și completat în sensul concretizării locului și rolului inspecției judiciare în cadrul magistraturii, lărgirii competențelor inspecției judiciare și fortificării rolului inspectorilor judiciari, în special în cadrul procedurilor disciplinare inițiate împotriva judecătorilor. Respectivul regulament cuprinde aspecte privind: scopul și principiile activității de inspecție judiciară, componența inspecției judiciare, condițiile înaintate candidaților la funcția de inspector judiciar, statutul inspectorilor judiciari (drepturi, obligații, răspundere), competențele inspecției judiciare, cu descrierea modului de exercitare a acestora. Regulamentul privind organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, aprobat în 2018, a redefinit statutul inspecției judiciare, prin recunoașterea expresă a independenței sale funcționale, în pofida faptului că, organizațional, este un organ specializat al Consiliului Superior al Magistraturii.

Subordonarea organizațională a inspecției judiciare față de Consiliul Superior al Magistraturii este evidențiată și în *Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii*[168].

Funcționalitatea inspecției judiciare este reglementată amplu, detaliat în alte două acte normative. Verificarea activității organizatorice a instanțelor de judecată este efectuată în

[165] Legea pentru modificarea unor acte legislative: nr. 137 din 27.09.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 19.10.2018, nr.398-399
[166] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aproba t prin Hotărârea CSM: nr. 89/4 din 29.01.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121
[167]Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21
[168] Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19, pp.3.1

corespundere cu *Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției*[169]. Acesta stabilește scopul controalelor exercitate de inspecția judiciară, formele controalelor (ordinar, complex, planificat, inopinat), descrie modul de efectuare a controalelor (pregătirea controlului, efectuarea propriu-zisă a verificărilor, întocmirea actului de control) și enumeră domeniile în care inspecția judiciară poate exercita verificări și controale.

Un alt aspect de funcționalitate a inspecției judiciare – referitor la examinarea sesizărilor privind faptele care pot constitui abateri disciplinare comise de judecători, este detaliat normativ în *Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor*[170], care prevede expres: temeiurile răspunderii disciplinare a judecătorilor, abaterile și sancțiunile disciplinare, procedura examinării cauzelor disciplinare în privința judecătorilor.

Consolidarea rolului organului de inspecție judiciară și fortificarea statutului inspectorilor judiciari au fost semnalate constant în cadrul inițiativelor de reformare a justiției naționale (a se vedea *Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016*[171], *Mica reformă în justiție*[172]). Drept rezultat, s-a reușit îmbunătățirea cadrului legal care reglementează modul de organizare și de funcționare a inspecției judiciare, fiind adoptate modificări și completări în legislație, în scopul fortificării rolului inspecției judiciare și al inspectorului judiciar. Consolidarea imaginii justiției naționale, sporirea independenței autorității judecătorești și a judecătorilor în mod individual, fortificarea capacității de autoadministrare a justiției naționale, promovarea culturii de integritate în rândul deținătorilor profesiilor juridice (cu referire la judecători și profesiile conexe sectorului justiției) constituie și în prezent obiective de reformare a justiției naționale (a se vedea *Proiectul Strategiei de dezvoltare a sectorului justiției pentru anii 2019-2022*[173]). Realizarea strategiilor de bază ale Reformei nu pot omite fortificarea continuă a inspecției judiciare, ca organ specializat din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii; or, inspecția judiciară este un exponent cu competențe importante în procesul de promovare a bunei autoguvernări a justiției naționale.

---

[169] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121

[170] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[171] Legea privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016: nr. 231 din 25.11.2011. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 06.01.2012, nr. 1-6

[172] Mica reformă a justiției [online]. Ministerul Justiției [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/map.php?l=ro&idc=420

[173] Proiectul Strategiei de dezvoltare a sectorului justiției pentru anii 2019-2022 [online]. Ministerul Justiției. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Proiectul_Strategiei_de_dezvoltare_a_sectorul_justitiei_pentru_anii_2019-2022.pdf

Examinând cadrul normativ-juridic pertinent la nivel național – atât din punctul de vedere al conținutului, cât și al formei, apare dilema cu privire la categoria actului normativ care ar trebui să reglementeze statutul inspecției judiciare. La acest capitol, tindem să ne raliem opiniei judecătorului român Cristi Danileț, care recomandă reglementarea prin lege, și nu prin regulament aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii, a aspectelor ce țin de statutul inspectorilor judiciari, inviolabilitate, răspunderea disciplinară[174]. Aceasta, pe de o parte, ar asigura o anumită stabilitate statutară inspectorilor judiciari, și, pe de altă parte, ar uniformiza poziția juridică a organelor specializate ale Consiliului Superior al Magistraturii (tot prin lege este reglementat statutul juridic, componența, competența celorlalte organe specializate – Colegiul pentru selecție și Colegiul de evaluare[175], Colegiul Disciplinar[176]). Prin regulament aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii ar putea fi reglementate aspecte privind statutul, organizarea și funcționarea inspecției judiciare, într-o formă mai detaliată, în măsura în care nu ar contraveni normelor juridice pertinente cuprinse în lege (cum s-a procedat prin Regulamentul cu privire la activitatea Colegiului Disciplinar[177], Regulamentul privind organizarea activității Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor[178], Regulamentul privind organizarea activității Colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor[179]), în acest mod fiind promovat și rolul esențial al judecătorilor și al Consiliului Superior al Magistraturii în realizarea funcției de reglementare pe segmentul autoguvernării judecătorești, cu respectarea concomitentă a legalității și a flexibilității activității regulatorii în domeniu. Atât din punct de vedere teoretic, cât și practic, respectiva dilemă ar putea prezenta interes pentru cercetători, uniți în vederea statornicirii bazelor „unei veritabile școli de drept, care ar putea analiza obiectiv legile", despre care amintește prof. univ. Smochină Andrei în contextul construcției mecanismelor de guvernare în Republica Moldova[180]. Examinarea și

[174] DANILEȚ, Cristi. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, 2020, pp.49 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf

[175] Legea privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor: nr.154 din 05 iulie 2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.09.2012, nr.190-192

[176] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[177] Regulamentul cu privire la activitatea Colegiului Disciplinar. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.505/24 din 13 noiembrie 2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21

[178] Regulamentul privind organizarea activității Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.59/3 din 22 ianuarie 2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.04.2013, nr.75-81

[179] Regulamentul privind organizarea activității Colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.60/3 din 22 ianuarie 2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 27.04.2013, nr.96

[180] SMOCHINĂ, Andrei. Construcția mecanismelor de guvernare în Republica Moldova: realizări și oportunități de modernizare. [online]. In: *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european: conf. șt. naț., 22 ianuarie 2018*, Partea 1, Chișinău, . Institutul de Cercetări

soluționarea ei, însă, nu se încadrează pe dimensiunea scopului și a obiectivelor propuse spre realizare în prezenta lucrare. Întru soluționarea problemei științifice și verificarea ipotezei de cercetare, accentele sunt puse prioritar pe abordarea pozitivă a fenomenului eficientizării justiției și a implicării organului de inspecție judiciară în acest proces și nu pe critica negativă care persistă constant în discursurile publice la nivel național. Or, după cum menționează Peter Evans, este totdeauna distractiv și, de regulă, util, să prezinți perfidiile actorilor sectorului public, însă, acest tip de știri este deja în surplus. Este nevoie de mai multă cercetare asupra cazurilor pozitive[181]. Până la urmă, cultura și conștiința juridică a celor care creează și realizează dreptul contează mai mult decât forma de redare a normei de drept. Iar „[c]ultura juridică nu poate fi instituită prin lege și nici impusă de stat prin instrumente administrative […]. Acolo unde nivelul culturii juridice […] lasă mult de dorit, apare insuficiența de motivație și de obișnuință de a acționa corect în lipsa reglementărilor juridice”[182]. Prin urmare, în lumina cadrului normativ-juridic existent, considerăm că accent sporit trebuie pus, în special, pe aplicarea corespunzătoare a legislației în domeniu, propagarea culturii de integritate în mediul juridic și asigurarea funcționalității inspecției judiciare, în sensul încurajării procesului de exercitare într-o manieră independentă și responsabilă a competențelor de analiză, verificare și control în sfera justiției.

Concluzie. Importanța și valoarea actelor normativ-juridice enumerate în prezentul compartiment al lucrării rezidă în conținutul lor; respectarea logicii interne, a consecvenței sistemice a expunerilor normativ-juridice, a clarității și exactității în exprimare – în calitate de exigențe de calitate – pot contribui la clarificarea și întărirea rolului organului de inspecție judiciară în contextul manifestării unei justiții independente și consolidate. De calitatea reglementărilor normativ-juridice și de modul de aplicare în practică a acestora depinde, în mare măsură, calitatea și eficiența activității inspectorilor judiciari. Din aceste considerente, perfecționarea continuă, în baza principiului științifico-aplicativ, a cadrului normativ-juridic în domeniu și ajustarea sa la conjunctura social-juridică, politică și culturală națională trebuie să fie obiective strategice pentru societatea contemporană.

Juridice, Politice și Sociologice, pp.35. [citat 04.05.2021]. ISBN 978-9975-3298-2-8. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/120318

[181] EVANS, Peter. Government Action, Social Capital and Development: Reviewing the Evidence on Synergy. In: *World Development* [online]. 1996, no.5, vol.24, pp.1131. [citat 05.05.2021]. ISSN 0305-750X. Disponibil: DOI 10.1016/0305-750X(96)00021-6. http://210.74.184.3:8080/international/case/case/1404.pdf

[182] AVORNIC, Gheorghe, VACULOVSCHI, Ghenadie. Excesul de reglementare. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2019, nr.10-12(228-230), pp.121. [citat 05.05.2021]. ISSN 1811-0770. Disponibil: DOI 10.5281/zenodo.3742929. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/101664

Organele de inspecție judiciară în alte sisteme juridice. Examinarea modului de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară în alte sisteme juridice poate fi un reper important pentru procesul de reformare a justiției naționale (cu condiția adaptării la specificul național). Astfel, vom prezenta câteva sisteme juridice în care funcționează organe de inspecție judiciară, cu precizarea succintă a particularităților organizaționale și funcționale.

România. *Cadrul normativ* pertinent îl reprezentă Legea privind Consiliul Superior al Magistraturii[183], Regulamentul de organizare și funcționare a inspecției judiciare[184], Regulamentul privind normele pentru efectuarea lucrărilor de inspecție de către inspecția judiciară[185], Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului pentru numirea în funcție a inspectorului-șef al inspecției judiciare[186] și Regulamentul de organizare și desfășurare a concursului pentru numirea în funcție a inspectorilor judiciari[187].

Aspecte organizaționale. Legislația României plasează inspecția judiciară „în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii", „ca structură cu personalitate juridică", care „acționează pe principiul independenței operaționale". Organizarea inspecției judiciare este una complexă, aceasta având aparat propriu, în cadrul căruia sunt create direcții, servicii și birouri. În aparatul inspecției judiciare, alături de inspectori judiciari, funcționează și alte categorii de personal: „personal de specialitate asimilat magistraților, funcționari publici, personal contractual și specialiști IT". „Inspecția Judiciară este condusă de un inspector-șef […], ajutat de un inspector-șef adjunct […]". „Inspectorul-șef este numit de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii dintre inspectorii judiciari în funcție", judecător, în urma unui concurs. „Inspectorii din cadrul Inspecției Judiciare sunt numiți în funcție de către inspectorul-șef, în urma unui concurs organizat de

[183] Legea Republicată privind Consiliul Superior al Magistraturii [online]: nr. 317 din 01.07.2004. In: *Monitorul Oficial al României*, 01.09.2012, nr.628 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/64942

[184] Regulamentul de organizare și funcționare a Inspecției Judiciare. Aprobat prin Ordinul: nr. 134 din 10.12.2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 11.12.2018, nr. 1049 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/208780

[185] Regulamentul privind normele pentru efectuarea lucrărilor de inspecție de către Inspecția Judiciară din 15 noiembrie 2012 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 29.11.2012, nr.802 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/177801

[186] Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului de numire în funcție a inspectorului-șef al Inspecției Judiciare: 03 decembrie 2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 10.12.2018, nr.1047. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/208623

[187] Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului pentru numirea în funcție a inspectorilor judiciari. Aprobat prin Ordinul: nr.131 din 04.12.2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 06.12.2018, nr.1038 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/212137

inspecția judiciară […]" (art.65 alin.(1), (2), (3), art.66 alin. (1), (2), art.67 alin. (1), art.70 alin.(1) ale Legii nr. 317 din 01.07.2004)[188].

O deosebire de esență, comparativ cu sistemul juridic național, este faptul că în cadrul inspecției judiciare a României funcționează Direcția de inspecție judiciară pentru judecători și Direcția de inspecție judiciară pentru procurori. „Direcția de inspecție pentru judecători […] exercită, prin inspectorii judiciari - judecători, atribuții de analiză, verificare și control cu privire la activitatea instanțelor, precum și la activitatea profesională și conduita judecătorilor, inclusiv a celor care sunt membri ai Consiliului Superior al Magistraturii sau inspectori judiciari, a magistraților-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție"; Inspectorii judiciari din cadrul Direcției de inspecție judiciară pentru judecători sunt selectați doar dintre judecători (art.4 alin.(1), (3) lit.a), b) ale Regulamentului de organizare și funcționare a Inspecției Judiciare)[189].

În context, în conținutul unei *Compilații de Opinii și Rapoarte privind Curțile și Judecătorii*, Comisia de la Veneția a statuat (în baza analizei proiectelor de acte normative pertinente ale Bosniei și Herțegovina) că unirea judecătorilor și a procurorilor într-un corp unic (cum se întâmplă și în sistemul juridic al României) nu este ceva nespecific; totuși, ar fi bine ca aceste două profesii – judecătorii și procurorii – să fie reprezentați de entități separate sau de două subdiviziuni distincte. Dacă cele două profesii sunt reprezentate de aceeași instituție, ar trebui să existe o distincție strictă între ele. În cazul creării unei singure structuri, solicitarea Comisiei este de a se crea garanții că reprezentanții unei profesii să nu fie în minoritate față de reprezentanții altei profesii în proceduri disciplinare sau de numire, din motiv că procurorii, datorită specificului activității cotidiene (de acuzare), ar putea avea o atitudine diferită de cea a judecătorilor față de independența judiciară și, în special, față de procedurile disciplinare.[190]

Competențe. Atribuțiile inspectorilor judiciari sunt, în mare parte, asemănătoare cu cele ale inspectorilor judiciari din Republica Moldova; evident, ținând cont de structura specifică a inspecției judiciare a României, în competența acesteia intră și verificarea activității funcționale a parchetelor, deopotrivă cu cea a instanțelor de judecată, precum și verificarea sesizărilor în legătură cu conduita necorespunzătoare a procurorilor, deopotrivă cu cea a judecătorilor.

---

[188] Legea Republicată privind Consiliul Superior al Magistraturii [online]: nr. 317 din 01.07.2004. In: *Monitorul Oficial al României*, 01.09.2012. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/64942

[189] Regulamentul de organizare și funcționare a Inspecției Judiciare. Aprobat prin Ordinul: nr. 134 din 10.12.2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 11.12.2018, nr. 1049. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/208780

[190] Compilation of Venice Comission Opinions and Reports concerning Courts and Judges [online]. Strasbourg, 05.05.2015, pp. 84 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)001-e

Atribuțiile de analiză, verificare și control exercitate de inspectorii judiciari sunt structurate în două categorii: „a) atribuții privind activitatea și conduita judecătorilor și a procurorilor”; „b) atribuții de control privind activitatea instanțelor/parchetelor”[191].

Lituania. *Cadru normativ*. Cadrul normativ pertinent privind organizarea și funcționarea organului de autoadministrare judecătorească cu competențe în domeniul disciplinei judiciare cuprinde: Legea privind curțile[192], Regulamentul de funcționare a Consiliului Judiciar[193], Regulamentul Curții judiciare de onoare[194] și Regulamentul Comisiei privind etica și disciplina judiciară[195].

Aspecte organizaționale. Potrivit Legii cu privire la curți, independența curților determină auto-suficiența lor organizațională, care trebuie realizată prin intermediul autoguvernării curților. Sistemul autoguvernării judiciare este alcătuit din: Adunarea Generală a Judecătorilor, Consiliul Judiciar, Curtea judiciară de onoare. În scopul pregătirii și revizuirii sau elaborării unor decizii privind anumite chestiuni, Consiliul Judiciar poate crea comisii permanente sau ad-hoc[196], una dintre acestea fiind Comisia pentru etica și disciplina judiciară. Competențe în domeniul disciplinei judiciare dețin Consiliul Justiției, Curtea judiciară de onoare și Comisia pentru etica și disciplina judiciară.

Aspecte funcționale. *Consiliul Judiciar* al Lituaniei – prin prisma competențelor[197] - este un organ similar (nu și identic) Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova.

Curtea judiciară de onoare (Judicial Court of Honour) este o autoritate autonomă a curților, creată în vederea examinării cauzelor privind disciplina judiciară și a petițiilor depuse de judecători privind apărarea onoarei. Doar Comisia pentru etica și disciplina judiciară, care este abilitată cu

---

[191] Regulamentul privind normele pentru efectuarea lucrărilor de inspecție de către Inspecția Judiciară din 15 noiembrie 2012 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 29.11.2012, nr.802, pp.3 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/177801

[192] Law on courts (Lithuania) [online]: 31.05.1994, no.I-480. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/courts/legal-acts/655

[193] Regulation of work of the Judicial Council. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-30-(7.1.2) of 24.02.2017 [online]. Lithuania [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-council/about-council/660

[194] Regulation of the Judicial Court of Honour. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-68-(7.1.2) of 30.05.2014 [online]. Lithuania [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://w9ww.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-court-of-honour/about-court/664

[195] Regulation of the Commission on Judicial Ethics and Discipline. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-10-(7.1.2) of 25.01.2019. [online]. Lithuania [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-ethics-and-discipline-commission/about-commission/667

[196] Law on courts (Lithuania) [online]: 31.05.1994, no.I-480, pp.10, 113, 114. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/courts/legal-acts/655

[197] Regulation of work of the Judicial Council. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-30-(7.1.2) of 24.02.2017 [online]. Lithuania, pp. 20.3, 20.9, 20.10-20.13, 20.28 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-council/about-council/660

dreptul de a iniția proceduri disciplinare în privința judecătorilor, poate prezenta o cauză disciplinară Curții judiciare de onoare. Curtea judiciară de onoare examinează cauza disciplinară în ședințe, cu ascultarea obligatorie a judecătorului vizat și adoptarea unei decizii. Decizia poate fi contestată la Curtea Supremă a Lituaniei[198].

Comisia pentru etica și disciplina judiciară este un organ de autoguvernare a curților, care consultă judecătorii în materie de etică și decide asupra inițierii procedurilor disciplinare împotriva judecătorilor[199].

Belgia. *Cadru normativ*. Modul de organizare și de funcționare a justiției este reglementat de Constituție (art.151 alin.(2),(3))[200] și de Codul Judiciar (art.259bis1, 259bis11, 259bis12)[201].

Aspecte organizaționale. Prin prisma competențelor sale, Consiliul Superior al Justiției este o instituție similară Consiliului Superior al Magistraturii din Republica Moldova. Acesta este alcătuit din 44 membri. În cadrul Consiliului sunt constituite două Colegii – unul vorbitor de limba franceză (*collège francophone*) și unul vorbitor de limba germană (*collège néerlandophone*). Fiecare Colegiu este alcătuit din câte 22 membri, dintre care 11 sunt magistrați și 11 non-magistrați. Fiecare Colegiu – francofon și germanic - au în cadrul său câte două Comitete: Comitetul de numire și desemnare (*Commission de nomination et de désignation*) și Comitetul de avizare și anchetă (*Commission d'avis et d'enquête*). Instituția Comitetului de avizare și anchetă este similară (nu și analogică) instituției inspecției judiciare în percepția sistemului juridic național. Comisia de avizare și anchetă este alcătuită din 8 membri: jumătate sunt judecători și jumătate non-judecători. Comitetul de avizare și anchetă francofon și Comitetul de avizare și anchetă germanic, formează Comitetul Reunit de avizare și anchetă, care adoptă avize privind funcționarea generală a sistemului judiciar.

Aspecte funcționale. În competența Comitetului de avizare și anchetă intră și primirea și examinarea plângerilor privind funcționarea judiciarului, cu întocmirea unui raport anual asupra tuturor plângerilor examinate. Plângerea poate fi depusă de orice persoană interesată și trebuie să

---

[198] Regulation of the Judicial Court of Honour. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-68-(7.1.2) of 30.05.2014 [online]. Lithuania, pp. 2, 25, 28, 29, 40, 46, 48, 51 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://w9ww.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-court-of-honour/about-court/664

[199] Regulation of the Commission on Judicial Ethics and Discipline. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-10-(7.1.2) of 25.01.2019. [online]. Lithuania, pp. 2, 15, 53 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-ethics-and-discipline-commission/about-commission/667

[200] Constitution Belge: 17.02.1994 (La Constitution coordonnée). En: *Moniteur belge*, 17.02.1994, no.1994021048 [online]. Belge. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1994021730&table_name=loi

[201] Code Judiciaire: 10.10.1967. En: *Moniteur Belge*, 31-10-1967, no. 1967101055 [online]. Belge. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1967101002&table_name=loi

vizeze modul de funcționare a magistraturii. Totuși, Comitetul nu examinează plângeri care: fac obiectul unor proceduri penale sau disciplinare; se referă la conținutul hotărârii judecătorești; au drept obiect chestiuni ce pot fi remediate pe calea contestării în instanța ierarhic superioară; au fost examinate anterior și nu conțin date noi; au un conținut vădit neîntemeiat. „Comitetul reunit consultativ și de investigare al Înaltului Consiliu de Justiție efectuează anchete speciale în modul de operare al judiciarului, așa-numitul audit de instanță. Totuși, aceste anchete sunt rare, fiind de obicei inițiate ca urmare a unei anume probleme sau disfuncționalități […]”[202].

Bulgaria. *Cadru normativ*. Reglementările privind instituția organului de inspecție judiciară și a disciplinei judiciare sunt cuprinse în Constituția Republicii Bulgaria (art.132 lit.a))[203], în Actul privind Sistemul Judiciar (art.40-60, 307-328)[204] și în alte acte subordonate legii.

Aspecte generale. Inspectoratul din cadrul Consiliului Judiciar Suprem (*Инспекторатът към Висшия съдебен съвет / Inspectorate to the Supreme Judicial Council)* are personalitate juridică și activează pe baza principiilor de legalitate, obiectivitate și publicitate.

Cerințe de eligibilitate. În cadrul Inspectoratului pot fi desemnați juriști cu înalte standarde de profesionalism și etică. Candidatul la funcția de inspector general și de inspector trebuie să aibă cel puțin 15 ani de experiență în domeniul juridic. Inspectorii pot fi desemnați și din rândul judecătorilor sau procurorilor cu cel puțin 8 ani de experiență. Inspectorul general și inspectorii sunt desemnați în funcție în mod separat, de către o comisie parlamentară.

Competențe. În exercitarea competențelor, Inspectoratul este în drept: a verifica activitatea organizatorică a instanțelor, procuraturilor și organelor de investigație; a verifica în ce măsură dispozițiile anterioare privind îmbunătățirea activității instanței/procuraturii au fost executate; a sesiza președintele instanței sau Consiliul Judiciar Suprem, în cazul constatării indicilor unor abateri disciplinare; a face propuneri de sancționare a judecătorilor, procurorilor.

Disciplina. Inspectoratul nu are atribuții în procedura disciplinară a magistraților și poate interveni doar cu propunerea de aplicare a sancțiunii disciplinare. În funcție de gravitatea abaterii și de statutul funcționarului, dreptul de a aplica sancțiuni disciplinare aparține: președintelui instanței/procuraturii, Consiliului Judiciar Suprem sau Ministrului Justiției.

---

[202] VOET, Stefaan, STORME, Marcel. Experiența reformei judiciare instituționale în Belgia: noile organe care administrează sistemul judiciar. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2016, nr. 1, pp.40 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/art-3.pdf

[203] Constitution of the Republic of Bulgaria: 13 July 1991 [online]. In: *State Gazette*, 13.06.1991, no.56. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.parliament.bg/en/const/

[204]Judiciary System Act (Bulgaria) [online]. In: *State Gazette*, 07.08.2007, no.64. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.vss.justice.bg/en/root/f/upload/5/judiciary_system_act.pdf

Statele Unite ale Americii. În Statele Unite ale Americii, la nivel central, nu există un organ de inspecție în domeniul funcționării justiției. Însă, de multiple ori (în 2009, 2011, 2013, 2015) au existat tentative de a crea un asemenea serviciu, proiectele de lege nefiind aprobate de Congres[205]. Potrivit ultimului proiect de lege înaintat în acest sens, în anul 2015, Inspectorul General urma a fi desemnat în funcție de Ministrul Justiției, după consultarea camerelor legislativului. Tentativele nu s-au soldat cu succes, funcția de Inspector General pentru curți, la nivel central, nefiind instituită.

Concluzie. Generalizând, constatăm că abordările normativ-juridice privind statutul organului de inspecție judiciară și interacțiunea acestuia cu magistratura sunt distincte în diferite sisteme juridice, acest fapt fiind determinat de particularitățile social-politice, juridice, istorice și culturale respective. Misiunea noastră este de a analiza în ce măsură reglementările naționale sunt conforme standardelor europene și care ar fi modalitățile de perfecționare a cadrului normativ intern, în sensul dezvoltării durabile a serviciului de inspecție judiciară. Aspectele comparative examinate încurajează să reflectăm inclusiv asupra posibilității preluării unor elemente pozitive existente în alte sisteme juridice, cu ajustarea acestora la specificul național, prin prisma unei analize complexe, fundamentate științific[206].

1.3. Concluzii la Capitolul 1

În rezultatul examinării publicațiilor științifice din ultimii ani la tema tezei și al efectuării unei analize comparative a situației existente în domeniu, putem formula câteva concluzii privind locul organului de inspecție judiciară în cadrul magistraturii și rolul său în eficientizarea activității autorității judecătorești:

1. În lipsa – în doctrina națională și străină - a unor studii ample, complexe privind modul de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară și interacțiunea sa cu magistratura, subiectul referitor la axiologia inspecției judiciare în eficientizarea activității autorității judecătorești va fi investigat cu titlu de novație pentru doctrina autohtonă. Investigația, în acest caz, se va axa pe sintetizarea criteriilor de apreciere a calității și

[205] Judicial Transparency and Ethics Enhancement Act (USA) [online]. 2015 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.govtrack.us/congress/bills/114/s1418/text/is

[206] CRECIUN, Natalia. In: *Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației: conf. șt. intern., 7 iunie 2016* [online]. Universitatea de Stat B.P.Hașdeu din Cahul, iunie 2016, vol.III, partea I, pp. 109. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-88-041-1. Disponibil: http://usch.md/wp-content/uploads/2015/11/Conferinta-USC-2016_Atelierul-1-4-cu-CIP.pdf

eficienței justiției și a valorii organului de inspecție judiciară în obținerea acestor indicatori – de calitate și de eficiență – în activitatea judecătorilor, a instanțelor de judecată și a autorității judecătorești în ansamblu.

2. Doctrina juridică și instrumentele juridice internaționale nu oferă definiții universale privind calitatea și eficiența justiției și nici metodologii general-valabile de măsurare a acestor indicatori. În schimb, generalizează repere de evaluare a calității și eficienței justiției, valori fundamentale care trebuie protejate și posibile căi de sporire a performanței justiției. Una dintre aceste căi o reprezintă activitatea inspecțiilor judiciare, care se încadrează în metodologiile de măsurare a calității justiției promovate la nivel internațional (de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției, Consorțiul Internațional pentru Excelența Curților).
3. Activitatea de inspecție judiciară este parte inerentă a procesului de consolidare a justiției, organul de inspecție judiciară fiind capabil a-și demonstra valoarea incontestabilă în procesul eficientizării activității judecătorilor și a instanțelor de judecată prin multiple căi, cum ar fi: verificarea activității manageriale la nivel de instanță; controlul activității compartimentelor instanțelor de judecată; analiza datelor statistice privind activitatea judecătorilor și a instanțelor; monitorizarea și analiza calității serviciilor publice furnizate utilizatorilor instanței; estimarea climatului de muncă în colectivul instanței; verificarea respectării exigențelor unui proces echitabil; aprecierea conduitei judecătorilor prin prisma normelor etice și disciplinare.
4. Cercetarea temei privind axiologia organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității Autorității Judecătorești în cadrul Teoriei Generale a Dreptului, ca știință fundamentală, generalizatoare, cu profund impact praxiologic, este justificată prin faptul că sunt examinate categorii juridice specifice, cum ar fi: conceptul și esența organului de inspecție judiciară; principii de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară; statutul inspectorilor judiciari; interacțiunea organul de inspecție judiciară cu celelalte elemente ale magistraturii; calitatea și eficiența actului de justiție și a actului de inspecție judiciară; independența justiției și independența funcțională a organului de inspecție judiciară ca valori ale unei justiții consolidate într-un stat de drept; rolul organului de inspecție judiciară în procesul responsabilizării judecătorilor; valoarea organului de inspecție judiciară în eficientizarea sistemului judiciar. Nefiind atribuite unui sistem juridic concret, categoriile enunțate constituie obiect de studiu al Teoriei Generale a Dreptului, iar avantajul cercetării fenomenului din această perspectivă constă în posibilitatea

fundamentării științifice, prin prisma unor principii și concepte general-valabile, a modului de organizare și de funcționare a inspecției judiciare.

În temeiul celor expuse, vom formula problema de cercetare și direcțiile de soluționare a ei. ***Problema de cercetare*** constă în demonstrarea valorii strategice a organului de inspecție judiciară, ca element indispensabil al magistraturii, fapt care a generat clarificarea locului, rolului, componenței și a principiilor de organizare și de funcționare a acestei instituții, în vederea direcționării activității specifice de analiză, verificare și control spre eficientizarea activității autorității judecătorești, în contextul unei justiții independente și consolidate.

În scopul soluționării problemei de cercetare propuse, menționăm următoarele ***direcții***:

- deducerea locului organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar;
- concretizarea rolului organului de inspecție judiciară în cadrul magistraturii;
- sintetizarea conceptului, esenței și a principiilor de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară;
- generalizarea competențelor funcționale ale organului de inspecție judiciară;
- argumentarea dimensiunii axiologice a instituției inspecției judiciare și a inerenței implicării acesteia în procesul eficientizării activității autorității judecătorești, în contextul unei justiții consolidate.

Identificarea problemei de cercetare și expunerea direcțiilor de soluționare a ei permit formularea scopului și a obiectivelor tezei. Astfel, ***scopul*** lucrării constă în cercetarea complexă a instituției inspecției judiciare și argumentarea valorii ei în procesul eficientizării activității autorității judecătorești, în dinamica unei justiții consolidate, specifice unui regim democratic de guvernare.

Întru realizarea scopului enunțat, identificăm următoarele ***obiective***:

- a clarifica locul organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar;
- a interpreta rolul organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești;
- a demonstra componența substanțială a organului de inspecție judiciară;
- a distinge statutul inspectorilor judiciari în procesul exercitării atribuțiilor;
- a sintetiza particularitățile competențelor organului de inspecție judiciară;
- a standardiza principiile de activitate specifice organului de inspecție judiciară;
- a justifica valoarea organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești.

2. MODUL DE ORGANIZARE A INSPECȚIEI JUDICIARE ȘI STATUTUL INSPECTORILOR JUDICIARI

2.1. Locul și rolul organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar

Clarificarea locului organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar și interpretarea rolului său în eficientizarea activității autorității judecătorești constituie obiective al prezentei cercetări, pe care le vom realiza prin prisma analizei reglementărilor normativ-juridice pertinente și a doctrinei juridice relevante.

Locul organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar național. Considerăm oportun a iniția clarificarea locului inspecției judiciare în sistemul judiciar, prin efectuarea unei scurte incursiuni asupra gradului de cuprindere a acestui subiect în sistemul normativ național.

Cadru normativ-juridic pertinent. Potrivit prevederilor art.7 alin.(1) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii[207], inspecția judiciară este un organ specializat al Consiliului Superior al Magistraturii, analogic Colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor, Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor și Colegiului disciplinar. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii statuează expres că inspecția judiciară activează în subordinea Consiliului[208]. Iar, potrivit prevederilor Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, „inspecția judiciară este un organ specializat, independent, format pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii […]”[209].

Existența în legislație a unei terminologii neuniforme ne determină să clarificăm locul inspecției judiciare în sistemul judiciar și tipul raporturilor juridice existente între inspecția judiciară și Consiliul Superior al Magistraturii, prin interpretarea de ansamblu a reglementărilor normativ-juridice pertinente.

Subordonarea organizațională a inspecției judiciare față de Consiliul Superior al Magistraturii. Specificul cadrului juridic național relevă mai degrabă faptul că inspecția judiciară este creată și funcționează în subordinea Consiliului Superior al Magistraturii, acest fapt rezultând

[207] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17
[208] Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19, pp.3.1
[209] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 1.1

din prevederile pct.3.1 lit.(b), c), pct. 3.19, 4.4, 11.1 ale Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, care se referă la aspecte precum: desemnarea inspectorului judiciar principal și a inspectorilor judiciari de către Consiliul Superior al Magistraturii, eliberarea din funcție a inspectorilor judiciari de către Consiliul Superior al Magistraturii, adoptarea de către Consiliu Superior al Magistraturii a hotărârii cu privire la aplicarea sancțiunii disciplinare față de inspectorii judiciari. Complementar, suportul tehnico-material al activității inspecției judiciare este asigurat de Consiliului Superior al Magistraturii, prin intermediul Secretariatului[210]. Astfel, din punct de vedere organizațional, organul național de inspecție judiciară se află în raporturi de subordonare față de Consiliul Superior al Magistraturii.

Independența funcțională a inspecției judiciare. Modificările legislative prin care s-a recunoscut expres că „inspecția judiciară este un organ […] independent, format pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii"[211] și „dispune de autonomie funcțională" (art. 7^1 alin.(1) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii)[212] reprezintă un pas esențial în sporirea dimensiunii valorice a inspecției judiciare, în contextul eficientizării activității autorității judecătorești.

Atribuirea competențelor de analiză, verificare și control în sfera organizării justiției, a eticii și disciplinei judecătorilor anume inspecției judiciare - organ distinct de Consiliul Superior al Magistraturii, independent din punct de vedere funcțional, este un mecanism strategic important în asigurarea independenței procedurilor de autoadministrare judecătorească. Cu cât mai multă putere deține organul de autoadministrare judecătorească, menționează David Kosar, cu atât atrage mai mult interesul politicienilor. De regulă, politicienii nu sunt preocupați de Academiile Judiciare sau de organe de autoadministrare judecătorească cu influență redusă. Politicienii sunt preocupați de Consilii Judiciare solide și de președinți de instanțe puternici. Drept consecință, dispersarea puterii în sfera guvernării judiciare în cadrul mai multor organe ar putea fi o soluție mai bună decât crearea unui Consiliu Judiciar solid, care, virtual, ar concentra toate forțele într-o singură instituție, întrucât aceasta este mai simplu de capturat.[213]

---

[210] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21

[211] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 1.1

[212] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17

[213] KOSAR, David. Beyond Judicial Councils: Forms, Rationales and Impact of Judicial Self-Governance in Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2019, nr.19. pp. 1591 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi: 10.1017/S2071832200023178.

Recunoașterea independenței funcționale a organului de inspecție judiciară sporește semnificativ puterea și autoritatea sa. În activitatea de analiză, verificare și control în domenii particulare de manifestare a justiției naționale, inspectorii judiciari vor face uz de dreptul discreționar acordat prin lege, membrii Consiliului Superior al Magistraturii nefiind în drept a interveni nejustificat în această activitate. Nivelul de profesionalism, dar și de integritate, de cultură și de conștiință juridică al inspectorilor judiciari, în asemenea situație, constituie repere ale unei activități calitative și eficiente de inspecție judiciară.

Organul de inspecție judiciară și puterea executivă. Deși, la nivel național, organul de inspecție judiciară este creat și funcționează în cadrul sistemului judiciar, în unele sisteme juridice entitățile ce dețin competențe analogice – de analiză, verificare și control în sfera activității organizatorice a instanțelor de judecată, a eticii și disciplinei judiciare – sunt dependente, într-o măsură mai mare sau mai mică, de anumiți exponenți ai executivului, cum ar fi Ministrul Justiției sau șeful statului. Spre exemplu, implicarea Ministrului Justiției în administrarea justiției, în domenii precum numirea și promovarea judecătorilor, managementul instanțelor de judecată, este specific sistemelor juridice ale Germaniei, Austriei, Republicii Cehe, Finlandei, acesta fiind cel mai longeviv model de administrare a curților[214]. Totuși, structurile internaționale nu salută situația în care șeful statului ori Ministrul Justiției dețin anumite competențe în sfera controlului judiciar, al organizării judecătorești, al răspunderii disciplinare a magistraților. În context, Comisia de la Veneția recomandă Ministrul Justiției să nu fie implicat în luarea deciziilor privind măsurile disciplinare față de judecători, aceasta fiind apreciată drept o imixtiune din partea Guvernului[215]. Întru respectarea principiului independenței absolute a Consiliului Justiției, este recomandată evitarea reglementărilor care poziționează șeful statului la conducerea acestei entități[216]. Se propune evitarea implicării Ministrului Justiției în desfășurarea inspecțiilor în instanțele de judecată, în examinarea petițiilor cetățenilor cu privire la activitatea instanțelor sau a Consiliului Justiției[217]. „Consiliul Justiției ar trebui să supravegheze organizarea serviciilor de inspecție pentru

[214] BOBEK, Michal., KOSAR, David. Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2013, vol.15, nr.7, pp. 1265 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2351299

[215] Compilation of Venice Comission Opinions and Reports concerning Courts and Judges [online]. Strasbourg, 05.05.2015, pp. 77 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)001-e

[216] Compilation of Venice Comission Opinions and Reports concerning Courts and Judges [online]. Strasbourg, 05.05.2015, pp. 83 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)001-e

[217] Compilation of Venice Comission Opinions and Reports concerning Courts and Judges [online]. Strasbourg, 05.05.2015, pp. 55 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)001-e

a fi compatibile cu independența judecătorilor. Acest lucru este extrem de important atunci când serviciile de inspecție țin de executiv."[218]

Eliminarea exponenților puterii executive din sfera guvernării judecătorești este recomandată în vederea protecției și garantării independenței judiciare în accepțiune vastă, fortificarea puterii judiciare și a capacității sale de autoguvernare fiind o tendință actuală accentuată.

Concluzii. Analizând dreptul pozitiv național, constatăm că inspecția judiciară este parte a sistemului judiciar, fiind un organ specializat al Consiliului Superior al Magistraturii. Acesta, la rândul său, este garantul independenței autorității judecătorești – reglementarea expresă a acestui fapt fiind un model de bune practici în domeniu. Totodată, remarcăm că inspecția judiciară este subordonată Consiliului Superior al Magistraturii doar organizațional, nu și funcțional. Prin prisma prevederilor art. 3 alin.(2), art.4 alin.(1) lit. a) ale Legii nr. 947-XIII din 19 iulie 1996, Consiliul Superior al Magistraturii este și cel care interacționează, în activitatea de autoguvernare judiciară, cu Ministrul Justiției (care este membru de drept al Consiliului) și șeful statului (la numirea, promovarea, transferul sau eliberarea din funcție a judecătorilor)[219].

Rolul organului de inspecție judiciară național. Rolul organului de inspecție judiciară este generat de misiunea sa, de competențele atribuite prin lege, acestea variind de la un sistem juridic la altul. În corespundere cu prevederile Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, „[a]ctivitatea inspecției judiciare naționale are drept scop: a) îmbunătățirea performanței organizatorice a instanțelor de judecată și aplicarea uniformă a normelor procedurale […]; b) responsabilizarea judecătorilor; c) propunerea măsurilor adecvate, ca urmare a verificării situațiilor în care se invocă încălcarea reputației profesionale, a imparțialității și independenței judecătorilor și a sistemului judiciar în ansamblu; d) identificarea vulnerabilităților din sistemul judiciar, înlăturarea disfuncționalităților și prevenirea riscurilor în activitatea instanțelor de judecată"[220].

Crearea organelor de inspecție judiciară este dictată de necesitatea sporirii controlului asupra calității și eficienței activității instanțelor de judecată, aceasta fiind o tendință generală de

---

[218] Avizul nr. 10 (2007) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la Consiliul Justiției în serviciul societății [online]. Strasbourg, 23.11.2007, pp.79 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1254135&Site=COE&direct=true

[219] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17

[220] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 1.3

apreciere a eficacității instanțelor judecătorești în statele postsovietice[221]. Responsabilizarea magistraților, deopotrivă cu perfecționarea cadrului organizațional de activitate a instanțelor de judecată – asigurate prin mecanisme de control judiciar intern - sunt exigențe indispensabile ale procesului de consolidare a justiției.

Perfecționarea controlului intern asupra sistemului judiciar, exercitat de un organ specializat, creat în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, dar independent din punct de vedere funcțional, constituie un mecanism eficient de consolidare a justiției. În context, profesorul universitar, dr. hab. Andrei Negru, consideră că una din etapele consolidării justiției constă în „transformarea conștiinței juridice profesionale și generale a persoanelor interesate și afectate de acest proces preconizat pentru implementare […]. Un factor ce determină transformarea conștiinței juridice profesionale este demonstrat prin acțiunile ferme ale organelor de autoadministrare a justiției, orientate spre responsabilizarea magistraților"[222].

În realitatea contemporană, „judecătorii […] sunt, poate, cel mai expus grup către critică din partea populației […]. Oamenii se bazează pe etica judecătorului, plecând de la poziția sa excepțională printre profesiile juridice; de aceea, orice știre este șocantă când se referă la corupție, contacte cu lumea interlopă, încălcarea legii de către cei desemnați să o aplice"[223]. Chiar și un singur caz de luare de mită poate afecta pentru mult timp întreg corpul judecătoresc[224]. „Încrederea publicului în sistemul judiciar și percepția publică a imparțialității puterii judiciare depind, în mare măsură, de comportamentul fiecărui judecător, […] nu numai în activități oficiale. […] activitățile non-judiciare ale acestuia sunt, de asemenea, sub control public. […]"[225]. Faptul că judecătorii sunt pasibili de răspundere disciplinară este considerată o metodă de auto-purificare a sistemului judiciar[226]. Or, atunci când conduita necorespunzătoare a unui judecător este capabilă a deteriora

---

[221] ГУРБАНОВ, Рамин Афад оглы. Суды и судьи постсоветского пространства. В: Государство и право Журнал Российской Академии Наук. № 10/2015, с. 115

[222] NEGRU, Andrei. Procesul consolidării justiției – autoperfecționarea continuă a justiției contemporane. In: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr. 10(145), pp. 14. ISSN 1811-0770

[223] POSLUSZNY, Tomasz. Răspunderea judecătorilor pentru săvârșirea de infracțiuni și contravenții. Răspunderea disciplinară a judecătorilor. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp. 158 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf

[224] ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей и проблемы коррупции в судах. В: *Современное право*. 2015, № 11, с.82-88. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).

[225] YENGIBARYAN, Vahe. O abordare a regulilor de bază ale comportamentului deontologic al magistratului în Republica Armenia. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp.53-54 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-4-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

[226] POSLUSZNY, Tomasz. Răspunderea judecătorilor pentru săvârșirea de infracțiuni și contravenții. Răspunderea disciplinară a judecătorilor. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp.159 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf

încrederea publică în sistemul judiciar, este în interesul sistemului de a institui proceduri disciplinare împotriva acelui judecător[227]. „Noțiunea de încredere se corelează cu norma de încredere pentru funcționarii publici. În zilele noastre încrederea nu mai este înțeleasă ca soarta cetățeanului, ci și ca standardul funcționarului”[228].

David Kosar scrie despre existența unor fenomene negative în contextul instituției răspunderii judecătorilor, cum ar fi: evitarea răspunderii judiciare, simularea răspunderii judiciare, stabilirea criteriilor cantitative de performanță, responsabilitate judiciară selectivă[229]. Prin desfășurarea unor activități de verificare și control calitativ, organul de inspecție judiciară ar putea contribui la reducerea intensității și frecvenței fenomenelor negative enumerate. Indivizii care sunt afectați prin conduita necorespunzătoare a judecătorilor ar trebui să dispună de mecanisme reale de responsabilizare a acestora și de reparare, după caz, a prejudiciului cauzat, fie că intervine răspunderea statului (subiectul beneficiind de compensarea daunei pe cale civilă), fie că intervine răspunderea judecătorului. Însă, dacă dreptul național prevede posibilitatea atragerii la răspundere a judecătorului, la plângerea depusă de subiecți individuali, această competență ar trebui să revină unui organ independent și imparțial, care să decidă asupra inițierii procedurilor disciplinare[230]. Un atare rol are autoguvernarea judecătorească, prin intermediul organului de inspecție judiciară, care trebuie să găsească soluții și să contribuie la restabilirea și păstrarea echilibrului între responsabilitatea și independența judecătorului, în special în context actual, când „ideea de independență judiciară are o atracție normativă așa de puternică”[231].

Rolul inspecției judiciare este inclusiv de a contribui la fortificarea imaginii justiției, prin: perfecționarea cadrului organizatoric al instanțelor de judecată, intervenții prompte în cazuri de apărare a onoarei, demnității, reputației profesionale și independenței judecătorilor. Nu hărțuirea

[227] Opinion No. 880/2017. Draft Amicus Curiae Brief for the Constitutional Court on the criminal liability of judges [online]. Venice Commission. CDL(2017)008, Strasbourg, 2017, pp.53 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL(2017)008-et

[228] SOEHARNO, Johnathan. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. In*: Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp. 76 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

[229] KOSAR, David. The least accountable branch, In: *International Journal of Constitutional Law* [online]. 2013, Vol. 11, nr. 1, pp. 259–260 [citat 20.12.2020]. ISSN 1474-2640 (Print), 1474-2659 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.1093/icon/mos056

[230] Judicial Accountability. International standards on accountability mechanisms for judicial corruption and judicial involvement in human rights violations. Practitioners Guide No. 13 [online]. International Commission of Jurists. 2016, pp.15-16 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Universal-PG-13-Judicial-Accountability-Publications-Reports-Practitioners-Guide-2016-ENG.pdf

[231] LAW, David S. Judicial Independence. In: *Revista Forumul Judecătorilor*. 2011, nr.4, pp. 39. ISSN 2065-8745

judecătorilor ar trebui să fie scopul activității de inspecție judiciară, ci edificarea încrederii generale că magistratura nu este deasupra legii[232].

Astfel, inspecția judiciară are misiunea de a contribui, pe de o parte, la garantarea independenței și întărirea imaginii justiției, la asigurarea echilibrului dintre responsabilitatea și independența judecătorilor și, pe de altă parte, la sporirea încrederii oamenilor în justiție. Or, menționează Mindaugas Simonis, anume magistratura, în calitate de putere separată în stat, are menirea de a proteja cele mai importante valori pe care societățile moderne le-au dezvoltat de-a lungul secolelor[233]. „Statul de drept ca atare a devenit de neconceput fără justiţie, lipsa justiţiei veritabile însemnând arbitrariu şi nedreptate”[234]. Fără independență judiciară, nu este conservată democrația și valorile sale. Existența independenței judiciare depinde de existența mecanismelor juridice care o garantează, mecanisme care sunt actualizate în practică și sunt ele însele asigurate prin încrederea publică în magistratură[235]. În general, un nivel înalt al încrederii publice în magistratură este un indicator al bunei funcționalități a instanțelor, contribuind la creșterea fenomenului de conformare benevolă față de hotărârile judecătorești și la consolidarea respectului pentru statul de drept[236].

Este importantă realizarea de către inspecția judiciară și, corespunzător, de către Consiliul Superior al Magistraturii, a unor programe și strategii omogene, corecte și echilibrate în activitate, promovarea unor persoane profesioniste și integre în componența acestora, dar și a unei campanii de consolidare a imaginii tuturor organelor de autoadministrare judecătorească. Societatea trebuie să fie informată despre existența organului de inspecție judiciară și despre modul de funcționare a lui; iar aceasta din urmă trebuie să-și creeze, prin propria activitate, imagine de entitate

---

[232] ROTUNDA, Ronald D. Judicial Transparency, Judicial Ethics and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp. 29-30 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-2-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf

[233] SIMONIS, Mindaugas. Effective Court Administration and Professionalism of Judges as Necessary Factors Safeguarding the Mother of Justice – The Right to a Fair Trial. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2019, vol. 10, nr. 1, pp. 48 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: 10.18352/ijca.294

[234] ARSENI, Alexandru, GHEDROVICI, Nicolae. Autoritatea judecătorească și unele cerințe întru realizarea autentică a actului de justiție: reglementări legale și abordări teoretice. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr. 12(170), pp.10 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-12-2014.pdf

[235] BARAK, Aharon. *The judge in a democracy* [online]. Princeton University Press, 2006, pp. 77. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-0-691-13615-8. Disponibil: https://books.google.md/books?hl=ro&lr=&id=9dVYGvTHm38C&oi=fnd&pg=PR1&dq=Aharon+Barak.+Judge+in+Democracy&ots=OgjwfcWpi7&sig=C-dVIupOkkpKq-g52tYxOV5SE3A&redir_esc=y#v=onepage&q=Aharon%20Barak.%20Judge%20in%20Democracy&f=false Google Scholar

[236] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, pp. 3.1.7 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014-v3.pdf

independentă și integră. Totodată, organul de inspecție judiciară nu trebuie transformat în structură de presiune și control nejustificat aspra magistraților, o atare abordare diminuând esențial valoarea organului vizat.

Imaginea organului de inspecție judiciară. Inspecția judiciară, deopotrivă cu Consiliul Superior al Magistraturii și asociațiile profesionale ale judecătorilor, trebuie să promoveze programe clare, bine planificate, de fortificare a propriei imagini. Deficitul de credibilitate cu care se confruntă justiția în general (fapt care nu poate ocoli organele de autoadministrare judecătorească, din care face parte și inspecția judiciară) este o problemă actuală, care poate fi soluționată în timp, prin sporirea continuă a calității actului de justiție și a activității de inspecție judiciară (în aspect profesional, operațional și instituțional[237]), dar și prin transparentizarea procesului de autoguvernare judecătorească.

Antrenarea, fie în cadrul inspecției judiciare, fie în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, a unor persoane responsabile de comunicarea cu publicul ar contribui la familiarizarea oamenilor cu modul de funcționare a inspecției judiciare, cu rolul acesteia, cu posibilitatea sesizării inspecției judiciare. Potrivit CEPEJ, o comunicare corespunzătoare ajută la consolidarea sau restaurarea încrederii oamenilor în instituțiile judiciare, prin demonstrarea faptului că membrii acestora apără interesul general și că deciziile sunt adoptate în limitele legii și cu respectarea unor termene rezonabile. Totodată, sunt enumerate multiple modalități de comunicare cu publicul, cum ar fi: comunicatul de presă, conferința de presă, interviul, răspuns scris la întrebare scrisă, pagini web, social media, conferințe și dezbateri, mesaje filmate, difuzarea publică a audierilor[238]. Fiecare entitate este în drept a opta pentru o anumită formă de comunicare, în funcție de scopul urmărit, de publicul-țintă, de alte criterii relevante.

Necesitatea preocupării serioase pentru imaginea și credibilitatea organelor de autoadministrare judecătorească, inclusiv a organului de inspecție judiciară, rezidă în faptul că acestea au misiunea de a contribui la sporirea de ansamblu a credibilității Autorității Judecătorești. „Deoarece Inspecția este una din instituţiile cel mai puţin înţelese de către cei din afara sistemului, ar fi bine pentru ea să efectueze propria campanie chiar şi în cazul celor mai bine informaţi”[239] –

[237] CRECIUN, Natalia. Criteria for evaluating quality and efficiency of the Judicial Inspection activity. In: *Integration through research and innovation: nat.sc. conf. with intern. part., 7-8 November 2020* [online]. Chisinau, CEP USM, pp.208-213. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-152-48-8. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/114041

[238] Guide on Communication with the Media and the Public for Courts and Prosecution Authorities [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), 2018, Strasbourg, pp. 2, 4.2-4.10 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2018-15-en-communication-manual-with-media/16809025fe

[239] Analiza Funcțională a Sectorului Justiției în România [online]. 2013, pp. 96. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.just.ro/wp-content/uploads/2015/09/Analiza-functionala-a-sectorului-Justitiei-RO.pdf

este menționat într-un Raport privind „Analiza Funcțională a Sectorului Justiției în România”, afirmația fiind aplicabilă și realității social-juridice naționale.

Concluzii. Rolul și valoarea organului de inspecție judiciară cresc substanțial prin prisma poziționării sale în cadrul sistemului judiciar. În acest mod, este instituit un control intern (mecanism de autopurificare și de autoperfecționare) asupra unor segmente importante de manifestare a justiției contemporane: activitatea organizatorică a instanțelor de judecată, unele aspecte privind cariera judecătorilor, etica și disciplina judiciară, apărarea reputației și independenței judecătorilor, apărarea imaginii și independenței justiției etc. În linii mari, una dintre preocupările magistraturii ar trebui să fie promovarea unor strategii de sporire a calității și eficienței activității de inspecție judiciară, de fortificare a capacităților și a imaginii organului de inspecție judiciară, în vederea promovării valorii sale în procesul general de eficientizare a activității autorității judecătorești.

Locul și rolul organului de inspecție judiciară în alte sisteme juridice. *Sistemul juridic al României*. În corespundere cu prevederile art.65 alin.(1), (3) ale Legii privind Consiliul Superior al Magistraturii, inspecția judiciară este înființată în cadrul Consiliul Superior al Magistraturii, „ca structură cu personalitate juridică” și „acționează potrivit principiului independenței operaționale”[240]. Inițial, inspecția judiciară funcționa ca o Direcție în cadrul Ministerului Justiției, abia ulterior, fiind reglementată funcționarea acesteia în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii. Potrivit autoarei dr. Floarea Grosu, „relevanța acestei reglementări […] rezidă în aceea că, prin preluarea activității inspecției judiciare de la Ministerul Justiției, de către Consiliul Superior al Magistraturii, s-a realizat nu doar restructurarea instituțională, ci și reformarea mentalităților care se aflau la baza funcționării sistemului judiciar, afirmându-se rolul justiției ca factor esențial de echilibru și stabilitate socială în statul de drept”.[241]

Rolul organului de inspecție judiciară derivă din scopul activității sale. Scopul inspecției judiciare este de a contribui la „îmbunătățirea calității actului de justiție, a eficienței și eficacității activității instanțelor și parchetelor, prin intermediul unor verificări independente, în temeiul legii și pentru asigurarea respectării acesteia”[242].

---

[240] Legea Republicată privind Consiliul Superior al Magistraturii [online]: nr. 317 din 01.07.2004. In: *Monitorul Oficial al României*, 01.09.2012, nr.628. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/64942

[241] GROSU, Floarea. Evoluția cadrului legislativ privind activitatea de Inspecție Judiciară. In: *Revista Inspecției Judiciare* [online]. 2014, nr.1, pp. 5-6 [citat 20.12.2020]. ISSN Disponibil:https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2014/09/Download-Revista-Inspectiei-Judiciare-Nr.1-2014_.pdf

[242] Regulamentul de organizare și funcționare a Inspecției Judiciare. Aprobat prin Ordinul: nr. 134 din 10.12.2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 11.12.2018, nr. 1049, pp.2 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/208780

Abordând realitatea social-juridică a României, autoarea Bianca Selejan-Guțan remarcă despre necesitatea luptei modelului de autoguvernare judecătorească cu pericolele din interiorul sistemului: conflicte interne între cele două ramuri ale magistraturii (cu referire la judecători și procurori) sau între alte instituții (spre exemplu, Direcția Națională Anticorupție, Consiliul Superior al Magistraturii), lipsa de transparență, responsabilitatea redusă a judecătorilor, în special din instanțele superioare și a Consiliului Superior al Magistraturii însuși. Autoarea menționează chiar despre posibila transformare a modelului de sistem de autoguvernare specific României – „perfect" pe hârtie – într-un experiment nereușit în practică, incapabil a impune statul de drept. Sau, dimpotrivă, dacă rezistă presiunilor, își poate fortifica poziția de gardian al independenței judiciare și, indirect, de gardian în lupta cu corupția[243].

Sistemul juridic al Belgiei. Potrivit prevederilor art. 259bis1, 259bis12 ale Codului Judiciar, Comisia de avizare și anchetă, care se ocupă cu examinarea plângerilor privind funcționarea generală a magistraturii, este creată și funcționează în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii și are rolul de a pregăti avize și propuneri privind: funcționarea generală a sistemului judiciar, proiecte de legi care au incidență asupra modului de funcționare a sistemului judiciar; utilizarea mijloacelor disponibile. Comisia are rolul de a supraveghea într-o manieră generală sistemul judiciar și de a promova utilizarea mecanismelor de control intern în sistem[244].

Sistemul juridic al Lituaniei. Comisia pentru etică și disciplină este o instituție a auto-guvernării judecătorești, care decide asupra chestiunii privind instituirea procedurilor disciplinare asupra judecătorilor și asupra promovării eticii judiciare, având drept scop implementarea principiului auto-reglării și auto-guvernării instanțelor, asigurarea răspunderii disciplinare a judecătorilor și promovării eticii judecătorilor[245].

Concluzii. Examinarea chestiunii privind clarificarea locului organului de inspecție judiciară în sistemul judiciar și interpretarea rolului său în eficientizarea activității autorității judecătorești constituie repere importante în vederea aprecierii gradului de relaționare a acestuia cu magistratura și a gradului de încadrare în procesul de autoguvernare a instanțelor de judecată.

---

[243] SELEJAN-GUȚAN, Bianca. Romania: Perils of a "Perfect Euro-Model" of Judicial Council. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp. 1740 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S207183220002321X

[244] Code Judiciaire: 10.10.1967. En: *Moniteur Belge*, 31-10-1967, no. 1967101055 [online]. Belge. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1967101002&table_name=loi

[245] Regulation of the Commission on Judicial Ethics and Discipline. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-10-(7.1.2) of 25.01.2019, pp. 2, 5 [online]. Lithuania [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-ethics-and-discipline-commission/about-commission/667

Cercetarea subiectului respectiv, în raport cu realitatea socială a mai multor sisteme juridice, permite deducerea unor principii generale comune de funcționare a organului de inspecție judiciară, în special în ce privește obligativitatea respectării independenței judecătorilor și a instanțelor de judecată.

Modelul național de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară este destul de bun, din perspectiva locului și a rolului rezervat la nivel normativ-juridic. Crearea inspecției judiciare în subordinea Consiliului Superior al Magistraturii corespunde esenței autoguvernării judecătorești; prin activitatea sa de analiză, verificare și control în domeniul activității organizatorice a instanțelor de judecată, al eticii și disciplinei judiciare, inspecția judiciară participă nemijlocit în realizarea procesului de bună autoguvernare a magistraturii. Rolul său în responsabilizarea judecătorilor și în îmbunătățirea performanței instanțelor de judecată poate fi realizat prin exercitarea într-o manieră calitativă și responsabilă a competențelor funcționale, drept urmare fiind demonstrată valoarea organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești.

2.2. Componența organului de inspecție judiciară

Componența organului de inspecție judiciară este un criteriu important în evaluarea rolului său în eficientizarea activității autorității judecătorești. Cerințele înaintate pentru candidații la funcția de inspector judiciar, categoriile de profesioniști eligibili, coraportul numeric dintre respectivele categorii de profesioniști în cadrul entității menționate constituie repere de apreciere a gradului de corespundere a inspecției judiciare exigențelor unui organ cu competențe de analiză, verificare și control în domenii specifice de manifestare a justiției, în spiritul valorilor și principiilor bunei autoguvernări judecătorești, orientate spre obținerea unor indicatori înalți de performanță în magistratură.

Exigențe înaintate candidaților la funcția de inspector judiciar. Persoanele care candidează la funcția de inspector judiciar trebuie să corespundă unor criterii de eligibilitate, enumerate exhaustiv în lege. Astfel, potrivit prevederilor art. 7^1 alin.(3) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, poate fi aleasă în funcţia de inspector judiciar „persoana care deţine diploma de licenţiat în drept sau echivalentul acesteia, cu o vechime în specialitatea juridică de cel puţin 7 ani și o reputaţie ireproşabilă, în condiţiile stabilite la art. 6 alin. (4) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, și care nu a exercitat funcția de judecător

pe parcursul ultimilor 3 ani. Este declarat ales candidatul care a acumulat mai mult de jumătate din voturile membrilor Consiliului Superior al Magistraturii"[246].

Potrivit *Legii cu privire la statutul judecătorului*, „[s]e consideră că nu are reputaţie ireproşabilă […] persoana care: a) are antecedente penale, inclusiv stinse, sau a fost absolvită de răspundere penală printr-un act de amnistie sau de graţiere; b) a fost concediată din organele de drept din motive compromiţătoare sau a fost eliberată, din aceleaşi motive, din funcţiile specificate la alin.(2) [„de judecător sau judecător-asistent al Curţii Constituţionale, judecător în instanţele internaţionale, procuror, profesor de drept titular în instituţiile de învăţământ superior acreditate, formator al Institutului Național al Justiției în domeniul dreptului, avocat, asistent judiciar sau grefier"]; c) are un comportament incompatibil cu normele Codului de etică al judecătorilor sau desfăşoară activitate incompatibilă cu normele acestui cod; d) a fost sancţionată disciplinar pentru nerespectarea prevederilor art. 7 alin. (2) din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrităţii instituţionale; e) are interdicția de a ocupa o funcţie publică sau de demnitate publică, ce derivă dintr-un act de constatare al Autorității Naționale de Integritate"[247].

Sintetizăm că se pune accent semnificativ pe integritatea candidaților la funcția de inspector judiciar. Eficiența și imaginea organului de inspecției judiciară depind în mod direct de profesionalismul și reputația inspectorilor judiciari, de nivelul de cultură și de conștiință juridică a acestora. Or, „doar cunoştinţele nu sunt suficiente pentru dezvoltarea culturii juridice […]. Sunt destul de relevante exemplele când cunoştinţele juridice ample nu împiedică indivizii să evite şi să încălce flagrant normele de drept […]. O importanţă deosebită în formarea culturii juridice o are atitudinea faţă de drept, exprimată în diferite orientări valorice"[248].

Componența numerică a inspecției judiciare. Modificările legislative intervenite în 2018 în actele normative din domeniul organizării și funcționării organelor de autoadministrare judecătorească au cuprins și sfera normativ-juridică de reglementare a inspecției judiciare. Au fost efectuate modificări privind componența numerică și substanțială a inspecției judiciare și mandatul inspectorilor judiciari. Astfel, potrivit prevederilor art. 7^1 alin. (1) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii[249] (în redacția art.III al Legii nr.137 din 27.09.2018, în vigoare din

[246] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[247] Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. In *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17, pp. 6(2),(4)

[248] COSTACHI, Gheorghe, COZMA, Daniela. Securitatea persoanei prin prisma culturii juridice a funcționarului public. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.7(201), pp. 9 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-7-2017.pdf

[249] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

01.01.2019[250]), inspecția judiciară este alcătuită din 7 inspectori judiciari, comparativ cu realitatea normativ-juridică anterioară, când era alcătuită din 5 inspectori judiciari[251]. Decizia de majorare a numărului membrilor inspecției judiciare corespunde realității social-juridice actuale, ținând cont de spectrul destul de larg al competențelor atribuite normativ. Necesitatea majorării componenței numerice a entității vizate a mai fost semnalată de reprezentanți ai societății civile[252], de judecătorul Mihai Poalelungi (președinte al Curții Supreme de Justiție în perioada respectivă)[253]; la începutul anului 2018 și Consiliul Superior al Magistraturii a înaintat o propunere privind majorarea cu o unitate a componenței membrilor inspecției judiciare[254]. Legiuitorul a optat pentru majorarea cu două unități a numărului inspectorilor judiciari, eficiența unei atare decizii urmând a fi apreciată prin prisma activității practice a noii componențe (cu toate că, ținând cont de spectrul larg al competențelor, tindem să ne raliem argumentelor judecătorului român Cristi Danileț, potrivit căruia actuala componență numerică a inspecției judiciare naționale este insuficientă: „[a]cest lucru face, pe de o parte, să nu se poată respecta termenele legale de soluţionare a plângerilor primite, pe de altă parte, împiedică inspectorii să facă controale regulate la instanţe”[255]).

Componența substanțială a inspecției judiciare. Interdicția de a accede în inspecția judiciară stabilită pentru persoanele care au exercitat funcția de judecător în ultimii trei ani a fost introdusă normativ la propunerea Ministerului Justiției, în scopul evitării conflictelor de

[250] Legea pentru modificarea unor acte legislative: nr. 137 din 27.09.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 19.10.2018, nr.398-399

[251] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17, pp. 7[1] (În redacția Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 185-XVI din 26.07.2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.08.2007, nr. 136-140)

[252] GRECU, Pavel, HRIPTIEVSCHI, Nadejda. *Evaluarea necesităților de îmbunătățire a cadrului legal privind răspunderea disciplinară a judecătorului* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2016, pp. 8 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/02/2016-02-DDP-Legea-178-CRJM-web.pdf

[253] Discursul integral al Președintelui CSJ la Adunarea Generală a Judecătorilor [online]. *Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova*, 2015 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csj.md/index.php/despre-curtea-suprema-de-justitie/mass-media-si-relatiile-cu-publicul/432-discursul-integral-al-presedintelui-csj-la-adunarea-generala-a-judecatorilo

[254] Hotărârea CSM cu privire la demersul Programului pentru Justiție Transparentă, referitor la asigurarea monitorizării repartizării dosarelor prin intermediul PIGD de către Inspecția Judiciară din subordinea Consiliului Superior al Magistraturii [online]: nr. 17/1 din 16.01.2018 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2018/01/17-1.pdf

[255] DANILEȚ, Cristi. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, 2020, pp. 50 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf

interese[256]. Este o intervenție legislativă dură[257], criticabilă[258] – fapt remarcat și de reprezentanții Consiliului Superior al Magistraturii, cu ocazia analizei în fază de proiect a reglementărilor vizate[259]. Ne raliem argumentelor Consiliului, judecătorii fiind cei mai potriviți profesioniști în domeniul dreptului de a fi membri ai inspecției judiciare. Anume judecătorii, care se confruntă zilnic cu provocările sistemului judiciar, se pot propune în funcția de inspector judiciar, prin prisma unei veritabile dimensiuni empirice, în raport cu activitatea lor cotidiană de muncă[260]. „Nimeni nu cunoaște mai bine imperfecțiunile justiției naționale decât profesioniștii în domeniu, care […] sunt cointeresați de noi transformări și soluționări ale unor probleme de activitate profesională”[261]. „Anume judecătorii, prin manifestările lor de activism social, vor fi capabili, sub aspect psihologic și profesional, de a identifica fenomenele nedorite, lipsite de diligență, imparțialitate și profesionalism și de a contribui la înlăturarea definitivă a lor”[262]. Datorită experienței acumulate în exercitarea actului de justiție, judecătorii acumulează vaste cunoștințe în diverse domenii ale vieții sociale, fapt constatat și de autorul Sergiu Furdui, care, participând la diverse reuniuni, a „sesizat că de un interes enorm se bucură prelegerile, rapoartele, luările de cuvânt, lucrările prezentate de judecători, deoarece acestea se remarcă printr-un conținut practico-științific bogat și consistent, în care sunt tratate probleme de drept prin prisma practicii judiciare”[263].

---

[256] Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (privind reforma sistemului judecătoresc) [online]. Ministerul Justiției, pp.16 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/mai/23/SA_PL23052018.pdf

[257] DANILEȚ, Cristi. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, 2020, pp. 50 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf

[258] CRECIUN, Natalia. Opinii asupra modului de reorganizare a Inspecției Judiciare expus în actualele proiecte de acte normative. In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt.-practică naț. cu part. intern., 8-9 noiembrie 2018.* Rezumate ale comunicărilor [online]. Chișinău, CEP USM, pp. 86-87. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-142-50-2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/78676

[259] Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (privind reforma sistemului judecătoresc) [online]. Ministerul Justiției, pp.16 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/mai/23/SA_PL23052018.pdf

[260] CRECIUN, Natalia. Excluderea dreptului judecătorilor în funcție de a accede în Inspecția Judiciară – mijloc de soluționare a conflictelor de interese sau subminarea esenței autoadministrării judecătorești. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: conf. șt. naț. cu part. intern., 01-02 octombrie 2019*. Chișinău, CEP USM, 2020 vol. I, pp.213. ISBN 978-9975-149-79-2

[261] NEGRU, Andrei. *Consolidarea justiției în statul contemporan democratic*. Chișinău: Sirius, 2012, pp. 90. ISBN 978-9975-57-039-8

[262] NEGRU, Andrei. Valorificarea capacității societății civile în procesul de reformare a justiției. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2011, nr. 10-11(134) pp. 22 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificarea%20capacitatii%20societatii%20civile%2019_23.pdf

[263] FURDUI, Sergiu. Importanța și oportunitatea activității practico-științifice a judecătorului la exercitarea și consolidarea actului de justiție în Republica Moldova. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2017, nr.1(40), pp. 31 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/30_36_Importanta%20si%20oportunitatea%20activitatii%20practicostiintifice%20a%20judecatorului%20la%20exercitarea%20si%20consolidarea%20actului%20de%20justitie.pdf

Potențialul conflict de interese, invocat de reprezentanții Ministerului Justiției, poate fi exclus prin neadmiterea exercitării de către judecătorul detașat a oricăror lucrări de inspecție judiciară în instanța de judecată în care a activat în ultima perioadă și, respectiv, față de judecători din aceeași instanță. Instituția abținerii și recuzării inspectorului judiciar, reglementată de pct.10.23 lit.g) al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare[264] constituie alt mecanism de soluționare a potențialului conflict de interese.

În esență, chestiunea privind posibilele conflicte de interese care s-ar putea manifesta în cazul accederii judecătorilor în funcția de inspector judiciar ar trebui soluționată prin perfecționarea mecanismelor juridice de accedere în profesia de magistrat, prin promovarea învățământului profesional de calitate (descentralizat – dezbateri, comunicări între judecători din diferite instanțe, procurori, avocați; centralizat – prin intermediul Institutului Național al Justiției[265]), prin propagarea politicilor de sporire a nivelului de cultură și de conștiință juridică în rândul judecătorilor și al candidaților la funcția de judecător. Avocatul și profesorul universitar Jean-Paul Jean evidențiază importanța calității persoanelor care exercită justiția și calitatea anturajului în care este exercitată justiția și ne amintește lecția promovată de Consiliul Europei, potrivit căruia cea mai bună investiție pentru justiție în toată Europa este cea făcută în domeniul recrutării și formării judecătorilor[266].

Potrivit unui studiu al CEPEJ, calitatea și eficiența justiției depind, în mare măsură, de sistemele de recrutare a judecătorilor, de formarea lor inițială și continuă […][267]. Unii autori sunt de părerea că educația în spiritul justiției și incoruptibilității trebuie să înceapă în școli și să continue în instituțiile de învățământ superior, astfel încât morala conduitei legale să constituie fundamentul integrității viitorilor funcționari publici[268]. Soluțiile formidabile împotriva corupției

---

[264] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21

[265] DANILEȚ, Cristi. *Unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova* [online]. Chișinău, 2014, pp. 46-47 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-57-166-1. Disponibil: http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Danilet_text.pdf

[266] JEAN, Jean-Paul, La qualité des décisions de justice au sens du Conseil de l'Europe. En: *La Qualité des décisions de la justice* [online]. Etudes réunies par Pascal Mbongo. Edition du Conseil de l'Europe, 2007, pp. 48. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/la-qualite-des-decisions-de-justice-etudes-reunies-par-pascal-mbongo-p/16807882a6

[267] European Judicial Systems – Efficiency and Quality of Justice [online]. CEPEJ Studies no.26, Council of Europe, 2018, pp. 93 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-92-871-8566-2. Disponibil: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c

[268] МАЛЬКО, Александр В., МАРКУНИН, Роман. С. Современные пути борьбы с проявлениями коррупции в системе органов публичной власти. В: *Всероссийский криминологический журнал* [online]. 2018, № 5, с. 685-684 [citat 20.12.2020]. ISSN 2500-4255. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-puti-borby-s-proyavleniyami-korruptsii-v-sisteme-organov-publichnoy-vlasti/viewer

judiciare nu trebuie căutate din perspectiva obligațiilor și a încălcărilor. Soluția trebuie găsită în abordarea sănătoasă oferită de centralitatea integrității ca o preocupare morală[269].

Pregătirea profesională și sporirea nivelului de cultură a juriștilor trebuie să preocupe societatea actuală, juriștii fiind promotori ai valorilor democratice, cu rol activ în fundamentarea și diseminarea științei juridice și în edificarea statului de drept[270]. „Formarea integrității profesional-juridice nu este o finalitate realizată la obținerea diplomei de licență sau de master. Integritatea își are numai începutul în educația juridică, […] suportul praxiologic fiind confirmat și perfecționat în instruirea juridică profesională și își manifestă continuitatea pe întreg parcursul vieții profesionale."[271] Sarcina educării juridice, din punct de vedere axiologic, înseamnă avansarea culturii și a conștiinței juridice a funcționarilor publici la același nivel ca și morala[272]. Spre exemplu, cu referire la imaginea judecătorilor englezi și americani, prof. univ., dr. hab. Elena Aramă, menționează că „anume atașamentul judecătorilor față de valorile fundamentale ale societății a generat în Anglia, S.U.A. o încredere masivă față de puterea judecătorească și a contribuit la menținerea democrației. […] Este semnificativă îngrijorarea relativ recentă a unor judecători din Anglia referitor la adresele lor de email ce conțineau «gov.uk», spunând că ei sunt independenți și nu o parte a guvernului"[273]. Spre o atare perspectivă de abordare a integrității magistraților ar trebui să tindă orice sistem social și juridic, inclusiv cel național.

Integritatea magistratului prezintă interes sporit pentru analiză în „manifestarea axiologică a justiției în societatea contemporană", iar „procesul de formare a integrității este inițiat prin formarea personalității umane însăși, […] integritatea profesională avându-și începuturile la etapa primară a instruirii profesional-juridice […]. Un potențial magistrat necesită a avea și un nivel corespunzător de integritate", care trebuie alimentat continuu și testat periodic, existând riscuri de

---

[269] OKIRI, Felix O., NGUGI, Lynn Wwaithera. WANDAYI, James Opiyo. Strengthening Integrity & Preventing Corruption in the Judiciary in Kenya. In: *Beijing Law Review* [online]. 2019, vol.10, nr.1, pp.151 [citat 20.12.2020]. ISSN 2159-4627 (Print), 2159-4635 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.4236/blr.2019.101008

[270] COSTACHI, Gheorghe. Valoarea juristului și a științei juridice în statul de drept. In: *Legea și viața* [online]. 2019, nr.9(333), pp. 14-22 [citat 20.12.2020]. ISSN 1810-309X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Legea%20si%20Viata_9-1_2019.pdf

[271] NEGRU, Andrei. Retrospective, realități și provocări ale învățământului juridic. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, conf. șt. int. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, USM, 2020, pp.17-18. ISBN 978-9975-149-80-8.

[272] АКИМОВА, Татьяна И. Современные тенденции формирования правовой культуры государственных гражданских служащих. В: *Социально-экономические явления и процессы* [online]. 2013, № 1, с. 228 [citat 20.12.2020]. ISSN 1819-8813. Disponibil. https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-tendentsii-formirovaniya-pravovoy-kultury-gosudarstvennyh-grazhdanskih-sluzhaschih/viewer

[273] ARAMĂ, Elena. Interpretarea juridică: de la elemente juridice și politice la bun simț. In: *Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale: conf. șt.-practică intern., 13-14 decembrie 2018,* Chișinău: Artpoligraf, 2019, pp. 42. ISBN 978-9975-108-88-1

afectare a integrității în realizarea competențelor profesionale cotidiene[274]. Raportat la judecători, „noțiunile de «judecător», «independență», «imparțialitate» trebuie explicate și creată o cultură a importanței acestor valori”[275], iar „reputația judecătorilor” trebuie „privită ca încercată și dovedită” (precum se întâmplă în sistemul juridic englez)[276].

Reflecțiile judecătorului Aharon Barak în *Introducerea* la propria sa carte, „*The Judge in a Democracy*”, sunt emanație a unui nivel superior de cultură și de conștiință juridică. Autorul remarcă faptul că, la valorificarea dreptului discreționar, exercitarea actului de justiție și crearea precedentelor judiciare, judecătorii trebuie să urmeze o politică, o filosofie proprie în activitatea lor. Totuși, fiecare judecător vede lucrurile în mod diferit. Și aceste variațiuni depind de modul de educație, de personalitate, de reacțiile la lumea din jur și de perspectivele asupra lumii în care trăim. Este ceva natural. Fiecare judecător este o lume aparte în interiorul său și nu am dori să fie altfel. Pluralismul ideologic, nu uniformitatea ideologică, este atributul judecătorului în sistemele juridice democratice […].[277]. Astfel ar trebui să perceapă lucrurile toți judecătorii, îndeplinindu-și cu responsabilitate funcțiile judiciare, independent și imparțial. Iar acest fapt este posibil prin perfecționarea mecanismelor de instruire a viitorilor magistrați, de autoinstruire continuă a judecătorilor în funcție, a mecanismelor de accedere în profesia de magistrat, prin formarea și fortificarea culturii și a conștiinței juridice adecvate, în spiritul valorilor fundamentale ale societății democratice. Instruirea adecvată a judecătorilor – inițială și continuă, precum și activitatea practico-științifică desfășurată de ei pe parcursul carierei constituie un element decisiv pentru eficiența judiciară, prin prisma aspectului calitativ al actului de justiție[278]. Până la urmă, „judecătorul […] însuși dă […] strălucire independenței sale, prin profesionalism, moralitate,

---

[274] NOVAC, Tatiana. Integritatea magistratului – obiectiv esențial al unei justiții contemporane. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr. 8(166), pp. 52 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-8-2014.pdf

[275] DANILEȚ, Cristi. Conduita etică și deontologia profesională în justiție. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 68 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-9-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[276] SOEHARNO, Johnathan. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. In*: Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp. 66 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

[277] BARAK, Aharon. *The judge in a democracy* [online]. Princeton University Press, 2006. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-0-691-13615-8. Disponibil: https://books.google.md/books?hl=ro&lr=&id=9dVYGvTHm38C&oi=fnd&pg=PR1&dq=Aharon+Barak.+Judge+in+Democracy&ots=OgjwfcWpi7&sig=C-dVIupOkkpKq-g52tYxOV5SE3A&redir_esc=y#v=onepage&q=Aharon%20Barak.%20Judge%20in%20Democracy&f=false Google Scholar

[278] FURDUI, Sergiu. Activitatea practico-științifică a judecătorului – parte componentă a activității judecătorești. In: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 3(138), pp. 23. ISSN 1811-0770.

caracter, deontologie”[279]. În atare circumstanțe, numirea inspectorilor judiciari din rândul judecătorilor în funcție ar fi soluția care răspunde cel mai bine principiului reprezentativității magistraților în sistemul judiciar și bunei autoguvernări a sistemului. Recrutarea inspectorilor judiciari (preponderent) din rândul judecătorilor ar fi, în opinia noastră, și o premisă a eficienței inspecțiilor judiciare, al căror rol în consolidarea justiției trebuie fortificat și susținut continuu.

Rolul reprezentanților societății civile în componența inspecției judiciare. Totodată, apreciem pozitiv și faptul desemnării inspectorilor judiciari din rândul reprezentanților societății civile, în acest mod sporind credibilitatea organului de inspecție judiciară. Or, societatea civilă, „ca parte componentă a statului de drept”, de rând cu instanțele de judecată și normele legale, „au menirea de a controla tendințele ilegale ale [autorităților] statului”[280]. Important este ca, la nivelul organelor de autoguvernare judecătorească, să fim în prezența unei reprezentări a societății civile pe criterii de profesionalism: „candidații ar trebui să demonstreze un interes doctrinar sau praxiologic pentru domeniul de activitate în care urmează a se manifesta, precum și capacitate de autoinstruire […]”[281]. Profesorii titulari în domeniul dreptului au […] argumente solide, în calitate de candidați, „specificul activității profesionale inițiale, de natură educativ-pedagogică” atribuindu-le „autoritate incontestabilă”[282]. „Mediul academic poate acorda un suport teoretic, nu din cauza că reprezentanţii justiţiei nu posedă o pregătire teoretică suficientă, ci din necesitatea unei abordări profesioniste, efectuate de cineva din afara sistemului.”[283]

Admiterea în componența inspecției judiciare a reprezentanților mai multor profesii impulsionează schimbul de opinii și observații empirice, contribuind la înrădăcinarea unei comunicări calitative pe interior și la stimularea și valorificarea cercetărilor științifice interdisciplinare, al căror rol ascendent este specific condițiilor societății globale[284],

---

[279] ARSENI, Alexandru. Autoritatea judecătorească – veritabilă instituție de realizare a ramurii puterii de stat în condițiile edificării statului de drept. In: *Revista Națională de Drept*. 2013, nr. 11(157), pp.20. ISSN 1811-0770.

[280] NEGRU, Boris. Statul de drept și societatea civilă. In: *Administrarea Publică* [online]. 2011, nr.2(70), pp. 52, 53. [citat 20.12.2020]. ISSN 1813-8489. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/4253

[281] NEGRU, Andrei. Aprecieri de esență a principiului consolidării justiției. In: *Legea și viața*, 2012, nr.11, p. 24. ISSN 1810-309X.

[282] NEGRU, Andrei. Valorificarea capacității societății civile în procesul de reformare a justiției. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2011, nr. 10-11(134) pp. 21 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificarea%20capacitatii%20societatii%20civile%2019_23.pdf

[283] NEGRU, Andrei. Valorificări teoretice și perspective praxiologice ale fenomenului justiției consolidate. In: *Legea și viața* [online]. 2012, nr.11, pp. 55 [citat 20.12.2020]. ISSN 1810-309X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificari%20teoretice%20si%20perspective%20praxiologice%20ale%20fenomenului%20justitiei%20consolidate.pdf

[284] CIOBANU, Rodica. Interogații asupra dreptății din perspectiva drepturilor omului în condițiile societății globale [online]. In: *Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale: conf. șt. naț., 7-8 decembrie 2017*, Chișinău, USM, 2018, pp. 37. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-3178-4-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/69737

„interdisciplinaritatea", nefiind doar o „sursă de cunoaștere sau […] model de abordare, ci […] o tehnologie a gândirii juridice […]", „un teren fertil pentru inovații teoretice și soluții practice[285]. În acest mod, ar putea fi implementat și promovat managementul cunoștințelor la nivelul inspecției judiciare, acesta fiind un concept, potrivit căruia cunoștințele sunt esențiale pentru succesul unei organizații cu un nivel intens de informații[286].

În ce privește admiterea în cadrul inspecției judiciare a procurorilor – care se încadrează în condițiile de eligibilitate în funcția de inspector judiciar – considerăm că o asemenea practică ar trebui evitată, înturcât, datorită specificului activității cotidiene (de acuzare), procurorii ar putea avea o atitudine diferită de cea a judecătorilor față de independența judiciară și, în special, față de procedurile disciplinare[287].

Coraportul dintre membrii judecători și alți profesioniști din componența organului de inspecție judiciară. Revenind la opinia că judecătorii în funcție ar trebui să fie eligibili pentru funcția de inspector judiciar, considerăm că ei trebuie și să prevaleze numeric față de alte categorii de profesioniști. Unii autori consideră chiar că organul de inspecție judiciară trebuie să fie alcătuit exclusiv din judecători detașați sau pensionați, „pentru a nu se ajunge la situația în care un jurist să verifice activitatea sau conduita unui judecător"[288]. În opinia noastră, totuși, reprezentanților societății civile ar trebui să li se acorde posibilitatea să devină inspectori judiciari, cu condiția prevalării numerice a judecătorilor. Or, pentru a evita conflicte de interese, ar trebui ca, în primă instanţă, procedura disciplinară în privința unui judecător, „când nu ţine de competenţa unui tribunal disciplinar, să fie pusă în practică de o comisie disciplinară formată, în mod substanţial, din judecători aleşi de egalii lor, diferiţi de membrii Consiliului Justiţiei, cu posibilitatea unui recurs în faţa unei instanţe judiciare superioare"[289]. Referitor la plângerile privind conduita

---

[285] CIOBANU, Rodica. Valorificarea perspectivei interdisciplinare în analiza sistemului social normativ [online]. In: *Integrarea tradițiilor filosofice în societatea bazată pe cunoaștere, conf. șt. naț., 7-8 noiembrie 2019*, Chișinău, Institutul de Istorie, 2019, pp. 278-279 [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-108-75-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/240-293.pdf

[286] TAAL, Sandra, LANGBROEK, Philip. VAN DER VELDE, Mandy. Reducing Unwarranted Disparities: The Challenge of Managing Knowledge Sharing between Judges. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2014, nr. 6(2), pp. 76-79 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: http://doi.org/10.18352/ijca.150

[287] Compilation of Venice Comission Opinions and Reports concerning Courts and Judges [online]. Strasbourg, 05.05.2015, pp.84 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)001-e

[288] DANILEȚ, Cristi, KOETZ, Axel, G., GRAUR, Ion. *Analiza funcțională a Consiliului Superior al Magistraturii* [online]. Chișinău, 2014, pp. 35 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/proiecte_asist_tehnica_nr1/Analiza_functionala_a_CSM.pdf

[289] Avizul nr. 10 (2007) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei referitor la Consiliul Justiţiei în serviciul societăţii [online]. Strasbourg, 23.11.2007, pp.64 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1254135&Site=COE&direct=true

necorespunzătoare a judecătorilor sau corupția în rândul acestora, trebuie instituit un organ independent în cadrul magistraturii, care să se ocupe de examinarea lor. Este preferabil ca un atare organ să fie alcătuit integral din judecători, pensionați sau în funcție; dar, ar fi respectat principiul independenței judiciare chiar dacă în componența sa ar fi câțiva reprezentanți ai profesiilor juridice sau cadre universitare în domeniul dreptului. Această formă de reprezentare ar trebui să fie minoritară, fără admiterea unei reprezentări politice[290].

Mandatul inspectorilor judiciari. În redacția *Legii nr. 137 din 27.09.2018 (art.III)*[291], durata mandatului de inspector judiciar este de 6 ani. În baza art. 7^1 alin. (2) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, inspectorul judiciar „poate fi numit doar pentru un singur mandat"[292] (comparativ cu reglementările anterioare, la moment abrogate, potrivit cărora inspectorii judiciari erau desemnați în funcție pentru un mandat de 4 ani, fiind în drept a-și exercita împuternicirile cel mult 2 mandate consecutiv[293]). Considerăm oportună modificarea perioadei mandatului de inspector judiciar, durata de 6 ani fiind, în opinia noastră, suficientă pentru desfășurarea plenară a unei activități productive, eficiente de inspecție judiciară. Avantajul stabilirii unui mandat temporar este evident: este evitată posibilitatea exercitării funcției de către aceleași persoane, pe bază permanentă, o atare situație afectând imaginea, eficiența și credibilitatea inspecției judiciare[294]. „[D]acă o persoană exercită atribuţii în acelaşi post o perioadă îndelungată, se creează relaţii înăuntrul şi în afara instituţiei care pot încuraja ascunderea corupţiei şi favoritismul"[295]. Un alt risc al perpetuării în funcție a acelorași persoane este și transformarea muncii cotidiene în rutină și reducerea creativității profesionale: „cu cât decizia este mai rituală, cu atât riscul erorii crește, […] hotărârile [fiind] motivate după stereotip"[296].

---

[290] Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp.88 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

[291] Legea pentru modificarea unor acte legislative: nr. 137 din 27.09.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 19.10.2018, nr.398-399

[292] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[293] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 89/4 din 29.01.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121, pp.3.16, 3.17

[294] CRECIUN, Natalia. Abordări normativ-juridice privind instituție Inspecției Judiciare. In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt.-practică naț. cu part. intern., 28-29 septembrie 2016*. Rezumate ale comunicărilor. Chișinău, CEP USM, 2016, pp. 232. ISBN: 978-9975-71-816-5

[295] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 46 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

[296] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 53 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

Interdicția reînnoirii mandatului, la rândul său, este o garanție suplimentară a independenței persoanelor care urmează să exercite respectivul mandat. Analizând acest aspect în raport cu judecătorii Curții Europene a Drepturilor Omului, mandatul cărora este de 9 ani și nu poate fi reînnoit[297], unii autori au remarcat că limitarea mandatului la un singur termen contribuie la fortificarea independenței judecătorilor; or, știind că nu pot candida pentru un nou termen, aceștia nu tind să acționeze după placul guvernelor naționale, în speranța de a fi înaintați repetat pentru aceeași funcție[298]. Corelativ, argumentarea este valabilă și cu privire la inspectorii judiciari: știind că pot exercita funcția pe durata unui singur termen, aceștia nu vor tinde să fie loiali față de anumiți subiecți, în vederea unei noi numiri în cadrul inspecției judiciare.

Propuneri de reorganizare substanțială a inspecției judiciare. Examinând componența inspecției judiciare în contextul reglementărilor normativ-juridice și al realității social-politice și juridice naționale, considerăm oportună reorganizarea acestui organ, prin includerea în componența sa a unei categorii specifice de personal – a inspectorilor judiciari de investigație, care să desfășoare activitate operativă.

Scop. Scopul reorganizării inspecției judiciare prin instituirea funcției de inspector judiciar de investigație constă în responsabilizarea judecătorilor, a candidaților la funcția de judecător și a personalului instanțelor de judecată, precum și în consolidarea rolului și a axiologiei inspecției judiciare în eficientizarea activității autorității judecătorești.

Esența. Esența reorganizării inspecției judiciare constă în instituirea unei categorii specifice de personal – de inspectori judiciari de investigație, care să desfășoare activitate operativă, în direcția înlesnirii procesului de depistare la faze incipiente a vulnerabilităților existente în modul de organizare a instanțelor de judecată, precum și a manifestărilor de conduită necorespunzătoare din partea judecătorilor sau a personalului instanțelor de judecată.

Activitate operativă. Abordări conceptuale. Activitatea operativă, exercitată de anumiți subiecți, investiți prin lege cu acest drept, ar constitui un fundament solid în sporirea rolului organului de inspecție judiciară în procesul bunei administrări a justiției. Pornind de la semnificația

[297] Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [online]. Roma: 04.11.1950, pp. 23. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_RON.pdf

[298] ÇALI, Başak, CUNNINGHAM, Stewart. Judicial Self Government and the Sui Generis Case of the European Court of Human Rights. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr. 19(7), pp. 1991 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023300

sintagmelor *activitate*[299] și *operativ*[300], putem defini *activitatea operativă* – în contextul funcționalității organului de inspecție judiciară - drept ansamblu de acte fizice, intelectuale și morale, făcute sistematic, prompt, în scopul dobândirii unor date pertinente analizelor, verificărilor sau controalelor exercitate de organul respectiv.

Inspectori judiciari de investigație. Abordări conceptuale. Inspectorii judiciari de investigație ar putea fi selectați din rândul profesioniștilor care, grație funcțiilor deținute în mod obișnuit, interacționează frecvent cu sistemul justiției (grefieri, asistenți judiciari, traducători, lucrători ai cancelariilor, arhivelor, mediatori, executori judecătorești, avocați). Ei ar urma să practice ocupația de bază, fiind antrenați, la necesitate, în activități operative de inspecție judiciară. Datorită interacțiunii zilnice cu sistemul judiciar, aceste categorii de profesioniști cunosc miezul dificultăților cu care se confruntă sistemul în ansamblu sau anumite instanțe, deficiențele existente în modul de organizare a instanțelor, cazurile de conduită contrară normelor deontologice specifice unor magistrați sau altor lucrători ai instanțelor, situații de risc în activitatea judecătorilor și chiar anumite ilegalități comise de unii actori în justiție (acte de corupție, imixtiune în înfăptuirea justiției, tăinuirea unor date decisive în cauzele examinate etc.). Fiind deținătorii unor atare informații sau doar bănuind posibile încălcări, în măsură a aduce atingere independenței și incoruptibilității justiției, inspectorii judiciari de investigație ar putea fi punctul de reper în inițierea unor verificări propriu-zise din partea organului de inspecție judiciară, în vederea confirmării sau infirmării existenței unor factori de risc. „Potențialii candidați [la funcția de inspectori judiciari de investigație] ar trebui să corespundă unor exigențe de integritate, să demonstreze o anumită capacitate de rezistență psihologică la situații de stres. În procesul de selecție ar trebui evaluate și riscurile unor potențiale conflicte personale sau de interes, iar selectarea acestora din rândul judecătorilor sau al procurorilor ar trebui evitată”[301].

Statutul inspectorilor judiciari de investigație. Statutul inspectorilor judiciari de investigație ar trebui să fie reglementat strict prin acte normativ-juridice. Trebuie asigurat echilibrul între crearea condițiilor pentru o investigație efectivă și independența judecătorilor și a justiției.

---

[299] *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)* [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold. 2009 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/dex09

[300] *Micul dicționar academic*, ediția a II-a [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/mda2

[301] NEGRU, Andrei, CRECIUN, Natalia. Reconceptualizarea funcției de control a Inspecției Judiciare. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2018, nr. 3(113), pp. 50 [citat 20.12.2020]. ISSN 1814-3199 (Print), 2345-1017 (Online). Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/05.p.47-56_113.pdf

Confidențialitatea. Confidențialitatea ar trebui să fie principiul-cheie al activității operative. Caracterul confidențial urmează a fi garantat: persoanei care exercită funcția de inspector judiciar de investigație (cu privire la funcție deținută, statut, identitate), investigațiilor propriu-zise, informațiilor dobândite în cadrul acestor investigații, datelor care dezvăluie aspecte din viața intimă, familială sau privată a judecătorilor sau a altor subiecți.

Capacitatea decizională. Inspectorii judiciari de investigație nu ar trebui să dețină dreptul de a lua decizii privind demararea sau desfășurarea investigațiilor. Singurul care ar trebui să dețină capacitate decizională în domeniu ar trebui să fie inspectorul judiciar principal. „Deciziile respective ar trebui să fie emise, păstrate, utilizate în corespundere cu criteriile corespunzătoare aplicabile documentelor secrete - cu respectarea confidențialității datelor din conținutul lor. Acestea ar trebui să stabilească foarte clar subiectul și obiectul controlului, aspectele care urmează a fi verificate, acțiunile care trebuie întreprinse, termenele care trebuie respectate, precum și alte date pertinente și relevante, astfel încât rolul inspectorilor să fie redus la desfășurarea investigațiilor, asumarea de către aceștia a rolului decizional fiind exclusă”[302]. În cazul în care inspectorul judiciar de investigație devine martor sau află în alt mod anumite date care ar putea constitui temei al unor verificări prin prisma inspecțiilor judiciare, acest fapt ar trebui comunicat în cel mai scurt timp inspectorului judiciar principal, care să decidă asupra acțiunilor ulterioare.

Valoarea informației dobândite în rezultatul activității operative. Datele dobândite ca rezultat al activității operative de investigație pot fi investite cu valoare probatorie doar dacă sunt supuse unor verificări suplimentare, în cadrul activității de inspecție judiciară propriu-zisă (nu de investigație operativă). Informația dobândită de inspectorii judiciari de investigație ar urma să-și păstreze caracterul confidențial, nefiind posibil de utilizat, atât timp cât nu sunt confirmate prin probe, dobândite în rezultatul activității obișnuite a membrilor inspecției judiciare.

Activități de provocare. Reglementările normativ-juridice pertinente ar trebui să impună inspectorilor judiciari de investigație interdicția de a se implica în activități de provocare a judecătorilor sau a altor actori din sistemul justiției la comiterea faptelor ilicite. Prin provocare urmează a fi înțeles „comportamentul persoanei orientat spre determinarea unei alte persoane la săvârşirea infracţiunii atunci când cea din urmă nu ar fi recurs la săvârşirea infracţiunii fără existenţa vreunei influenţe din partea provocatorului”[303]. Cadrul normativ pertinent trebuie să

[302] NEGRU, Andrei, CRECIUN, Natalia. Reconceptualizarea funcției de control a Inspecției Judiciare. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2018, nr. 3(113), pp. 51 [citat 20.12.2020]. ISSN 1814-3199(Print), 2345-1017 (Online). Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/05.p.47-56_113.pdf

[303] COPEȚCHI, Stanislav. Provocarea infracțiunii în contextul măsurilor speciale de investigație. Partea II. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2017, nr.3(42), pp. 23 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil:

sancționeze aspru orice tentativă de provocare, fie din partea inspectorilor de investigație, fie din partea inspectorului judiciar principal, ca deținător al capacității decizionale în domeniu.

Reacție la potențiale critici. Bănuim că propunerea privind reorganizarea substanțială a inspecției judiciare, prin crearea funcției de inspector judiciar de investigație, s-ar putea confrunta cu critici dure, în special din partea corpului judecătorilor - de altfel, „critica" face „parte din sistem[-ul judiciar]"[304] și contribuie la analiza și dezbaterea celor mai bune idei.

Găsirea unor soluții de responsabilizare a judecătorilor, prin instituirea unor mecanisme particulare de monitorizare a activității acestora a preocupat și sistemul juridic al României. Spre exemplu, în 2006, Consiliul Superior al Magistraturii a adoptat o Hotărâre, prin care s-a decis crearea, la nivelul inspecției judiciare, a unei baze de date „privind încălcări ale conduitei deontologice de către judecători și procurori, ce nu reprezintă abateri disciplinare și care au fost confirmate urmare a verificărilor"[305]. Hotărârea a fost criticată de judecătorul român Cristi Danileț, care a invocat faptul că, în acest mod, procedura de examinare a faptelor privind încălcarea deontologiei ar fi „o veritabilă procedură disciplinară", că ar fi „anumite chestiuni care fac ca procedura deontologică să fie […] chiar mai grea pentru magistrat decât procedura disciplinară", iar Consiliul Superior al Magistraturii s-ar fi transformat „într-un serviciu de informații al magistraturii"[306].

Judecătorul Cristi Danileț consideră, în același timp, că „este indicată folosirea agenţilor provocatori care fac ofertă de mită personalului din sistemul juridic şi, în caz de accept, pot fi luate de asemenea măsuri administrative (nu şi penale […])"[307] – constatarea fiind făcută în contextul efectuării testelor de integritate, drept măsură de prevenire a corupției judiciare la nivel instituțional. La fel, continuă autorul, „[î]n condiţiile în care comiterea infracţiunilor de corupţie are un anumit specific, prin faptul că sunt ferite de ochii lumii şi implică un număr redus de persoane, este firească apelarea la anumite metode specifice de descoperire şi investigaţie. În acest

https://www.inj.md/sites/default/files/17/2.%20S.Copetchi.%20Provocarea%20infractiunii%20in%20contextul%20masurilor%20speciale%20de%20investigatie%20%28II%29.pdf

[304] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 55 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[305]Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii al României: nr. 623, 21.11.2006 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://old.csm1909.ro/csm/linkuri/05_10_2006__6264_ro.pdf

[306] DANILEȚ, Cristi. Consiliul Superior al Magistraturii – competențe nelegale în domeniul deontologiei magistraților. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr.1, pp. 43, 47 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-forumul-judecatorilor-nr-1-2009.pdf

[307] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 114 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

scop, sunt necesare unităţi interne anticorupţie […]". Aceste unități ar trebui „să strângă informaţii strict legate de modul de îndeplinire a atribuţiilor profesionale şi […] să vizeze întreg personalul din sistemul juridic […]. [Î]n loc de a înfiinţa un nou serviciu, […] pare mai indicată organizarea unei asemenea structuri la nivelul Serviciului Român de Informaţii".[308]

În doctrina juridică mai există voci care optează pentru instituirea unor metode specifice de monitorizare a judecătorilor, prin intermediul inspecțiilor judiciare. Spre exemplu, într-un studiu privind nivelul înalt al corupției în sistemul judiciar haitian, M. Joseph și N. Phillips explică posibilitatea evaluării judecătorilor prin prisma urmăririi cauzelor examinate: documentele ar trebui adunate în mod confidențial, astfel încât judecătorii să nu cunoască despre faptul că sunt evaluați; dar amenințarea unei posibile inspecții ar fi un mijloc puternic de intimidare a comportamentului necorespunzător; urmărirea cauzelor ar servi investigării reclamațiilor privind conduitele incorecte, ar indica dacă judecătorii sunt corupți sau incompetenți[309].

Referitor la cele expuse, avem anumite rețineri: cu privire la Hotărârea din 2006 a Consiliului Superior al Magistraturii al României – nu a fost clar definit scopul creării bazei de date la nivelul inspecției judiciare, nu au fost detaliate procedura și mecanismele colectării și păstrării informației, drepturile și obligațiile subiecților implicați, valoarea datelor acumulate, perioada de stocare a lor etc., asemenea aspecte urmând a fi reglementate expres; cu privire la propunerea de a implica organele de intelligence în monitorizarea magistraților – s-ar amplifica riscul intimidării judecătorilor de către exponenți ai puterii executive și ar fi afectat principiul separării puterilor în stat; cu privire la propunerea de a implica inspecțiile judiciare în verificarea dosarelor examinate de către judecători – considerăm ilegală investirea inspecțiilor judiciare cu prerogativa de a aprecia nivelului de competență profesională a judecătorilor și conținutul dosarelor judiciare.

Însă, revenind la propunerea privind reconsiderarea funcției de control a organului de inspecție judiciară, prin instituirea activității operative, remarcăm că, în aspect conceptual, aceasta este diferită de opțiunile examinate anterior, invocarea – eventual - a faptului transformării inspecției judiciare în organ de securitate al magistraturii fiind nejustificată, din mai multe

[308] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 152 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

[309] JOSEPH, Mario, PHILLIPS, Nicole. Judicial Corruption in Haiti: The Need for Discipline and Civil Society Participation [online]. In: *Hastings International and Comparative Law Review*. 2016, vol.39, no.1, pp. 202. [citat 20.12.2020]. ISSN 0149-9246. Disponibil: https://repository.uchastings.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1809&context=hastings_international_comparative_law_review

considerente: 1) în primul rând, activitatea operativă ar fi desfășurată de un organ independent funcțional, din sfera autoguvernării judecătorești; 2) în al doilea rând, inspectorii judiciari de investigație nu ar trebui investiți cu capacitate decizională, aceasta aparținând în exclusivitate inspectorului judiciar principal; 3) în al treilea rând, datele acumulate în rezultatul activității operative ar dobândi forță probantă doar după verificarea lor, în contextul activității de analiză, verificare și control desfășurate de inspectorii judiciari (nu de inspectorii judiciari de investigație). În asemenea mod, organul de inspecție judiciară ar avea pârghii efective de exercitare a competențelor funcționale, cu respectarea și garantarea independenței judiciare. Până la urmă, menționează magistratul francez Eric Alt, „calitatea justiției depinde de capacitatea sa de a se redescoperi. […] [și] se măsoară în capacitatea de a-și apăra valorile […]”[310].

Generalizare. Generalizând, optăm pentru modificarea componenței substanțiale a inspecției judiciare, în sensul instituirii unei noi categorii de personal – de inspectori judiciari de investigație, care să desfășoare activitate operativă. Aceasta ar avea drept consecință reconsiderarea funcției de control a inspecției judiciare, precum și fortificarea valorii sale în eficientizarea activității autorității judecătorești. O atare reconceptualizare a funcției de control a organului de inspecție judiciară este dictată de rolul pe care-l are justiția în realitatea social-juridică actuală. Rolul justiției în lumea contemporană crește, întrucât este îndreptată înspre garantarea echilibrului dintre interesele omului, ale societății și ale statului, contribuie la sporirea rolului dreptului în conștiința socială […]. De eficiența exercitării justiției depinde direct dezvoltarea societății și funcționarea statului, activitatea căruia este îndreptată spre asigurarea unui trai decent oamenilor[311].

Concluzie. Cu titlu de concluzie, referitor la componența organului de inspecție judiciară, considerăm justificată necesitatea modificării cadrului normativ-juridic național, în sensul numirii inspectorilor judiciari din rândul judecătorilor[312] și din rândul altor profesioniști, reprezentanți ai societății civile, cu asigurarea preponderenței numerice a membrilor judecători. Totodată, fortificarea rolului organului de inspecție judiciară și a capacităților de exercitare a unor analize, verificări și controale în domenii particulare de manifestare a justiției la un nivel calitativ superior

[310] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 56 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[311] ТАТАРОВА, Александра. Д. Правовые гарантии реализации принципа самостоятельности судебной власти. В: *Современное право*, 2015, № 7, с.84. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).

[312] CRECIUN, Natalia. Excluderea dreptului judecătorilor în funcție de a accede în Inspecția Judiciară – mijloc de soluționare a conflictelor de interese sau subminarea esenței autoadministrării judecătorești. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: conf. șt. naț. cu part. intern., 01-02 octombrie 2019*. Chișinău, CEP USM, 2020 vol. I, pp. 217. ISBN 978-9975-149-79-2

ar putea fi asigurate prin reconsiderarea funcției de control a organului numit, prin instituirea activității operative, desfășurate de inspectori judiciari de investigație.

2.3. Statutul inspectorilor judiciari – componentă a independenței funcționale a inspecției judiciare

Cercetarea statutului inspectorilor judiciari este inerentă în contextul estimării axiologiei organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești, întrucât valoarea, importanța și performanța inspecției judiciare depind substanțial de profesionalismul, de gradul de cultură și de conștiință juridică a membrilor săi.

Terminologie. Legislația națională utilizează termenul de *inspector-judecător* și nu de *inspector judiciar*. S-ar crea impresia că membrii inspecției judiciare sunt selectați din rândul judecătorilor, fiindu-le atribuite și competențe de inspecție judiciară, ceea ce nu corespunde realității. Dacă judecătorii judecă, adoptă decizii în chestiuni litigioase, constată fapte cu valoare juridică, atunci inspectorii judiciari inspectează, exercită verificări, monitorizări asupra instanțelor de judecată și asupra judecătorilor. Din aceste considerente, în prezenta lucrare va fi utilizat termenul de *inspector judiciar*, fiind oportun de preluat acest exemplu inclusiv în conținutul actelor normativ-juridice pertinente.

Drepturile inspectorilor judiciari. Potrivit dreptului pozitiv național, inspectorul judiciar are dreptul: „să beneficieze de drepturile și libertățile consacrate de Constituția și legislația Republicii Moldova; să beneficieze, în procesul desfășurării activității, de drepturile procesuale stabilite de legislația procesuală; să beneficieze de instruire continuă în mod gratuit, în limitele stabilite de lege; să participe la elaborarea de publicații ori studii de specialitate, de lucrări literare sau științifice, cu excepția celor cu caracter politic; să fie membri ai unor comisii de examinare sau de întocmire a proiectelor de acte normative, a unor documente interne sau internaționale; să fie membri ai societăților științifice sau academice, precum și ai asociațiilor sau fundațiilor care au scop științific ori profesional". Inspectorul judiciar „poate colabora la publicații de specialitate cu caracter literar, științific sau social, participa la emisiuni audiovizuale, fiindu-i interzis ca în studiile, articolele și intervențiile sale să se pronunțe asupra problemelor curente de politică internă".[313]

[313] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 3.6, 3.13

Dreptul de a beneficia de drepturile și libertățile consacrate de Constituția și legislația Republicii Moldova este unul general, constituind premisa și fundamentul statului de drept.

Recunoașterea *dreptului de a beneficia de instruire continuă, în mod gratuit, în limitele stabilite de lege* este o necesitate pentru orice sistem juridic, fiind posibil de acoperit acest segment prin implicarea Institutului Național al Justiției, care, în baza art. 4 alin.(1), (2) lit.a) al Legii privind Institutul Național al Justiției, organizează cursuri de instruire pentru judecători, procurori și alți profesioniști în sectorul justiției[314], o componență mixtă a participanților la instruiri fiind binevenită. Este încurajată organizarea formării continue care să includă toate nivelurile sistemului judiciar, precum și crearea unui „mediu în care membrii diverselor ramuri și niveluri ale sistemului […] să se întâlnească și să facă schimb de experiență […]”[315]. Toți actorii sistemului judiciar […] trebuie să fie instruiți corespunzător în ceea ce privește codul lor de etică și standardele de conduită, legislația națională și internațională privind corupția, standardele internaționale privind exercitarea corespunzătoare a funcțiilor și legislația internațională privind drepturile omului […][316].

Instruirile continue sunt inerente activității eficiente a inspectorilor judiciari, ținând cont de sfera lor de activitate – cea a serviciului public al justiției, nivelul avansat de pregătire profesională, teoretică și practică, nivelul înalt de cultură juridică și calitățile etice cultivate fiind premise ale realizării corecte a dreptului discreționar în exercitarea atribuțiilor funcționale. „Pentru ca discreţia (cu referire la aplicarea discreționară a legii) să fie una pozitivă (deciziile discreţionare să corespundă scopului și finalităţii legii), acest instrument – «drept discreţionar» – trebuie să fie administrat de către subiecţi de drept onești […], competenţi, cu o ţinută morală impecabilă, cu o cultură […] juridică avansată. Astfel de profesioniști trebuie pregătiţi, crescuţi, educaţi în spiritul unui sentiment înalt de responsabilitate”[317], astfel încât, în activitatea de aplicare și de interpretare a dreptului, să fie respectată și legea, și principiul potrivit căruia interpretarea trebuie făcută „cu bun-simț”[318]. Doctrina pune accent pe două componente de maximă importanță pentru calitatea

[314] Legea privind Institutul Național al Justiției: nr.152-XVI din 08.06.2006. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 08.11.2016, nr.387

[315] Avizul nr. 4 (2003) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de Miniștri privind formarea inițială și continuă specifice judecătorilor la nivel național și european [online]. Strasbourg, 27.11.2003, pp. 36, 37(vi) [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/1680747cfc

[316] Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp.67 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

[317] POSTOVAN, Dumitru. Dreptul discreționar în prevenirea și combaterea corupției. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2015, nr.4(35), pp. 19-20 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/14_21_%E2%80%9EDreptul%20discretionar%E2%80%9D%20in%20prevenirea%20si%20combaterea%20coruptiei.pdf

[318] NEGRU, Boris. Probleme teoretice și practice ale interpretării normelor juridice. In: *Administrarea Publică* [online]. 2015, nr.2(86), pp. 43. [citat 20.12.2020]. ISSN 1813-8489

personalului din sectorul public, acestea fiind dimensiunea profesională și dimensiunea etică[319]. Pentru fiecare funcționar public cultura juridică reprezintă un nivel de posedare a profesiei, un nivel de pregătire specială […], îmbinarea laturii juridice cu latura morală a culturii contribuind esențial la realizarea funcțiilor sociale[320]. Pentru funcționarii din justiție semnificația culturii juridice rezidă inclusiv în faptul că însăși „[n]oțiunea de justiție este indespensabil legată de noțiunea de drept și morală"[321].

Dreptul de a participa la elaborarea de publicații ori studii de specialitate, de lucrări literare sau științifice, cu excepția celor cu caracter politic instituie atât o prerogativă, cât și o restricție. Cadrul normativ-juridic național încurajează activitatea de colaborare a inspectorului judiciar cu publicații de specialitate, în vederea diseminării cunoștințelor în mediul social-juridic (și nu numai). Avantajele desfășurării activității de cercetare sunt evidente, atât în raport cu cei cărora le sunt destinate publicațiile, prezentările, cât și în raport cu inspectorii judiciari înșiși, care, în acest mod, se autoperfecționează, își sporesc facultățile teoretice și practice în domeniile cercetate. „Creațiile artistice, sub orice formă, țin de sfera dezvoltării personale a individului și a dezvoltării relațiilor cu ceilalți prin comunicarea de opinii și idei". […] Totuși, „trăirile, gândurile, ideile și opiniile pe care autorul dorește să le transmită prin intermediul operei sale trebuie să stea sub semnul moderației, respectând restricțiile impuse de statutul profesional"[322]. Autorul Sergiu Furdui accentuează (cu referire la activitatea practico-științifică a judecătorilor, dar valabil și în raport cu inspectorii judiciari) necesitatea fundamentării teoretice a actelor adoptate, evitării schematismului și a fixității în gândire […], „sporir[ii] aportului creator personal la dezvoltarea Dreptului"[323]. Activitatea practico-științifică și colaborarea profesională este apreciată drept o

[319] VEDINAȘ, Verginia. Calitatea personalului din sectorul public – calitatea serviciilor de dezvoltare durabilă – Relații și corelații. In: *Analele Universității din București. Drept*. 2013-II, pp. 181. ISSN 1011-0623.

[320] АКИМОВА, Татьяна И. Современные тенденции формирования правовой культуры государственных гражданских служащих. В: *Социально-экономические явления и процессы* [online]. 2013, № 1, с. 226 [citat 20.12.2020]. ISSN 1819-8813. Disponibil. https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-tendentsii-formirovaniya-pravovoy-kultury-gosudarstvennyh-grazhdanskih-sluzhaschih/viewer

[321] POPOVICI, Cristina. Principiile constituționale de realizare a justiției. In: *Integrare prin cercetare și inovare, conf. șt. naț. cu part. intern., 7-8 noiembrie 2020* [online]. Chișinău, CEP USM, vol.I., pp. 226. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-152-48-8. ISBN: 978-9975-152-49-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/114044

[322] MANEA, Tamara. Creațiile artistice ale magistraților: libertatea de exprimare și obligația de rezervă impusă acestora. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 19-21 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/19_21_%20Creatiile%20artistice%20ale%20magistratilor_libertatea%20de%20exprimare%20si%20obligatia%20de%20rezerva%20impusa%20acestora.pdf

[323] FURDUI, Sergiu. Opinie cu privire la impactul activității practico-științifice a judecătorului asupra actului de justiție înfăptuit. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.2(196), pp. 16 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-2-2017.pdf

premisă eficientă pentru schimbarea respectivei mentalități, sporirea calității actului de justiție și pentru consolidarea justiției însăși[324].

Desfășurarea activităților creative și științifice presupune și promovarea unei comunicări productive pe interior: între inspectorii judiciari; între inspectori judiciari și alți exponenți ai autoguvernării judecătorești sau judecători. Schimbul de cunoștințe între judecători în particular și gestionarea cunoștințelor în general sunt vitale pentru dobândirea consecvenței în deciziile judiciare și, astfel, pentru asigurarea încrederii în magistratură[325]. „Or, pentru a atinge performanța și a face față unor provocări profesionale, […] e nevoie de creativitate. Se impune deseori să iei o distanță critică […] față de context, de opinia colegilor sau de așteptările publice; chiar pentru a da interpretarea cuvenită unui text de lege e nevoie uneori de curaj și de abandonarea unor habitudini mentale"[326].

Restricțiile de ordin politic în activitatea de cercetare. Restricțiile de ordin politic sunt caracteristice activității de ansamblu a inspectorilor judiciari – fapt stabilit în pct.3.5 alin.(2) lit.c) al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare[327]. Detașarea inspectorului judiciar de sfera politicului are la bază aceleași rațiuni ca și interdicțiile impuse judecătorilor cu privire la desfășurarea activităților cu caracter politic. Interdicția desfășurării activităților cu caracter politic, la fel ca și exprimările publice referitor la problemele de politică curentă este instituită în scopul protejării sistemului judiciar de presiuni din partea exponenților politici. Or, menționează David Kosar, fiecare organ de autoguvernare judecătorească trebuie să protejeze gazonul său împotriva actorilor politici. Dacă nu reușește, poate fi capturat de forțele politice, supus abuzurilor din partea elitelor judiciare sau poate deveni inconsecvent. Iar dacă reușește, poate spori eficiența și transparența magistraturii și, probabil, încrederea publică în instanțele de judecată, independența și responsabilitatea judiciară[328].

---

[324] FURDUI, Sergiu. Importanța și oportunitatea activității practico-științifice a judecătorului la exercitarea și consolidarea actului de justiție în Republica Moldova. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2017, nr.1(40), pp. 32 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/30_36_Importanta%20si%20oportunitatea%20activitatii%20practico-stiintifice%20a%20judecatorului%20la%20exercitarea%20si%20consolidarea%20actului%20de%20justitie.pdf

[325] LIENHARD, Andreas, KETTIGER, Daniel. Between Management and the Rule of Law: Results of the Research Project 'Basic Research into Court Management in Switzerland'. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2017, vol. 8, nr. 2, pp. 13 [citat 20.12.2020]. ISSN 2156-7964. Disponibil: DOI: 10.18352/ ijca.209

[326] CAIAN, Gabriel. Magistrații și dezvoltarea personală. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2014, nr. 2, pp. 23-24 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/art-17.pdf

[327] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21

[328] KOSAR, David. Beyond Judicial Councils: Forms, Rationales and Impact of Judicial Self-Governance in Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2019, nr.19, pp. 1611-1612 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi: 10.1017/S2071832200023178

Prudență și reținere în exprimare. În afară de faptul că inspectorii judiciari trebuie să se abțină de la exprimări cu caracter politic în activitatea didactică, științifică sau de creație, aceștia trebuie să fie suficient de prudenți și în raport cu alte tipuri de expuneri. În publicațiile, prezentările publice sau orice formă de exprimare în contextul activității didactice, de cercetare, de creație, inspectorii judiciari trebuie să evite a da nume care figurează în lucrările de inspecție judiciară sau alte date cu caracter personal, procesate cu ocazia desfășurării acestor lucrări. Inspectorii judiciari ar trebui să fie rezervați în expunerile publice în aceeași măsură ca și judecătorii. Examinând limitele în care se pot expune judecătorii în activitatea didactică sau de cercetare, autorul Vahe Yengibaryan a semnalat că „judecătorii care predau sau desfășoară activitate științifică pot face trimiteri la cazurile examinate și definitivate de către instanțele judecătorești, însă judecătorii ar trebui să fie prudenți în ceea ce privește utilizarea numelor reale ale părților”[329]. Cerințele enumerate ar fi valabile și situațiilor de implicare în activitate științifică și de creație a inspectorilor judiciari.

Dreptul de a fi membri ai unor comisii de examinare sau de întocmire a proiectelor de acte normative, a unor documente interne sau internaționale reflectă posibilitatea inspectorilor judiciari de a se implica în adoptarea documentelor de primă importanță pentru funcționarea justiției naționale. Grație cunoștințelor teoretice pe care le posedă și substratului empiric format în activitatea cotidiană, inspectorii judiciari pot face analize ample, argumentate, pe dimensiuni juridice care alcătuiesc sfera organizatorică și funcțională a inspecției judiciare și a justiției în general. Aceștia pot înainta propuneri concrete de intervenție – normativă sau strategică - în vederea valorificării potențialului efectiv al inspecției judiciare în parte și al autoguvernării judecătorești în ansamblu în derularea procesului complex de consolidare a justiției.

Recunoașterea dreptului de fi membri ai societăților științifice sau academice, ai asociațiilor sau fundațiilor cu scop științific sau profesional are drept scop imediat stimularea activismului în rândul inspectorilor judiciari și drept scop final – fortificarea rolului inspectorilor judiciari în procesul de diseminare a cunoștințelor. Asocierea inspectorilor judiciari pe principii profesionale și desfășurarea într-o atare componență, a unor seminare publice, a unor conferințe de presă, redactarea unor publicații științifice, ar contribui semnificativ la consolidarea imaginii inspecției judiciare.

[329] YENGIBARYAN, Vahe. O abordare a regulilor de bază ale comportamentului deontologic al magistratului în Republica Armenia. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp. 63 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-4-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

Drepturile procesuale. În procesul desfășurării lucrărilor de inspecție judiciară, inspectorii judiciari dispun de drepturi procesuale, care le permit să-și exercite atribuțiile în mod calitativ (dreptul de a audia persoane, de a solicita și primi acte necesare desfășurării lucrărilor de inspecție etc.). Drepturile procesuale sunt expresia nemijlocită a funcționalității inspecției judiciare.

Obligațiile inspectorilor judiciari. Obligațiile inspectorilor judiciari constituie alt segment al statutului lor. În activitatea profesională, inspectorii judiciari sunt obligați: „să fie imparțiali; să asigure apărarea drepturilor și libertăților persoanelor, onoarei și demnității acestora; să respecte întocmai cerințele legii la exercitarea atribuțiilor și să asigure interpretarea și aplicarea uniformă a legislației; să se abțină de la fapte care dăunează intereselor serviciului și prestigiului justiției, care compromit cinstea și demnitatea de inspector-judecător, provoacă îndoieli față de obiectivitatea lor; să respecte prevederile Codului de etică al judecătorului; să nu divulge informația ce i-a devenit cunoscută pe parcursul exercitării funcției; să respecte ordinea și regimul de lucru stabilit de CSM; să depună declarația cu privire la venituri și proprietate; să depună declarația de interese personale”[330].

Obligația de imparțialitate este inerentă activității inspectorului judiciar. Exigența de imparțialitate este un element invariabil al calității justiției[331]. Imparțialitatea este principiul-cheie al activității inspectorilor judiciari, în calitate de deținători de putere publică, cu atribuții de verificare și control în sfera justiției. Încălcarea acestei obligații ar afecta grav nu doar imaginea inspecției judiciare, ci și axiologia sa în eficientizarea activității autorității judecătorești.

Obligația de a asigura apărarea drepturilor și libertăților persoanelor, onoarei și demnității acestora este specifică tuturor deținătorilor de putere publică. Este o exigență cu caracter general, instituită în scopul accentuării faptului că inspectorii judiciari trebuie să dea dovadă de un comportament respectuos față de toți subiecții cu care interacționează în exercitarea atribuțiilor. În lumina Codului de etică și conduită profesională a judecătorului, care este obligatoriu și pentru inspectori judiciari, însuși *omul* este catalogat drept „valoare supremă”[332], protecția și garantarea drepturilor și libertăților lui urmând a însoți ca un fir roșu întreaga activitate de exercitare și de administrare a justiției.

---

[330] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 3.15

[331] JEULAND, Emmanuel. *La prise en compte de la notion de qualité dans la mesure de la performance judiciaire. : La qualité : une notion relationnelle*. [Rapport de recherche] 12.15 [online]. Institut de Recherche Juridique de la Sorbonne (IRJS). 2015, pp. 132 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01220557

[332] Codul de etică și de conduită profesională a judecătorului. Aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a Judecătorilor [online]: nr. 8 din 11 septembrie 2015, pp. 6(1) [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Codul_de_etica_al_judecatorului.pdf

Obligația de a respecta întocmai cerințele legii la exercitarea atribuțiilor încadrează inspectorii judiciari în limitele legii în procesul realizării dreptului material și procedural.

Obligația de a asigura interpretarea și aplicarea uniformă a legislației este o cerință de maximă importanță pentru funcționalitatea inspecției judiciare și pentru întregul sistem de autoguvernare judecătorească. În context, putem releva două direcții de materializare a obligației: 1) inspectorii judiciari trebuie să desfășoare lucrările de inspecție judiciară în mod coordonat, să motiveze explicit și detaliat actele întocmite, astfel încât, prin activitatea lor, să contribuie la uniformizarea practicii inspecției judiciare însăși; 2) interpretarea și aplicarea legii într-o manieră uniformă („constant[ă], lipsit[ă] de variații”[333]) a legislației trebuie să se facă la nivelul întregului ansamblu de organe ce realizează autoguvernarea judecătorească, practica uniformă fiind sesizată în întreaga activitate a Consiliului Superior al Magistraturii (și, implicit, în activitatea organelor sale specializate) și asigurând previzibilitatea și securitatea raporturilor juridice din domeniu. Devierile de la practica uniformă formată trebuie motivate.

Obligația de a se abține de la fapte care dăunează intereselor serviciului și prestigiului justiției, care compromit cinstea și demnitatea de inspector judiciar, provoacă îndoieli față de obiectivitatea lor instituie o cerință cu caracter general, în scopul încurajării inspectorilor judiciari să dea dovadă de o conduită rezervată, corectă, respectuoasă.

Obligația de a respecta prevederile Codului de etică al judecătorului prestabilește pentru inspectorii judiciari exigența unei conduite care să corespundă normelor deontologice specifice magistraților: „independența, imparțialitatea, integritatea, profesionalismul, corectitudinea, colegialitatea, confidențialitatea și transparența”[334]. Codul „are menirea primordială să sprijine şi să îndrumeze judecătorii în ajustarea comportamentului la cele mai înalte rigori de conduită judiciară şi personală posibile, precum şi să servească drept bază privind reglementarea regulilor respective de către instanţele disciplinare”[335]. „Conduita personalului din sistemul juridic trebuie reglementată printr-un cod de conduită etică. […] un cod de acest fel trebuie să dezvolte importanța

[333] *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)* [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold. 2009 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/dex09

[334] Codul de etică și de conduită profesională a judecătorului. Aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a Judecătorilor [online]: nr. 8 din 11 septembrie 2015, pp. 2 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Codul_de_etica_al_judecatorului.pdf

[335] Comentarii la Codul de etică și conduită profesională al judecătorului. Aprobate prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii [online]: nr. 230/12 din 08 mai 2018, preambul [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Interne/2018/Coment_Codul_etica.pdf

integrității și manifestările acesteia, de la obligația de a preveni și a colabora în combaterea corupției, până la evitarea situațiilor de nepotism și conflict de interese”[336].

Obligația de a nu divulga informația care devine cunoscută pe parcursul exercitării funcției revine inspectorilor judiciari în scopul protejării deopotrivă a interesului public („[i]nteresul public vizează ordinea de drept, democrația, garantarea drepturilor și a libertăților persoanelor […], funcționarea legală a autorităților publice […]”[337]) și a intereselor private.

Obligația de a respecta ordinea și regimul de lucru stabilit de Consiliul Superior al Magistraturii relevă îndatorirea de a se supune disciplinei muncii. Disciplina responsabilizează și menține un climat favorabil de muncă în unitate.

Obligația de a depune declarația cu privire la venituri și proprietate și declarația de interese personale este instituită în scopul evitării cazurilor de îmbogățire fără just temei prin deținerea funcției de inspector judiciar și în scopul evitării atitudinii părtinitoare față de anumiți subiecți, în legătură cu existența unor interese de ordin personal în raport cu aceștia. În anul 2018, pe cale normativă (art. V al Legii nr.66 din 24.05.2018)[338], „membrii organelor care funcționează în subordinea Consiliului Superior al Magistraturii” au fost recunoscuți expres subiecți ai declarării averii și intereselor personale, inspectorii judiciari având obligația de a prezenta declarația de avere și interese personale. Potrivit prevederilor art.5 alin.(1), art. 6 alin.(1), (2), (4) ale Legii privind declararea averii și a intereselor personale, respectiva declarație este „un act personal şi irevocabil al subiectului declarării, depus, pe proprie răspundere”, anual, până în data de 31 martie. Declarația se depune și în termen de 30 de zile de la numirea în funcție, și în termen de 30 de zile de la încetarea mandatului sau încetării raporturilor de muncă[339].

O altă îndatorire impusă inspectorilor judiciari este cea de *a informa membrii Consiliul Superior al Magistraturii despre orice tentativă de a fi influenţaţi în procesul de exercitare a atribuţiilor de serviciu*[340]**,** aceasta înscriindu-se pe dimensiunea strategiilor anticorupție specifice serviciului public.

---

[336] DANILEȚ, Cristi. Conduita etică și deontologia profesională în justiție. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp.68, 69 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-9-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[337] Codul Administrativ al Republicii Moldova: nr.116 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 17.08.2018, nr.309-320, pp.18

[338] Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.66 din 24.05.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 01.06.2018, nr.181

[339] Legea privind declararea averii și a intereselor personale, nr. 133 din 17.06.2016. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 30.07.2016, nr.245-246

[340] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp.3.16

Restricții de serviciu. Incompatibilități și interdicții. Legislația națională[341] și doctrina fac distincție între incompatibilități și interdicții. Autorii I. Gârbuleț și P. A. Coțovanu argumentează câteva categorii de incompatibilități și interdicții. Este invocată existența a două tipuri de incompatibilități (incompatibilitate „cu oricare alte funcții publice sau private" și incompatibilitate „cu exercitarea efectivă" a funcției) și a mai multor tipuri de interdicții („de natură profesională, […] comercială, […] politică, […] socială; interdicții privind exercitarea altor funcții și interdicții referitoare la demnitatea funcției)"[342].

Potrivit lui Cristi Danileț, „incompatibilităţile sunt garanţii ale imparţialităţii agentului public, în vederea evitării unei situaţii de conflict de interese în rezolvarea unui caz dat, actual […]. Interdicţiile sunt şi ele menite să garanteze evitarea unui conflict de interese, dar ele privesc de data aceasta activitatea agentului public în general, adică vizează conduita agentului anterioară sau chiar independentă de soluţionarea vreunui caz"[343].

Cadrul normativ intern atribuie incompatibilitățile și interdicțiile la categoria *restricțiilor de serviciu*. În context, inspectorul judiciar nu poate: „a) să ocupe orice altă funcție publică sau privată, cu excepția activității didactice și științifice; b) să fie deputat în Parlament sau consilier în autoritatea administrației publice locale; c) să facă parte din partide sau să desfășoare activități cu caracter politic; d) să desfășoare activitate de întreprinzător; e) să dea consultații scrise sau verbale în probleme litigioase"[344]. Prin deducție logică, la categoria incompatibilităților se atribuie imposibilitatea cumulării funcției de inspector judiciar cu orice altă funcție publică sau privată, cu funcția de parlamentar sau de consilier în organele administrației publice locale. Iar la categoria interdicțiilor se referă celelalte restricții enumerate.

---

[341] Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. In *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17, pp.8

[342] GÂRBULEȚ, Ioan, COȚOVANU, Paula-Andrada. *Abaterile disciplinare ale magistraților (II). Încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții privind judecătorii și procurorii* [online]. Juridice.ro, 2014 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.juridice.ro/326512/abaterile-disciplinare-ale-magistratilor-ii-incalcarea-prevederilor-legale-referitoare-la-incompatibilitati-si-interdictii-privind-judecatorii-si-procurorii.html

[343] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 120, 121 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

[344] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 3.5

Suplimentar, inspectorul judiciar are *interdicția de a prezenta „reprezentanților mass-media informații despre cauzele aflate în procedură de examinare în instanța judecătorească”*, aceasta fiind prerogativa persoanei „responsabile pentru relațiile cu mass-media”[345].

Imunitatea inspectorilor judiciari. Cum judecătorii „au nevoie de un statut și de garanții speciale, orientate spre asigurarea independenței, imparțialității și integrității”[346], la fel și inspectorii judiciari necesită garanții specifice, în virtutea specificului competențelor statutare.

Cadru normativ-juridic național. „În exercițiul atribuțiilor sale, inspectorul [judiciar] beneficiază de inviolabilitatea prevăzută la art.19 din Legea cu privire la statutul judecătorului: personalitatea inspectorului [judiciar] este inviolabilă; inviolabilitatea inspectorului [judiciar] se extinde asupra locuinței și localului lui de serviciu, vehiculelor și mijloacelor de telecomunicație folosite de el, asupra corespondenței, bunurilor și documentelor lui personale; inspectorul [judiciar] nu poate fi tras la răspundere pentru opinia sa exprimată în înfăptuirea justiției și pentru hotărârea pronunțată dacă nu va fi stabilită, prin sentință definitivă, vinovăția lui de abuz criminal; urmărirea penală împotriva inspectorului judecător poate fi pornită doar de către Procurorul General, cu acordul Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile Codului de procedură penală. În cazul săv[â]rșirii de către inspectorul [judiciar] a infracțiunilor specificate la art. 324 și art. 326 ale Codului penal al Republicii Moldova, acordul Consiliului Superior al Magistraturii pentru pornirea urmăririi penale nu este necesar; inspectorul [judiciar] nu poate fi reţinut, supus aducerii silite, arestat, percheziţionat fără acordul Consiliului Superior al Magistraturii. Acordul Consiliului Superior al Magistraturii nu este necesar în caz de infracţiune specificate la art. 324 și art. 326 ale Codului penal al Republicii Moldova”[347].

Abordări doctrinare. Instituția imunității inspectorilor judiciari este similară – după conținut - instituției imunității judecătorilor, nefiind examinată în mod distinct în doctrina juridică. Din aceste considerente, o vom cerceta, prin deducție și interpretare, în contextul instituției imunității judecătorești.

Chestiunea imunității judecătorilor constituie un subiect controversat în comunitatea social-politică și juridică actuală. Unii practicieni în domeniul dreptului se pronunță asupra

[345] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 3.7

[346] NEGRU, Andrei, NOVAC, Tatiana, Perceperi de esență și conținut al statutului magistratului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr.8(166), pp. 26 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-8-2014.pdf

[347] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 3.2

necesității garantării imunității magistraților, în timp ce alții consideră că imunitatea este un avantaj garantat prin lege, care generează și stimulează impunitatea, abuzul, corupția, protecționismul[348]. Comisia de la Veneția statuează că „noțiunea de imunitate judecătorească face parte din conceptul larg de independență judecătorească". Însă, „[j]ustificarea imunităţii procedurale a judecătorilor […] nu poate fi pentru a proteja judecătorul de urmărire penală, dar de a-l proteja contra unor acuzaţii false care sunt formulate împotriva sa, în scopul de a exercita presiuni asupra acestuia"[349].

De regulă, cei care optează pentru excluderea sau diminuarea imunității magistraților motivează această necesitate prin prisma indicatorilor de percepție a corupției pe segmentul justiției. De cealaltă parte, autorii Mihai Poalelungi și Andrei Negru menționează că „lupta cu corupția, este un argument axiologic esențial, însă, pot fi identificate și alte căi de preîntâmpinare a acestui fenomen, evitând un iminent control politic al justiției, iar manifestarea axiologică a instituției imunității judecătorului este cu mult mai importantă […]. Profesia de magistrat […] invocă atât exigențe suplimentare, cât și garanții specifice […], în coraport cu reprezentanții executivului și legislativului"[350]. Categoria profesională din care fac parte judecătorii trebuie tratată diferit de celelalte categorii, în special față de puterea executivă. Judecătorii trebuie să fie independenți. Deși, conceptual, judecătorii fac parte dintr-o autoritate a statului, au atribuții de control asupra tuturor formelor de excese ale autorităților[351]. Autorul Mihai Poalelungi a mai argumentat necesitatea menținerii imunității judecătorilor, prin prisma faptului că în Republica Moldova, ca stat din fostul bloc socialist, „influența politicului asupra justiției reprezintă un adevăr crunt"; în societate „s-a indus opinia că imunitatea judecătorilor constituie un privilegiu și un paravan pentru acte nedemne de profesia de judecător. Or, imunitatea este justificată în mod obiectiv, ea constituie o garanție a acestora în cazul unor posibile presiuni și abuzuri"[352].

---

[348] Ministrul Justiției nu se lasă: Imunitatea judecătorilor trebuie ridicată. Membru CSM: Legea este anticonstituțională [online]. Publika.md, 2012. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.publika.md/ministrul-justitiei-nu-se-lasa-imunitatea-judecatorilor-trebuie-ridicata-membru-csm-legea-este-anticonstitutionala_1041791.html

[349] Opinia nr.698\2012. Amicus Curiae pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova privind imunitatea judecătorilor [online]. Comisia de la Veneția, 2013, pp. 20, 23 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.constcourt.md/public/files/file/Documente%20pressa/amicus_l153_l544.pdf

[350] POALELUNGI, Mihai, NEGRU, Andrei. Argumentarea imunității judecătorului în realitatea juridică națională. In: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr.11(146), pp.19, 21. ISSN 1811-0770.

[351] ADDO, Michael.K. Are Judges Beyond Criticism Under Article 10 of the European Convention of Human Rights? In: *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1998, vol.47, pp. 429 [citat 20.12.2020]. ISSN 0020-5893 (Print), 1471-6895 (Online). Disponibil: https://ore.exeter.ac.uk/repository/handle/10036/57034 (https://doi.org/10.1017/S0020589300061923)

[352] POALELUNGI, Mihai, Neconstituționalitatea și neconvenționalitatea modificărilor aduse statutului judecătorilor din Republica Moldova. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2012, nr.3(22), pp. 42. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/42-43_Neconstitutionalitatea%20si%20neconventionalitatea%20modificarilor.pdf

„[I]munitatea, de regulă, se acordă judecătorilor pentru asigurarea exercitării atribuțiilor de serviciu. Totodată, independența judecătorului nu exclude angajarea responsabilității acestuia, ea fiind realizată sub rezerva unei prudențe determinate de necesitatea garantării libertății depline a judecătorului contra tuturor presiunilor induse”[353].

Argumente privind necesitatea garantării imunității inspectorilor judiciari. Inspectorii judiciari se bucură de aceeași imunitate juridică recunoscută și garantată judecătorilor. Din punctul nostru de vedere, decizia legiuitorului de a proteja pe această cale inspectorii judiciari este una corectă și justificată, întrucât ei sunt pasibili de influențe necorespunzătoare și presiuni – atât din interiorul, cât și din exteriorul magistraturii. Fiindu-le garantată libertatea de exprimare în activitatea profesională și impunitatea pentru opiniile vociferate, pentru deciziile adoptate, inspectorii judiciari își pot exercita atribuțiile în mod liber, independent și imparțial. De asemenea, faptul că intentarea unei cauze penale în privința inspectorilor judiciari se poate face numai după obținerea acordului Consiliului Superior al Magistraturii, asigură subiecților vizați și un anumit confort, o liniște psihologică, datorită încrederii în protecția juridică legitimă, prin mecanisme de autoguvernare judecătorească, de care pot beneficia.

Răspunderea inspectorilor judiciari. Instituția răspunderii juridice a inspectorilor judiciari este parte componentă a statutului lor. Cadrul normativ național este destul de succint la subiectul dat, fiind enumerate tipurile abaterilor disciplinare și categoriile de sancțiuni disciplinare.

Abaterile disciplinare. „Inspectorii judiciari răspund civil, disciplinar și penal, în condițiile legii. Constituie abatere disciplinară: a) imixtiunea în activitatea judecătorilor sau intervențiile de orice natură pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei altfel decât în limitele prevederilor legale în vigoare; b) activitățile publice cu caracter politic; c) încălcarea, din motive imputabile, a termenelor de examinare a petițiilor aflate în procedură sau încălcarea normelor imperative ale legislației; d) încălcarea prevederilor legale referitoare la obligativitatea depunerii declarației cu privire la venituri și proprietate și declarației de interese personale; e) refuzul nejustificat de a îndeplini o atribuție de serviciu; f) absențele nemotivate de la serviciu, întârzierea ori plecarea de la program; g) atitudinea nedemnă, în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, față de colegi, judecători, petiționari”[354]. Abaterile disciplinare enumerate pot fi clasificate în: 1) fapte care aduc atingere

[353] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității unor prevederi privind imunitatea judecătorului (Sesizarea nr. 32a/2012): nr. 22 din 05.09.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.11.2013, nr.276-280, pp. 60, 61

[354] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 4.1, 4.2

independenței și integrității judecătorilor și inspectorilor judiciari; 2) fapte care constituie încălcări ale regimului de muncă.

Instituirea răspunderii disciplinare a inspectorilor judiciari are drept scop determinarea acestora să manifeste o conduită corectă, în corespundere cu legea și bunele moravuri, să se abțină de la comportamente care pot aduce atingere imaginii inspecției judiciare în particular și autorității judecătorești în general. Considerăm că întâietate ar trebui acordată anume responsabilității juridice asumate, în raport cu răspunderea juridică instituită prin lege. Instituția inspecției judiciare – situată eminamente pe domeniul interesului public – cade sub incidența normelor imperative de reglementare. Totuși, „realizarea benevolă a comportamentului declarat licit invocă responsabilitatea juridică a subiectului" și numai „nerespectarea comportamentului în cauză va genera implicarea răspunderii juridice"[355].

Prin intermediul instituției răspunderii disciplinare, este asigurat echilibrul dintre independența judecătorilor și cea a inspectorilor judiciari. Responsabilitatea inspectorilor judiciari, ca element al conținutului statutului inspectorului judiciar, este și un mecanism de promovare în rândul acestora a „discreției pozitive", ca „valoare incontestabilă în procesul de aplicare a legii"[356].

Sancțiuni disciplinare. Sancțiunile disciplinare aplicabile inspectorilor judiciari sunt: „avertisment, mustrare, mustrare aspră [și] eliberare din funcție". Inspectorul judiciar este în drept să dea explicații cu privire la abaterea disciplinară imputată, precum și să conteste în instanța de judecată hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii de aplicare a sancțiunii disciplinare.[357]

Alte reglementări juridice în domeniul răspunderii disciplinare a inspectorilor judiciari nu există: nu este stabilit termenul de prescripție pentru tragere la răspundere disciplinară și aplicarea sancțiunii disciplinare, criteriile de individualizare a sancțiunii disciplinare, condițiile și consecințele aplicării sancțiunii disciplinare (aceste aspecte fiind oportun de reglementat, în vederea asigurării securității și previzibilității raporturilor de răspundere juridică).

Încetarea funcției de inspector judiciar. Inspectorul judiciar „este eliberat din funcţie în cazul: a) depunerii cererii de demisie; b) transferului într-o altă funcţie, în condiţiile legii; c) comiterii unei abateri disciplinare; e) expir[ării] mandatului; f) constatării incapacităţii de muncă,

---

[355] NEGRU, Andrei, CHICU, Oleg. Interacțiuni doctrinare dintre răspunderea juridică și responsabilitatea juridică. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2018, nr. 8(118), pp. 41-42 [citat 20.12.2020]. ISSN 1814-3199(Print), 2345-1017 (Online). Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/05.p.35-44_118.pdf

[356] AVORNIC, Gheorghe, POSTOVAN Dumitru. Dreptul discreționar în prevenirea și combaterea corupției. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr.10(168), pp. 4-5 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-10-2014.pdf

[357] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 4.3, 4.4

dovedite prin certificat medical; i) […] deces[ului]; j) constatării, prin hotărâre judecătorească definitivă, a capacității de exercițiu restrânse sau a incapacității de exercițiu"[358].

Concluzii. Reglementările normativ-juridice naționale privind statutul inspectorilor judiciari acordă subiecților vizați drepturi și garanții juridice (imunitate funcțională) suficiente pentru exercitarea funcțiilor cu bună-credință și în spiritul unui înalt nivel de performanță. Iar obligațiile și responsabilitățile impuse sunt în măsură a favoriza exercitarea de către inspectorii judiciari a dreptului discreționar pozitiv, în sensul alegerii celei mai bune opțiuni de conduită dintre cele oferite de lege. Remarcăm că, pe lângă drepturile și obligațiile cu caracter general analizate în prezentul paragraf, inspectorii judiciar dispun de drepturi și obligații specifice, reglementate în contextul îndeplinirii atribuțiilor statutare, acestea fiind examinate prin prisma funcționalității inspecției judiciare naționale.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

Cu referire la locul inspecției judiciare în sistemul judiciar, modul de organizare (componență, statutul inspectorilor judiciari) și rolul său în eficientizarea activității autorității judecătorești, formulăm următoarele concluzii:

1. *Locul organului de inspecție judiciară*. Crearea inspecției judiciare naționale în subordinea Consiliului Superior al Magistraturii, în calitate de organ specializat, cu atribuții de analiză, verificare și control în sfera organizării și funcționării justiției, o poziționează clar și univoc în cadrul autorității judecătorești. Poziționarea organului de inspecție judiciară în cadrul organelor de autoadministrare judecătorească și limitarea implicării exponenților executivului (a Ministrului Justiției și a șefului statului) în activitatea de inspecție judiciară corespunde standardele europene în domeniu.
2. *Subordonarea organizațională și autonomia funcțională a organului de inspecție judiciară*. Faptul instituționlizării inspecției judiciare naționale în calitate de organ specializat al Consiliului Superior al Magistraturii nu trebuie interpretat ca factor ce subminează independența sa. Interpretarea urmează a fi efectuată în sensul recunoașterii subordonării inspecției judiciare față de Consiliul Superior al Magistraturii doar din punct de vedere organizațional, nu și funcțional, autonomia operațională fiind garantată prin lege.

[358] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 3.18

3. *Rolul organului de inspecție judiciară*. Rolul organului de inspecție judiciară constă în: depistarea în timp util a vulnerabilităților existente în modul de organizare și de funcționare a justiției, stabilirea cauzelor ce determină aceste disfuncționalități, oferirea de soluții și recomandări de prevenire și de remediere a acestora, responsabilizarea magistraților, apărarea reputației și onoarei judecătorilor, protecția și asigurarea imaginii și a independenței justiției. Axiologia organului de inspecție judiciară se manifestă pe dimensiunea eficientizării de ansamblu a activității autorității judecătorești și a sporirii încrederii generale în justiție, prin prisma realizării calitative a scopului și a funcțiilor sale statutare.
4. *Terminologie.* Limbajul utilizat în actele normativ-juridice trebuie să corespundă exigențelor de tehnică legislativă. Termenul de *inspector-judecător* este inadecvat, întrucât generează situații de interpretare eronată. Membrii inspecției judiciare au doar atribuții de inspecție judiciară, nu și de realizare a justiției. În asemenea condiții, termenul recomandat spre utilizare în actele normativ-juridice pertinente este de *inspector judiciar,* acesta exprimând exact esența funcției avute în vedere.
5. *Componența organului de inspecție judiciară*. Criteriile de eligibilitate pentru funcția de inspector judiciar trebuie stabilite astfel, încât să fie asigurată o componență mixtă a organului de inspecție judiciară. Mai exact, membrii inspecției judiciare ar trebui desemnați din rândul judecătorilor și al reprezentanților societății civile (fiind încurajată desemnarea inspectorilor judiciari din rândul profesorilor universitari și evitată numirea acestora din rândul procurorilor, din cauza raporturilor ostile, tensionate, care pot exista între procurori și judecători, datorită activității cotidiene de acuzare a celor dintâi numiți), membrii judecători urmând a prevala numeric. O atare componență ar încuraja o comunicare științifică multidisciplinară și interdisciplinară – atât din punct de vedere teoretic, cât și practic și ar corespunde principiilor generale ale bunei autoguvernări judecătorești, care presupune implicarea activă a judecătorilor în activitatea de autoadministrare a justiției. În contextul sistemului juridic național, recomandăm excluderea din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii a condiției înaintate pentru candidații la funcția de inspector judiciar de a nu fi exercitat funcția de judecător pe parcursul ultimilor 3 ani.
6. *Statutul inspectorilor judiciari*. Statutul juridic al inspectorilor judiciari – cu privire la drepturi, obligații, imunitate - este analogic statutului juridic al judecătorilor, ajustat la specificul sferei ocupaționale. Garantarea prin lege a inviolabilității personale a

inspectorilor judiciari nu trebuie tratată ca un privilegiu, fiind o necesitate în contextul protecției independenței acestei categorii de profesioniști.

7. *Reconsiderarea dimensiunii axiologice a inspecției judiciare*. Rolul și valoarea organului de inspecție judiciară pot fi consolidate prin crearea funcției de inspector judiciar de investigație, care să desfășoare activitate operativă. Exercitând activități pe baza principiului confidențialității și beneficiind de garanții juridice complementare (legate, în special, de protecția identității), inspectorii judiciari de investigație ar putea contribui esențial la fortificarea capacităților funcționale ale inspecției judiciare. Totodată, limitarea capacității decizionale a acestora (prin recunoașterea capacității decizionale exclusiv inspectorului judiciar principal) ar fi o garanție a independenței organului de inspecție judiciară, dar și a independenței judecătorilor individuali și a justiției în ansamblu.

3. REALIZAREA ATRIBUȚIILOR DE ANALIZĂ, VERIFICARE ȘI CONTROL ÎN PROCESUL FUNCȚIONĂRII INSPECȚIEI JUDICIARE

3.1. Caracteristica generală a modului de funcționare a inspecției judiciare naționale prin prisma competențelor sale

Abordând chestiunea privind funcționarea inspecției judiciare, vom examina modul în care aceasta exercită competențele atribuite prin art. 7^1 alin.(6) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii[359] și pct.5.1 al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare[360], în scopul demonstrării utilității, necesității și eficienței sale. Potrivit reglementărilor normative invocate, „inspecția judiciară are următoarele competenţe: […] verifică activitatea organizatorică a instanţelor judecătoreşti la înfăptuirea justiţiei; […] verifică corectitudinea repartizării aleatorii a dosarelor pentru examinare în instanţele judecătoreşti; […] examinează petiţiile cetăţenilor în probleme ce ţin de etica judiciară […];[…] verifică […] [și] examinează sesizările privind faptele care pot constitui abateri disciplinare comise de judecători; […] verifică demersurile care au ca obiect acordul Consiliului Superior al Magistraturii privind pornirea urmăririi penale împotriva judecătorului; […] studiază temeiurile respingerii de către Preşedintele Republicii Moldova sau de către Parlament a candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea în funcţia de judecător sau pentru numirea în funcţia de vicepreşedinte ori de preşedinte al instanţei judecătoreşti […];[…] verifică executarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii [și] […] primește petiţionarii în audienţă”[361].

Accente fundamentale. Întreaga activitate a organului de inspecție judiciară este ancorată de respectarea prioritară a principiului independenței justiției – cu referire la instanțe de judecată, la judecători individual și la actul de justiție în particular. „În procesul executării împuternicirilor […], inspecția judiciară nu are dreptul să se implice în procesul examinării cauzelor, să se pronunţe asupra sau să pună la îndoială esenţa hotărârilor judecătoreşti, nu va dispune revizuirea sau executarea oricăror proceduri pe cauze civile, penale, administrative, respectând principiile

[359] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17

[360] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21

[361] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 5.1

independenței judecătorilor, legile și procedurile aplicabile, autoritatea lucrului judecat"[362]. Procedura depunerii plângerilor nu este despre conținutul cauzei, ci, de regulă, despre ce a făcut sau a spus un judecător înainte de sau în timpul gestionării cauzei sau a audierilor[363]. CEPEJ constată că procedura depunerii plângerilor prin care se contestă administrarea instanțelor există în majoritatea sistemelor juridice europene, fiecare sistem juridic având particularități disctincte. Însă, în toate procedurile de acest fel trebuie acordată atenție deosebită protecției independenței judecătorilor la adoptarea hotărârilor[364]; or, „[a]plicarea și interpretarea legii este esența funcției judiciare și reprezintă un element de bază al independenței judecătorului[365], iar tribunalul trebuie să dețină puterea de a adopta o decizie obligatorie, care nu poate fi modificată de o autoritatea non-judiciară[366].

Examinarea petițiilor. Petițiile care sunt adresate Consiliului Superior al Magistraturii și conțin date cu privire la etica judiciară sunt examinate de inspecția judiciară, ca organ de control din sfera autoadministrări judecătorești. Problematica acestui aspect de funcționalitate a inspecției judiciare constă în delimitarea petițiilor de sesizările privind disciplina judiciară. Spre deosebire de sesizări, care sunt examinate în raport cu instituția răspunderii disciplinare a judecătorilor, petițiile sunt examinate în contextul instituției contenciosului administrativ.

Etica și disciplina judiciară. Delimitări conceptuale. Deși categorii foarte apropiate, etica judiciară și disciplina judiciară sunt diferite în esență. „Etica judiciară reprezintă un ansamblu de reguli de conduită, apreciate drept standarde de comportament, incluse, de regulă, într-un anumit act […] adoptat de corpul judecătorilor […]. Normele privind disciplina judiciară – care impun obligații și sancțiuni juridice pentru nerespectarea lor – sunt incluse în legi, răspunderea

---

[362] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 5.2

[363] LANGBROEK, Philip, DIJKSTRA, Rachel, BOZORG ZADEH, Kyana., TURK, Zubeyir. Performance management of courts and judges: Organizational and professional learning versus political accountabilities. In: *Handle with care: Deliverable 3.1: Report- Performance management of courts and judges: Organisational and professional learning vs political accountability*, 2017, pp. 21 [citat 20.12.2020]. ISBN 9788897439080 Disponibil: https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/performance-management-of-courts-and-judges-organizational-and-pr

[364] European Judicial Systems – Efficiency and Quality of Justice [online]. CEPEJ Studies no.26, Council of Europe, 2018, pp. 93, 228-229 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-92-871-8566-2. Disponibil: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c

[365] LUPAȘCO, Lilia. Aprecierea liberă a probelor – arealul de manifestare a principiilor de independență și imparțialitate a judecătorului. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, conf. șt. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2020*, vol.II, Chișinău, pp.604. ISBN 978-9975-149-80-8

[366] MOLE, Nuala, HARBY, Catharina. *The right to a fair trial. A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights* [online]. Human rights handbook, no.3, Council of Europe, 2006, pp. 32. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/168007ff49

disciplinară a magistraților fiind o veritabilă instituție juridică"[367]. „Rolul Codului de etică și conduită profesională al judecătorului este diferit de scopul procedurilor disciplinare"[368]. Diferite sau chiar opuse acțiunii disciplinare, după spirit și implementare, standardele eticii au menirea să influențeze conduita judecătorilor, prin plasarea lor în inima producerii și aplicării standardelor[369].

Autoritatea judecătorilor derivă din încrederea pe care o are societatea față de ei și această încredere poate fi câștigată prin respectarea standardelor etice. Codurile de etică ar trebui să fie un set de principii care să ajute judecătorii în soluționarea chestiunii privind etica profesională, să disemineze convingerea că justiția este administrată în mod independent și imparțial; ele nu sunt un instrument adecvat de definire a răspunderii disciplinare.[370]

Unii autori argumentează că publicul nu evaluează instanțele de judecată focusându-se primar pe performanță sau chestiuni tehnice; contează percepția oamenilor asupra modului în care instanțele și judecătorii tratează publicul și cum instanțele își exercită autoritatea[371]. Conduita judecătorilor are un rol semnificativ în formarea acestei percepții sociale particulare și generale, felul cum judecătorii tratează utilizatorii instanțelor fiind indicatori ai eficienței justiției (potrivit studiilor CEPEJ[372], Cadrului Internațional pentru Excelența Curților[373], Reperelor de calitate implementate la Curtea de Apel Rovaniemi, Finlanda[374]). Pornind de la preceptul că echitatea este o categorie calitativă, Mindaugas Šimonis consideră că judecătorii trebuie fie sensibili la păstrarea echității în fiecare element al procedurilor. O atitudine stabilă față de echitate trebuie inclusă în

---

[367] CRECIUN, Natalia. Modul de apreciere a categoriilor de adresări examinate de Inspecția Judiciară. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2018, nr. 1(44), pp. 22 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/18/Modul%20de%20apreciere%20a%20categoriilor%20de%20adresari%20examinate%20de%20inspectia%20judiciara.pdf

[368] COJOCARU, Violeta. Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 321 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/29_32_Corelatia%20dintre%20raspunderea%20disciplinara%20si%20morala%20a%20magistratului_0.pdf

[369] Breaking up judges' isolation - Guidelines to improve the judge's skills and competences, strengthen knowledge sharing and collaboration, and move beyond a culture of judicial isolation [online]. CEPEJ(2019)15/6 December 2019, pp. 140 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2019-15-en-knowledge-sharing/16809939e4

[370] Expert Report. Project on Strengthening Judicial Ethics in Turkey. Expert Review on relevant Standards and Practices. Part II [online]. 2016, pp.7, 8 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16806b39f1

[371] URBANIKOVA, Marina, ŠIPULOVA, Katarina. Failed Expectations: Does the Establishment of Judicial Councils Enhance Confidence in Courts? *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp.2120-2121 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023348

[372] Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016, Appendix 1, pp. III.4 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548

[373] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, pp. 3.1.5 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014-v3.pdf

[374] How to Assess Quality in the Courts? [online]. The Quality Project of the Court in the Jurisdiction of the Court of Appeal of Rovaniemi, Finland, pp. 3 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0016/6037/qualitybenchmarksfinland.pdf

standardele profesionale ale judecătorilor[375]. Ce înseamnă un proces echitabil? Pentru participanții în procesele judiciare aceasta poate include: să fie tratați cu respect și demnitate; să poată vocifera și să aibă oportunitatea de a-și spune povestea; să fie tratați ca indivizi, nu ca numere pe agendă; să fie tratați echitabil; să fie capabili să înțeleagă și să aibă un rol activ în cadrul procedurilor[376]. „Jurisprudența și echitatea sunt două noțiuni indisociabile și interdependente […]”[377]. „Consecinţa imediată a unui comportament nedemn al judecătorului […], atât în exercitarea atribuţiilor sale de serviciu, cât și în afara acestora este aceea a diminuării încrederii opiniei publice în justiţie […]”[378]. Îndatoririle etice ale unui magistrat pot avea implicații asupra vieții sale private dacă, prin comportamentul lui – fie și privat – magistratul atentează la imaginea sau la reputația instituției judiciare[379], aspectele privind viața privată și de familie intrând în sfera răspunderii disciplinare doar cu titlu de excepție[380]. Magistratul are obligația de rezervă, care […] exprimă o sinteză practică a principiilor generale ale deontologiei profesiei (independenţă, imparţialitate, integritate […]”[381].

Potrivit Comentariilor la Codul de etică și conduită profesională a judecătorului, „[e]tica […] reprezintă norme de morală, de cultură generală, ce reglementează obligațiile spirituale ale judecătorului faţă de justițiabili, participanţii la proces şi indivizii din societate. Noțiunea de etică este aplicabilă şi disciplinei, însă eticii primordial îi este caracteristică necesitatea conformării unor

---

[375] SIMONIS, Mindaugas. Effective Court Administration and Professionalism of Judges as Necessary Factors Safeguarding the Mother of Justice – The Right to a Fair Trial. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2019, vol. 10, nr. 1, pp. 47-48, 50-51 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: 10.18352/ijca.294

[376] Problem-Solving in Canada's Courtrooms. A Guide to Therapeutic Justice. National Judicial Institute [online]. *Therapeutic Jurisprudence in the Mainstream, BLOG*. 2011, pp. 27 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://mainstreamtj.wordpress.com/resources/for-judges/

[377] STERNIOALĂ, Oleg, ZARIJA, Marina. Dreptul la un proces civil echitabil prin prisma precedentului judiciar. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.3(38), pp. 30 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/27_31_Dreptul%20la%20un%20proces%20civil%20echitabil%20prin%20prisma%20precedentului%20judiciar.pdf

[378] MANEA, Tamara. Atitudinea nedemnă în exercitarea profesiei de judecător sau de procuror. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.4(39), pp. 36 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/35_38_Atitudinea%20nedemna%20in%20exercitarea%20profesiei%20de%20judecator%20sau%20de%20procuror.pdf

[379] Affaire Özpinar c. Turquie, *(Requête no* 20999/04*)* [online]. 19 octobre 2010, pp.71 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-101212%22]}

[380] MANEA, Tamara. Atitudinea nedemnă în exercitarea profesiei de judecător sau de procuror. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.4(39), pp. 37 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/35_38_Atitudinea%20nedemna%20in%20exercitarea%20profesiei%20de%20judecator%20sau%20de%20procuror.pdf

[381] MANEA, Tamara. Creațiile artistice ale magistraților: libertatea de exprimare și obligația de rezervă impusă acestora. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 21 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/19_21_%20Creatiile%20artistice%20ale%20magistratilor_libertatea%20de%20exprimare%20si%20obligatia%20de%20rezerva%20impusa%20acestora.pdf

valori multidimensionale şi mai puțin unor reguli strict scrise, ultimele definind, în principiu, disciplina"[382].

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni statuează că „pentru a justifica procedurile disciplinare, comportamentul necorespunzător trebuie să fie grav şi flagrant […]". Totuși, „aceasta nu înseamnă că încălcarea standardelor profesionale nu poate avea o relevanţă considerabilă, dacă se susţine că a existat un comportament suficient de necorespunzător pentru a justifica şi cere sancţiuni disciplinare."[383] „[S]ingura sancțiune reală [pentru încălcarea de către judecător a normelor etice], menționează Cristi Danileț, trebuie să fie blamul, deteriorarea reputației în sânul corpului profesional, eventual excluderea din asociația profesională. Cu toate acestea, în funcție de gravitatea faptei, repetarea abaterilor și efectul lor asupra instituției sau sistemului, încălcarea acestor reguli poate atrage o sancțiune disciplinară"[384]. Similar, dr. hab., prof. univ. Violeta Cojocaru, consideră că „[d]oar cele mai grave încălcări ale Codului de etică și conduită profesională al judecătorului ar trebui să constituie abateri disciplinare […]"[385].

Prin urmare, deși distincția dintre încălcarea eticii judiciare și a disciplinei judiciare nu este una foarte strictă[386], fiind posibilă trecerea unei fapte de pe un teren pe altul, delimitarea conceptuală corectă a acestor categorii este absolut necesară, incursiunile având atât valoare doctrinară, cât și practică, în special din perspectiva posibilelor consecințe negative ce pot surveni în cariera judecătorului. Codurile de etică ar trebui să dobândească vitalitate prin programe educaționale, mentorat judiciar și consiliere, dar și prin procedurile de depunere a sesizărilor și prin mecanisme disciplinare și de investigație[387]. Astfel, pentru situațiile în care comportamentul judecătorilor afectează negativ percepția publică – prin încălcarea eticii judiciare sau a disciplinei

---

[382] Comentarii la Codul de etică și conduită profesională al judecătorului. Aprobate prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii [online]: nr. 230/12 din 08 mai 2018 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Interne/2018/Coment_Codul_etica.pdf

[383] Avizul nr. 3 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității [online]. Strasbourg, 19.11.2002, pp.29, 60, 61 [citat 20.12.2020]. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212265&direct=true

[384] DANILEȚ, Cristi. Conduita etică și deontologia profesională în justiție. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 70 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-9-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[385] COJOCARU, Violeta. Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 31 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/29_32_Corelatia%20dintre%20raspunderea%20disciplinara%20si%20morala%20a%20magistratului_0.pdf

[386] CRECIUN, Natalia. Examinarea de către Inspecția Judiciară a petițiilor și sesizărilor (Aspecte comune și distinctive). In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt. naț. cu part. intern., 9-10 noiembrie 2017* Rezumate ale comunicărilor. Chișinău, CEP USM, pp. 229-233. ISBN 978-9975-71-812-7

[387] MICHEL, James. Reducing Corruption in the Judiciary [online]. *Office of Democracy and Governance, USAID Program Brief*. 2009, pp. 14 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnadq106.pdf

judiciare - legislația națională oferă remedii procesuale corespunzătoare: fie depunerea unei petiții privind etica judiciară, fie depunerea unei sesizări privind disciplina judiciară.

Cadru normativ pertinent. Examinarea petițiilor de către inspecția judiciară se face în corespundere cu prevederile Regulamentului privind organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare[388] și ale Codului Administrativ al Republicii Moldova[389].

Condiții de formă și de conținut. Petițiile pot fi depuse la Consiliul Superior al Magistraturii de către persoane fizice și juridice, care invocă o conduită contrară eticii profesionale manifestată de un magistrat. În corespundere cu prevederile art.72 alin.(2), 75 alin.(1), 76 alin.(1) ale Codului Administrativ, „[p]etiția poate fi: a) depusă în scris […] ori expediată prin poștă sau fax; b) transmisă în formă electronică […]; c) depusă verbal, fiind consemnată într-un proces-verbal. […] Petiția conține următoarele elemente: a) numele și prenumele sau denumirea petiționarului; b) domiciliul sau sediul petiționarului și adresa de poștă electronică […]; c) denumirea autorității publice; d) obiectul petiției și motivarea acesteia; e) semnătura petiționarului ori a reprezentantului său legal sau împuternicit […] (semnătura electronică [după caz]). […] Petițiile anonime sau cele depuse fără indicarea adresei poștale sau electronice a petiționarului nu se examinează”[390].

Examinarea propriu-zisă a petiției. Unii reprezentanți ai societății civile consideră că inspecția judiciară ar trebui să examineze doar sesizările privind disciplina judiciară, nu și petițiile privind etica judiciară, de care ar trebui să se ocupe Secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii[391], o propunerea similară de descărcare a inspecției judiciare fiind expusă și de Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești[392]. Totuși, potrivit dreptului pozitiv național, examinarea petițiilor privind etica judiciară ține de competența inspecției judiciare. Odată înregistrată la Consiliul Superior al Magistraturii, petiția este redirecționată la inspecția judiciară și este examinată de către un membru desemnat de inspectorul judiciar principal, care „va studia

[388] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 6.1-6.7

[389] Codul Administrativ al Republicii Moldova: nr.116 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 17.08.2018, nr. 309-320

[390] Codul Administrativ al Republicii Moldova: nr.116 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 17.08.2018, nr. 309-320

[391] GRECU, Pavel, HRIPTIEVSCHI, Nadejda. *Evaluarea necesităților de îmbunătățire a cadrului legal privind răspunderea disciplinară a judecătorului* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2016, pp. 8 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/02/2016-02-DDP-Legea-178-CRJM-web.pdf

[392] Raport privind analiza hotărârilor emise de Inspecția Judiciară și Colegiul Disciplinar, 31 martie 2016 [online]. Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.aaij.justice.md/files/document/attachments/analiza_hotaririlor_emise_de_inspectia_judecatoreasca_si_colegiul_disciplinar.pdf

materialele cauzei […], va solicita copiile hotărârii instanţei ierarhic superioare, va selecta informaţie din PIGD [Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor]", după caz[393].

Garanțiile judecătorului. Magistratul vizat în petiție este întotdeauna informat despre înregistrarea petiției, oferindu-i-se posibilitatea de a da explicații în scris[394].

Motivarea actelor adoptate de inspecția judiciară. Inspecția judiciară, având la bază prevederile art.118 alin.(1)-(3) ale Codului Administrativ, trebuie să motiveze în fapt și în drept deciziile, „motivarea completă […] condiționând legalitatea acestuia"[395].

Rezultatele examinării petițiilor și modul de contestare. În cazul constatării unor încălcări ale eticii judiciare, inspecția judiciară va întocmi o Notă informativă și va informa petiționarul în scris despre rezultatul examinării[396]. Inspecția judiciară face doar o verificare prealabilă a circumstanțelor expuse în petiție, hotărârea urmând a fi adoptată de Consiliul Superior al Magistraturii, în temeiul art.4 alin.(3) lit.a) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii[397]. Respectiva hotărâre poate fi contestată în instanța de judecată, în procedura contenciosului administrativ, reglementată de art. 191 alin.(3), 192 alin.(1), 193 alin.(2), (3), 194 alin. (2) ale Codului Administrativ[398].

Transparență. Rapoartele anuale privind activitatea inspecției judiciare în domeniul examinării petițiilor privind etica judiciară sunt destul de succinte, conținând, mai degrabă, date statistice. Astfel, în 2015 „Inspecției Judiciare i-au fost repartizate spre examinare 580 de petiţii"[399], în 2016 – „325 petiții"[400], în 2017 – „471 de petiţii"[401], în 2018 – „416 petiții"[402], în

[393] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 6.2, 6.4

[394] Regulamentul cu privire la organiza rea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 6.3

[395] Codul Administrativ al Republicii Moldova: nr.116 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 17.08.2018, nr.309-320

[396] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 6.5, 6.6

[397] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[398] Codul Administrativ al Republicii Moldova: nr.116 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 17.08.2018, nr.309-320

[399] Raportul anual de activitate al Inspecției Judiciare pe anul 2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 2-3 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_inspectia2015.pdf

[400] Raportul privind activitatea Inspecției Judiciare pentru anul [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.10 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf

[401] Raportul privind activitatea Inspecției Judiciare pentru anul 2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 10 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2017/Raport_Inspectia_2017.pdf

[402] Raportul privind activitatea Inspecției Judiciare pentru anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.12 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf

2019 – „411 petiții”[403], în 2020 – „717 petiții”[404]. „În majoritatea cazurilor petițiile vizau […] aspecte [precum:] activitatea instanțelor judecătorești […], [a] cancelariei, a serviciului translare, a altor subdiviziuni […], dezacordul cu […] hotărârile […] judecătorești […], suspiciuni la repartizarea aleatorie a dosarelor”[405]; „tergiversarea examinării cauzelor” […], necesitatea deplasării justițiabililor dintr-un raion în altul pentru a fi prezenți la ședințț[ă] […] și suportarea cheltuielilor nejustificate”[406].

Inspecția judiciară și Comisia de etică și conduită profesională a judecătorilor. Dimensiunea eticii și deontologiei judiciare relaționează atât cu activitatea organului de inspecție judiciară, cât și cu cea a Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorilor. Aceasta a fost creată printr-un Regulament, în 2017[407]. La scurt timp, în 2018, acesta a fost înlocuit cu alt Regulament, care a concretizat scopul Comisiei de etică („de a preveni încălcările de etică profesională, promovarea standardelor autoregulatorii de conduită profesională a judecătorilor prin consultanță și consiliere pe probleme de conduită profesională a judecătorilor”[408]), fiind adus în concordanță cu Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară[409].

Crearea Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorilor este în spiritul standardelor europene, potrivit cărora trebuie să se facă distincție între deontologie și disciplină[410].

Cristi Danileț și Ion Copoeru argumentează necesitatea creării unui consiliu de etică în cadrul magistraturii, care să consulte judecătorii în situații incerte, cum ar fi: „cum se colaborează cu presa şi cu politicienii, care sunt limitele prieteniilor dintre judecători şi procurori sau avocaţi

[403] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 24 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf
[404] Hotărârea cu privire la Raportul de activitate al Inspecției judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii pentru anul 2020: nr.109/12 din 20.04.2021 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.8. [citat 20.05.2021]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2021/12/109-12.pdf
[405] Raportul privind activitatea Inspecției Judiciare pentru anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.12 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf
[406] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.27 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf
[407] Regulamentul cu privire la activitatea Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.265/13 din 11.04.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.05.2017, nr.144-148. https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Interne/Regulament_conduita_comisia.pdf
[408] Regulamentul cu privire la activitatea Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.229/12 din 08.05.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.06.2018, nr.235-244, pp. 1.3
[409] Raport cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești în anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 54 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/raport_CSM-SISTEM_2019.pdf
[410] Avizul nr. 10 (2007) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la Consiliul Justiției în serviciul societății [online]. Strasbourg, 23.11.2007, pp. VC1, 60, 61 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1254135&Site=COE&direct=true

[…], cum se face o audiere, care este importanţa pregătirii individuale, ce este prejudecata, cum se menţine balanţa drepturilor părţilor […], ce cluburi, baruri, jocuri de noroc sau societăţi pot fi frecventate […]”[411]; „ar avea voie judecătorul să poarte părul lung sau judecătoarea să vină cu fusta scurtă la birou? […] Sau să râdă zgomotos pe holul instanței? Sau să conducă autoturismul pe drumul public cu viteza peste limita legală? Sau să meargă cu troleul fără bilet? Sau să aibă blog, ori să posteze comentarii publice în mediul virtual? […] Ori să facă parte dintr-o asociație masonică”[412] (spre exemplu, în Anglia, natura secretă a masoneriei „a fost considerată incompatibilă cu încrederea de care trebuie să se bucure un judecător”[413]).

În sistemul juridic național, crearea Comisiei de etică ar putea contribui la descărcarea inspecției judiciare de un anumit număr de petiții: fiind consiliați în chestiuni privind dileme comportamentale, s-ar putea ca judecătorii să dea mai puține temeiuri pentru depunerea petițiilor privind etica judiciară.

Concluzii. Raționamentul reglementării procedurii de examinare de către inspecția judiciară a petițiilor privind etica judiciară rezidă în necesitatea instituirii mecanismelor de responsabilizare a judecătorilor în cazul manifestării unei conduite contrare normelor de etică profesională, dar și de autoperfecționare a sistemului judiciar, prin remedierea disfuncționalităților semnalate de petiționari.

Examinarea demersurilor privind pornirea urmăririi penale sau efectuarea unor acțiuni de urmărire penală în privința judecătorilor.

Cadru normativ. Demersurile privind pornirea urmăririi penale sau efectuarea unor acțiuni de urmărire penale (reținere, aducere silită, percheziție, arestare) în privința judecătorilor sunt examinate în baza prevederilor art.7 alin.(6) lit.c) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii[414], a Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a

[411] DANILEȚ, Cristi, COPOERU, Ion, Între sancțiune disciplinară și convingere morală. Instrumente și proceduri etice în sistemul judiciar din România [online]. *Juridice.ro,* 27.01.2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.juridice.ro/96907/intre-sanctiune-disciplinara-si-convingere-morala-instrumente-si-proceduri-etice-in-sistemul-judiciar-din-romania.html

[412] DANILEȚ, Cristi. Consiliul Superior al Magistraturii – competențe nelegale în domeniul deontologiei magistraților. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr.1, pp.48 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-forumul-judecatorilor-nr-1-2009.pdf

[413] SOEHARNO, Johnathan. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. In*: Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp. 68 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

[414] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17

inspecției judiciare[415] și a Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii[416].

Preliminarii. Examinarea demersurilor ce au ca obiect pornirea urmăririi penale în privința judecătorilor sau efectuarea unor acțiuni specifice de urmărire penală este exercitată în baza art. 17 lit.c) al Legii cu privire la statutul judecătorului, în contextul protecției inviolabilității judecătorului[417], respectarea imunității judiciare fiind o garanție a independenței sale[418]. În conformitate cu dispozițiile art.19 alin.(4), (5) al Legii cu privire la statutul judecătorului, „[u]rmărirea penală împotriva judecătorului poate fi pornită doar de către Procurorul General sau prim-adjunctul său, iar în lipsa acestuia de către un adjunct, în temeiul ordinului emis de Procurorul General, cu acordul Consiliului Superior al Magistraturii, în condiţiile Codului de procedură penală. În cazul săvârşirii de către judecător a infracţiunilor specificate la art. 243, 324, 326 şi 330^2 ale Codului Penal al Republicii Moldova, precum şi în cazul infracţiunilor flagrante, acordul Consiliului Superior al Magistraturii pentru pornirea urmăririi penale nu este necesar. […] Judecătorul nu poate fi reţinut, supus aducerii silite, arestat, percheziţionat fără acordul Consiliului Superior al Magistraturii. Toate acţiunile procesuale în privinţa judecătorului, cu excepţia cazurilor de infracţiune flagrantă, pot fi efectuate numai după emiterea ordonanţei de pornire a urmăririi penale, cu respectarea garanţiilor instituite de normele constituţionale şi actele internaţionale. Acordul Consiliului Superior al Magistraturii nu este necesar în caz de infracţiune flagrantă”.[419]

Potrivit standardelor internaționale, întru protejarea independenței judiciare, judecătorii ar trebui să fie imuni în fața procedurilor penale în legătură cu conținutul hotărârilor adoptate (interpretarea legii, evaluarea faptelor, aprecierea probelor etc.), fiind, însă, responsabili pentru infracțiuni ordinare, care nu au tangență cu hotărârile adoptate. În cel de-al doilea caz, prealabil înaintării unei acuzații penale sau aplicării arestului, ar fi necesar acordul unui organism independent, cum este cazul Consiliilor Justiției, ca garanție împotriva abuzurilor[420].

---

[415] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21

[416] Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19

[417] Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. In *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[418] Magna Charta a Judecătorilor (Principii fundamentale) [online]. Strasbourg, 17.11.2010, pp. 4 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CCJE-MC%282010%293&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true

[419] Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. In *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[420] Judicial Accountability. International standards on accountability mechanisms for judicial corruption and judicial involvement in human rights violations. Practitioners Guide No. 13 [online]. International Commission of Jurists.

Examinarea demersurilor de către inspecția judiciară. Inspectorul judiciar desemnat „verifică circumstanţele indicate în demers, solicită explicaţii de la judecătorul sesizat şi perfectează nota informativă, care se prezintă Consiliului Superior al Magistraturii spre examinare”[421]. Intervenția inspecției judiciare în verificarea demersurilor este o etapă obligatorie, nerespectarea procedurii fiind temei de anulare a hotărârii respective a Consiliului Superior al Magistraturii. Nerespectarea acestei proceduri „impune concluzia că inamovibilitatea judecătorului, la nivel naţional, este doar un drept teoretic şi iluzoriu”[422].

Dreptul judecătorului la apărare. Judecătorul vizat în sesizare are dreptul de a fi audiat[423], fiind informat inclusiv despre ședința de examinare a demersului în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii[424].

Confidențialitatea. Înaintarea de către Procurorul General (prim-adjunctul sau adjunctul său, după caz) a demersului privind pornirea urmăririi penale ori privind reținerea, aducerea silită, percheziționarea, arestarea judecătorului face parte din spectrul acțiunilor specifice fazei de urmărire penală. Din aceste considerente, dar și datorită calității subiectului vizat în demers, examinarea sesizării se face în ședință închisă[425]. Suplimentar, în temeiul art. 8^1 alin. (2) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, membrii Consiliului pot decide (cu votul majorității membrilor prezenți), „la cererea motivată a președintelui sau a cel puțin trei membri”, asupra faptului desfășurării unor ședințe cu ușile închise[426] (exemplificativ: Hotărârea nr. 453/22 din 23.10.2018[427], Hotărârea nr.374/25 din 24.10.2019[428]).

2016, pp.27, 28 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Universal-PG-13-Judicial-Accountability-Publications-Reports-Practitioners-Guide-2016-ENG.pdf

[421] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 7.1, 7.2

[422] Hotărârea Colegiului CSJ din 12 iunie 2014 [online]. Dosar nr.3-11/14 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_cont_csm.php?id=48

[423] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21, pp.7.2

[424] Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19, pp. 9.6

[425] Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19, pp. 9.5

[426] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[427] Hotărârea cu privire la examinarea în ședință închisă a sesizărilor Procurorului General, Eduard Harunjen, referitor la eliberarea acordului pentru efectuarea unor acțiuni de urmărire penală în privința unor judecători [online]: nr. 453/22 din 23.10.2018 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2018/22/453-22.pdf

[428] Hotărârea cu privire la examinarea în ședință închisă a sesizării Procurorului General interimar, Dumitru Robu, referitor la eliberarea acordului pentru pornirea urmăririi penale, reținere, aducere silită, percheziție, arestare, tragere la răspundere penală în privința ***: nr.374/25 din 24.10.2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2019/25/374-25.pdf

Potrivit Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, „hotărârile pe marginea sesizărilor Procurorului General referitoare la darea acordului la pornirea urmării penale în privința judecătorilor" nu se publică, „fiind publicat doar dispozitivul"[429], cu depersonalizarea identității judecătorului (exemplificativ, Hotărârea nr. 583/27 din 11 decembrie 2018[430]). Observăm că depersonalizarea Hotărârii nu se face în cazul în care se decide respingerea demersului (exemplificativ, Hotărârea nr.416/21 din 16.10.2018[431]).

Însă, potrivit prevederilor art.19 alin.(4^1) al Legii cu privire la statutul judecătorului, „[h]otărârile prin care Consiliul Superior al Magistraturii își expune acordul sau dezacordul pentru pornirea urmăririi penale […] trebuie să fie motivate și se publică pe pagina web oficială a Consiliului Superior al Magistraturii, cu anonimizarea datelor cu privire la identitatea judecătorului"[432]. Întrucât forța juridică a legii este superioară forței juridice a hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, în context trebuie aplicată legea.

Rolul Consiliului Superior al Magistraturii în examinarea demersurilor. După transmiterea Notei informative către Consiliul Superior al Magistraturii, acesta purcede la examinarea demersului Procurorului General, „fără a-și aroga atribuțiile unei instanțe judecătorești"[433]. Până în 2017, Consiliul Superior al Magistraturii examina sesizarea procurorului *fără a da apreciere calității și veridicității materialelor prezentate* – sintagmă declarată neconstituțională prin Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 23 din 27.06.2017[434]. Prin Hotărârea respectivă au fost clarificate limitele competenței Consiliului Superior al Magistraturii în examinarea demersurilor privind pornirea urmăririi penale în privința judecătorilor, precum și, indirect – limitele verificărilor făcute de inspecția judiciară. Argumentarea Curții Constituționale este efectuată în sensul asigurării echilibrului dintre imunitatea și responsabilitatea judecătorilor, urmărindu-se inclusiv scopul consolidării

[429] Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19, pp. 11.15

[430] Hotărâre cu privire la sesizarea Procurorului General, Eduard Harunjen, referitor la eliberarea acordului la pornirea urmăririi penale în privința unui ex-judecător: nr. 583/27 din 11.12.2018. [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2018/27/583-27.pdf

[431] Hotărâre cu privire la sesizarea Procurorului General, Eduard Harunjen, referitor la eliberarea acordului pentru pornirea urmăririi penale în privința unui judecător: nr.416/21 din 16.10.2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2018/21/416-21.pdf

[432] Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[433] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17, pp. 23

[434] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a articolului 23 alin.(2) din Legea nr.947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii (ridicarea imunității judecătorului). (Sesizările nr.31g/2017 și nr.55g/2017): nr. 23 din 27.06.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.09.2017, nr.340-351

capacităților autoadministrării judecătorești. „[…] Curtea relevă că prin excluderea *ab initio* a posibilității de a aprecia calitatea şi veridicitatea materialelor prezentate de către Procurorul General, Consiliul Superior al Magistraturii este limitat și constrâns să procedeze la o încuviinţare quasi-automată a pornirii urmăririi penale, aplicării unor măsuri procesuale sau a efectuării unor acțiuni procesuale în privinţa judecătorilor”[435]. Până la urmă, independența și imparțialitatea judecătorilor trebuie protejate în toate cazurile de exercitare a funcției judiciare și, în particular, atunci când aceștia riscă să devină subiecți ai unui proces de urmărire penală. Rolul Consiliului Superior al Magistraturii și al inspecției judiciare trebuie să fie determinant în procesul garantării independenței și imunității judecătorilor, prin prisma resurselor de care dispun, din punct de vedere statutar și funcțional, protecția juridică sporită a judecătorilor, în raport cu alți subiecți, fiind justificată prin statutul profesional specific al acestei categorii de profesioniști și prin riscurile la care ei sunt expuși în exercitarea funcțiilor[436]. „[…] [M]ai întâi trebuie ocrotită independența și abia apoi disciplinați judecătorii.”[437]

Termene de examinare. În reglementările normativ-juridice naționale există anumite neconcordanțe referitor la termenele de examinare a demersurilor privind pornirea urmăririi penale în privința judecătorilor: unele reglementări invocă termenul de „15 zile”[438], altele utilizează formula „imediat, dar nu mai târziu de 5 zile lucrătoare” din momentul înregistrării sesizării la Consiliu, inspecția judiciară urmând a întocmi nota informativă în termenul stabilit (pct.9.2 al Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii[439], art. 23 alin.(1) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii[440]). Conducându-ne de regulile de determinare a corelației dintre actele normative, stabilită în art. 7 alin.(1), (2) al Legii cu privire

---

[435] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepţia de neconstituţionalitate a articolului 23 alin.(2) din Legea nr.947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii (ridicarea imunității judecătorului). (Sesizările nr.31g/2017 și nr.55g/2017): nr. 23 din 27.06.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.09.2017, nr.340-351, pp. 71

[436] CRECIUN, Natalia. La protection juridique des juges poursuivis pénalement par des méchanismes d'autogouvernement judiciaire**.** En: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2020, nr. 1(52), pp. 59. [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/1.%20RINJ_1_52_2020%20SITE2.pdf

[437] DANILEȚ, Cristi. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, 2020, pp. 69. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf

[438] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 7.2

[439] Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19, pp. 9.2

[440] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17

la actele normative[441], deducem că se vor aplica dispozițiile Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, demersurile Procurorului General privind pornirea urmăririi penale în privința judecătorilor urmând a fi examinate imediat, dar nu mai târziu de 5 zile lucrătoare.

Constatări efectuate în baza Rapoartelor anuale privind activitatea inspecției judiciare. Potrivit Rapoartelor anuale privind activitatea inspecției judiciare, în 2013 demersuri de pornire a urmăririi penale în privința judecătorilor „nu au parvenit"[442], în 2014 au fost examinate „3 demersuri" (fără a fi expusă soluția Consiliului Superior al Magistraturii)[443], în 2015 – „9 demersuri" […] („7 au fost admise și 2 respinse)"[444], în 2016 – „23 de demersuri" (dintre care 21 admise și 2 respinse)[445], în 2017 – „8 demersuri" (dintre care 6 admise și 2 (în privința unui singur judecător) respinse)[446], în 2018 – „8 demersuri" (dintre care 6 admise și 2 respinse)[447], în 2019 – „1 demers" (admis)[448], în 2020 – niciun demers[449]. Este dificil de dat o apreciere univocă tendințelor de creștere sau de descreștere a numărului de demersuri. Evaluarea acestora ar putea fi făcută peste o perioadă de timp, prin prisma soluțiilor irevocabile pronunțate în procesele penale menționate și în contextul imaginii și funcționalității sistemului judiciar în ansamblu.

Concluzie. Inspecția judiciară este organul primar care se expune asupra temeiniciei demersurilor înaintate de Procurorul General cu privire la pornirea urmăririi penale, precum și cu privire la reținerea, aducerea silită, percheziționarea sau arestarea judecătorilor. Valoarea verificărilor efectuate de inspecția judiciară este incontestabilă, întrucât hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii privind admiterea sau respingerea demersului este bazată preponderent pe concluziile expuse în nota informativă a inspecției judiciare. Calitatea actului de inspecție judiciară este o premisă de maximă importanță pentru procedura examinării per ansamblu a

---

[441] Legea cu privire la actele normative: nr.100 din 22.12.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.01.2018, nr. 7-17

[442] Nota informativă cu privire la activitatea Inspecției Judiciare pe anul 2013 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Activitatea_IJ_2013.pdf

[443] Nota informativă cu privire la activitatea Inspecției Judiciare pe anul 2014 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_IJ_2014.pdf

[444] Raportul anual de activitate al Inspecției Judiciare pe anul 2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.10 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_inspectia2015.pdf

[445] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.21 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf

[446] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.23 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2017/Raport_Inspectia_2017.pdf

[447] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.25 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf

[448] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii,, pp.58. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf

[449] Hotărârea cu privire la Raportul de activitate al Inspecției judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii pentru anul 2020: nr.109/12 din 20.04.2021 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.12. [citat 20.05.2021]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2021/12/109-12.pdf

demersurilor respective ale Procurorului General (cu mențiunea că nici inspecția judiciară, nici Consiliul Superior al Magistraturii nu-și pot aroga atribuții de instanță de judecată).

Studierea temeiurilor respingerii de către Preşedintele Republicii Moldova sau de către Parlament a candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea în funcţia de judecător, de vicepreşedinte ori de preşedinte al instanţei judecătoreşti.

„Avizele cu privire la respingerea de către Preşedintele Republicii Moldova sau de către Parlament a candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea în funcţia de judecător, de vicepreşedinte ori de preşedinte al instanţei judecătoreşti se aduc la cunoştinţa judecătorului vizat, care urmează să prezinte explicaţii cu privire la circumstanţele indicate în aviz. Avizele se transmit inspectorului [judiciar] principal, care desemnează un inspector [judiciar] pentru executare. Inspectorul judiciar, în termen de 15 zile de la data primirii spre executare, verifică circumstanţele indicate în demers şi perfectează nota informativă care […] se prezintă Consiliului Superior al Magistraturii spre examinare”[450].

Repere. *Numirea judecătorilor în funcție*. Potrivit cadrului normativ național, „[j]udecătorii judecătoriilor şi judecătorii curţilor de apel se numesc în funcţie […] de către Preşedintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. […] Judecătorii Curţii Supreme de Justiţie s[u]nt numiţi de către Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Preşedintele Republicii Moldova poate respinge o singură dată candidatura propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea în funcţia de judecător pe 5 ani sau până la atingerea plafonului de v[â]rstă şi numai în cazul depistării unor probe incontestabile de incompatibilitate a candidatului cu funcţia respectivă, de încălcare de către acesta a legislaţiei sau de încălcare a procedurilor legale de selectare şi promovare a lui. Refuzul de numire în funcţie sau de reconfirmare în funcţie trebuie să fie motivat […]. La propunerea repetată a Consiliului Superior al Magistraturii, Preşedintele Republicii Moldova emite un decret privind numirea în funcţia de judecător pe 5 ani sau până la atingerea plafonului de vârstă […]”[451].

Verificarea titularilor și a candidaților la funcția publică de judecător. În redacția inițială a Legii privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice[452] judecătorii și candidații la funcția de judecător erau subiecți ai verificărilor efectuate de Serviciul de Informații și

[450] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 8.1-8.3

[451] Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. In *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17, pp. 11

[452] Legea privind verificarea titularilor și a candidaților la funcțiile publice: nr. 271-XVI din 18.12.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.02.2009, nr. 41-44

Securitate. Atunci când se examina chestiunea numirii sau promovării unui judecător în funcție, Consiliul Superior al Magistraturii transmitea propunerile respective Președintelui Republicii Moldova, care trebuia să decidă asupra numirii sau respingerii candidaturilor, prin prisma datelor comunicate acestuia de către Serviciul de Informații și Securitate. În temeiul reglementărilor anterioare (art. 9 alin. (1), (3), (5) ale Legii privind verificarea titularilor și a candidaților la funcțiile publice), verificările erau efectuate cu consimțământul persoanelor vizate, neacordarea consimțământului echivalând cu neangajarea în funcția de judecător și, respectiv, cu eliberarea judecătorului din funcție[453].

Examinând Rapoartele privind activitatea inspecției judiciare pentru perioada 2016[454]-2017[455], constatăm că temeiurile invocate de Președintele Republicii Moldova pentru respingerea candidaturilor înaintate aveau caracter general, precum că persoana nu ar corespunde criteriilor stabilite în Legea cu privire la statutul judecătorului și ar avea probleme de credibilitate sau în activitatea lor ar fie existat factori de risc.

„[H]otărârile adoptate urmare examinării avizelor consultative ale Serviciului de Informații și Securitate în privința judecătorilor și candidaților la funcția de judecător, care au fost declarați incompatibili cu funcția publică sau în privința cărora s-a dispus verificarea suplimentară", nu sunt publicate pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii, „fiind publicat doar dispozitivul hotărârii"[456] (exemplificativ: Hotărârea CSM nr. 22/1 din 10 ianuarie 2017[457], Hotărârea CSM nr. 270/13 din 11 aprilie 2017[458], Hotărârea CSM nr. 781/34 din 28.11.2017[459] etc.).

Hotărârea Curții Constituționale nr. 32 din 05 decembrie 2017. În contextul subiectului examinat, anul 2017 a fost unul de cotitură pentru cariera judecătorilor, cu impact major asupra

[453] Legea privind verificarea titularilor și a candidaților la funcțiile publice: nr. 271-XVI din 18.12.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.02.2009, nr. 41-44

[454] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 24-26 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf

[455] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.26-37 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2017/Raport_Inspectia_2017.pdf

[456] Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19, pp.11.15

[457] Hotărâre cu privire la propunerea Președintelui ședinței Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, Victor Micu, privind examinarea în ședință închisă a avizului consultativ pe marginea verificării unui candidat la funcția de judecător: nr.22/1 din 10.01.2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2017/01/22-1.pdf

[458] Hotărâre cu privire la propunerea Președintelui ședinței Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, Victor Micu, privind examinarea în ședință închisă a avizelor consultative pe marginea verificării unor candidați la funcția de judecător: nr. 270/13 din 11.04.2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2017/13/270-13.pdf

[459] Hotărâre cu privire la propunerea Președintelui ședinței Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, Victor MICU, privind examinarea în ședință închisă a avizelor consultative pe marginea verificării unor judecători: nr. 781/34 din 28.11.2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2017/34/781-34.pdf

independenței justiției în general, pe fundalul adoptării de către Curtea Constituțională a *Hotărârii nr. 32 din 05 decembrie 2017*[460], prin care au fost declarate neconstituționale articolele 5 lit. a) și 15 alineatele (2), (4) și (5) din Legea privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice, în partea ce se referă la verificarea candidaților la funcția de judecător și a judecătorilor în exercițiu. Drept consecință, Serviciul de Informații și Securitate nu mai deține prerogativa exercitării unor verificări asupra judecătorilor la numirea acestora în funcție sau la promovarea în funcții manageriale, procedurile de verificare aflate pe rol la Consiliul Superior al Magistraturii fiind sistate[461].

Valoarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 32 din 05 decembrie 2017 este semnificativă, atât pentru fortificarea capacităților funcționale ale organelor de autoadministrare judecătorească, cât și pentru garantarea independenței judecătorilor și a justiției în ansamblu. Utilizarea măsurilor de protecție a independenței judecătorului oglindește un nivel înalt al calității judiciare[462], „[p]rotejarea independenței externe a judecătorilor […]" fiind „o obligaţie a statului […]"[463].

Fortificarea capacităților funcționale ale organelor de autoadministrare judecătorească se manifestă în faptul că inspecția judiciară rămâne a fi singurul organ care, la cererea Consiliului Superior al Magistraturii, verifică circumstanțele invocate de Președintele Republicii Moldova drept temei de respingere a candidaților la funcția de judecător, de președinte sau vicepreședinte de instanță. Până la adoptarea de către Curtea Constituțională a Hotărârii nr. 32 din 05 decembrie 2017, rolul inspecției judiciare și al Consiliului Superior al Magistraturii în efectuarea acestor verificări era redus, în raport cu rolul pe care-l avea Serviciul de Informații și Securitate. Deși, potrivit art.13 alin.(1) al Legii privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice, avizul Serviciului de Informații și Securitate era unul „consultativ"[464], în realitate, membrii Consiliului Superior al Magistraturii nu puteau devia de la acel aviz. „[H]otărârea privind compatibilitatea sau incompatibilitatea persoanei urm[a] a fi adoptată în limitele [respectivului]

[460] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 pivind verifcarea titularilor și a candidaților la funcții publice (verificarea judecătorilor de către Serviciul de Informații și Securitate), (Sesizarea nr. 115g/2017): nr.32 din 05.12.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 09.02.2018, nr.40-47

[461] Hotărâre cu privire la notele informative ale Inspecției judiciare din subordinea Consiliului Superior al Magistraturii, referitor la examinarea avizelor consultative ale Serviciului de Informații și Securitate în privința unor judecători și a unui candidat la funcția de judecător: nr. 81/5 din 13.02.2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2018/05/81-5.pdf

[462] ALBERS, Pim. *Quality of courts and judiciary: European experiences and global developments* [online]. 2008 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://sites.estvideo.net/laurens1/web-content/pdf/quality.pdf

[463] MANEA, Tamara. Cariera judecătorilor și procurorilor – componentă a independenței externe a sistemului judiciar. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2019, nr.4(51), pp. 38 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/36-38_19.pdf

[464] Legea privind verificarea titularilor și a candidaților la funcțiile publice: nr. 271-XVI din 18.12.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.02.2009, nr. 41-44

aviz" […][465]. În acest mod, rolul Consiliului Superior al Magistraturii și al inspecției judiciare era unul formal, fiind limitată esențial capacitatea lor decizională în domeniul numirii și promovării judecătorilor în funcție. Excluderea judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător din lista subiecților pasibili de verificare de către Serviciul de Informații și Securitate a constituit un moment crucial în fortificarea valorii Consiliului Superior al Magistraturii și al inspecției judiciare în contextul procesului de consolidare a justiției.

Concomitent, limitarea dreptului Serviciului de Informații și Securitate de a efectua verificări asupra judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător are drept consecință restabilirea echilibrului dintre puterea executivă (Serviciul de Informații și Securitate fiind parte a executivului) și puterea judecătorească, prin prisma consolidării independenței judiciare și a respectării principiului separării puterilor în stat; or, „[s]tatul democratic modern ar trebui să se bazeze pe separaţia puterilor"[466], aceasta fiind „în sine o garanţie a independenţei judiciare"[467].

Totuși, separația puterilor nu trebuie să fie una strictă, ele urmând a colabora, în limitele competențelor, în vederea asigurării actului de putere, conducerii sociale și protecției drepturilor omului. Spre exemplu, potrivit prevederilor art. 7 lit.a), b), d) al Legii privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Serviciul de Informații și Securitate are competențe în domenii specifice de activitate: asigurarea securității naționale, protecţia secretului de stat, desfăşurarea activităţii de combatere a terorismului etc.[468] În aceste domenii intervenția Serviciului de Informații și Securitate este nu doar admisă, ci și necesară. La rândul său, verificarea de către acesta a titularilor și a candidaților la funcții publice, cu privire la judecători și candidați la funcția de judecător, nu trebuie să se facă cu regularitate, ori de câte ori se examinează o atare cerere la Consiliul Superior al Magistraturii. Colaborarea dintre Serviciul de Informații și Securitate și Consiliul Superior al Magistraturii (și, implicit, inspecția judiciară) ar trebui să se manifeste în cazul în care cel dintâi numit ar deține date despre implicarea unui judecător sau a unui candidat

[465] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 pivind verifcarea titularilor și a candidaților la funcții publice (verificarea judecătorilor de către Serviciul de Informații și Securitate), (Sesizarea nr. 115g/2017): nr.32 din 05.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 09.02.2018, nr.40-47, pp. 47

[466] Avizul nr. 3 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității [online]. Strasbourg, 19.11.2002, pp.16 [citat 20.12.2020]. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212265&direct=true

[467] Avizul nr. 18 (2015) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă [online]. Londra, 16.10.2015, pp.11 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a4c79

[468] Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova: nr. 753 din 23.12.1999. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.12.1999, nr.156

la funcția de judecător în acte care atentează la securitatea statului, la suveranitatea de stat, la secretul de stat etc. Colaborarea trebuie asigurată în contextul funcționalității cotidiene a Serviciului de Informații și Securitate și nicidecum în contextul exercitării de către inspecția judiciară a competenței de verificare a temeiurilor respingerii de către Președintele Republicii Moldova a candidaților la funcția de judecător, de președinte sau vicepreședinte de instanță. Spre exemplu, „[î]n situaţia în care actele de corupţie din sistemul juridic ajung la cunoştinţa altor autorităţi, inclusiv a serviciilor secrete, trebuie ca informaţiile astfel obţinute să fie furnizate oficial şi imediat organului competent”[469], colaborarea interinstituțională fiind indispensabilă.

Actualmente, inspecția judiciară ar putea exercita verificări asupra judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător în aceeași măsură ca și Serviciul de Informații și Securitate (chiar dacă resursele, mecanismele, procedurile utilizate sunt diferite). Or, nu este deloc necesară implicarea unui organ precum serviciile de intelligence în verificarea subiecților numiți, pentru a invoca, drept temei al avizului negativ la numirea unui candidat la funcția de judecător, faptul că acesta a fost tras la răspundere disciplinară la locul de muncă precedent (cazul C.V., candidatura căruia la funcția de judecător a fost respinsă de Președintele Republicii Moldova, în baza avizului Serviciului de Informații și Securitate, în care se conțineau date că, activând în calitate de procuror, acesta a fost tras de două ori la răspundere disciplinară[470]). Inspectorii judiciari au toate pârghiile necesare pentru a dobândi această informație în mod independent.

Verificarea corectitudinii repartizării aleatorii a dosarelor pentru examinare în instanţele judecătoreşti.

Cadru normativ. Verificarea corectitudinii repartizării aleatorii a dosarelor pentru examinare în instanţele judecătoreşti este o competență a inspecției judiciare în temeiul art. 7^1 alin.(6) lit. a^1) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii[471] (articol introdus prin art. III al Legii nr. 137 din 27.09.2018[472]) și al pct. 5.1 lit.b) al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare[473]. Cadrul normativ național

[469] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 156 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

[470] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.25 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf

[471] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[472] Legea pentru modificarea unor acte legislative: nr. 137 din 27.09.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 19.10.2018, nr.398-399

[473] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, din 18.01.2019, nr.13-21

se rezumă la atribuirea respectivei competențe organului de inspecție judiciară, fără a detalia modul de organizare a activității inspectorilor judiciari în vederea exercitării ei.

Atitudine critică. În cazul în care s-a decis investirea expresă a inspecției judiciare cu competența verificării corectitudinii repartizării dosarelor în instanța de judecată, în calitate de competență distinctă, ar fi fost necesară și explicarea pe cale normativ-juridică a modului de exercitare a ei, raționamentul având la bază mai multe motive: 1) orice activitate de verificare trebuie efectuată în corespundere cu reguli stricte; 2) statutul subiecților cu atribuții de verificare trebuie reglementat normativ, în vederea limitării dreptului discreționar al acestora; 3) stabilirea regulilor și principiilor activității de verificare constituie premise ale responsabilizării inspectorilor judiciari și, respectiv, garanții ale independenței magistraturii.

Analiza situației în domeniu. Ținând cont de lipsa unor reglementări normativ-juridice privind verificarea de către inspectorii judiciari a corectitudinii repartizării dosarelor în instanțele de judecată, vom deduce aceste aspecte prin prisma analizei reglementărilor pertinente cu caracter general. Astfel, în corespundere cu prevederile art.6^1, 6^2 alin.(1) ale Legii privind organizarea judecătorească, „[a]ctivitatea de judecare a cauzelor se desfăşoară cu respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor. În cazul în care judecătorul căruia i-a fost repartizată cauza este în imposibilitatea de a continua judecarea acesteia, persoana responsabilă, în temeiul unei încheieri motivate a preşedintelui instanţei judecătoreşti, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, asigură redistribuirea aleatorie a dosarului altui judecător. Fişa cu datele privind distribuirea aleatorie a dosarelor se anexează în mod obligatoriu la fiecare dosar. Constituirea completelor de judecată şi desemnarea preşedinţilor acestora se fac la începutul anului prin dispoziţie a preşedintelui instanţei. Schimbarea membrilor completului se face în cazuri excepţionale, în baza unei încheieri motivate a preşedintelui instanţei judecătoreşti şi potrivit criteriilor obiective stabilite de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii. Încheierea motivată privind schimbarea membrilor completului se anexează la materialele dosarului. Cauzele repartizate unui complet de judecată nu pot fi trecute altui complet decât în condiţiile prevăzute de lege. Programul integrat de gestionare a dosarelor este unic pentru toate instanțele de judecată, fiind parte componentă a sistemului informațional judiciar. Utilizarea acestuia este obligatorie pentru toate instanțele de judecată”.[474]

[474] Legea privind organizarea judecătorească: nr. 514-III din 06.07.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr.15-17

Regulamentul privind modul de distribuire aleatorie a dosarelor pentru examinare în instanțele judecătorești este actul normativ care detaliază modalitatea repartizării dosarelor în instanțe de judecată, desemnează subiecții cu competențe specifice în procesul repartizării dosarelor (președintele instanței, persoana responsabilă de înregistrarea datelor în sistemul integrat de gestionare a dosarelor), fixează termenul de înregistrare a datelor („[t]ermenul pentru înregistrarea dosarelor în PIGD nu trebuie să depăşească 24 ore"), explică unele aspecte tehnice de funcționare a sistemului, fixează modul de soluționare a incidentelor procedurale apărute la distribuirea dosarelor (în cazuri precum: abținerea sau recuzarea judecătorului; depunerea cererilor de accelerare a examinării pricinii; imposibilitatea continuării examinării dosarului de către judecător, din motivul aflării în concediu medical, eliberării din funcție, decesului, transferului, promovării, suspendării, detașării).[475]

Verificarea modului de funcţionare sistemului de repartizare aleatorie a cauzelor se face în corespundere cu Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției, potrivit căruia „[s]e va verifica: desemnarea persoanelor care răspund de repartizarea aleatorie a cauzelor; înregistrarea cauzelor, formarea dosarului electronic […]; asigurarea repartizării aleatorii a cauzelor în ordinea înregistrării […]; componenţa completelor de judecată şi asigurarea continuităţii completului […]; modul de soluţionare a incidentelor procedurale […]"[476].

Organizarea activității la nivelul inspecției judiciare. Ținând cont de normele juridice invocate, deducem că inspecția judiciară va verifica corectitudinea distribuirii dosarelor în instanțele judecătorești în corespundere cu regulile de verificare a activității organizatorice a instanțelor de judecată. Prezența președintelui instanței și a persoanei responsabile de gestionarea sistemului automat de distribuire a dosarelor ar putea fi necesară în procesul verificărilor, în vederea acordării asistenței tehnice și de suport. La necesitate, echipa de inspectori judiciari investită cu obligația efectuării verificărilor, ar putea solicita acte suplimentare (dosare, registre, fișe, procese-verbale etc.), persoanele responsabile fiind obligate să le prezinte.

Lucrările ar trebui să finalizeze cu emiterea unui act de verificare, motivat, în care să fie descrise: temeiul inițierii verificărilor, aspectele verificate, deficiențele depistate, încălcările constatate, o concluzie finală referitor la utilizarea sistemului de repartizare a dosarelor și anumite

[475] Regulamentul privind modul de distribuire aleatorie a dosarelor pentru examinare în instanțele judecătorești. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 110/5 din 05.02.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 27.04.2013, nr.96

[476] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121, pp.21

recomandări, după caz. Președintele instanței de judecată ar putea prezenta obiecții, care, împreună cu actul de verificare să fie examinate de Consiliului Superior al Magistraturii.

Remarcăm că verificarea corectitudinii distribuirii aleatorii a dosarelor în instanțele judecătorești poate fi efectuată de sine stătător, dar și în contextul verificării activității organizatorice a instanțelor de judecată, în calitate de compartiment distinct.

Asistență tehnică. Ținând cont de specificul activității de verificare a corectitudinii repartizării dosarelor, care presupune deținerea de către inspectorii judiciari a unor cunoștințe adiționale, aceștia pot beneficia de asistență și/sau consultanță corespunzătoare (exemplificativ: suportul acordat în domeniu de consultantul contractat de USAID ROLISP[477] sau prin intermediul Programului pentru Justiție Transparentă[478]).

Concluzie. Probabil, atribuirea organului de inspecție judiciară a competenței de verificare a corectitudinii repartizării aleatorii a dosarelor în instanțele judecătorești a avut drept reper informațiile apărute în spațiul public în legătură cu posibila manipulare a sistemului integrat de gestionare a dosarelor, în special în cazuri de rezonanță, aflate pe rolul unor instanțe naționale. Din punctul nostru de vedere, această competență era deja recunoscută inspecției judiciare, verificarea modului de distribuire a dosarelor fiind componentă a activității inspectorilor judiciari desfășurată cu ocazia verificării activității organizatorice a instanțelor de judecată.

Verificarea executării hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii este o altă competență a inspecției judiciare[479], executarea hotărârilor fiind faza finală a activităților desfășurate în sfera autoguvernării justiției și un indicator inerent al efectivității autoguvernării judecătorești. Ar fi lipsită de substanță o hotărâre, fără punerea sa în aplicare și fără verificarea modului de implementare a acesteia. Controlul asupra executării hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii și publicării acestora pe pagina web este asigurat de Secretariatul Consiliului[480].

Audiența cetățenilor. Un aspect important în procesul transparentizării activității inspecției judiciare îl constituie procedura primirii cetățenilor în audiență - competență atribuită

[477] Nota informativă cu privire la activitatea instanțelor de judecată în procesul de utilizare a PIGD și SRS Femida (reportofoane), 2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 3 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/ro/organe-subordonate/inspectia-judiciara/controale-ij.html

[478] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.23 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf

[479]Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* din 18.01.2019, nr.13-21, pp. 5

[480]Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Secretariatului Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 112/5 din 05.02.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 24.05.2013, nr. 116-118, pp. 8.5

inspecției judiciare începând cu anul 2015[481]. Examinând Rapoartele privind activitatea inspecției judiciare, constatăm că în 2015 audiență au solicitat „252 de cetățeni”[482], în 2016 – „244 de cetățeni”[483], în 2017 – „189 de cetățeni”[484], în 2018 – „175 de cetățeni”[485], în 2019 – „166 de cetățeni”[486], în 2020 – „36 de cetățeni”[487], majoritatea invocând „încălcarea termenelor de examinare a cauzelor, neredactarea hotărârilor în termen, neeliberarea copiei hotărârii traduse în limba rusă, legalitatea hotărârilor [..] instanţelor de judecată, conduita judecătorilor în ședința de judecată” [488].

Apreciem pozitiv promovarea comunicării cu cetățenii; în acest mod serviciul de inspecție judiciară devine accesibil, deschis și contribuie la sporirea calității justiției ca serviciu public, prin prisma protecției drepturilor omului: fie prin remedierea deficiențelor reclamate de cetățeni în timpul audierilor, fie prin explicarea specificului funcționării justiției în ansamblu și a posibilităților de valorificare a remediilor procesuale specifice examinării cauzelor civile, penale, contravenționale, după caz (spre exemplu, utilizarea căilor ordinare de atac și nu depunerea unei adresări la inspecția judiciară). Aceasta ar putea fi și o modalitate de descărcare a inspecției judiciare de un număr impunător de adresări neîntemeiate. Totodată, furnizând informația, atenție sporită ar trebui acordată protecției independenței și imparțialității[489], fiind întotdeauna asigurat echilibrul între satisfacerea interesului public rezonabil și garantarea independenței judiciare.

Apărarea reputației profesionale a judecătorilor, a imaginii și independenței justiției

Analiza situației de fapt. Analizând Rapoartele anuale privind activitatea inspecției judiciare, constatăm că inspecția judiciară, la solicitarea Consiliului Superior al Magistraturii,

---

[481] Hotărârea cu privire la propunerile doamnei Elena Gligor, inspector-judecător principal, referitoare la modificare și completarea Regulamentului privind organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare: nr. 146/7 din 03.03.2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 05.06.2015, nr.139-143

[482] Raportul anual de activitate al Inspecției Judiciare pe anul 2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.10 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_inspectia2015.pdf

[483]Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.20 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf

[484] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.22 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2017/Raport_Inspectia_2017.pdf

[485]Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.24 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf

[486] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.56 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf

[487] Hotărârea cu privire la Raportul de activitate al Inspecției judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii pentru anul 2020: nr.109/12 din 20.04.2021 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.12. [citat 20.05.2021]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2021/12/109-12.pdf

[488] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.56 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf

[489] European Judicial Systems – Efficiency and Quality of Justice [online]. CEPEJ Studies no.26, Council of Europe, 2018, pp. 223 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-92-871-8566-2. Disponibil: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c

exercită verificări în legătură cu cererile judecătorilor de apărare a independenței și reputației profesionale și/sau a independenței și imaginii justiției. O atare competență nu este atribuită expres inspecției judiciare și nici Consiliului Superior al Magistraturii. Consiliul examinează asemenea tipuri de cereri prin prisma obligației stabilite în art.11 alin.(1) lit.b) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii - de a asigura „ocrotirea drepturilor și libertăților magistraților, onoarei și demnității lor în condițiile legii”[490].

Propunere. Considerăm oportun a institui, la nivel legislativ, competența Consiliului Superior al Magistraturii de a examina cererile privind apărarea independenței, imparțialității și reputației profesionale a judecătorilor și cererile privind apărarea independenței și imaginii justiției. Analogic, ar trebui instituită și competența inspecției judiciare de a verifica, la solicitarea Consiliului Superior al Magistraturii, circumstanțele invocate în respectivele cereri[491], recomandarea fiind în spiritul scopului activității de inspecție judiciară, enunțat în pct.1.3 lit.c) al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare[492].

Raționament. „În condiţiile în care judecătorul deține un rol public, are nevoie şi de […] credibilitate, care să-i asigure respectul justiţiabililor, […] discreditarea judecătorului prin difuzarea unor informații neveridice se reflectă negativ în conştiinţa publicului şi este de natur[ă] să afecteze reputaţia sa profesională”[493]. Magistratura are nevoie de protecție juridică împotriva informațiilor publice de natură a-i afecta independența, imparțialitatea, aceasta fiind și o formă de consolidare a credibilității sale. Este firesc faptul că „presa are îndatorirea de a informa opinia publică asupra tuturor problemelor de interes general”, inclusiv asupra funcționării justiției; „atitudinea magistraților, chiar în afara instanței […] poate să constituie o preocupare legitimă a presei”. Totuși, „autoritățile […] trebuie să asigure un just echilibru între nevoia de a proteja dreptul la libera exprimare, pe de o parte, și nevoia de a proteja autoritatea puterii judecătorești

[490]Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[491] CRECIUN, Natalia. Rolul Inspecției Judiciare în apărarea reputației profesionale a judecătorilor și a imaginii Justiției. In: *Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale: conf. șt. naț., 7-8 decembrie 2017* [online]. Chișinău, USM, pp. 407 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-3178-4-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/401-418.pdf

[492] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21

[493] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.45 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf

[…], pe de altă parte”[494], în special ținând cont de obligația de rezervă și reținere specifică statutului magistraților. Într-o societate guvernată de lege, judecătorii nu pot fi ocoliți de critici, însă nivelul toleranței criticilor față de ei este mai mic decât cel față de alți funcționari publici. […] Lipsa unei supravegheri riguroase a criticilor poate mai degrabă submina decât spori procesul democratic[495]. Și Curtea Europeană a Drepturilor Omului reiterează că presa are un rol important într-un stat de drept, fiind o modalitate prin care politicienii și opinia publică pot verifica felul în care judecătorii își exercită îndatoririle încredințate. Totuși, trebuie să se țină cont de rolul specific al justiției în societate. […] Justiția trebuie protejată împotriva atacurilor distructive sau nefondate, inclusiv din cauza obligației de discreție specifice judecătorilor supuși criticilor[496], obligația de discreție însemnând că „[m]agistrații trebuie să-și exprime opiniile într-o manieră prudentă, măsurat, deoarece obligația de imparțialitate de care sunt ținuți trebuie să satisfacă exigențele serviciului public căruia îi asigură funcționalitatea”[497].

Alături de reputația judecătorilor, și reputația instanțelor de judecată necesită protecție. Atunci când o instanță este dezonorată, remarcă Barry Walsh, este dificil de asigurat cooperarea de care ea are nevoie pentru ca hotărârile să fie respectate și executate. Proasta reputație poate paraliza instanța și o poate împiedica să-și realizeze scopurile și valorile fundamentale[498].

Abordări conceptuale. În contextul subiectului abordat, constatăm două situații distincte: 1) cea în care este invocată prejudicierea reputației, a independenței și imparțialității unui judecător (exemplificativ: Hotărârea CSM nr. 712/28 din 06.10.2015[499], Hotărârea CSM nr. 176/8 in 22.03.2016[500]); 2) cea în care este invocată prejudicierea imaginii, a independenței și imparțialității

[494] ROTUNDA, Ronald D. Judicial Transparency, Judicial Ethics and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp. 39 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-2-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf

[495] ADDO, Michael.K. Are Judges Beyond Criticism Under Article 10 of the European Convention of Human Rights? In: *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1998, vol.47, pp. 437-438 [citat 20.12.2020]. ISSN 0020-5893 (Print), 1471-6895 (Online). Disponibil: https://ore.exeter.ac.uk/repository/handle/10036/57034 (https://doi.org/10.1017/S0020589300061923)

[496] Case of Prager and Oberschlick v. Austria (Application no. 15974/90) [online]. European Court of Human Rights, 26.04.1995, pp. 34 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57926%22]}

[497] CĂLIN, Dragoș, MILITARU, Ionuț. Libertatea de exprimare a magistraților. Limite și vulnerabilități. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 3, pp. 39 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-4-forumul-judecatorilor-nr-3-2009.pdf

[498] WALSH, Barry. Our Journey Towards Better Integrity in Court Administration. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 44. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf

[499] Hotărârea CSM: nr. 712/28 din 06.10.2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2015/28/712-28.pdf

[500] Hotărârea CSM: nr. 176/8 din 22.03.2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2016/08/176-8.pdf

sistemului judiciar (exemplificativ: Hotărârea CSM nr. 426/18 din 07.06.2016[501]). Ambele tipuri de cereri ar urma să fie examinate și verificate prin prisma activității de autoguvernare judecătorească - prin implicarea Consiliului Superior al Magistraturii și a inspecției judiciare - în scopul fortificării independenței și imparțialității judecătorilor individuali, dar și a autorității judecătorești, ca putere distinctă în stat.

Drepturile și garanțiile judecătorilor. Judecătorul care depune cerere privind apărarea reputației profesionale sau independența și imaginea justiției ar urma să aibă dreptul de a da explicații verbale sau în scris, de a prezenta și reclama probe. Totodată, dacă în rezultatul verificărilor se constată că informația difuzată public este falsă, scopul difuzării fiind cel de denigrare a respectivului judecător sau a sistemului judecătoresc, judecătorul ar trebui să aibă dreptul la o reacție promptă de protecție din partea organelor de autoguvernare judecătorească.

Termene de examinare. Cererile respective ar urma să fie examinate expeditiv, dat fiind posibilul impact negativ al informațiilor denigratoare, false asupra reputației, independenței și imparțialității judecătorilor, asupra imaginii și independenței justiției în general. De regulă, acest tip de informații este difuzat public, în mijloace media cu acoperire vastă, fiind vizualizate amplu de către societate. Potrivit CEPEJ, există situații care solicită o comunicare imediată, datorită naturii faptelor sau interesului publicului sau al spațiului media. Atacurile publice împotriva unei curți, a unui judecător, erorile probate sau suspectate ale autorității judecătorești privind gestionarea cazurilor, spre exemplu, sunt apreciate drept situații de criză, care impun o comunicare corespunzătoare, în scopul rectificării informației incorecte, restaurării faptelor și explicării circumstanțelor juridice, păstrării și restaurării încrederii în autoritatea judecătorească[502].

Publicarea actelor adoptate ca urmare a examinării unor asemenea cereri pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii, fără o reacție adecvată din partea organelor de autoguvernare judecătorească, rapid și cu date probatoare clare, în aceleași surse media în care a fost difuzată informația denigratoare, este insuficientă pentru protejarea efectivă a valorilor prejudiciate. Or, paginile web ale instituțiilor judiciare sunt vizualizate, preponderent, de profesioniști în domeniul dreptului, atitudinea celeilalte părți a societății – majoritare - față de integritatea judiciară formându-se fie prin interacțiune directă cu sistemul judiciar, fie prin informația difuzată în media.

[501] Hotărârea CSM: nr. 426/18 din 07.06.2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2016/18/426-18.pdf

[502] Guide on Communication with the Media and the Public for Courts and Prosecution Authorities [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), 2018, Strasbourg, pp. 4.11, 7 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2018-15-en-communication-manual-with-media/16809025fe

Iar credibilitatea autorității judecătorești este mai degrabă cuantificată prin prisma percepției publice în sens larg față de acest fenomen.

Spre exemplu, Marína Urbániková și Katarína Šipulová remarcă trei nivele de încredere în sistemul judiciar - individual, instituțional și cultural – fiecare dintre ale având o corelație accentuată cu acoperirea în media a fenomenului justiției. Întrucât majoritatea cetățenilor nu interacționează nemijlocit cu sistemul justiției, acoperirea în media pare a fi la fel de importantă ca performanța instituțională. Și, dacă Consiliile Justiției doresc să sporească nivelul de încredere în Magistratură, ele trebuie nu doar să perfecționeze semnificativ calitatea sistemelor judiciare, dar și să fie capabile să facă această îmbunătățire vizibilă și persuasivă pentru media și cetățeni[503].

Rezumând, considerăm că recunoașterea expresă a competenței Consiliului Superior al Magistraturii de a examina cererile judecătorilor privind apărarea reputației profesionale și a independenței judecătorilor, a independenței și imaginii justiției, deopotrivă cu competența inspecției judiciare de a exercita verificările primare de rigoare, este justificată atât din punct de vedere doctrinar, cât și practic. În zilele noastre judecătorii nu pot evita acoperirea media a unei părți semnificative a activității lor și instituțiile judiciare, *nolens volens*, trebuie să facă față provocărilor de comunicare. Lumea judiciară ar trebui să facă uz de oportunitatea că *jurnaliștii sunt parteneri și nu dușmani*. Jurnaliștii au nevoie de informație de la instituțiile judiciare și acestea din urmă pot folosi contactele cu jurnaliștii atât pentru explicarea activității lor, cât și pentru fortificarea imaginii justiției. De asemenea, comunicarea judiciară poate contribui la afirmarea independenței instituțiilor judiciare, în special când apare o asemenea chestiune.[504]

Concluzie generală. Cu titlu de concluzie generală, constatăm că, la nivel național, inspecția judiciară are un spectru vast de competențe, diferite după natură și esență. Prin prisma activității complexe de analiză, verificare și control, aceasta are o influență substanțială asupra carierei judecătorilor, atât pe dimensiunea eticii și disciplinei judiciare, cât și pe cea a numirii și promovării în funcție (fără a deține atribuții de numire și promovare în funcție). Ținând cont de impactul pe care-l poate avea activitatea inspecției judiciare asupra justiției, atenția și eforturile magistraturii în ansamblu ar trebui focusate pe fortificarea rolului și a imaginii inspecției judiciare în eficientizarea activității sistemului judiciar. Interesul pentru o atare perspectivă este justificat prin prisma faptului că inspecția judiciară este parte magistraturii, funcționalitatea sa fiind

[503] URBANIKOVA, Marina, ŠIPULOVA, Katarina. Failed Expectations: Does the Establishment of Judicial Councils Enhance Confidence in Courts? *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp. 2125-2127 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023348

[504] Guide on Communication with the Media and the Public for Courts and Prosecution Authorities [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), 2018, Strasbourg, pp. 1.4, 2 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2018-15-en-communication-manual-with-media/16809025fe

orientată spre autopurificarea, eficientizarea și consolidarea sistemului judiciar. Profesionalismul, integritatea, nivelul de cultură și de conștiință juridică a inspectorilor judiciari au un rol decisiv în realizarea obiectivului propus, imaginea și autoritatea organului de inspecție judiciară fiind direct proporțională cu nivelul de pregătire a membrilor săi, intelectual, empiric și etico-moral.

3.2. Specificul examinării sesizărilor privind disciplina judiciară

Examinarea sesizărilor privind faptele ce pot constitui abateri disciplinare comise de judecători cade sub incidența Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor[505] și a Regulamentului privind organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare[506].

Scopul reglementării prin lege a procedurii de examinare a sesizărilor privind disciplina judiciară este de a responsabiliza judecătorii în procesul exercitării actului de justiție, în vederea eficientizării și consolidării justiției naționale. Responsabilizarea judecătorilor este dimensiune inerentă manifestării justiției ca serviciu public. În sens vast, justiția răspunde în fața societății, într-o societate democratică, guvernată de lege, aceasta însemnând că sistemul judiciar este limitat la aplicarea legii într-o manieră independentă și imparțială, cu integritate și fără corupție[507].

Subiecții cu drept de sesizare. În corespundere cu prevederile art. 19 alin.(1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, „[s]esizarea privind faptele care pot constitui abateri disciplinare comise de judecători poate fi înaintată de: a) persoana ale cărei drepturi au fost încălcate ca urmare a faptei comise de judecător sau o altă persoană care poate invoca un interes legitim; b) membrii Consiliului Superior al Magistraturii; c) Colegiul de evaluare a performanţelor […]; d) Inspecţia judiciară […]; e) Ministerul Justiției, la notificarea Agentului guvernamental, în cazul în care se solicită constatarea abaterii disciplinare prevăzute la art. 4 alin. (1) lit. b) cu privire la acțiunile sau inacțiunile judecătorului care au dus la una dintre consecințele prevăzute la art. 2007 alin. (1) lit. c) din Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002.”[508]

---

[505] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246, pp. 18-40

[506] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21, pp. 10.1-10.37

[507] Judicial Accountability. International standards on accountability mechanisms for judicial corruption and judicial involvement in human rights violations. Practitioners Guide No. 13 [online]. International Commission of Jurists. 2016, pp. 14-15 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Universal-PG-13-Judicial-Accountability-Publications-Reports-Practitioners-Guide-2016-ENG.pdf

[508] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

Actualele reglementări au concretizat cercul subiecților cu drept de sesizare. Dacă anterior inspecția judiciară putea fi sesizată de „orice persoană interesată”[509], în prezent, în lumina prevederilor pct.19 alin.(1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, cercul subiecților este redus la „persoanele ale căror drepturi au fost încălcate ca urmare a faptei comise de judecător sau alte persoane care pot invoca un interes legitim”[510] – intervenție legislativă pe care o considerăm binevenită. Unii autori apreciază pozitiv stabilirea unui cerc extins de subiecți cu drept de sesizare, acesta fiind un mecanism eficient de responsabilizare a magistraților[511]. În contextul analizei proiectului Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, Comisia de la Veneția a considerat oportună reducerea categoriei subiecților cu drept de sesizare la persoane care au fost afectate de acte ale judecătorului sau care au o formă de interes legal în cauza respectivă[512].

Dintr-o altă perspectivă, însă, judecătorul și inspectorul român, dr. Ioan Gârbuleț, argumentează necesitatea menținerii în lege (cu referire la cadrul normativ-juridic al României, dar relevant și pentru sistemul juridic național) a dreptului oricărei persoane interesate de a sesiza organul de inspecție judiciară, remarcând că „legea nu defineşte ce se înţelege prin persoană interesată, astfel că […], prin această sintagmă se înţelege orice persoană care are un interes legitim cu privire formularea unei sesizări împotriva unui magistrat. […] Interesul legitim, în acest caz, este public, deoarece vizează ordinea constituţională”[513].

În cazul în care un alt subiect - membrul Consiliului Superior al Magistraturii - sesizează inspecția judiciară cu privire la încălcări de disciplină judiciară, acesta nu va participa la examinarea contestației împotriva hotărârii Colegiului Disciplinar – fapt prevăzut expres în art. 39

---

[509] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 89/4 din 29.01.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121, pp. 10.1

[510] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[511] GRECU, Pavel, HRIPTIEVSCHI, Nadejda. *Evaluarea necesităților de îmbunătățire a cadrului legal privind răspunderea disciplinară a judecătorului* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2016, pp. 8 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/02/2016-02-DDP-Legea-178-CRJM-web.pdf

[512] Joint Opinion on the Draft Law on disciplinary liability of judges of the Republic of Moldova: no. 755/2014 [online]. Venice Commission, 2014,CDL-AD(2014)006, pp. 64 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2014)006-e

[513] GÂRBULEȚ, Ioan. Procedura sancționării disciplinare a magistraților. I. Etapa verificărilor prealabile. In: *Revista Universul Juridic* [online]. 2017, nr. 2, pp. 5-33 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2017/03/01_Revista_Universul_Juridic_nr_02-2017_PAGINAT_BT_I_Garbulet.pdf

alin.(2^1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor[514], scopul reglementării fiind asigurarea protecției juridice a judecătorului cercetat disciplinar.

Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor, care este un organ specializat al Consiliului Superior al Magistraturii[515], poate valorifica dreptul de sesizare a inspecției judiciare în condițiile art.23 alin.(4) al Legii privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor: „[î]n cazul depistării unor temeiuri de tragere la răspundere disciplinară a judecătorului evaluat, colegiul de evaluare suspendă procedura de evaluare a judecătorului în cauză şi sesizează Consiliul Superior al Magistraturii, în vederea examinării oportunităţii de a intenta procedura disciplinară. Procedura de evaluare a performanţelor judecătorului va fi reluată după recepţionarea unui răspuns din partea Consiliului Superior al Magistraturii privind refuzul de a intenta procedura disciplinară sau, după caz, după finalizarea procedurii disciplinare în privinţa judecătorului evaluat, cu excepţia cazului în care judecătorul în cauză este eliberat din funcţie”[516].

În ce privește inspecția judiciară, potrivit prevederilor art. 19 alin.(1) lit.d) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, aceasta se poate autosesiza, în cazul în care anumite date despre posibila încălcare de către un judecător a disciplinei judiciare devin cunoscute în procesul exercitării competenței de verificare a activității organizatorice a instanțelor de judecată (exemplificativ, în 2017, inspecția judiciară a efectuat un control inopinat la Judecătoria Căușeni, sediul central, cu privire la starea examinării dosarelor; „s-a constatat un număr mare de dosare penale neexaminate, cu termen depășit de desfășurare a ședinței preliminare. Rezultatele verificării la fața locului au constituit temei de perfectare a unui raport în procedura disciplinară”[517]) sau „în cazul recepționării raportului privind rezultatele evaluării integrităţii instituţionale, întocmit de Centrul Naţional Anticorupţie”[518] (aceasta fiind în spiritul politicilor anticorupție promovate la nivelul instituțiilor publice, în corespundere cu *Legea privind evaluarea integrității instituționale*[519]).

---

[514] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[515] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17, pp. 7

[516] Legea privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor: nr. 154 din 05.07.2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.09.2012, nr.190-192

[517] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 9 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2017/Raport_Inspectia_2017.pdf

[518] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[519] Legea privind evaluarea integrității instituționale: nr. 325 din 23.12.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 26.08.2016, nr. 277-287

Sesizarea în baza informațiilor din mass-media. Potrivit cadrului legal (art.19 alin.(2) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor) subiecții cu drept de sesizare „pot înainta sesizarea în baza informațiilor difuzate în mass-media”[520]. Recunoașterea dreptului inspecției judiciare de a se autosesiza[521] – fie în contextul exercitării atribuțiilor de funcție, fie în legătură cu informații difuzate în mijloacele mass-media – este un indicator al bunei autoguvernări a justiției, prin prisma responsabilizării judecătorilor prin mecanisme interne. În termeni statistici, la nivel național au existat cazuri de autosesizare a inspecției judiciare în baza unor date furnizate în media, în 2015 fiind înregistrate 4 asemenea cazuri[522], în 2016 – 10 cazuri[523], în 2017 – 6 cazuri[524], în 2018 – 5 cazuri[525], în 2019 – 6 cazuri[526].

Prin Legea nr.205 din 26 noiembrie 2020, art. III[527], a fost completată Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor - art.19 alin.(1) lit.e), în sensul recunoașterii Ministerului Justiției drept titular al acțiunii disciplinare în privința judecătorilor – „la notificarea Agentului guvernamental, în cazul în care se solicită constatarea abaterii disciplinare prevăzute la art. 4 alin. (1) lit. b) [din Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor]) cu privire la acțiunile sau inacțiunile judecătorului care au dus la una dintre consecințele prevăzute la art. 2007 alin. (1) lit. c) din Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002”[528]. Sesizarea Ministerului Justiției poate viza constatarea comiterii de către judecător a abaterii disciplinare stabilite în art.4 alin.(1) lit.b) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, exprimată în: „adoptarea unei hotăr[â]ri judecătoreşti prin care, intenţionat sau din neglijenţă gravă, au fost încălcate drepturile şi libertăţile fundamentale ale persoanelor fizice sau juridice, garantate de Constituţia Republicii Moldova şi de tratatele internaţionale privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care

[520] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246
[521] Hotărârea cu privire la propunerile doamnei Elena Gligor, inspector-judecător principal, referitoare la modificare și completarea Regulamentului privind organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare: nr. 146/7 din 03.03.2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.06.2015, nr.139-143, pp. 3
[522] Raportul anual de activitate al Inspecției Judiciare pe anul 2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.8 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_inspectia2015.pdf
[523] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.16 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf
[524] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.20 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2017/Raport_Inspectia_2017.pdf
[525] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.20 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf
[526] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.52 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf
[527] Legea pentru modifcarea unor acte normative: nr.205 din 26 noiembrie 2020. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 25.12.2020, nr.360-371
[528] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

Republica Moldova este parte”[529]. În acest caz, sesizarea este depusă în contextul „[r]ăspunder[ii] statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată”[530].

Forma și conținutul sesizării. Sesizarea privind faptele ce pot constitui abateri disciplinare comise de judecători trebuie să corespundă unor condiții de formă și de conținut.

Forma sesizării. Reglementările normativ-juridice naționale privind răspunderea disciplinară a judecătorilor nu stabilesc expres obligativitatea depunerii sesizării în formă scrisă. Totuși, „[f]orma scrisă, potrivit autorului Ioan Gârbuleț, reprezintă una din condiţiile fundamentale ale sesizării […], o sesizare verbală nu îndeplineşte condiţiile de validitate […]”[531].

Conținutul sesizării. Potrivit prevederilor art. 20 alin.(1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, sesizarea privind disciplina judiciară trebuie să conţină: „a) datele de identitate şi informaţia de contact ale autorului sesizării; b) numele judecătorului la care se face referire în sesizare; c) data şi locul unde au fost comise faptele descrise în sesizare; d) descrierea succintă a faptelor ce ar putea constitui abateri disciplinare; e) indicarea, după caz, a probelor care confirmă fapta invocată sau indicarea persoanelor care ar putea confirma cele relatate de autorul sesizării, dacă acestea există la momentul depunerii sesizării; f) data şi semnătura autorului sesizării”[532].

Sancțiunea nerespectării condițiilor de formă și de conținut constă în restituirea sesizării: sesizarea este restituită autorului, „printr-o decizie nesusceptibilă de atac”, „cu indicarea neajunsurilor stabilite […] şi explicarea dreptului de a depune o nouă sesizare”[533].

Procedura verificării și examinării sesizărilor de către inspecția judiciară. Procedura verificării sesizărilor de către inspecția judiciară a fost modificată esențial prin noul Regulament privind organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare și prin modificările și completările ample făcute în Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor.

---

[529] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[530] Codul Civil al Republicii Moldova: nr.1107 din06 iunie 2002. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr.82-86, pp. 2007

[531] GÂRBULEȚ, Ioan. Procedura sancționării disciplinare a magistraților. I. Etapa verificărilor prealabile. In: *Revista Universul Juridic* [online]. 2017, nr. 2, pp. 10 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2017/03/01_Revista_Universul_Juridic_nr_02-2017_PAGINAT_BT_I_Garbulet.pdf

[532] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[533] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246, pp. 22

Înregistrarea și repartizarea sesizărilor. După înregistrare[534], inspectorul judiciar principal repartizează sesizările aleatoriu inspectorilor judiciari, pentru verificare. „În cazul în care mai multe sesizări se referă la aceeași faptă și la același judecător, sesizările se conexează prin încheierea inspectorului [judiciar]”[535]. Pentru existența cazului de conexitate a sesizărilor, trebuie întrunite cumulativ 3 condiții: 1) să existe mai multe sesizări; 2) sesizările să privească aceeași faptă; 3) sesizările să privească aceeşi persoană. „Nu are nicio relevanţă […] dacă sesizările provin de la persoane fizice sau persoane juridice […]. Condiţia impusă de legiuitor [în contextul legislației României, dar valabil și în raport cu legislația națională] este aceea a existenţei mai multor sesizări de la persoane diferite, indiferent de calitatea acestora. În cazul în care sesizările sunt făcute de aceeaşi persoană şi vizează aceeaşi faptă ele nu se conexează, ci se depun la sesizarea iniţială, fiind apreciate ca lămuriri şi completări ale primei sesizări”[536].

În corespundere cu dispozițiile art. 23 alin.(2^2) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, „[î]n cazul în care inspectorul [judiciar] căruia i-a fost repartizată sesizarea este în imposibilitate de a continua verificarea ori în cazul admiterii recuzării sau abținerii inspectorului [judiciar], inspectorul [judiciar] principal sau, după caz, inspectorul [judiciar] numit ad-hoc de către președintele Consiliului Superior al Magistraturii, prin dispoziție motivată, redistribuie aleatoriu sesizarea respectivă unui alt inspector judiciar, care va continua activitatea de verificare”[537].

Repartizarea sesizărilor în mod aleatoriu este o componentă importantă a imparțialității inspectorilor judiciari. Reglementările normativ-juridice naționale nu stabilesc cerințe clare privind modalitatea de repartizare aleatorie a sesizărilor către inspectori judiciari; această atribuție revine inspectorului judiciar principal, criteriile de distribuire și de redistribuire, după caz, urmând a fi cristalizate la nivelul unei practici interne de activitate a inspecției judiciare. Standardele europene fac referință la multiple modalități de distribuire a dosarelor în instanțele de judecată – acestea fiind aplicabile și în contextul repartizării sesizărilor în cadrul inspecției judiciare. Există

---

[534] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21, pp. 10.6-10.8

[535] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21, pp. 10.3, 10.7

[536] GÂRBULEȚ, Ioan. Procedura sancționării disciplinare a magistraților. I. Etapa verificărilor prealabile. In: *Revista Universul Juridic* [online]. 2017, nr. 2, pp. 18 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2017/03/01_Revista_Universul_Juridic_nr_02-2017_PAGINAT_BT_I_Garbulet.pdf

[537] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

diverse criterii care determină distribuirea dosarelor. Ceea ce contează, însă, se referă la faptul că „[d]istribuirea cauzelor nu trebuie să fie influenţată de dorinţa vreunei părţi în proces sau a oricărei alte persoane interesate de rezultatul hotăr[â]rii […]. Decizia privind retragerea unei cauze de la un judecător trebuie să fie luată de o autoritate ce se bucură de aceeaşi independenţă în plan judiciar ca şi judecătorii”[538].

Delimitarea sesizărilor de petiții. În momentul recepționării de către Consiliul Superior al Magistraturii a adresărilor privind conduita judecătorilor, trebuie făcută delimitarea între sesizări privind disciplina judiciară și petiții privind etica judiciară, acestea fiind înregistrate în Registre distincte („Registrul Inspecției Judiciare de evidenţă a sesizărilor” și „Registrul Inspecției Judiciare de evidenţă a petiţiilor”)[539] și examinate potrivit unor reglementări de natură diferită. Potrivit Rapoartelor privind activitatea inspecției judiciare, „delimitarea petițiilor și a sesizărilor se efectuează de inspectorul [judiciar] principal la repartizarea acestora [...]. Dacă în adresările cetățenilor sau ale persoanelor juridice se conțin [...] informații cu privire la diverse încălcări în activitatea judecătorilor, acestea se califică drept sesizări [...]. Dacă în adresări au existat informații de altă natură [...], acestea se califică drept petiții [...]. În procesul activității Inspecției Judiciare [...] au existat numeroase cazuri de recalificare a petițiilor în sesizări și invers”[540]. Misiunea inspectorului judiciar principal privind aprecierea categoriei adresării – petiție ori sesizare – nu este atât de simplă, întrucât, uneori este dificil a face o delimitare strictă și categorică a acestora, o încălcare a eticii judiciare fiind pasibilă de trecere în sfera disciplinarului, în funcție de circumstanțele concrete de manifestare a conduitei judiciare[541]. Probabil, în cazul în care există dubii privitor la încadrarea adresării la categoria sesizărilor sau a petițiilor, balanța ar trebui înclinată spre înregistrarea ei ca sesizare. Chestiunea delimitării încălcărilor de natură etică de cele de natură disciplinară rămâne a fi controversată și la momentul actual, situațiile de viață fiind atât de variate și de nuanțate, încât este dificil a face o separare strictă între cele două categorii. Și dr.

---

[538] Recomandarea nr. 94 (12) a Comitetului de Miniștri către statele membre privind independența, eficiența și rolul judecătorilor, 13.10.1994. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2008, nr.4, pp. 30 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/29-31_Recomandarea%20nr.94_12%20a%20Comitetului%20de%20Ministri%20c%C4%83tre%20statele%20membre%20privind%20independenta_eficienta%20si%20rolul%20judecatorilor.pdf

[539] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21, pp. 10.8

[540] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 13 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf

[541] CRECIUN, Natalia. Modul de apreciere a categoriilor de adresări examinate de Inspecția Judiciară. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2018, nr. 1(44), pp. 22 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/18/Modul%20de%20apreciere%20a%20categoriilor%20de%20adresari%20examinate%20de%20inspectia%20judiciara.pdf

hab., prof. univ. Violeta Cojocaru, membru al Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova, semnalează acest fapt, menționând că și „peste un an de la adoptarea Codului de etică şi conduită profesională a judecătorului, aşa şi nu a fost făcută delimitarea conceptuală între etica și disciplina judecătorului, fapt confirmat de cazurile examinate în şedinţele plenare ale Consiliului Superior al Magistraturii”[542].

Examinarea propriu-zisă a sesizărilor. Examinarea de către Inspecția Judiciară a sesizărilor privind disciplina judiciară are loc în două etape: verificarea sesizării și cercetarea disciplinară.

Verificarea sesizării. Potrivit prevederilor art.23 alin.(1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, „[v]erificarea sesizării reprezintă etapa în cadrul căreia se stabilesc faptele imputate judecătorului şi consecinţele acestora, circumstanţele în care au fost comise, precum şi orice alte date concludente din care să se poată stabili existenţa sau inexistenţa elementelor abaterii disciplinare”[543]. În baza prevederilor art.23 alin.(1^1) al Legii menționate, inspectorul judiciar poate: 1) admite sesizarea (în cazul constatării existenței în conduita judecătorului a elementelor unei posibile abateri disciplinare); 2) respinge sesizarea (dacă nu sunt întrunite „elementele constitutive ale abaterii disciplinare sau faptele invocate în sesizare nu se confirmă prin probele administrate în procesul verificării prealabile […]; [d]ecizia cu privire la respingerea sesizării poate fi contestată de autorul sesizării în completul de examinare a contestațiilor al colegiului disciplinar”[544]).

Cercetarea disciplinară. Potrivit prevederilor 23 alin.(1^2) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, „[î]n cazul în care inspectorul [judiciar] constată existența elementelor constitutive ale abaterilor disciplinare, acesta dispune prin rezoluție, pornirea procedurii disciplinare, [respectiv] începerea cercetării disciplinare”[545]. La faza cercetării disciplinare, în baza art. 23 alin.(1^2), 26 alin.(1) ale Legii enunțate, inspectorul judiciar poate: 1) admite sesizarea (dacă se constată existența „elementelor constitutive ale abaterii disciplinare, inspectorul [judiciar] întocmește un raport, care, împreună cu dosarul cauzei disciplinare, se prezintă […] colegiului

[542] COJOCARU, Violeta. Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 31 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/29_32_Corelatia%20dintre%20raspunderea%20disciplinara%20si%20morala%20a%20magistratului_0.pdf

[543] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[544] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[545] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

disciplinar pentru examinare"); 2) respinge sesizarea (dacă nu se constată „existența elementelor constitutive ale abaterii disciplinare […]", decizia motivată de respingere a sesizării fiind pasibilă de contestare de către autorul sesizării în completul de examinare a contestațiilor al Colegiului Disciplinar).[546]

Opinii critice, problematică, propuneri. Cadrul legal național privind verificarea sesizării și desfășurarea cercetării disciplinare nu este suficient de explicit. Deși se face distincție între două etape – verificarea sesizării și cercetarea disciplinară, acestea nu sunt clar delimitate.

Întru respectarea oportunității, coerenței, consecutivității, stabilității şi predictibilității normelor juridice (principii inerente activității de legiferare, enumerate în art.3 alin.(1) lit.d) al Legii cu privire la actele normative[547]) în domeniul procedurii disciplinare în privința judecătorilor, cele două etape ale procedurii desfășurate la nivelul inspecției judiciare trebuie demarcate cu precizie[548].

În opinia noastră, verificarea prealabilă a sesizării ar trebui să se rezume la constatarea faptului existenței sau inexistenței indicilor unei abateri disciplinare în conduita unui magistrat. În acest scop, inspectorului judiciar i s-ar solicita: să studieze temeinic sesizarea; să cerceteze probele anexate; să solicite înscrisuri pertinente de la conducerea instanței; să examineze registre, dosare, corespondențe, alte acte pe care le consideră relevante cazului etc.

Cercetarea disciplinară – miezul, esența procedurii disciplinare – ar trebui să fie etapa în care se stabilesc faptele imputate, consecințele acestora, circumstanțele în care s-au produs, alte date importante pentru soluționarea cauzei. În acest scop, inspectorul judiciar ar trebui să beneficieze de aceleași drepturi ca și în cazul efectuării verificării primare a sesizării. Însă, la această etapă inspectorul judiciar nu ar trebui să se rezume doar la verificarea corespunderii cu realitatea a datelor indicate în sesizare (dacă este pe rol cauza la care face referire subiectul sesizării; dacă judecătorul menționat activează în instanța respectivă; dacă judecătorul vizat a examinat cauza respectivă; dacă judecătorul nu se afla în concediu în perioada indicată în sesizare etc.), ci, pornind de la datele acumulate și evaluate primar la etapa verificării sesizării, să desfășoare o activitate complexă de administrare de probe. Audierea judecătorului menționat în sesizare ar trebui să fie obligatorie.

---

[546] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[547] Legea cu privire la actele normative: nr.100 din 22.12.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.01.2018, nr. 7-17

[548] CRECIUN, Natalia. Verificarea sesizării și cercetarea disciplinară în contextul răspunderii disciplinare a judecătorilor. In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt.-practică naț. cu part. intern., 7-8 noiembrie 2019*. Rezumate ale comunicărilor. Chișinău, CEP USM, Chișinău, 2019, pp. 70. ISBN: 978-9975-149-46-4

Separarea celor două faze ale procedurii disciplinare pare a fi inspirată din legislația României. Însă, cadrul normativ al României definește foarte clar esența fiecărei etape. Totodată, raționamentul distingerii de către legiuitorul român a două faze în procedura disciplinară în privința judecătorilor constă în faptul că, potrivit prevederilor art.44 alin.(3) al Legii privind Consiliul Superior al Magistraturii (a României), acţiunea disciplinară în cazul abaterilor săvârşite de judecători se exercită de inspecţia judiciară[549] - nemijlocit și integral: în România nu există o structură organizatorică similară Colegiului Disciplinar național, inspecția judiciară a României exercitând în totalitate acțiunea disciplinară în privința judecătorilor, până la transmiterea cauzei către Consiliul Superior al Magistraturii. La nivel național, nu este clar raționamentul divizării celor două faze de examinare de către inspecția judiciară a sesizărilor, prin instituirea multiplelor etape și prin implicarea mai multor entități cu competențe specifice în sfera disciplinei judiciare, procedura per ansamblu de examinare a sesizărilor privind disciplina judiciară fiind complicată excesiv[550].

Drepturile și obligațiile inspectorului judiciar. Dreptul pozitiv național prevede drepturile și obligațiile inspectorului judiciar căruia i-a fost repartizată sesizarea, fără a delimita care dintre ele urmează a fi exercitate la etapa verificării sesizării și care - la etapa cercetării disciplinare.

Drepturile inspectorului judiciar. În corespundere cu prevederile art.23 alin.(3) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, în procesul verificării sesizării, „inspectorul [judiciar] este în drept: a) să facă copii de pe documentele relevante […]; b) să solicite alte informaţii necesare de la preşedintele instanţei şi alţi judecători, de la alte autorităţi publice, persoane cu funcţii de răspundere sau persoane private; c) să solicite, în caz de necesitate, persoanei care a depus sesizarea explicaţii verbale şi în scris, probe suplimentare în legătură cu faptele invocate în sesizare; d) să întreprindă alte măsuri pe care le consideră necesare […]”[551].

Obligațiile inspectorului judiciar. În temeiul art.23 alin.(2) al Legii enunțate, „[i]nspectorul [judiciar] […] este obligat: a) să întreprindă toate măsurile necesare pentru a verifica faptele invocate de autorul sesizării şi a stabili existenţa sau inexistenţa elementelor faptei care poate constitui abatere disciplinară; b) să solicite judecătorului, subiect al sesizării, opinia scrisă cu

[549] Legea Republicată privind Consiliul Superior al Magistraturii [online]: nr. 317 din 01.07.2004. In: *Monitorul Oficial al României*, 01.09.2012, nr.628 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/64942

[550] DANILEȚ, Cristi. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, 2020, pp. 71 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf

[551] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

privire la circumstanțele invocate în sesizare; c) să întocmească dosarul cauzei disciplinare […]; d) să examineze admisibilitatea sesizării pentru pornirea procedurii disciplinare, cu încadrarea juridică a faptelor invocate în sesizare […]; e) să transmită dosarul disciplinar colegiului disciplinar și să susțină raportul cu privire la rezultatele cercetării disciplinare; f) să se abțină de la verificarea sesizării și cercetarea disciplinară" în anumite împrejurări prevăzute de lege[552].

Drepturile, obligațiile și garanțiile judecătorului în procedura disciplinară la nivelul inspecției judiciare. Procedura disciplinară în privința unui judecător trebuie desfășurată cu protejarea independenței și inviolabilității sale, a vieții intime, personale și private, a dreptului la un proces echitabil. În exercitarea verificărilor, inspectorul judiciar nu are dreptul de a interveni în actul de justiție și nici de a pune în discuție legalitatea, temeinicia sau oportunitatea hotărârii judecătorești, respectând autoritatea lucrului judecat. „[…] Autoritatea de lucru judecat reprezintă cel mai important efect de care beneficiază o hotărâre judecătorească […]. Autoritatea de lucru judecat apare ca o garanţie a legii procesuale şi, totodată, ca un mijloc cert de protecţie pentru cel care şi-a câştigat odată dreptul pe calea justiţiei"[553]. „Atributul esențial al activității de judecată […] îl reprezintă raționamentul pe care magistratul îl face atunci când transpune în drept situația de fapt. […]. Opinia pe care acesta și-o formează în urma raționamentului logico-juridic […] nu poate forma obiectul unei verificări disciplinare"[554].

Drepturile și obligațiile judecătorului. Judecătorul cercetat disciplinar poate avea un rol activ în procedura intentată împotriva sa și beneficiază de garanțiile unui proces echitabil. În acest sens, în temeiul art.25 alin.(1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, la etapa verificării sesizării de către inspecția judiciară, „[j]udecătorul este în drept: […] să cunoască conţinutul sesizării; […] să prezinte explicaţii scrise şi orale; […] să prezinte probe care demonstrează sau infirmă anumite fapte invocate în sesizare sau relevante sesizării; […] să fie asistat de un avocat sau de un reprezentant al său". La rândul său, „[j]udecătorul este obligat: […] să nu împiedice în nici un fel verificarea iniţiată de inspectorul [judiciar]; să nu contacteze personal şi nici prin reprezentant cu autorul sesizării, dec[â]t în prezenţa inspectorului [judiciar]"[555].

---

[552] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[553] DELIU, Robert-Adrian. Puterea și relativitatea efectelor autorității lucrului judecat. In: *Revista Universul Juridic* [online]. 2019, nr. 2, pp. 12 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: http://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2019/04/03_Revista_Universul_Juridic_nr_22019_PAGINAT_BT_R_Deliu.pdf

[554] MANEA, Tamara. Răspunderea disciplinară a magistraților pentru încălcarea cu rea-credință sau gravă neglijență a normelor de drept material și procedural. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2012, nr. 2, pp. 87 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/42.pdf

[555] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

Garanțiile juridice ale judecătorului. Inspectorul judiciar își poate exercita atribuțiile de control prin orice mijloace permise de lege, cu excepția implicării în actul de exercitare a justiției: nu poate interveni în fondul cauzei examinate de judecător, nu-și poate exprima opinia cu privire la soluție sau la modul de apreciere a probelor, chiar dacă asemenea aspecte sunt invocate de autorul sesizării. „Faptele pentru care poate fi atrasă răspunderea disciplinară nu pot viza acele elemente care țin, efectiv, de libertatea judecătorului […] de a decide în cauzele cu care este investit pentru judecare”[556]. Este important de făcut delimitarea între responsabilitatea judecătorului la adoptarea hotărârilor și responsabilitatea care rezultă din conduita judecătorului. Autorul David Kosar a sintetizat, astfel, *responsabilitatea decizională* și *responsabilitatea comportamentală* a judecătorului[557]. Și judecătorul român Cristi Danileț se expune în felul următor: „[c]u privire la deciziile adoptate de oficialii publici din justiţie, cum ar fi hotărârile judecătoreşti, nemulţumirile faţă de acestea trebuie distinse de nemulţumirile faţă de conduita lor: de exemplu, pentru un comportament nedemn în sala de judecată faţă de martor, judecătorul poate fi urmărit disciplinar, dar soluţia sa greşită poate fi îndreptată numai prin exercitarea căilor legale de atac […]”[558].

În cazul responsabilității decizionale, există remedii procesuale distincte, care pot fi valorificate pe alte căi și alte mijloace decât sesizarea organului de inspecție judiciară sau a Consiliului Superior al Magistraturii. Instituirea acestor limite este conformă standardelor europene, potrivit cărora „[n]u poate fi antrenată răspunderea civilă sau disciplinară a unui judecător pentru modul de interpretare a legii, apreciere a faptelor sau evaluare a probelor, cu excepția cazurilor de rea-credință și gravă neglijență”[559], iar „[h]otărârile judecătorești nu pot fi reanalizate decât prin căile de atac”[560]. Orice control asupra judecătorilor trebuie exercitat discret, în limitele legii și cu respectarea independenței judiciare. „Independența judecătorească trebuie să

[556] MANEA, Tamara. Răspunderea disciplinară a magistraților. Elemente de drept comparat. In: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2014, nr. 3(30), pp. 39. ISSN 1857-2405
[557] KOSAR, David. The least accountable branch, In: *International Journal of Constitutional Law* [online]. 2013, Vol. 11, nr. 1, pp. 246 [citat 20.12.2020]. ISSN 1474-2640 (Print), 1474-2659 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.1093/icon/mos056
[558] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 126 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038
[559] Recomandarea CM/REC(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile [online]. Comitetul de Miniștri, 17.11.2010, pp. 66 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cde7d
[560] Raportului privind independența sistemului judiciar. Partea I: independența judecătorilor [online]. Comisia de la Veneția, 2010, CDL-AD(2010)04. Concluzii, pp. 82(13) [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://cristidanilet.files.wordpress.com/2011/06/cven-raport_indep_jud.pdf

fie garantată de standarde naționale până la cel mai înalt nivel posibil[561] - atât cu referire la independența externă, cât și la cea internă, întrucât „[j]udecătorii trebuie să ia decizii în mod independent şi imparţial şi să poată acţiona fără nici un fel de restricţii, influenţe nepotrivite, presiuni, ameninţări sau intervenţii, directe sau indirecte, din partea oricărei autorităţi, fie chiar autorităţi judiciare”[562]. „Independenţa judecătorească presupune imparţialitate absolută din partea judecătorilor”[563]. Dorința de a rămâne obiectiv ar putea fi o constrângere efectivă pentru judecători. Majoritatea omenilor și-ar dori să pară (pentru sine și pentru alții) echitabili și obiectivi. Pentru judecători, totuși, imparțialitatea este un element-cheie al rolului său oficial și al identității sale personale[564].

Este foarte importantă „intervenția unei autorități independente, prin proceduri care să asigure dreptul deplin la apărare” în aspectele privind disciplina judiciară[565], cea mai importantă modalitate de contrabalansare împotriva discreției inevitabile a unui organ disciplinar în domeniul justiției fiind disponibilitatea unei revizuiri independente și imparțiale[566]. Pe parcursul întregii proceduri disciplinare în privința unui judecător – inclusiv la faza cercetării efectuate de organul de inspecție judiciară, trebuie să fie respectate regulile unui proces echitabil, consacrate în dispozițiile art. 6 CtEDO. Dreptul la un proces echitabil, potrivit judecătorului Mindaugas

---

[561] Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor (Recomandarea nr. R (94) 12 privind independența, eficiența și rolul judecătorilor și importanța standardelor stabilite, precum și a altor standarde la problemele actuale din aceste domenii) [online]. Strasbourg, 23.11.2001, pp. 14 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212245&Site=COE&direct=true

[562] Recomandarea CM/REC(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile [online]. Comitetul de Miniștri, 17.11.2010, pp. 22. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cde7d

[563] Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor (Recomandarea nr. R (94) 12 privind independența, eficiența și rolul judecătorilor și importanța standardelor stabilite, precum și a altor standarde la problemele actuale din aceste domenii) [online]. Strasbourg, 23.11.2001, pp. 12 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212245&Site=COE&direct=true

[564] WISTRICH, Andrew, J., RACHLINSKI, Jeffrey, J.., GUTHRIE, Chris. Heart Versus Head: Do Judges Follow Law or Follow Their Feelings? [online]. In: *Texas Law Review*. 2016, vol.93, pp. 872. [citat 20.12.2020]. ISSN 0040-4411. Disponibil: https://pdfs.semanticscholar.org/8401/f56c5a7a4595ad8d1b519f93a2953b9f864d.pdf

[565] Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor (Recomandarea nr. R (94) 12 privind independența, eficiența și rolul judecătorilor și importanța standardelor stabilite, precum și a altor standarde la problemele actuale din aceste domenii) [online]. Strasbourg, 23.11.2001, pp.60 b) [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212245&Site=COE&direct=true

[566] Case of Oleksandr Volkov v. Ukraine (Application no. 21722/11) [online]. European Court of Human Rights, 09.01.2013, pp. 184. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-115871%22]}

Šimonis, este mai mult procedural decât substanțial, pentru că instituie garanții pentru dreptul la o instanță, accesul efectiv la justiție, egalitatea armelor, publicitatea ședințelor și a hotărârilor judiciare, examinarea cauzei în termen rezonabil, precum și pentru o instanță independentă și imparțială[567].

Vom aminti, în acest context, cauza *Ozpinar împotriva Turciei*[568], în care CtEDO a constatat încălcarea prevederilor art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) și art. 13 (dreptul la un remediu efectiv) ale Convenției, în speță fiind vorba de o doamnă magistrat, în privința căreia s-a intentat o cauză disciplinară din motiv că aceasta ar fi lăsat să se înțeleagă că ar fi avut relații apropiate cu mai multe persoane, relații ostile cu mama sa, că ar fi lăsat sentimentele să-i influențeze deciziile în cauzele în care participa un avocat cu care se zvonea că ar avea o relație apropiată, că uneori se machia strident și purta ținute necorespunzătoare statutului de judecător (fuste scurte) și ar fi avut obiceiul de a întârzia la muncă. În rezultatul investigațiilor disciplinare, magistrata a fost revocată din funcție, ceea ce, potrivit legislației Turciei, a devenit impediment de a reveni în Magistratură, dar și de a accede în avocatură. Curtea a reamintit că magistraților li se impune obligația de rezervă cu privire la libertatea de exprimare, ceea ce nu înseamnă că aceștia ar pierde caracterul de individ și nu ar beneficia de aplicarea prevederilor art. 8 din Convenție. La fel, s-a constatat că, la nivel intern, reclamanta a beneficiat de foarte puține garanții. Ancheta condusă de inspector nu a respectat garanții minime. Reclamantei nu i-au fost comunicate nici declarațiile martorilor, nici raportul inspectorului. Magistrata și-a prezentat apărarea doar în scris, inspectorului și Consiliului Superior al Magistraturii, ea nefiind audiată, nici chiar înainte de a se decide revocarea sa din funcție. Singura audiere a avut loc în ultima etapă a procedurii, în fața Comitetului pentru examinarea contestațiilor din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii.

Cauza *Ozpinar împotriva Turciei* este un model elocvent de încălcare gravă a drepturilor judecătorului în procedura disciplinară intentată în privința sa. Asemenea situații sunt inadmisibile în condițiile unei justiții independente, într-un stat de drept, la nivel de lege națională fiind necesară instituirea unor mecanisme efective de protecție juridică a judecătorului vizat în proceduri disciplinare, din perspectiva respectării dreptului acestuia la un proces echitabil.

Raportul inspecției judiciare. Potrivit prevederilor art. 26 alin. (1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, „[d]upă finalizarea cercetării disciplinare, în cazul

[567] SIMONIS, Mindaugas. Effective Court Administration and Professionalism of Judges as Necessary Factors Safeguarding the Mother of Justice – The Right to a Fair Trial. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2019, vol. 10, nr. 1, pp. 48 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: 10.18352/ijca.294

[568] Affaire Özpinar v. Turquie, *(Requête no* 20999/04*)* [online]. Cour Européenne des Droits de l'Homme, 19 octobre 2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-101212%22]}

constatării existenței elementelor constitutive ale abaterii disciplinare, inspectorul [judiciar] întocmește un raport, care, împreună cu dosarul cauzei disciplinare, […] se prezintă colegiului disciplinar pentru examinare”[569].

Date statistice. Numărul sesizărilor privind disciplina judiciară este destul de mare. În 2015 la inspecția judiciară au parvenit „1889 sesizări” (fiind întocmite „257 de rapoarte, ceea ce constituie 13,6% din numărul total de sesizări examinate”)[570], în 2016 – „1687 sesizări” (fiind întocmite „108 rapoarte și 4 rapoarte suplimentare”, „ceea ce constituie 1,99% din numărul total de sesizări examinate”)[571], în 2017 – „1234 sesizări” (fiind întocmite „30 de rapoarte și 4 rapoarte suplimentare, ceea ce constituie 1,99% din numărul total de sesizări examinate”)[572], în 2018 – „1223 de sesizări” (fiind întocmite „46 de rapoarte, ceea ce constituie 2,59% din numărul total de sesizări examinate”)[573], în 2019 – „1507 sesizări” („1213 au respinse ca neîntemeiate, ce constituie 80,5% din numărul sesizărilor examinate; - 198 au fost restituite, ce constituie 13,1% din numărul sesizărilor examinate; - 4 au fost încetate, ce constituie 0,3% din numărul sesizărilor examinate; pe marginea a 92 sesizări au fost întocmite 64 rapoarte prezentate Colegiului disciplinar pentru examinare, ce constituie 6,1% din numărul sesizărilor examinate”)[574], în 2020 – „1188 de sesizări” („pe 126 de sesizări au fost întocmite 53 de rapoarte prezentate Colegiului disciplinar pentru examinare, ce constituie 5,6% din numărul sesizărilor examinate”)[575]. Procentajul mic de rapoarte întocmite, comparativ cu numărul deciziilor de respingere, este explicat de inspecția judiciară prin prisma faptului că majoritatea sesizărilor se referă la „dezacordul cu hotărârile […] judecătoreşti, […] conduita judecătorilor, încălcarea termenului de redactare a hotărârilor, încălcarea termenului rezonabil de soluţionare a cauzelor, modul de repartizare a cauzelor parvenite în instanţă,

[569] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246
[570] Raportul anual de activitate al Inspecției Judiciare pe anul 2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 2, 6. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_inspectia2015.pdf
[571] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul_2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 9,12,15. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf
[572] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul_2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.13,18. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2017/Rap ort_Inspectia_2017.pdf
[573] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul_2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.12,19. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf
[574] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.31. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf
[575] Hotărârea cu privire la Raportul de activitate al Inspecției judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii pentru anul 2020: nr.109/12 din 20.04.2021 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.8,10. [citat 20.05.2021]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2021/12/109-12.pdf

încălcarea termenelor de eliberare a copiilor de pe actele judecătorești, conform solicitărilor, inclusiv în limba rusă ș.a."[576], fiind absente temeiurile de inițiere a cercetării disciplinare.

Rolul inspecției judiciare după transmiterea cauzei către Colegiul Disciplinar și Consiliul Superior al Magistraturii. La nivelul inspecției judiciare se derulează doar etapa incipientă a procedurii disciplinare în privința judecătorilor, când se efectuează verificarea primară a circumstanțelor invocate în sesizare și se administrează probatoriul pertinent și concludent. Cristi Danileț chiar numește inspecția judiciară „un organ de urmărire disciplinară", „Colegiul Disciplinar" fiind numit „prima instanță de judecată în materie disciplinară"[577].

Procedura la nivelul completelor de examinare a contestațiilor din cadrul Colegiului Disciplinar. În corespundere cu prevederile art.27 alin.(1), 23 alin.(1^1), 26 alin.(1), 28, 29 alin.(3) ale Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, „[c]ompletele de examinare a contestațiilor […] verifică contestațiile împotriva deciziilor inspecției judiciare de respingere a sesizărilor", adoptate atât în rezultatul verificării prealabile a sesizărilor, cât și în rezultatul cercetării disciplinare. „Completele de contestație decid: a) admiterea contestației și restituirea cauzei inspecției judiciare pentru verificări suplimentare [inspecția judiciară urmând a efectua cercetarea disciplinară]; b) respingerea contestației ca neîntemeiată [prin hotărâre definitivă]"[578].

Procedura în fața Colegiului Disciplinar. În baza art. 26 alin.(1) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, după întocmirea de către inspecția judiciară a raportului cauzei disciplinare, acesta, împreună cu toate materialele acumulate, alcătuind dosarul cauzei, este expediat Colegiului Disciplinar[579]. Valoarea raportului este semnificativă, ținând cont de faptul că examinarea cauzei însăși este efectuată doar în limitele acestui raport – fapt enunțat expres în art.34 alin.(5) al aceleeași Legi[580]; prin urmare, motivarea – în fapt și în drept – a raportului este o precondiție a unei activități calitative de inspecție judiciară, o garanție a independenței judecătorului vizat și a independenței judiciare în general.

---

[576] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul_2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp.15. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf

[577] DANILEȚ, Cristi. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, 2020, pp. 49 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf

[578] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[579] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[580] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

Potrivit prevederilor art.34 alin.(1),(4) ale Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, judecătorul vizat în procedura disciplinară este citat în mod obligatoriu, având dreptul de a da explicații suplimentare, a depune cereri, a solicita și examina înscrisuri, alte probe, în vederea asigurării dreptului efectiv la apărare. La fel, examinarea cauzei se face cu citarea autorului sesizării și a reprezentantului inspecției judiciare[581]. În ce privește autorul sesizării, unii autori consideră inadmisibilă prezența sa la examinarea cauzei disciplinare[582]. În principiu, o atare poziție este justificată, dat fiind faptul că procedura disciplinară inițiată este în măsură a genera relații tensionate între autorul sesizării și judecător și, implicit, pot apărea impedimente – de natură subiectivă și obiectivă – privind examinarea în continuare de către respectivul magistrat a cauzei deduse spre judecare, avându-l în calitate de participant pe autorul sesizării.

În lumina prevederilor art.31 alin.(4), 34 alin.(3), 36 alin.(1) ale Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, participarea reprezentantului inspecției judiciare (a inspectorului judiciar care a exercitat verificarea sesizării sau a unui alt inspector judiciar, desemnat de inspectorul judiciar principal) este obligatorie. Inspectorul judiciar este investit cu dreptul și obligația susținerii raportului în fața Colegiului Disciplinar, în ședință publică (aceasta fiind regula, declararea ședințelor închise fiind posibilă în condițiile legii). După deliberări, în camera de consiliu, Colegiul Disciplinar adoptă una din următoarele hotărâri: „a) constatarea abaterii disciplinare şi aplicarea uneia dintre sancţiunile disciplinare […]; b) constatarea abaterii disciplinare şi sistarea procedurii disciplinare, în cazul în care au expirat termenele de tragere la răspundere disciplinară; c) încetarea procedurii disciplinare, în cazul în care nu a fost comisă o abatere disciplinară; d) încetarea procedurii disciplinare în cazul revocării sesizării depuse, când părţile nu insistă la examinarea sesizării pe fond, cu excepţia cazurilor prevăzute la art.19 alin.(4) [al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor – care se referă la faptul că nu se constată necesitatea protejării unui „interes public de natură să afecteze prestigiul justiției”]”.[583]

Procedura în fața Consiliului Superior al Magistraturii. Autorul sesizării, inspecția judiciară și judecătorul vizat pot contesta hotărârea Colegiului Disciplinar la Consiliul Superior al Magistraturii. În cazul în care titular al acțiunii disciplinare a fost un membru al Consiliului

[581] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 15.08.2014, nr. 238-246

[582] DANILEȚ, Cristi, KOETZ, Axel, G., GRAUR, Ion. *Analiza funcțională a Consiliului Superior al Magistraturii* [online]. Chișinău, 2014, pp. 36 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/proiecte_asist_tehnica_nr1/Analiza_functionala_a_CSM.pdf

[583] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 15.08.2014, nr. 238-246

Superior al Magistraturii, acesta nu va participa la ședința de examinare a respectivei contestații. Cu titlu de soluție, Consiliul fie respinge contestația și menține hotărârea Colegiului Disciplinar, fie o admite și adoptă o nouă hotărâre. Hotărârea respectivă a Consiliului Superior al Magistraturii poate fi contestată de autorul sesizării, de inspecția judiciară sau de judecătorul vizat la Curtea de Apel Chișinău, în procedura contenciosului administrativ.[584] În context, Comisia de la Veneția apreciază ca fiind nepotrivită prerogativa inspecției judiciare de a contesta hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii; or, dreptul de a contesta această hotărâre ar urma să revină doar părților – persoanei care a depus sesizarea și judecătorului vizat.[585]

Gradul de implicare a inspecției judiciare în procedura disciplinară ulterioară. Prin prisma cadrului normativ-juridic pertinent, inspectorul judiciar are un rol destul de activ în procedura disciplinară în privința judecătorilor inclusiv după transmiterea dosarului către Colegiul Disciplinar. Implicarea acestuia se manifestă prin: desfășurarea unor verificări suplimentare sau colectarea unor probe noi, la solicitarea completelor de examinare a contestațiilor sau a Colegiului Disciplinar; efectuarea cercetării disciplinare, în cazul admiterii contestației de către completul de examinare a contestațiilor; participarea în ședința Colegiului Disciplinar; prezentarea raportului cauzei disciplinare în fața membrilor Colegiului Disciplinar.

Concluzie. Aspectele de funcționalitate a inspecției judiciare prin prisma verificării sesizărilor privind abaterile disciplinare comise de judecători prezintă interes sporit pentru societatea contemporană, în comparație cu exercitarea altor competențe. Probabil, este o reacție publică în contextul mediatizării unor cauze privind abateri grave în conduita unor magistrați (de natură disciplinară și chiar penală). Judecătorul trebuie să apară în fața unui observator independent nu doar ca un profesionist, cu studii și calificări corespunzătoare, dar inclusiv ca o persoană cu un nivel înalt de moralitate, decență, modestie, moderație, demnitate, disciplină și chiar bun simț[586] – trăsături care trebuie manifestate nu doar în timpul orelor de muncă, ci și în afara lor. Prin examinarea sesizărilor privind disciplina judiciară, obiectiv și calitativ, inspecția judiciară își aduce aportul în procesul responsabilizării magistraților, contribuind la asigurarea

[584] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 15.08.2014, nr. 238-246, pp. 39, 40

[585] Joint Opinion on the Draft Law on disciplinary liability of judges of the Republic of Moldova: no. 755/2014 [online]. Venice Commission, 2014, CDL-AD(2014)006, pp. 84 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2014)006-e

[586] ARAMĂ, Elena. Interpretarea juridică: de la elemente juridice și politice la bun simț. In: *Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale: conf. șt.-practică intern., 13-14 decembrie 2018,* Chișinău: Artpoligraf, 2019, pp. 42. ISBN 978-9975-108-88-1

echilibrului dintre responsabilitatea, independența și integritatea judiciară, toate aceste dimensiuni fiind încadrate în conceptul de activitate eficientă a autorității judecătorești.

3.3. Particularitățile competenței de verificare a activității organizatorice a instanțelor de judecată

Verificarea activității organizatorice a instanțelor de judecată este o competență specifică a inspecției judiciare, prevăzută de Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii (art.7^1 alin. (6) lit. a), art.7^2)[587], Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare (pct.5.1 lit.a))[588] și Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției[589].

Dacă o instanță poate pretinde că este transparentă, consultativă și inovativă, menționează Barry Walsh, ea poate pretinde că este realmente excelentă[590], instanțele excelente urmând a măsura sistematic calitatea și eficiența serviciilor furnizate[591]. „Cultura evaluării sistemice este prea puțin dezvoltată în materie judiciară, evaluarea este concentrată asupra magistratului, privit individual: este întotdeauna mai ușor să lași responsabilitatea să apese asupra unui individ decât asupra unui sistem. În acest context, o metodă de evaluare globală a serviciului prestat de instanțe poate fi un prim răspuns”[592]. Modul de organizare a activității instanțelor de judecată prezintă un pilon important în manifestarea justiției, ceea ce dictează necesitatea creării unui sistem de control intern echilibrat și calitativ. Un atare control este desfășurat, la nivel național, de inspecția judiciară.

---

[587] Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[588] Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21

[589] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121

[590] WALSH, Barry. Quality Services for Citizens: Promoting People-Friendly Courts. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp.28. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-cou rt-admin-2014.pdf

[591] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence, 3rd Edition, May 2020, pp. 35. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0015/53124/The-International-Framework-3E-2020-V2.pdf

[592] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 54. [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

Buna organizare a serviciilor, angajarea personalului corespunzător, promovarea disciplinei și a climatului prietenos în colectiv și a posibilităților de creștere profesională, utilizarea bugetelor alocate conform unei strategii chibzuite constituie aspecte administrative cărora orice conducător trebuie să acorde atenție, timp, resurse, astfel încât entitatea sau sistemul să corespundă exigențelor de calitate și de eficiență, fie că este vorba de sectorul economiei, al educației, sănătății etc. În mod special, când vorbim de justiție, în calitate de serviciu public – „sfera publică" fiind „o valoare în sine"[593] - buna organizare este inerentă desfășurării unei activități eficiente de către toți actorii implicați (judecători, angajați ai instanțelor de judecată), aceasta fiind, la rândul său, o premisă a eficientizării activității autorității judecătorești în ansamblu. Totodată, orice control asupra activității organizatorice a instanțelor de judecată urmează a fi exercitat cu respectarea independenței judecătorilor și a justiției. Or, „independența justiției ca serviciu public este o condiție sine qua non pentru operaționalizarea dreptului fundamental al persoanei de a avea acces la o instanță independentă și imparțială"[594].

Scop. Instituirea controlul asupra activităţii organizatorice a instanţelor judecătoreşti are drept scop: transparentizarea activităţii de înfăptuire a justiţiei; eficientizarea „activităţii instanţelor judecătoreşti, a judecătorilor şi a personalului instanţelor; verific[area] respectării prevederilor Codului de etică al judecătorului […]; verific[area] modalităţii de funcţionare a instanţelor de judecată […]; formul[area] propunerilor adecvate, […] în vederea îmbunătăţirii performanţei organizaţionale a instanţelor de judecată; identific[area] aspectelor ce ţin de răspunderea disciplinară a judecătorilor […]; semnal[area] şi verific[area] cazurilor de încălcare a independenţei şi imparţialităţii judecătorilor şi formularea de propuneri" etc.[595] Obiectivul final este de a ordona lucrurile în cadrul instanței, de a asigura instanța cu suficiente resurse umane și materiale, de a promova politici de deschidere a personalului și a serviciilor instanței față de societate, astfel încât justiția, ca serviciu public, să răspundă cerințelor de calitate și eficiență. Or, performanța magistraturii – cu referire la eficiență, accesibilitate, competență, egalitate și echitate

[593] SOEHARNO, Johnathan. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. In*: Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp.75 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

[594] BODOAȘCĂ, Teodor. Discuții în legătură cu independența justiției în sistemul de drept român. In: *Dreptul*. 2015, nr. 2, pp. 100-101. ISSN 1018-0435.

[595] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121, pp. 3

- determină încrederea publică în sistem[596]. Justiția, ca serviciu public, trebuie să-și orienteze activitatea spre satisfacerea așteptărilor societății. CEPEJ apreciază utilizatorii instanțelor – justițiabilii, victimele, martorii, categoriile de profesioniști (avocații, procurorii, experții, interpreții, notarii etc.) - drept cele mai importante părți interesate ale sistemului judiciar, focusarea curților asupra lor fiind posibil de demonstrat inclusiv prin intermediul muncii judecătorilor și a personalului instanțelor de judecată, prin furnizarea informației suficiente, oportune și comprehensibile[597]. Aceste aspecte pot fi verificate și, eventual, perfecționate în cadrul controalelor derulate de către organul de inspecție judiciară.

Forme de control. În exercitarea competențelor, inspecția judiciară națională poate desfășura următoarele forme de control: „control ordinar" (care poate fi tematic sau în vederea examinării unui caz concret), „control complex" (vizează activitatea de ansamblu a instanței de judecată în procesul realizării justiției), „control planificat" și „control inopinat" [legislația națională nu detaliază condițiile de desfășurare a acestor două forme de control; prin deducție, însă, controalele planificate sunt desfășurate în corespundere cu programul inspecției judiciare propus spre realizare în Planul anual de activitate; iar controalele inopinate ar putea fi demarate și desfășurate la cerere sau din oficiu, atunci când apare o atare necesitate, în legătură cu o anumită disfuncționalitate, o anumită problemă în organizarea și/sau funcționarea de ansamblu a unei instanțe sau a unui/unor compartiment/compartimente din cadrul ei]. Controalele complexe planificate […] se desfășoară cel puțin o dată la 3 ani"[598] (prin prisma Proiectului privind calitatea curților elaborat și implementat de Curtea de Apel Rovaniemi, Finlanda, la fel este recomandată efectuarea unor monitorizări complexe asupra activității instanțelor de judecată o dată la 3-5 ani[599]).

Domenii de intervenție. Inspecția judiciară efectuează controale asupra tuturor compartimentelor care funcționează în cadrul instanței, începând cu verificarea aptitudinilor manageriale ale conducerii instanței și activitatea judecătorilor și continuând cu verificarea

[596] URBANIKOVA, Marina, ŠIPULOVA, Katarina. Failed Expectations: Does the Establishment of Judicial Councils Enhance Confidence in Courts? In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp. 2106, 2117 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023348

[597] European Judicial Systems – Efficiency and Quality of Justice [online]. CEPEJ Studies no.26, Council of Europe, 2018, pp. 222, 223 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-92-871-8566-2. Disponibil: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c

[598] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121, pp. 4,7

[599] How to Assess Quality in the Courts? [online]. The Quality Project of the Court in the Jurisdiction of the Court of Appeal of Rovaniemi, Finland, pp. 8 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0016/6037/qualitybenchmarksfinland.pdf

modului de organizare a activității secretariatului, cancelariei, arhivei și a grefei. Compartimentele enumerate sunt inspectate în mod separat, fiind acordată atenție și modului în care subdiviziuni distincte conlucrează între ele, în cadrul unui sistem judiciar unitar, echilibrat, autosuficient și calitativ. „[A]ctivitatea cotidiană a colaboratorilor ce efectuează o activitate creativ-tehnică în procesul de realizare a justiţiei [cu referire la funcționarii publici și angajații contractual din cadrul instanțelor] […], remarcă prof. univ., dr.hab. Andrei Negru, completează activitatea judecătorului, […] acordându-i posibilitate de concentrare asupra garantării efective a calităţii şi eficienţei justiţiei în procesul de realizare concretă a acesteia”[600]. Într-adevăr, „activitatea organizatorică la înfăptuirea actului de justiție se asigură prin efortul comun depus de angajații instanțelor judecătorești, conduși de președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești, ajutați de șefii secretariatelor” [601], fiind imposibil de imaginat funcționarea instanței în absența întregului personal din cadrul său. Rolul acestora se manifestă atât în derularea operațiunilor tehnico-administrative, cât și pe dimensiunea asigurării dreptului de acces la justiție, respectării termenelor rezonabile, asigurării comunicării cu publicul, asigurării funcționalității proceselor digitalizate la nivel de instanță etc.

Activitatea managerială. Vorbind de verificarea activității manageriale, ne referim la modul în care președintele sau, după caz, vicepreședintele instanței își exercită atribuțiile de conducător. Or, pe lângă alte competențe, președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești le revine: „coordon[area] activit[ății] judecătorilor pentru a asigura judecarea cauzelor în termen rezonabil, distribui[rea] sarcinilor între judecători, […] asigur[area] specializ[ării] şi perfecţion[ării] profesional[e] a judecătorilor instanţei, […] constitui[rea] completel[or] de judecată […], verific[area] procesul[ui] de repartizare aleatorie a dosarelor […], exercit[area] controlul[ui] asupra întocmirii şi afişării […] informaţiei privind cauzele fixate pentru judecare, conduce[rea] activit[ății] de generalizare a practicii judiciare, […] reprez[entarea] instanţ[ei] de judecată în relaţiile cu autorităţile publice şi cu mass-media” etc[602]. Liderii judiciari, menționează J.A. Apperson, trebuie să demonstreze angajamentul pentru transparență și

[600] NEGRU, Andrei. Valorificări teoretice și perspective praxiologice ale fenomenului justiției consolidate. In: *Legea și viața* [online]. 2012, nr.11, pp. 57 [citat 20.12.2020]. ISSN 1810-309X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificari%20teoretice%20si%20perspective%20praxiologice%20ale%20fenomenului%20justitiei%20consolidate.pdf

[601] Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii, pp. 7 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf

[602] Legea privind organizarea judecătorească: nr. 514-III din 06.07.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr.15-17, pp. 16^{1}

răspundere prin utillizarea măsurilor de performanță și a evaluării la toate nivelele de organizare[603], iar instanțele, remarcă P. Albers, ar trebui încurajate să stimuleze buna conducere, în vederea alimentării culturii schimbării, a inovației și a unui înalt nivel de performanță[604]. Conducerea proactivă este crucială pentru succesul și excelența instanțelor[605]. Rolul conducătorilor instanțelor de judecată este major în organizarea activității instituției pe care o conduc, standardele europene consacrând rolul esențial al președinților de instanță în domenii precum: reprezentarea instituției și a celorlalți judecători în raport cu alte entități, asigurarea bunei funcționări a instanței, sporirea calității serviciului în interesul societății[606].

Modul de realizarea a acestor competențe reprezintă spectrul activităților verificate de organul de inspecție judiciară. Astfel, evaluând activitatea președintelui instanței de judecată, inspecția judiciară verifică: capacitatea conducerii de a gestiona treburile interne, din punctul de vedere al organizării muncii, desfășurării ședințelor, valorificării resurselor umane și materiale, menținerii și consolidării unui climat de muncă productiv, colaborativ, încurajării comunicării profesionale pe interior. În ce privește abilitățile de comunicare, acestea sunt apreciate ca fiind vitale pentru rolul judiciar și în contextul jurisprudenței terapeutice[607]. Compartimentele enumerate sunt parte a activității de administrare a instanțelor de judecată. Iar managementul curților, menționează A. Lienhard și D. Kettiger, trebuie utilizat pentru a găsi echilibrul între exigențele constituționale divergente (între răspundere și independență, între cantitatea și calitatea performanței judiciare)[608].

Activitatea judecătorilor. Un alt compartiment supus verificării îl constituie activitatea judecătorilor, controlul urmând a fi efectuat cu respectarea strictă a independenței acestora și limitat doar la aspecte tehnice și de ordine interioară, echipa de control nefiind în drept să intervină

---

[603] APPERSON, Jeffrey, A. International Court Perspectives. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 10 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf

[604] ALBERS, Pim. Efficient courts and court administration. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp.39 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf

[605] International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, pp. 3.1.1 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014-v3.pdf

[606] Avizul nr.19 (2016) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) privind rolul președinților instanțelor de judecată [online]. Strasbourg, 10.11.2016, pp. 2-3 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16806f9a8f

[607] KING, Michael. S. Therapeutic Jurisprudence's Challenge to the Judiciary [online]. Faculty of Law, Monash University, Research Paper. 2011, no.2, pp. 18 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.cadrugcourt.org/wp-content/uploads/M.King_.-Ther-Jur-Challenge-to-the-Judiciary.pdf

[608] LIENHARD, Andreas, KETTIGER, Daniel. Between Management and the Rule of Law: Results of the Research Project 'Basic Research into Court Management in Switzerland'. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2017, vol. 8, nr. 2, pp. 12 [citat 20.12.2020]. ISSN 2156-7964. Disponibil: DOI: 10.18352/ ijca.209

în exercitarea actului de justiție. Or, remarcă Mindaugas Simonis, dreptul la un proces echitabil include în sine și desfășurarea procesului de către o curte independentă și imparțială. Acestea sunt cerințe înaintate atât față de instanțe de judecată, în calitate de instituții de stat, cât și față de personalitatea judecătorilor, în contextul așa-numitei autonomii a judecătorilor[609]. Prin urmare, organul de inspecție judiciară poate interveni cu verificări pe următoarele segmente: respectarea tuturor regulilor și a cerințelor tehnice în procesul organizării și desfășurării ședințelor, inclusiv asigurarea înregistrării audierilor și utilizarea adecvată a resurselor informaționale, respectarea termenelor procedurale etc.

Activitatea grefierului. În corespundere cu prevederile art.1 alin.(2) și ale art.2 alin.(1) ale Legii privind statutul și organizarea activității grefierilor din instanțele judecătorești, „[l]a înfăptuirea actului de justiţie, munca grefierului constituie un sprijin în activitatea magistraţilor; competenţa şi îndeplinirea corectă a sarcinilor ce îi revin au un rol important în buna funcţionare a instanţei judecătoreşti. […] Grefierul asigură, sub conducerea judecătorului sau preşedintelui instanţei judecătoreşti, suportul administrativ şi organizaţional pentru desfăşurarea eficientă a procesului de judecată”[610]. Aportul grefierului în organizarea ședințelor de judecată, organizarea sălilor, pregătirea dosarelor, citarea participanților la proces, perfectarea proceselor-verbale ale ședințelor, expedierea corespondenței este unul semnificativ – modul de realizare a acestor activități fiind aspecte verificate de inspectorii judiciari în timpul controlului.

Activitatea cancelariilor. Potrivit Legii privind organizarea judecătorească (art.46 alin.(1)-(3))[611], Regulamentului cu privire la ordinea internă a instanțelor judecătorești (pct.14-16)[612] și Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea secretariatului judecătoriilor și curții de apel (pct.9)[613], grefa și serviciul administrativ alcătuiesc secretariatul instanțelor de judecată. Activitatea grefei (grefieri, asistenți, traducători, interpreți) este indispensabilă organizării și derulării propriu-zise a întregului proces judiciar, inclusiv în sfera documentării fiecărei operațiuni și a fiecărei etape specifice acestui proces. Iar atribuțiile serviciului

[609] SIMONIS, Mindaugas. Effective Court Administration and Professionalism of Judges as Necessary Factors Safeguarding the Mother of Justice – The Right to a Fair Trial. In: International Journal for Court Administration [online]. 2019, vol. 10, nr. 1, pp. 52 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: 10.18352/ijca.294

[610] Legea privind statutul și organizarea activității grefierilor din instanțele judecătorești: nr. 59-XVI din 15 martie 2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 11.05.2007, nr.64-66

[611] Legea privind organizarea judecătorească: nr. 514-III din 06.07.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr.15-17

[612] Regulamentul cu privire la ordinea internă a instanțelor judecătorești. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.503/17 din 03.06.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.12.2014, nr.397-399

[613] Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea secretariatului judecătoriilor și curților de apel. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 108/3, 28.01.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 11.04.2014, nr.87-91

administrativ sunt de natură a asigura procesul organizatoric în cadrul instanțelor de judecată. Astfel, în contextul verificării activității cancelariilor, inspecția judiciară verifică: modul de înregistrare a cererilor de chemare în judecată, a altor înscrisuri, modul de formare a dosarelor și de înregistrare a datelor în sistemele informaționale, activitatea cu corespondența, gradul de conlucrare cu judecătorii în procesul de transmitere a dosarelor, completarea, evidența și ținerea registrelor etc.

Activitatea arhivei. Lucrătorii arhivei, analogic lucrătorilor cancelariei, fac parte din secția administrativă a secretariatului instanței și au următoarele atribuţii: „ţin evidenţa şi înregistrează în registre speciale dosarele şi documentele primite la păstrare; eliberează […] dosarele sau alte documente colaboratorilor instanţei; eliberează solicitanţilor, în baza unei cereri, copiile de pe anumite acte; asigură păstrarea în bună stare a dosarelor, documentelor şi registrelor; […] întocmesc darea de seamă despre activitatea sa" etc.[614] Ceea ce va verifica inspecția judiciară în activitatea de control cuprinde exercitarea calitativă a acestor atribuții.

Distribuirea dosarelor. Un domeniu de maximă importanță în care poate interveni inspecția judiciară în cadrul controlului activității organizatorice a instanței de judecată este cel al verificării respectării modului de repartizare aleatorie a cauzelor. Este, de fapt, un control tematic, fiind verificate următoarele aspecte: „desemnarea persoanelor care răspund de repartizarea aleatorie a cauzelor; înregistrarea cauzelor, formarea dosarului electronic […]; componenţa completelor de judecată şi asigurarea continuităţii completului; […] modul de soluţionare a incidentelor procedurale şi de constituire a completului" etc[615].

Controlul propriu-zis. Controalele sunt efectuate de o echipă de inspectori judiciari, desemnați de inspectorul judiciar principal. Etapa inițială a fiecărui control constă în discuții preliminare cu conducerea instanței, căreia i se prezintă componența echipei de control, obiectivele, planul de control și programul de lucru. De regulă, inspecțiile judiciare se efectuează în timpul programului de lucru al instanței (fiind prelungit doar ca excepție, cu acordul instanței), fără a periclita activitatea acesteia[616] și o atare organizare a serviciului este justificată, ținând cont de faptul că justiția este un serviciu public și trebuie să rămână accesibilă utilizatorilor instanțelor.

[614] Regulamentul cu privire la ordinea internă a instanțelor judecătorești. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.503/17 din 03.06.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.12.2014, nr.397-399, pp. 27
[615] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.05.2013, nr. 119-121, pp. 21
[616] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.05.2013, nr. 119-121, pp.15-17

Ca rezultat al controlului exercitat în domeniile enumerate, echipa de control va formula concluzii privind starea de fapt a lucrurilor în instanța de judecată, relevând gradul de respectare a cerințelor organizatorice și funcționale de către subiecții menționați și subdiviziunile vizate – atât în mod separat, pe compartimente, cât și în ansamblu. Or, judecătorii și personalul auxiliar își desfășoară activitatea în cadrul unui sistem unitar, exercitând actul de justiție sau contribuind la realizarea acestuia, prin efort comun și coordonat. Orice vulnerabilitate sau deficiență depistată în unul din segmentele verificate poate afecta eficiența justiției ca serviciu public și, pe cale de consecință, credibilitatea sistemului și gradul de satisfacție a societății. Toate compartimentele instanței de judecată funcționează într-o firească și necesară interdependență, asemenea unui organism viu. Din aceste considerente, și evaluarea efectuată de inspecția judiciară trebuie făcută detaliat și de ansamblu, uneori fiind indicată, potrivit judecătorului Cristi Danileț, și „organizarea inspecțiilor surpriză" (în special ca măsură anticorupție instituțională)[617], miza controlului fiind perfecționarea și autoperfecționarea continuă a cadrului organizațional și funcțional de activitate a instanțelor.

În rezultatul controlului, inspectorii judiciari vor prezenta propriile concluzii și constatări colectivului instanței vizate, urmând ca, în termen de cel mult o lună de la finalizarea controlului, să întocmească proiectul actului de control. Acesta se prezintă instanței de judecată, care, la rândul său, este în drept să prezinte comentarii și obiecții. Rezultatele controlului și obiecțiile formulate sunt examinate în ședința Consiliului Superior al Magistraturii[618].

Actul de control. Actul de control este întocmit în formă scrisă și trebuie să fie motivat. Structural, actul de control cuprinde parte introductivă, conținut și parte finală. În partea introductivă se menționează actul prin care s-a dispus controlul, tipul (ordinar sau complex, planificat sau inopinat) și obiectivele, componența echipei de inspectori judiciari, perioada efectuării controlului și instanţa verificată. În conținutul nemijlocit al actului se face referire la constatările echipei de control privind compartimentele verificate. Iar în partea finală se prezentă concluziile şi, după caz, „calendarul realizării măsurilor propuse pentru remedierea deficienţelor

[617] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 114 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

[618] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121, pp. 27-30

[…] și modalitatea de control". Actul de control final este semnat de membrii echipei de control și este prezentat Consiliului Superior al Magistraturii, pentru examinare în ședință[619].

Transparență. În ce privește transparența lucrărilor inspecției judiciare în domeniul verificării activității organizatorice a instanțelor judecătorești, Planurile anuale de lucru, actele de control, Rapoartele anuale privind activitatea inspecției judiciare sunt publicate pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii. Analizând aceste categorii de acte, prin prisma conținutului, al structurării și argumentării, observăm o tendință constantă de îmbunătățire a calității lor. Explicația acestei tendințe constă în: creșterea și diversificarea volumului de lucru al instanțelor judecătorești, diversificarea activităților de control desfășurate de inspecția judiciară, sporirea eficienței funcționale a inspecției judiciare, inclusiv prin prisma unificării, la nivel de instituție, a practicii de interpretare și de aplicare a legii.

Concluzii. Cu titlu de concluzie, remarcăm că, prin exercitarea competenței de verificare a activității organizatorice a instanțelor de judecată, inspecția judiciară contribuie la depistarea vulnerabilităților – locale sau sistemice – estimând gravitatea acestora și propunând soluții. În acest mod, își aduce aportul la eficientizarea activității tuturor compartimentelor care funcționează în cadrul instanțelor de judecată. Importanța controalelor exercitate de inspecția judiciară constă, în special, în rolul preventiv al acestora și în responsabilizarea judecătorilor și a celorlalți lucrători ai instanțelor de judecată. Iar valoarea respectivelor controale este incontestabilă: fiind exercitate de inspecția judiciară – exponent al magistraturii – constituie adevărate mecanisme de autoperfecționare a sistemului judiciar, prin resurse de autoadministrare judecătorească.

Importanța măsurării performanței serviciilor judiciare, inclusiv pe calea statisticii, componentă a activității de inspecție judiciară la nivel național, este explicată de CEPEJ prin prisma mai multor elemente: aceasta este o sursă de informație pentru varii aspecte ale serviciilor judiciare; este unul dintre instrumentele utilizate de organele internaționale pentru evaluarea sistematică a eficienței țării, care asigură implementarea eficientă a reformelor și furnizează o măsurare obiectivă a nivelului de respectare a drepturilor omului; datele statistice constituie un instrument fundamental pentru organizarea judiciară. La fel, datele empirice sunt de neprețuit pentru pregătirea, justificarea și prezentarea bugetului. Dacă instanțele nu măsoară performanța lor, aceasta poate submina legitimitatea funcțională a magistraturii. Ministrul Justiției și magistratura, fiecare în limitele competențelor și responsabilităților sale, trebuie să fie apte să-și

[619] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.05.2013, nr. 119-121, pp. 34-38

apere propriul buget și propria independență, prin etalarea nivelului de performanță[620]. Obiectivul de bază al statisticii judiciare este de a facilita funcționarea sistemului judiciar și a contribui la direcționarea politicilor publice ale justiției[621]. În acest sens, rolul controlalelor efectuate de organul de inspecție judiciară asupra activității organizatorice a instanțelor de judecată este inestimabil.

3.4. Concluzii la Capitolul 3

Cercetând modul de funcționare a inspecției judiciare, în calitate de organ specializat de analiză, verificare și control în domenii particulare de manifestare a justiției naționale, formulăm următoarele concluzii:

1. întreaga activitate a organului de inspecție judiciară trebuie să fie exercitată sub auspiciul obligativității respectării autorității lucrului judecat, respectării și garantării independenței judecătorilor, a instanțelor de judecată și a justiției în ansamblu, intervenția sa în realizarea actului de justiție fiind inadmisibilă.
2. Prin examinarea petițiilor privind etica judiciară, inspecția judiciară contribuie la efectuarea unei distincții conceptuale între încălcările de natură etică, deontologică și încălcările de natură disciplinară. Necesitatea efectuării unei delimitări corecte între etica judiciară și disciplina judiciară este explicată prin faptul că procedurile ulterioare, la nivelul organelor de autoguvernare judecătorească și impactul acestor proceduri asupra carierei judecătorilor, sunt total diferite.
3. În procedura verificării demersurilor Procurorului General cu privire la pornirea urmăririi penale și/sau efectuarea unor acțiuni specifice de urmărire penală (reținere, aducere silită, percheziție, arestare) în privința judecătorilor, inspecția judiciară are rol de organ primar în examinarea circumstanțelor expuse în demers și în verificarea respectării normelor de procedură penală la emiterea demersului, adoptarea hotărârii finale – privind admiterea sau respingerea demersului – revenind Consiliului Superior al Magistraturii. Nici inspecția judiciară, nici Consiliul Superior al Magistraturii, în exercitarea competențelor, nu-și pot aroga atribuții de instanță de judecată.

[620] Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016, pp.30, 31 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548

[621] CEPEJ Guidelines on Judicial Statistics (GOJUST) [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2008, pp.1 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/1680747678

4. Valoarea inspecției judiciare naționale (și, corespunzător, a Consiliului Superior al Magistraturii) în exercitarea competenței de studiere a temeiurilor respingerii de către Preşedintele Republicii Moldova sau de către Parlament a candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea în funcţia de judecător, de vicepreşedinte ori de preşedinte al instanţei judecătoreşti a sporit semnificativ odată cu declararea neconstituționalității reglementărilor normativ-juridice privind verificarea judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător de către Serviciul de Informații și Securitate. Totodată, în circumstanțe ce relaționează cu ordinea publică și securitatea statului, este recomandată depistarea unor pârghii eficiente de promovare a unei colaborări echilibrate între exponenții sistemului judiciar (cu referire la Consiliul Superior al Magistraturii și, implicit, inspecția judiciară) și Serviciul de Informații și Securitate (exponent al executivului), în vederea respectării principiului separării, dar și al colaborării puterilor în stat.
5. Corelația dintre funcționalitatea inspecției judiciare naționale și instituția răspunderii disciplinare a judecătorilor este una accentuată, dat fiind rolul organului menționat în verificarea și examinarea sesizărilor privind faptele ce pot constitui abateri disciplinare comise de judecători. În lumina ultimelor modificări și completări intervenite în cadrul normativ-juridic pertinent, statutul inspectorilor judiciari este consolidat semnificativ, ceea ce sporește inevitabil valoarea organului de inspecție judiciară în procedura disciplinară inițiată în privința judecătorilor și, respectiv, în responsabilizarea judecătorilor.
6. Prin exercitarea competenței de verificare a activității organizatorice a instanțelor de judecată, inspecția judiciară contribuie la depistarea vulnerabilităților – specifice unei anumite instanțe sau sistemului în ansamblu – estimând gravitatea acestora și propunând soluții. În acest mod, își aduce aportul la eficientizarea activității tuturor compartimentelor care funcționează în instanțele de judecată, precum și în procesul de responsabilizare a judecătorilor și a personalului instanțelor de judecată.
7. Pornind de la faptul că esența autoguvernării judecătorești constă în salvgardarea independenței judiciare, considerăm că este necesar a stabili, pe calea reglementării normativ-juridice exprese, competența Consiliului Superior al Magistraturii de a examina cererile privind apărarea reputației, imparțialității și independenței judecătorilor și cererile privind apărarea imaginii și a independenței justiției, precum și competența inspecției judiciare de a exercita verificările primare de rigoare în raport cu respectivele cereri.

8. Eficientizarea activității organului de inspecție judiciară trebuie să fie un obiectiv continuu al autoguvernării judecătorești. Realizarea cu succes a acestui obiectiv depinde de multipli factori, cum ar fi: motivarea calitativă a tuturor actelor adoptate în exercitarea competențelor funcționale; cultivarea culturii și a conștiinței juridice profesionale în rândul inspectorilor judiciari; transparentizarea, în limite admisibile, a activității inspecției judiciare; propagarea unei colaborări permanente la nivelul autoguvernării judecătorești.

4. PERSPECTIVE DE MANIFESTARE A INSPECȚIEI JUDICIARE ÎN PROCESUL EFICIENTIZĂRII ACTIVITĂȚII AUTORITĂȚII JUDECĂTOREȘTI

4.1. Sintetizarea căilor de eficientizare a activității autorității judecătorești ca rezultat al intervenției organului de inspecție judiciară

Organul național de inspecție judiciară relaționează direct cu instituția răspunderii instituționale a autorității judecătorești, prin prisma exercitării eficiente a atribuțiilor de analiză, verificare și control în domenii particulare de manifestare a justiției, inclusiv în sfera disciplinei judiciare. În acest context, sintetizăm câteva căi prin care acesta poate influența calitatea și eficiența justiției: responsabilizarea judecătorilor; responsabilizarea președinților și a vicepreședinților instanțelor de judecată; responsabilizarea altor funcționari în cadrul magistraturii; perfecționarea activității organizatorice a instanțelor de judecată; protecția juridică a judecătorilor și a sistemului justiției împotriva unor informații publice false, cu caracter denigrator; protecția juridică a judecătorilor împotriva intimidărilor, presiunilor din partea organelor procuraturii; numirea și promovarea în sistemul justiției a unor judecători integri; informarea societății despre modul de organizare și de funcționare a justiției naționale.

Responsabilizarea judecătorilor este o primă modalitate de sporire a calității și eficienței actului de justiție, ținând cont de faptul că judecătorii sunt exponenții nemijlociți ai sistemului justiției. Odată numiți, remarcă Samuel Spáč, performanța judecătorilor afectează atitudinea publică față de instituțiile judiciare, starea statului de drept și poate chiar avea conexiune cu performanța economică[622]. Fără îndoială, menționează David Kosar, este de așteptat că judecătorii sunt cetățeni exemplari. Cu toate acestea, judecătorii sunt ființe umane, cu propriile interese, experiențe și părtiniri. De asemenea, au anumite slăbiciuni. Pot fi corupți, pot utiliza fondurile publice pentru câștiguri personale, pot fi dependenți de alcool sau droguri, ceea ce le afectează activitatea de muncă. Pot pur și simplu să fie leneși sau incompetenți. S-a remarcat și faptul că unii judecători colaborează cu regimurile autoritare și le susțin[623]. Realitatea cunoaște multiple exemple de conduită necorespunzătoare ale judecătorilor, cum ar fi: cazul „judecătorului care și-a bătut

[622] SPAC, Samuel. Recruiting European Judges in the Age of Judicial Self-Government. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp. 2079 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023336

[623] KOSAR, David. The least accountable branch. In: *International Journal of Constitutional Law* [online]. 2013, Vol. 11, nr. 1, pp. 235 [citat 20.12.2020]. ISSN 1474-2640 (Print), 1474-2659 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.1093/icon/mos056

mireasa siberiană și care a fost judecat pentru violență", al „judecătorului condamnat pentru deținerea de materiale pornografice cu minori" - în Olanda[624], al judecătorului care dormea la serviciu sau al celui care a întreținut relații sexuale în hotel cu un lucrător al instanței în timpul orelor de lucru - în Statele Unite ale Americii[625]. Nici faptul că un anumit judecător se bucură de o foarte bună reputație nu prezumă automat că acesta nu poate încălca disciplina judiciară, chiar și sistematic, fiind pasibil de suspendarea activității sau de excludere din profesie[626]. În asemenea cazuri, în vederea consolidării valorii justiției și protecției prioritare a drepturilor omului, este necesară utilizarea unor mecanisme de responsabilizare a judecătorilor – atât din instanțele de fond, cât și din instanțele de apel și de recurs. Întrucât activitatea fiecărui judecător în parte oglindește activitatea întregului sistem judiciar, este relevant de stabilit garanții legale, care ar permite judecătorilor să corespundă prestigiului funcției. Anume din acest motiv măsurile legale trebuie să fie îndreptate spre fortificarea statutului judecătorului, a independenței sale, spre introducerea controlului asupra activității judecătorilor din instanțele ierarhic superioare și spre sporirea responsabilității lor în îndeplinirea obligațiilor funcționale[627].

Deși, la nivel național, inspecția judiciară nu intervine în mod direct în sancționarea conduitelor ilicite ale judecătorilor (aceasta fiind o competență a Colegiului Disciplinar și, după caz, a Consiliului Superior al Magistraturii), rolul său în prevenirea și contracararea acestora este evident: inspecția judiciară este organul primar al autoguvernării judecătorești care verifică *sesizările privind faptele ce pot constitui abateri disciplinare comise de judecători.* Reiterăm că valoarea organului de inspecție judiciară în responsabilizarea magistraților ar putea spori prin majorarea numărului inspectorilor judiciari și prin reconceptualizarea funcției sale de control, prin prisma instituirii verificărilor operative (din perspectiva propunerilor lansate în Capitolul 2 al prezentei lucrări). O atare reconsiderare a organizării, dar și a funcționalității inspecției judiciare,

---

[624] SOEHARNO, Johnathan. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. In*: Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp. 70 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

[625] ROTUNDA, Ronald D. Judicial Transparency, Judicial Ethics and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp. 20 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-2-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf

[626] GRAY, Cynthia. *A Study of State Judicial Discipline Sanctions* [online]. American Judicature Society. State Justice Institute, 2002, pp. 64-65 [citat 20.12.2020]. ISBN: 1-928919-13-8. Disponibil: https://www.ncsc.org/__data/assets/pdf_file/0026/18881/study-of-state-judicial-discipline-sanctions.pdf

[627] ФЕДОРОВ, С. В., ГУЩИНА, Нина А., Проблемы правового регулирования дисциплинарной ответственности судей и механизм их защиты в Российской Федерации. В: *Современное право* [online]. 2012, №1, с. 135-142 [citat 20.12.2020]. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online). Disponibil: https://www.sovremennoepravo.ru/m/articles/browse/category/%D0%A1%D0%BE%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%E2%84%961%202012

ar poziționa activitatea de monitorizare a conduitei judiciare la un nivel calitativ superior. Instituirea activității operative ar însemna o reformare din temelii a inspecției judiciare, cu asigurarea pe cale legală a unor mecanisme clare și eficace de verificare a potențialelor fapte ilicite ale judecătorilor. În context, putem evidenția două situații distincte, din punct de vedere material, procedural, dar și sub aspectul efectelor juridice: 1) încălcarea normelor juridice care ar putea atrage răspunderea disciplinară; 2) încălcarea normelor juridice care ar putea atrage răspunderea penală. În cel dintâi caz, inspecția judiciară ar deține suficiente pârghii de verificare a circumstanțelor expuse în actul de sesizare, inclusiv prin implicarea, la necesitate și doar la decizia inspectorului judiciar principal, a inspectorilor judiciari de investigație. Elementele unor posibile abateri disciplinare comise de judecători ar putea fi depistate în timp util, cu documentarea detaliată a tuturor împrejurărilor pertinente și relevante, astfel încât procesul decizional ulterior, desfășurat în fața Colegiului Disciplinar și, după caz, în fața Consiliului Superior al Magistraturii, să fie unul calitativ și eficient.

În cel de-al doilea caz, de constatate în conduita unor judecători a elementelor constitutive ale unei posibile componențe de infracțiune (și o atare situație nu poate fi exclusă, rolul verificărilor operative fiind decisiv), inspecția judiciară sau Consiliul Superior al Magistraturii ar trebui să sesizeze organul de urmărire penală competent, în vederea desfășurării procedurilor legale de rigoare[628]. În asemenea mod, ar fi realizate două scopuri: 1) autopurificarea sistemului justiției, prin eliminarea reprezentanților care aduc atingere imaginii autorității judecătorești; 2) responsabilizarea judecătorilor, fie prin verificări cu caracter preventiv, fie prin verificări cu caracter sancționator. Evident, accent urmează a fi pus pe aspectele preventive ale verificărilor, activitatea de prevenire reprezentând o componentă importantă a activităţii inspecţiei judiciare[629].

Demascarea conduitelor infracționale este o necesitate în condițiile unui stat de drept. „În scopul cultivării unei culturi a integrităţii, menționează Cristi Danileț, se impune obligaţia de denunţare a faptelor de corupţie din justiţie chiar de către agenţii publici […]. În realitate, anticultura integrităţii a impus extinderea demagogiei: e considerat vinovat cel care vorbeşte de

[628] NEGRU, Andrei, CRECIUN, Natalia. Should the Judicial Inspection Body Care about Judicial Corruption? The Cases of Moldova and Romania. In: *Cogito. Multidisciplinary Research Journal* [online]. 2020, vol.XII, nr.3, pp. 136. [citat 20.12.2020]. ISSN 2068-6706. Disponibil: https://cogito.ucdc.ro/COGITO%20septembrie%202020.pdf#page=120

[629] Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121, pp. 3

nereguli, şi nu cel care săvârşeşte neregulile”[630]. „Tăcerea organizațională este un factor de persistență a erorilor judiciare”, indiferent care ar fi motivele acestei tăceri: „dubiul participanților cu privire la legitimitatea lor, teama că opoziția lor ar fi percepută ca un factor de agresivitate, dorința de a nu aduce atingere coeziunii grupului sau de a nu fi desconsiderați de superiorii ierarhici”[631].

Tăcerea organizațională, la nivelul sistemului judiciar, poate fi explicată prin exemple de sancționare a judecătorilor care au adus critici sistemului sau unor reprezentanți concreți ai acestuia. Astfel, în cauza *Kudeshkina v. Rusia la CtEDO,* judecătoarea care a vorbit public (fiind implicată în calitate de candidat în campania electorală în Duma de Stat a Federației Ruse) despre presiunile și intimidările la care a fost supusă din partea președintei de instanță și a unui procuror, a fost eliberată din funcție. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, însă, a statuat că judecătoarea a adus critici publice cu privire la chestiuni sensibile, în special vizând conduita mai multor oficiali implicați într-un caz de corupție de nivel înalt pe care îl examina numita judecătoare. Interviurile ei s-au referit la o stare de lucruri neconcordante și la presupuneri că presiunile asupra judecătorilor erau la ordinea zilei și că această problemă trebuia tratată cu seriozitate, întru menținerea independenței și credibilității sistemului judiciar. Nu exista dubiu că, procedând astfel, ea a semnalat o chestiune importantă de interes public, care ar trebui să fie supusă deschis dezbaterilor într-o societate democratică[632].

Într-adevăr, tăcerea organizațională poate persista din cauza că, de multe ori, influențele necorespunzătoare asupra justiției nu vin direct din partea politicienilor, ci prin intermediul ierarhiei judiciare – ceea ce Siri Gloppen numește o formă subtilă de atenționare a unui judecător despre posibile consecințe negative asupra carierei sale generate de adoptarea unei *decizii incorecte* într-un caz important[633].

Prin urmare, există riscuri reale ca demascarea publică a presiunilor exercitate asupra judecătorilor chiar din interiorul sistemului judiciar (din partea președintelui instanței și a

---

[630] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 146 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

[631] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 53 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[632] Case Kudeshkina v. Russia (Application no. 29492/05) [online]. European Court of Human Rights, 14.09.2009, pp. 94 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-91501%22]}

[633] GLOPPEN, Siri. Courts, Corruption and Judicial Independence. In: SOREIDE, Tina, WILLIAMS, Aled., eds. *Corruption, Grabbing and Development: Real World Challenges* [online]. Bergen, Norway: Edward Elgar Publishing, 2014, pp. 72. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978 1 78254 440 1. Disponibil: https://www.cmi.no/publications/5091-courts-corruption-and-judicial-independence#author-details

procurorului) să aibă un impact negativ, uneori iremediabil asupra carierei judecătorului, la nivel național – indiferent de sistemul juridic de referință, remediul fiind posibil de găsit abia pe calea adresării la instanțele internaționale (cum s-a întâmplat în cauza *Kudeshkina v. Rusia la CtEDO*), ceea ce poate dura în timp. În acest sens, ar trebui de făcut apel la eficientizarea administrării justiției anume la nivel național, cu accent pe eficacitatea procedurilor judiciare, cultura integrității judiciare, simțul responsabilității fiecărui profesionist din sectorul justiției, calitatea legii („calitatea înaltă a legislației" fiind „[u]na din condițiile fundamentale ale eficienței în aplicarea dreptului de către organele puterii de stat"[634]).

Barry Walsh opinează că instanțele ar trebui să trateze corupția mai mult ca pe o problemă de conducere. Corupția la locul de muncă nu poate fi neutralizată dacă toți lucrătorii păstrează tăcerea. Pe de altă parte, dacă lucrătorii cinstiți sunt dispuși să denunțe pe alții, corupția nu poate înflori. Instanțele ar trebui să introducă procedura plângerilor pentru utilizatorii instanțelor, procedura plângerilor pentru personalul instanțelor și stimulările pentru raportarea comportamentului necorepunzător, inclusiv protecția informatorilor[635]. Analogic, Stefan Voigt și El-Bialy N. consideră că există două determinante importante prin care este explicată conduita judecătorilor: stimulările la care aceștia sunt expuși și structura organizațională din care fac parte[636].

Considerăm că, la nivel național, prin perfecționarea mecanismelor de control din partea inspecției judiciare – inclusiv cu accent pe verificările și controalele cu caracter preventiv - poate fi promovată responsabilitatea juridică a magistraților – concept distinct de cel al răspunderii juridice. Însăși independența judecătorului și rolul activ al judecătorului presupun responsabilitate și diligență maximă, necesare pronunțării unei decizii legale[637]. Responsabilitatea juridică este definită de autorii Andrei Negru și Oleg Chicu drept „o activitate conștientă și legală a subiectului

---

[634] NEGRU, Andrei, MANȚUC, Elena. Factorii care determină eficiența activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2011, nr.5, pp. 17 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Factorii%20care%20determina%20eficienta%20activitatii%2016_20.pdf

[635] WALSH, Barry. Our Journey Towards Better Integrity in Court Administration. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 44-46. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf

[636] VOIGT, Stefan, EL-BIALY, Nora. Identifying the determinants of aggregate judicial performance: taxpayers' money well spent? In: *European Journal of Law and Economics* [online]. 2016, nr.41, pp. 286 [citat 20.12.2020], ISSN 0929-1261. Disponibil: https://scholar.google.com/scholar?hl=ro&as_sdt=0%2C5&q=Identifying+the+Determinants+of+Judicial+Performance%3A+Taxpayers%E2%80%99+Money+Well+Spent%3F&btnG=

[637] LUPAȘCO, Lilia. Aprecierea liberă a probelor – arealul de manifestare a principiilor de independență și imparțialitate a judecătorului. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, conf. șt. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2020*, vol.II, Chișinău, pp. 601. ISBN 978-9975-149-80-8

în cadrul realizării normelor juridice permisive, orientată spre asumarea și executarea benevolă a anumitor obligațiuni juridice, ce formează o parte a conținutului raportului juridic concret. Realizarea responsabilității juridice nu prezumă intervenția inevitabilă a răspunderii juridice și, deci, a sancțiunii juridice"[638]. Integritatea, responsabilitatea, își au originea în cultură, în educație. După cum remarcă prof. univ. Smochină Andrei și George Vlăescu, „problemele care frământă societatea, în special cele legate de justiție, de echitate, […] de coeziune și de ***încredere socială*** atârnă exclusiv de nivelul de moralitate și de gradul de pregătire profesională a decidenților, altfel spus, de *educație*"[639]. Atunci când optăm pentru un proces veritabil de consolidare a justiției, rezultatele calitative reprezintă indicatori de o valoare sporită în raport cu rezultatele cantitative; iar promovarea responsabilității în rândul judecătorilor, prin încurajarea dezvoltării unui nivel înalt al culturii și al conștiinței juridice, este, cu certitudine, un indicator calitativ al consolidării justiției. „[…] Neajunsurile culturii juridice", dimpotrivă „facilitează abuzurile şi excesele de putere, face posibilă eludarea răspunderii pentru activitatea desfăşurată, […] în lipsa unei culturi juridice a funcţionarilor de stat este imposibilă […] desfăşurarea normală a reformelor democratice în societate"[640]. Totodată, „nu este suficientă o constrângere exterioară a magistratului pentru a-l determina să adopte un comportament corect. Dezideratul luptei anticorupţie poate fi atins doar atunci când acesta izvorăşte dintr-o nevoie imperioasă internă a magistratului care a înţeles rolul fundamental pe care el însuşi îl joacă în viaţa cetăţii […]"[641].

În general, responsabilizarea autorităților statului a căror activitate are impact esențial asupra omului individual și asupra societății în ansamblu trebuie să se regăsească constant pe agenda de lucru a guvernării, în vederea promovării și încetățenirii așa-numitului concept al culturii drepturilor omului[642]. Mai mult, „normele referitoare la drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului" sunt adevărate garanții ale „[d]reptul[ui] la protecți[e]

---

[638] NEGRU, Andrei, CHICU, Oleg. Interacțiuni doctrinare dintre răspunderea juridică și responsabilitatea juridică. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2018, nr. 8(118), pp. 42 [citat 20.12.2020]. ISSN 1814-3199 (Print), 2345-1017 (Online). Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/05.p.35-44_118.pdf

[639] SMOCHINĂ, Andrei, VLĂESCU, George. Educația – determinant primordial al asigurării dreptului constituțional la un trai decent. In: *Studii Juridice Universitare* [online]. 2018, nr.3-4(43-44), pp.91 [citat 04.05.2021]. ISSN 1857-4122. Disponibil: DOI: 10.5281/zenodo.3643321, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/94444

[640] COSTACHI, Gheorghe, COZMA, Daniela. Securitatea persoanei prin prisma culturii juridice a funcționarului public. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.7(201), pp. 13 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-7-2017.pdf

[641] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 182 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

[642] COSTACHI, Gheorghe. Asigurarea securității persoanei prin educația pentru drepturile omului și dezvoltarea culturii drepturilor omului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2016, nr. 1(183), pp. 19 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-1-2016.pdf

judecătorească”[643]. Omul este centrul universului, fiind necesar ca statul să mențină monopolul asupra unor acțiuni cheie privind organizarea, reglementarea, protecția și continuitatea dezvoltării calității vieții sociale[644]. Prin urmare, responsabilizarea judecătorilor și îmbunătățirea felului în care aceștia tratează utilizatorii instanțelor ar trebui să fie una din direcțiile prioritare ale statului, orientate spre eficientizarea activității autorității judecătorești. Aceasta este posibil de realizat nu doar în baza criteriilor cantitative, ci și în baza criteriilor de calitate, grație intervenției inspecției judiciare, în special prin examinarea adresărilor privind etica și disciplina judiciară. Potențialele verificări operative, la rândul lor, ar putea avea un rol determinant în derularea fazelor incipiente ale unei investigații primare efective.

De asemenea, atunci când menționăm despre posibilitatea eficientizării activității justiției prin prisma dimensiunii de calitate, remarcăm că „noţiunea de «calitate» a justiţiei nu trebuie înţeleasă ca sinonim pentru «productivitatea» sistemului judiciar, pur şi simplu; o abordare calitativă trebuie să se adreseze mai degrabă capacităţii sistemului de răspunde cer[inței] de justiţie, în conformitate cu scopurile generale ale sistemului juridic […]”[645].

Responsabilizarea președinților și a vicepreședinților instanțelor de judecată constituie o altă cale de perfecționare a activității instanțelor de judecată, realizată, de regulă, prin *verificarea de către inspecția judiciară a activității organizatorice a instanțelor de judecată*. Este un lucru firesc, în exercitarea acestei competențe, să fie monitorizat procesul managerial, exercitat direct de președintele instanței. În contextul gestionării și măsurării performanței instanței de judecată, conducerea instanței este abilitată cu traducerea misiunii și scopurilor în ținte clare de performanță, comunicarea progresului în limbajul valorilor de performanță, fixarea și soluționarea rapidă a problemelor, justificarea bugetului, motivarea personalului să îmbunătățească programele și serviciile etc[646]. Președinții de instanțe, menționează Shai Dothan, trebuie să combine capacitatea de a ghida alți judecători în exercitarea sarcinilor lor cu abilitățile sociale, necesare pentru

---

[643] GUCEAC, Ion. Liberul acces la justiție în legislația națională și prevederile convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. In: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă Akademos* [online]. 2011, nr.2(21), pp. 44. [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-0461. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/1325

[644] MOCANU, Veronica. What is the state`s role in a world driven by AI Tools? [online]. In: *Central and Eastern European eDem and eGov Days: intern. sc. conf., 2-3 May 2019*, Viena, Austria, Facultas Verlags-und Buchhandels, 2019, pp. 116. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-3-7089-1898-3; 978-3-903035-24-9. DOI: 10.24989/ocg.v335.9 Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/85597

[645] Avizul nr. 6 (2004) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) in atenţia Comitetului de Miniştri asupra procesului echitabil într-un termen rezonabil şi rolul judecătorilor în acest proces, luând în considerare mijloacele alternative de soluţionare a disputelor [online]. Strasbourg, 24.11.2004, pp. 42 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/1680747737

[646] Global Measures of Court Performance [online]. International Consortium for Court Excellence, Melbourne, 2nd Edition, 2018, pp. 7 [citat 20.12.2020] Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0021/7617/global-measures-pre-publication-sep-2018.pdf

menținerea armoniei în cadrul instanței[647]. Responsabilitatea președinților de instanțe este mai consistentă decât responsabilitatea celorlalți judecători, cei dintâi având multiple roluri: rol de reprezentare în raport cu terții; rol de gestionare eficientă a activității operaționale a instanței și rol jurisdicțional. Concomitent, „[î]n exercitarea atribuțiilor […], președinții de instanțe vor proteja independența și imparțialitatea instanțelor judecătorești și ale fiecărui judecător în parte”[648].

Deși raporturile dintre președintele instanței și ceilalți judecători nu sunt similare raporturilor tipice de dreptul muncii, rolul conducătorului este extrem de important. În ce privește relațiile care se stabilesc între președintele instanței de judecată și angajați (asistenți judiciari, grefieri, traducători, contabili, lucrători ai arhivelor, secretariatelor și cancelariilor, lucrătorii tehnici etc.), acestea sunt, practic, analogice raporturilor care se stabilesc între conducătorul unității și salariați, reglementate de legislația muncii.

În ce privește relațiile care se stabilesc între președintele instanței de judecată și ceilalți judecători, relevăm anumite particularități. „În aplicarea legii, independenţa judecătorilor exclude noţiunea de ierarhie, de subordonare”[649]. Magistrații „nu sunt încadrați [în muncă] de un angajator”[650]. Comparativ cu multe alte organizații, entități administrative, organizarea curților are o structură plană și nu o organizare ierarhică în accepțiune clasică, ierarhizarea în sistemul judiciar vizând diferite nivele de jurisdicție și nu subordonarea ierarhică a judecătorilor. Or, toți judecătorii din toate instanțele de judecată, indiferent de nivelul de jurisdicție, sunt independenți. „Controlului ierarhic i se opune interviziunea, modalitate de a schimba experiența între colegi și de a învăța examinând situații și probleme individuale în cadrul unui grup”[651]. Interviziunea se dovedește a fi un instrument interesant în sporirea calității justiției[652].

---

[647] DOTHAN, Shai. The Motivations of Individual Judges and How They Act as a Group. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr. 19, pp. 2180 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi: 10.1017/S2071832200023361.

[648] Avizul nr.19 (2016) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) privind rolul președinților instanțelor de judecată [online]. Strasbourg, 10.11.2016, pp. 6 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16806f9a8f

[649] DANILEȚ, Cristi. *Unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova* [online]. Chișinău, 2014, pp. 7 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-57-166-1. Disponibil: http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Danilet_text.pdf

[650] ASĂNICĂ, Andra. Răspunderea civilă a judecătorilor. Drept intern și drept comparat. În: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr.3, pp. 30 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-2-Formul-judecatorilor-nr-3-2010.pdf

[651] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 54 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[652] Breaking up judges' isolation - Guidelines to improve the judge's skills and competences, strengthen knowledge sharing and collaboration, and move beyond a culture of judicial isolation [online]. CEPEJ(2019)15/6 December 2019, pp. 10 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2019-15-en-knowledge-sharing/16809939e4

Pe lângă faptul că președintele instanței are obligația de a urmări respectarea de către colegii judecători a disciplinei muncii, el trebuie și să se abțină de la orice fapte care ar putea aduce atingere independenței colegilor magistrați în exercitarea de către aceștia a atribuțiilor de serviciu, nefiind în drept a se implica în activitatea lor jurisdicțională. Administrarea instanțelor ar trebui să lase suficient spațiu pentru autonomia judecătorilor și pentru independență și imparțialitate în examinarea cauzelor și luarea deciziilor[653]. Judecătorul răspunde doar în fața legii. Este axiomatic faptul că un judecător, adoptând hotărârea într-o cauză, nu acționează la ordinul sau la instrucțiunea unui terț din interiorul sau din exteriorul magistraturii, inclusiv cu referire la președintele instanței de judecată[654]. Independența judiciară oglindește, indubitabil și capacitatea judecătorilor de a-și apăra propria independență[655]. Deci, administrația instanțelor trebuie să acționeze în spiritul protecției până la cel mai înalt nivel a independenței și a imparțialității instanței, prin instituirea modelului Curții Europeane a Drepturilor Omului de evaluare a imparțialității și anume, prin realizarea testului subiectiv (bazat pe convingerea personală, dacă judecătorul a manifestat părtinire într-un anumit caz) și a testului obiectiv (dacă instanța însăși, componența sa, au oferit suficiente garanții pentru a exclude orice dubiu legitim cu privire la imparțialitate). Administrația instanței ar trebui să încurajeze introducerea acestor teste în practica judiciară de zi cu zi, pentru a preveni violarea imparțialității, imparțialitatea fiind unul dintre criteriile de apreciere a performanței judiciare[656]. Iar percepția publică a independenței și imparțialității are o importanță deosebită pentru credibilitatea întregului sistem al justiției. Cerința de independență și imparțialitate nu este un privilegiu al judecătorilor, ci un beneficiu pentru cei care apelează la serviciile curții, ca parte a dreptului inalienabil la un proces echitabil[657].

---

653 LANGBROEK, Philip, DIJKSTRA, Rachel, BOZORG ZADEH, Kyana., TURK, Zubeyir. Performance management of courts and judges: Organizational and professional learning versus political accountabilities. In: *Handle with care: Deliverable 3.1: Report- Performance management of courts and judges: Organisational and professional learning vs political accountability*, 2017, pp. 297-325. [citat 20.12.2020]. ISBN 9788897439080 Disponibil: https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/performance-management-of-courts-and-judges-organizational-and-pr

654 Report on Judicial Independence and Impartiality in the Council of Europe Member States in 2017. Prepared by the Bureau of the CCJE following the proposal of the Secretary General of the Council of Europe [online]. CCJE/BU(2017)11, Strasbourg, 2018, pp. 20 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/2017-report-situation-ofjudges-in-member-states/1680786ae1

655 ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей как важнейшая гарантия усиления судебной власти. В: *Современное право.* 2015, № 4, pp. 91-96. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).

656 SIMONIS, Mindaugas. Effective Court Administration and Professionalism of Judges as Necessary Factors Safeguarding the Mother of Justice – The Right to a Fair Trial. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2019, vol. 10, nr. 1, pp. 54 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: 10.18352/ijca.294

657 Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp. 36, 44 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

Felul în care președintele instanței judecătorești își exercită funcțiile manageriale – atât în raport cu judecătorii, cât și cu personalul angajat – constituie segmente care pot fi supuse controlului, în cadrul verificărilor exercitate de inspecția judiciară asupra activității organizatorice a instanței respective.

Totodată, nu putem neglija nici posibilitatea responsabilizării președinților instanțelor de judecată prin *examinarea de către inspecția judiciară a sesizărilor privind faptele care pot constitui abateri disciplinare comise de judecători*, acest mecanism fiind analizat anterior. Președinții și vicepreședinții instanțelor de judecată, după caz, sunt pasibili de răspundere disciplinară în aceleași condiții ca și ceilalți judecători. Însă, ținând cont de specificul funcției manageriale deținute, aceștia pot fi trași la răspundere disciplinară în baza art.4 alin.(2) al Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: pentru „neîndeplinirea sau îndeplinirea cu întârziere sau necorespunzătoare, fără o justificare rezonabilă […], a atribuțiilor stabilite în articolul 16^1 din Legea nr. 514-XIII din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească [spre exemplu: aprobarea componenței colegiilor; propunerea candidaturii pentru exercitarea atribuțiilor de judecător de instrucție; specializarea judecătorilor; formarea profesională etc.[658]] și dacă aceasta a afectat activitatea instanței"[659]. Astfel, abordând chestiunea responsabilizării președinților instanțelor de judecată, din punctul de vedere al funcției, remarcăm că legiuitorul a instituit răspunderea disciplinară a acestora pentru neîndeplinirea atribuțiilor manageriale, numai în cazul în care, în rezultat, este afectată activitatea instanței. Accent este pus pe indicatorii calitativi ai activității organizatorice a instanței judecătorești, de realizarea cărora este responsabil conducătorul instituției. Anume inspecției judiciare îi revine misiunea de a analiza și verifica dacă exercitarea necorespunzătoare a atribuțiilor manageriale au fost de natură a afecta buna funcționare a instanței[660]. Or, un model managerial strict pentru instanțele de judecată nu există, fiind bune acele standarde, care servesc unei bune administrări a justiției[661].

Sintetizând subiectul responsabilizării judecătorilor, a președinților și vicepreședinților instanțelor de judecată, în calitate de direcții de eficientizare a activității justiției naționale prin

---

[658]Legea privind organizarea judecătorească: nr. 514-III din 06.07.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr.15-17, pp. 16^1

[659] Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 15.08.2014, nr. 238-246

[660] CRECIUN, Natalia. Rolul Inspecției Judiciare în responsabilizarea președinților instanțelor de judecată. In: *Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației: conf. șt. intern., 7 iunie 2018* [online]. Universitatea de Stat B.P.Hașdeu din Cahul, iunie 2018, vol.V, pp. 116 [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-88-041-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/66756

[661] Avizul nr.19 (2016) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) privind rolul președinților instanțelor de judecată, pp.8 [online]. Strasbourg, 10.11.2016 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16806f9a8f

intervenția inspecției judiciare, constatăm că acestea sunt rezultate ale unor verificări și controale absolut specifice, diferite de orice alte forme de verificări și controale (jurisdicționale sau administrative). Pe de o parte, verificările sunt exercitate de un organ din cadrul magistraturii; pe de altă parte, orice atentat asupra modului de exercitare de către judecători a funcțiilor jurisdicționale este interzisă. Prin aceasta și se explică nivelul calitativ înalt și eficiența monitorizărilor exercitate de inspecția judiciară: ele au drept scop punerea în mișcare a unor mecanisme sistemice unice, clare, consecvente în procesul desfășurării activității judecătorilor (cu sau fără atribuții manageriale) și în procesul funcționării instanțelor judecătorești[662]. La rândul său, o comunicare adecvată și o colaborare prudentă, în limitele legii, a Președinților de instanțe cu organul de inspecție judiciară ar avea drept efect coalizarea energiei și unificarea eforturilor în vederea realizării unui scop comun – sporirea calității, a eficienței și a performanței justiției[663].

Responsabilizarea altor funcționari din cadrul sistemului judiciar (cu referire la lucrătorii arhivelor, cancelariilor, secretariatelor, grefieri, asistenți, traducători) constituie o altă modalitate de îmbunătățire a activității autorității judecătorești, posibil de realizat, în special, prin *verificarea de către inspecția judiciară a activității organizatorice a instanțelor de judecată*. O conduită profesională de calitate ar însemna atât exercitarea cu bună-credință și maximă diligență a atribuțiilor funcționale, cât și adoptarea unui comportament etic, cult, moderat, deschis față de utilizatorii instanțelor (colegi de serviciu, justițiabili, alte persoane care interacționează cu sistemul justiției). Dacă se optează pentru sporirea eficienței justiției în ansamblu, trebuie să se investească în perfecționarea fiecărui element al sistemului.

Pentru asigurarea eficienței activității operaționale a instanțelor de judecată, întregul colectiv al instanței trebuie să-și îndeplinească sarcinile cu bună-credință și maximă diligență. Prin plasarea judecătorului în inima acestei echipe, poate fi îmbunătățit procesul decizional. Judecătorul este parte a lanțului în procesul decizional, în care părțile, avocații și alți membri ai personalului judiciar (procurori, grefieri) sunt implicați. Calitatea procesului decizional înseamnă luarea în considerație a eficienței și calității acestui lanț (civil sau penal) în toate componentele sale[664].

---

[662] CRECIUN, Natalia. Rolul Inspecției Judiciare în responsabilizarea președinților instanțelor de judecată. In: *Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației: conf. șt. intern., 7 iunie 2018* [online]. Universitatea de Stat B.P.Hașdeu din Cahul, iunie 2018, vol.V, pp. 117 [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-88-041-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/66756

[663] ȚURCANU, Radu, CRECIUN, Natalia. The role of Court Presidents and of the judicial inspection body in strengthening the performance of the Judiciary. Functional interactions for achieving a common goal. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2021, nr. 3(143), pp. 90 [citat 05.03.2021]. ISSN 1814-3199 (Print), 2345-1017 (Online). Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/8.-p.-82-932.pdf

[664] Breaking up judges' isolation - Guidelines to improve the judge's skills and competences, strengthen knowledge sharing and collaboration, and move beyond a culture of judicial isolation [online]. CEPEJ(2019)15/6 December 2019, pp. 81 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2019-15-en-knowledge-sharing/16809939e4

Protecția judecătorilor și a autorității judecătorești împotriva unor informații publice false, cu caracter denigrator este un mijloc de eficientizare a activității organizatorice și a funcționalității justiției naționale, prin protecția și îmbunătățirea imaginii judecătorilor și a sistemului justiției în general. A avansa imaginea justiției naționale la un nivel calitativ și valoric superior ar contribui, concomitent, la sporirea credibilității sistemului judiciar, ca indicator al eficienței sale. Deși legislația Republicii Moldova nu reglementează foarte clar modalitatea de examinare a cererilor judecătorilor privind apărarea reputației profesionale, în practică aceste cereri sunt examinate de către Consiliul Superior al Magistraturii, cu verificarea prealabilă de către inspecția judiciară a circumstanțelor invocate. Inspecția judiciară este organul primar care verifică împrejurările invocate de către magistrați, atunci când aceștia solicită apărarea independenței, onoarei și reputației profesionale sau imaginea și independența justiției. Inspectorii judiciari au capacitatea de a investiga efectiv aspecte legate de potențiale presiuni exercitate asupra judecătorilor în spațiul public și pot reacționa prompt în vederea protejării imaginii și reputației profesionale a judecătorilor vizați și a independenței întregului sistem judiciar, în cazul în care se aduce atingere acestor valori.

O altă cale prin care inspecția judiciară poate contribui la eficientizarea activității autorității judecătorești se referă la ***protecția judecătorilor împotriva unor potențiale intimidări și presiuni din partea organelor de urmărire penale și ale procuraturii*** – mecanism realizabil prin *verificarea demersurilor privind pornirea urmăririi penale și efectuarea unor acțiuni de urmărire penală (reținere, aducere silită, percheziție, arestare) în privința judecătorilor*. Rolul inspecției judiciare în verificarea demersurilor Procurorului General ar spori în cazul în care s-ar opta pentru restructurarea sa organică, prin crearea funcției de inspector judiciar de investigație, care să desfășoare activitate operativă. Chiar dacă verificările s-ar reduce, ca și în prezent, la stabilirea corespunderii cu realitatea a datelor invocate în actul de sesizare, substratul factologic devenit cunoscut inspecției judiciare din informația acumulată de inspectorii judiciari de investigație ar putea crește substanțial.

Rolul inspecției judiciare în eficientizarea activității autorității judecătorești poate fi remarcat și în cazul implicării sale în ***numirea și promovarea în sistemul justiției naționale a unor judecători integri*** – fapt realizabil *prin exercitarea competenței de studiere a temeiurilor respingerii de către Preşedintele Republicii Moldova sau de către Parlament a candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea în funcţia de judecător sau pentru numirea în funcţia de vicepreşedinte ori de preşedinte al instanţei judecătoreşti.* În lumina modificărilor legislative potrivit cărora Serviciul de Informații și Securitate nu mai are competența

verificării candidaților și titularilor la funcții publice, cu referire la judecători și candidați la funcția de judecător, inspecția judiciară este, practic, singura structură – la nivelul organelor de autoguvernare judecătorească - investită cu dreptul de a prezenta opinia cu privire la temeiurile invocate de șeful statului sau de legislativ în cazul respingerii candidaturii propuse de Consiliul Superior al Magistraturii pentru numirea sau promovarea judecătorilor în funcție. În atare situație, rolul său devine destul de important, verificările desfășurate fiind parte integrantă a strategiilor de bună autoguvernare în sistemul justiției naționale.

Transparentizarea activității organelor de autoadministrare judecătorească este o altă modalitate prin care inspecția judiciară contribuie la eficientizarea activității autorității judecătorești – fapt asigurat, în special, prin *publicarea Planurilor de activitate, a Rapoartelor de activitate, a Actelor de control*. Adițional, *fiecare persoană este în drept a se programa în audiență la unul dintre inspectorii judiciari*, pentru a pune întrebări, a clarifica unele aspecte privind modul de organizare și de funcționare a justiției, modalitatea de contestare a actelor judecătorești, de depunere a unei petiții sau a unei sesizări în privința unui judecător etc.

Concluzii. Cu titlu de concluzie, remarcăm că organul de inspecție judiciară, prin prisma exercitării competențelor funcționale, poate contribui la eficientizarea activității autorității judecătorești prin prisma mai multor căi. Reglementările normativ-juridice pertinente, care poziționează inspecția judiciară națională în cadrul sistemului de autoguvernare judecătorească, este premisa fundamentală a nivelului calitativ (prezumtiv) înalt al verificărilor exercitate de organul menționat. Valoarea respectivelor verificări poate fi fortificată prin cultivarea continuă a culturii și a conștiinței juridice profesionale a judecătorilor, a inspectorilor judiciari și a altor actori din sectorul justiției, prin promovarea și garantarea drepturilor omului, a culturii independenței și integrității judiciare, dar și prin încurajarea comunicării active în interiorul sistemului judiciar.

4.2. Proiectarea modelului eficient de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară în contextul unei justiții independente

Efectuând o retrospectivă asupra modului de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară și asupra posibilelor căi de intervenție în eficientizarea activității autorității judecătorești, constatăm valoarea semnificativă a acestuia în procesul complex de consolidare a justiției naționale. Crearea și funcționarea organului de inspecție judiciară în cadrul sistemului de autoguvernare judecătorească permit aprecierea verificărilor exercitate de acesta în baza unor calificative valorice și calitative înalte.

Totodată, în scopul valorificării capacităților de analiză, verificare și control ale inspecției judiciare, putem releva și anumite principii particulare, de perspectivă, în raport cu activitatea acesteia, dezideratul de bază fiind încercarea de a proiecta un așa-numit model al organului de inspecție judiciară, care să manifeste un rol activ în procesul eficientizării activității autorității judecătorești și, respectiv, în procesul consolidării justiției naționale.

Principii indispensabile organizării și funcționării inspecției judiciare – principii de perspectivă. Examinând chestiunea privind necesitatea fortificării rolului inspectorilor judiciari și al inspecției judiciare, identificăm câteva principii indispensabile organizării și funcționării inspecției judiciare, cum ar fi: promovarea unei colaborări prudente între inspecția judiciară și entități exponente ale executivului (cu referire la Serviciul de Informații și Securitate, Centrul Național Anticorupție, Autoritatea Națională de Integritate); asigurarea continuității strategiilor și principiilor de activitate în funcționarea tuturor organelor de autoadministrare judecătorească; unificarea practicii de interpretare și de aplicare a legii la nivelul autoguvernării judecătorești; asigurarea echilibrului dintre transparență și confidențialitate în funcționalitatea inspecției judiciare.

Promovarea unei colaborări prudente între inspecția judiciară și entități exponente ale puterii executive reprezintă o necesitate în condițiile funcționării actuale a organelor naționale de autoguvernare judecătorească și, în general, în orice proces de reformă în domenii vizând organizarea și funcționarea autorităților publice. „Reforma, îndeosebi în domeniul reevaluării activității de aplicare a dreptului din partea autorităților publice, poate fi realizată cu succes numai printr-o conlucrare eficientă și colectivă”[665]. Abordând subiectul organizării și al autoguvernării justiției, de regulă, accent sporit se pune pe obligativitatea respectării și garantării independenței judecătorilor și a independenței justiției, prin prisma respectării principiului separării puterilor în stat. Totuși, considerăm oportun și util a dezvolta mecanisme clare de colaborare, în anumite cazuri, între reprezentanții puterii judecătorești și reprezentanții celorlalte două puteri statale, fără prejudicierea independenței puterii judecătorești, activitatea de înfăptuire a justiției fiind apreciată, de judecătorul Sergiu Furdui, drept „un vârf de lance în manifestarea puterii statului de drept”[666].

---

[665] MANȚUC, Elena. Evenimentele juridice și eficientizarea activității de aplicare a dreptului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.7(201), pp. 43 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-7-2017.pdf

[666] FURDUI, Sergiu. Importanța și oportunitatea activității practico-științifice a judecătorului la exercitarea și consolidarea actului de justiție în Republica Moldova. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2017, nr.1(40), pp. 31 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/30_36_Importanta%20si%20oportunitatea%20activitatii%20practicostiintifice%20a%20judecatorului%20la%20exercitarea%20si%20consolidarea%20actului%20de%20justitie.pdf

În contextul subiectului abordat, ne referim, în special, la cooperarea dintre Consiliul Superior al Magistraturii - ca organ de autoadministrare judecătorească, inspecția judiciară – ca organ specializat de control al Consiliului Superior al Magistraturii, pe de o parte și exponenți ai puterii executive, cum ar fi Serviciul de Informații și Securitate, Centrul Național Anticorupție și Agenția Națională de Integritate, pe de altă parte.

Raporturile dintre autoritatea judecătorească și Serviciul de Informații și Securitate. În mediul juridic au existat multiple discuții referitoare la legalitatea implicării Serviciului de Informații și Securitate – parte a puterii executive, în verificări exercitate asupra corpului judecătorilor. Atare discuții au existat, în special, în contextul verificării judecătorilor de către Serviciul de Informații și Securitate, la etapa numirii sau promovării acestora în funcții. Însă, în lumina modificărilor normativ-juridice, potrivit cărora acesta nu mai deține competența verificării candidaților și titularilor la funcții publice, cu referire la judecători și candidați la funcția de judecător, se manifestă tendința unei izolări severe a instituțiilor de autoguvernare judecătorească față de Serviciul de Informații și Securitate. Excluderea acestui organ militarizat, activând pe baza unor reguli specifice de secretizare a datelor, din categoria subiecților cu drept de exercitare a verificărilor asupra judecătorilor este salutabilă. Totuși, în cazul în care ar exista anumite bănuieli privind implicarea unor magistrați sau a unor candidați în magistratură în activități ce pot prejudicia securitatea statului, intervenția Serviciului de Informații și Securitate ar fi inevitabilă, fiind binevenită promovarea unei colaborări echilibrate între Serviciul de Informații și Securitate, pe de o parte și Consiliul Superior al Magistraturii, respectiv inspecția judiciară, pe de altă parte.

Cooperarea dintre exponenții puterii judecătorești și organele de securitate este în corespundere cu Concepția securității naționale a Republicii Moldova, potrivit căreia „sistemul securităţii naţionale al Republicii Moldova este un mecanism de interacţiune între componentele pe care le include, bazat pe interesele naţionale şi pe valorile societăţii […], menit să asigure realizarea obiectivelor strategice ale ţării”[667]. Potrivit prevederilor art.4 alin.(2) al Legii privind organele securității statului, în exercitarea competențelor, „[o]rganele de securitate ale statului colaborează cu alte organe de stat, asociaţii obşteşti şi cetăţeni, în conformitate cu legislația în vigoare”[668].

Raporturile dintre autoritatea judecătorească și Centrul Național Anticorupție. Anumite neclarități pot apărea și în legătură cu implicarea unui alt actor – exponent al executivului, în

[667] Legea pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova: nr.112 din 22.05.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 03.06.2008, nr. 97-98. Anexa, pp. 3
[668] Legea privind organele securității statului: nr. 619-XIII din 31.10.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 13.02.1997, nr. 10-11

activități de evaluare a sistemului justiției. Ne referim la prerogativa Centrului Național Anticorupție de a exercita verificări asupra integrității profesionale a judecătorilor, prin prisma Legii privind evaluarea integrității instituționale[669]. Avem anumite critici privind respectiva competență a Centrului Național Anticorupție, întrucât acesta, similar Serviciului de Informații și Securitate, este parte a puterii executive și desfășurarea unor activități de evaluare a integrității profesionale a judecătorilor ar echivala cu ingerință a unei puteri – a celei executive, în domeniul de competență al altei puteri – al celei judecătorești. Mai mult, prin prisma prevederilor art. 253 alin.(1) pct.3) și ale art. 270^1 alin.(2) ale Codului de Procedură Penală, Centrul Național Anticorupție, sub conducerea și supravegherea Procuraturii Anticorupție, este un veritabil organ de urmărire penală[670]. În activitatea profesională cotidiană ofițerii de urmărire penală din cadrul Centrului Național Anticorupție, deopotrivă cu procurorii din cadrul Procuraturii Anticorupție, exercită acțiuni de urmărire penală inclusiv în privința judecătorilor. Luând în considerație acest fapt, nu ar fi cea mai potrivită instituție să inițieze și să desfășoare activități de evaluare a integrității profesionale a judecătorilor, fiind evident, pentru un observator imparțial, că judecătorii și colaboratorii Centrului Național Anticorupție sunt pe poziții statutare inegale, cei dintâi numiți fiind și cei mai vulnerabili.

Cooperarea dintre organele de autoguvernare judecătorească și Centrul Național Anticorupție (și, în general, cu sistemul organelor de urmărire penală) trebuie să se manifeste în cazul existenței unor bănuieli rezonabile privind posibila implicare a unor judecători în acte de corupție, în unele sisteme juridice fiind observată diminuarea credibilității justiției datorită implicării insuficiente a Consiliilor Justiției în lupta cu corupția judiciară[671]. Analogic, în România, „Consiliul Superior al Magistraturii pare să nu aibă nicio politică specifică pentru corupția din sectorul de justiție”[672].

Lupta cu corupția și independența judecătorilor sunt două probleme complexe, strâns legate între ele, nefiind posibilă examinarea lor izolată. Uneori după independența judecătorilor se ascunde independența răspândirii corupției în instanțe[673]. Corupția este o problemă transversală.

---

[669] Legea privind evaluarea integrității instituționale: nr. 325 din 23.12.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 26.08.2016, nr. 277-287

[670] Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14.03.2003. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 07.06.2003, nr.248-251

[671] CASTILLO ORTIZ, Pablo José. Councils of the Judiciary and Judges' Perceptions of Respect to Their Independence in Europe. In: *Hague Journal on the Rule Law* [online]. 2017, nr.9, pp. 319-320 [citat 20.12.2020]. ISSN 1876-4045 (Print), 1876-4053 (Online). Disponibil: doi:10.1007/s40803-017-0061-2

[672] Analiza Funcțională a Sectorului Justiției în România [online]. 2013, pp. 91. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.just.ro/wp-content/uploads/2015/09/Analiza-functionala-a-sectorului-Justitiei-RO.pdf

[673] ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей как предпосылка справедливого и беспристрастного правосудия. В: *Журнал российского права* [online]. 2016, № 5, с. 153 [citat 20.12.2020]. ISSN 1605-6590

Corupția în sistemul judiciar, de regulă, subminează eforturile tuturor celorlalte instituții, aduce atingere dreptului la un proces echitabil; creează obstacole în administrarea eficientă a justiției; afectează credibilitatea întregului sistem judiciar. Un element important în investigarea, urmărirea și pedepsirea corupției este cooperarea și competența serviciilor de investigație. Măsurile de prevenire și combatere a corupției trebuie să implice eforturi interinstituționale și să includă participarea tuturor sectoarelor societății[674].

Și la nivel național autoritatea și imaginea justiției este subminată – fapt remarcat în contextul unei dure și argumentate critici aduse justiției (constituționale și de drept comun) de prof. univ., dr. hab. Elena Aramă[675]. „[S]istemul judecătoresc" nu este asociat rolului său firesc – „de adevărat «centru» de garant al respectării drepturilor și libertăților fundamentale cetățenești"[676]. „[J]ustiția [este] identificată cu corupția, lipsa de integritate, angajare politică, servilism, încălcare a legii etc."[677]. Judecătorii implicați în activități de corupție trebuie sancționați, în urma unor investigații efective, cu respectarea tuturor garanțiilor de funcție și a garanțiilor procesuale. „În funcție de gravitatea abaterii disciplinare (sau deontologice), răspunderea poate fi în arealul formei „disciplinare" sau poate depăși aceste limite, trecând în răspunderea penală și, ulterior, în condițiile reglementărilor naționale și internaționale în domeniu – în răspunderea civilă a magistratului"[678]. În asemenea situații, intervenția Centrului Național Anticorupție și a Procuraturii Anticorupție – în calitate de organe de urmărire penală - ar fi indispensabilă; or, în baza prevederilor art.1 alin.(1) al Legii cu privire la Centrul Național Anticorupție, „prevenirea şi combaterea corupţiei, a actelor conexe corupţiei şi a faptelor de comportament corupţional"[679] constituie segmente unde Centrul Național Anticorupție trebuie să reacționeze. Colaborarea organelor de autoadministrare judecătorească cu organele executive în domeniul prevenirii și

(Print), 2500-4298 (Online). Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/nezavisimost-sudey-kak-predposylka-spravedlivogo-i-bespristrastnogo-pravosudiya/viewer

[674] Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp. 13, 85, 102, 109, 110 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

[675] ARAMĂ, Elena. Cunoștințele teoretice și evitarea interpretărilor defectuoase, contrare Constituției. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: conf. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, 2020, pp. 35. ISBN 978-9975-149-80-8

[676] ARSENI, Alexandru. Drepturile Omului în Republica Moldova – geneză și actualitate [online]. In: *Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale: conf. șt.-practică intern., 13-14 decembrie 2018*, Chișinău: Artpoligraf, 2019, pp. 22. ISBN 978-9975-108-88-1

[677] CIOBANU, Rodica. De la controverse practice spre reconstrucție paradigmatică a dreptului. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: conf. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, 2020, pp. 79. ISBN 978-9975-149-80-8

[678] NOVAC, Tatiana. Integritatea magistratului – obiectiv esențial al unei justiții contemporane. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr. 8(166), pp. 53 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-8-2014.pdf

[679] Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție: nr.1104 din 06.06.2002. In*: Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.10.2012, nr.209-211

combaterii corupției este o exigență a statului de drept, valabilă în orice sistem juridic și în orice segment temporal. Prin urmare, în cazul în care, pe parcursul exercitării competențelor funcționale, inspecția judiciară depistează elemente ale unor posibile fapte infracționale, aceasta ar trebui să sesizeze organele competente (inclusiv Centrul Național Anticorupție sau Procuratura Anticorupție, dacă este cazul), în vederea exercitării investigațiilor de rigoare, în corespundere cu legislația procesual penală.

Într-un Raport privind analiza funcțională a sectorului justiției în România, la fel este remarcată necesitatea elaborării unor strategii interinstituționale comune în lupta cu corupția (abordarea fiind valabilă și în raport cu sistemul justiției naționale), menționându-se că Direcția Națională Anticorupție („structură cu personalitate juridică, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție", care își exercită atribuțiile „prin procurori specializați în combaterea corupției"[680]) și Inspecţia judiciară „par să aibă o abordare reactivă în gestionarea suspiciunilor de acțiuni ilegale […]. Acum poate fi util pentru ele să adopte şi o metodologie pro-activă. Combaterea infracţiunilor (sau a corupţiei) […] necesită o abordare strategică, menită a creşte influenţa agenţiilor relevante în descurajarea apariţiei acestora"[681].

„Corupţia este un fenomen social, generat de relaţiile din societate. În centru se găsește omul, ca ființă socială, imperfectă, cu toate neajunsurile și slăbiciunile sale […]. Fenomenul este atât de puternic și durabil, […] încât a devenit element al obiceiurilor, tradiţiilor, practicilor de administrare și rezolvare a problemelor cotidiene"[682]. Corupția subminează chiar autoritatea legii[683].

Probabilitatea detectării corupției este diminuată odată ce aceasta dobândește caracter sistemic. Persistența corupției judiciare poate fi explicată prin legile conduitei umane, dar și prin efectele comune ale variabilelor de natură organizațională, procedurală, juridică și economică, care

[680] Ordonanța de urgență privind Direcția Națională Anticorupție: nr.43 din 04.04.2002 [online]. România, pp. 1. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.pna.ro/legislatie.xhtml?sectiune=2&id=13

[681] Analiza Funcțională a Sectorului Justiției în România [online]. 2013, pp. 91. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.just.ro/wp-content/uploads/2015/09/Analiza-functionala-a-sectorului-Justitiei-RO.pdf

[682] POSTOVAN, Dumitru. Dreptul discreționar în prevenirea și combaterea corupției. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2015, nr.4(35), pp. 18 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/14_21_%E2%80%9EDreptul%20discretionar%E2%80%9D%20in%20prevenirea%20si%20combaterea%20coruptiei.pdf

[683] ГРАВИНА, Алла А. Реализация международных принципов противодействия коррупции при осуществлении правосудия. В: *Журнал российского права* [online]. 2017, № 11, с. 123. [citat 20.12.2020]. ISSN 1605-6590 (Print), 2500-4298 (Online). Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/realizatsiya-mezhdunarodnyh-printsipov-protivodeystviya-korruptsii-pri-osuschestvlenii-pravosudiya/viewer

trebuie studiate fundamental, din punct de vedere științific[684]. Din aceste considerente, în lupta cu corupția trebuie implicate toate instituțiile statale (și nestatale), colaborarea dintre ele fiind o necesitate. Activismul puterii judecătorești și al altor exponenți ai puterii este indispensabil, pasivitatea putând genera efecte distructive pentru întreaga societate: „efectul spectatorului crește și mai mult deresponsabilizarea. El generează erorile prin intoxicare reciprocă"[685]. Nu este real de așteptat că eforturile anticorupție vor elimina toate actele de corupție. Scopul ar trebui, mai degrabă, să rezide în orientarea sistemului judiciar spre standarde înalte de independență și imparțialitate, de integritate, răspundere și transparență. Un sistem care incorporează aceste calități minimizează oportunitățile pentru corupție, fiind și mai eficient, și echitabil[686].

Colaborarea interinstituțională în lupta cu corupția din justiție este justificată inclusiv prin prisma faptului că respectivul fenomen negativ poate fi detectat nu doar în conduita magistraților, dar și în conduita tuturor profesioniștilor „implicaţi în soluţionarea unui litigiu, a unui diferend […]". Este necesară „*[c]ooperarea între instituţii*, atât între cele din sistemul juridic, cât şi cu cele din afară: de exemplu, cu cele din sistemul naţional de securitate […] sau cu instituţiile din domeniul educaţiei […]. Dar este necesară şi stabilirea unor canale de dialog între justiţie şi factorii politici, prin mese rotunde, dezbateri publice, coaliţii de organizaţii cu societatea civilă"[687].

Raporturile dintre autoritatea judecătorească și Autoritatea Națională de Integritate. Amintim și despre o altă instituție, parte a executivului, colaborarea căreia cu organe exponente ale puterii judecătorești este inevitabilă. Ne referim la Autoritatea Națională de Integritate, care, potrivit prevederilor art. 2 alin.(1), art. 5 ale Legii cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, este „o autoritate publică independentă […], ce funcţionează la nivel naţional ca structură unică" și „asigură integritatea în exercitarea funcției publice sau funcției de demnitate publică și prevenirea corupției prin realizarea controlului averii și al intereselor personale și privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și

[684] BUSCAGLIA, Edgardo. Judicial corruption in developing countries: its causes and economic consequences. In: *Berkeley Program in Law an Economics*. *Working Paper Series*. [online]. 1999. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://escholarship.org/uc/item/48r8474j

[685] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 53 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[686] MICHEL, James. Reducing Corruption in the Judiciary [online]. *Office of Democracy and Governance, USAID Program Brief*. 2009, pp. 8 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnadq106.pdf

[687] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 20-21, 116 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

limitărilor”[688]. Judecătorii, deținând funcție de demnitate publică[689], au obligația de a depune declarația de avere și interese personale, în corespundere cu dispozițiile art. 15 alin.(1) lit.g) al Legii cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică[690].

Autoritatea Națională de Integritate este în drept a interveni în două domenii importante: cel al controlului averii și al intereselor personale și cel al controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităţilor și al restricţiilor. În temeiul prevederilor art.27 alin.(1), 32 alin.(1), 34 alin. (2), (3), (4) ale Legii cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, în exercitarea controlului declarațiilor de avere și interese personale sunt verificate aspecte privind: depunerea în termen a respectivelor declarații, realitatea datelor incluse, modificările de natură patrimonială raportate în perioada exercitării funcției și în termen de 3 ani ulteriori. În cazul în care nu sunt depistate încălcări, inspectorul de integritate încetează procedura de control. Însă, dacă se „constată existenţa unei bănuieli rezonabile privind săvârşirea unei infracţiuni sau încălcarea legislației fiscale, inspectorul de integritate sesizează organele de urmărire penală sau, după caz, Serviciile Fiscale de Stat în vederea stabilirii obligaţiilor fiscale”, acestea urmând a informa Autoritatea Națională de Integritate privind decizia adoptată[691]. Este exemplul un mecanism clar de colaborare eficientă între diferite entități statale, pentru realizarea unui scop comun.

O atare formă de colaborare ar trebui să existe și între organele menționate și puterea judecătorească. Ea se manifestă în cadrul procedurii propriu-zise de control, când judecătorul, în calitate de persoană supusă controlului, în baza prevederilor art.32 alin.(6) și ale art. 33 ale Legii cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, este invitat pentru a prezenta un punct de vedere cu privire la necorespunderile depistate în declarația de avere și interese personale sau cu privire la „diferențele substanțiale între veniturile declarate și averea deținută”[692]. Considerăm oportună menținerea colaborării organelor de control cu autoritatea judecătorească până la finalizarea controlului, în situația în care este probată comiterea de către judecător a unor fapte contrare normelor fiscale sau penale la depunerea declarației de avere și interese personale. Aceasta ar

[688] Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate: nr.132 din 17.06.2016. In: *Monitorul Oficial a Republicii Moldova*, 30.07.2016, nr. 245-246

[689] Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.10.2010, nr. 194-196. Anexa

[690] Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.10.2010, nr. 194-196, pp.11; Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2013, nr. 15-17

[691] Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate: nr.132 din 17.06.2016. In: *Monitorul Oficial a Republicii Moldova*, 30.07.2016, nr. 245-246

[692] Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate: nr.132 din 17.06.2016. In: *Monitorul Oficial a Republicii Moldova*, 30.07.2016, nr. 245-246

contribui la eficientizarea activității organelor de autoguvernare judiciară în sfera răspunderii juridice a magistraților.

În ce privește alt aspect al funcționalității Autorității Naționale de Integritate - de exercitare a controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităţilor și al restricţiilor – colaborarea dintre aceasta și Consiliul Superior al Magistraturii, respectiv inspecția judiciară, este indispensabilă. Or, în corespundere cu prevederile art.39 alin.(2), 40 alin.(1), 41 alin.(2) ale Legii cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, odată ce actul de constatare a încălcării regimului juridic al conflictului de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor dobândește caracter definitiv, Autoritatea Națională de Integritate sesizează conducerea organizației publice sau conducerea autorității responsabile de numirea în funcţie a subiectului, în vederea inițierii procedurii disciplinare, încetării mandatului, după caz[693]. Este necesară informarea Consiliului Superior al Magistraturii despre eventualele încălcări ale regimului juridic în domeniile enumerate, drept urmare fiind intentată o procedură disciplinară în privința judecătorului vizat, cu respectarea tuturor rigorilor unei asemenea proceduri.

Organele specializate din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii – cu referire la inspecția judiciară și Colegiul Disciplinar - urmează să-și exercite competențele funcționale, în vederea stabilirii existenței sau inexistenței în faptele judecătorului a elementelor unei abateri disciplinare. Cooperarea dintre exponenții autorității judecătorești și Autoritatea Națională de Integritate este dictată de necesitatea existenței unui schimb de date devenite cunoscute în procedurile de control, precum și a unei informări reciproce privind efectele controlului și măsurile întreprinse ca urmare a constatării unor încălcări. Cu atât mai mult că legătura dintre dimensiunea integrității și cea a responsabilității și răspunderii magistratului este extrem de apropiată.

Luând în considerație cele expuse, considerăm demonstrată indispensabilitatea colaborării prudente și transparente dintre reprezentanții puterii judecătorești (Consiliul Superior al Magistraturii, inspecția judiciară) și cei ai puterii executive (cu referire la Serviciul de Informații și Securitate, Centrul Național Anticorupție și Autoritatea Națională de Integritate). Promovarea unei atare cooperări ar trebui să fie unul dintre principiile de bază ale funcționalității organelor de autoadministrare judecătorească, principiul dat contribuind inevitabil la organizarea durabilă și eficientă a activității tuturor entităților implicate, precum și la respectarea principiului

[693] Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate: nr.132 din 17.06.2016. In: *Monitorul Oficial a Republicii Moldova*, 30.07.2016, nr. 245-246

constituțional al separării, dar și al colaborării puterilor în stat[694]. Excluderea verificărilor exercitate de către actori externi asupra justiției, menționează Kosar D. și Bobek M., poate facilita fenomenul corupției și al evitării răspunderii în sfera judiciarului[695]. Totodată, trebuie de precizat că „[n]icio putere judecătorească – la fel ca orice putere dintr-un stat democratic – nu este complet independentă. Puterea judecătorească se sprijină pe celelalte pentru a oferi resurse și servicii […]”[696].

Asigurarea continuității strategiilor și principiilor de activitate la nivelul tuturor organelor de autoadministrare judecătorească constituie un alt pilon al bunei funcționalități a autorității judecătorești. Unificarea practicilor funcționale, la nivel de principii de bază în activitate, este un deziderat specific tuturor unităților instituționale, care tind spre sporirea productivității muncii. În particular, este o exigență definitorie a entităților cu activitate intelectuală intensivă, cu capacitate decizională în domenii sociale de maximă importanță și cu orientare largă spre public. Este și cazul sistemului judiciar în integritatea sa, care include instanțele de judecată de toate nivelele, dar și organele de autoadministrare judecătorească.

Activitatea de administrare judecătorească este axată pe utilizarea ansamblului de resurse materiale, umane, intelectuale, tehnice etc., în vederea asigurării bunei guvernări a sistemului judiciar. Judecătorul Simonis Mindaugas menționează că administrarea curților, potrivit tradițiilor juridice europene, este un termen destul de larg, care cuprinde administrarea magistraturii și administrarea instanțelor ca entități[697]. Responsabilitatea de desfășurarea acestei activități revine atât organelor de autoadministrare judecătorească (la nivel național – Consiliului Superior al Magistraturii, asociațiilor profesionale ale judecătorilor), cât și președinților de instanțe, președinților de colegii și complete de judecată, șefilor cancelariilor instanțelor de judecată.

Unificarea strategiilor și a principiilor de activitate reprezintă un indicator calitativ al autoadministrării judecătorești. În acest mod, este consolidat statutul organelor care exercită

---

694 CRECIUN, Natalia. Particular forms of evaluation and assessment of judges: between exigency of a consolidated justice and violation of justice independence. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2019, no. 2(49), pp. 54-60 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. https://www.inj.md/sites/default/files/19/54-60_3.pdf

695 BOBEK, Michal., KOSAR, David. Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2013, vol.15, nr.7, pp. 12 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2351299

696 Avizul nr. 18 (2015) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă [online]. Londra, 16.10.2015, pp. 11 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a4c79

697 SIMONIS, Mindaugas. Effective Court Administration and Professionalism of Judges as Necessary Factors Safeguarding the Mother of Justice – The Right to a Fair Trial. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2019, vol. 10, nr. 1, pp. 51 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: 10.18352/ijca.294

autoguvernarea judecătorească, precum și valoarea lor în procesul eficientizării activității autorității judecătorești. Autoadministrarea judecătorească este un mecanism de conducere creat din judecători (preponderent) și pentru judecători. Potrivit autorilor Lienhard A. și Kettiger D., însăși independența curților, în forma lor instituțională, presupune faptul că instanțele se autoguvernează, îndeplinesc sarcinile de management, în mare măsură, de sine stătător, cu propriile resurse și separat de administrația centrală[698]. În general, remarcă Kosar D. și Bobek M., centralizarea competențelor care afectează toate aspectele carierei judecătorilor în cadrul unui Consiliu Judiciar, controlul asupra acestuia fiind deținut de către judecători, și este trăsătura distinctivă a modelului european de autoguvernare judecătorească (autorii precizând despre existența a cinci modele: modelul cu implicarea Ministrului Justiției, modelul Consiliului Judiciar (sau european), modelul serviciului instanțelor, modele hibride și modelul socialist)[699]. Promovarea unor practici uniforme de guvernare judiciară servește interesului judecătorilor, dar și interesului justițiabililor. Totodată, omogenizarea activităților autoadministrării judecătorești ar contribui la fortificarea statutului său instituțional și la sporirea credibilității sociale.

Pentru cercetarea noastră relevanță prezintă gradul de încadrare a activității organului de inspecție judiciară pe dimensiunea principiilor și strategiilor specifice activității de autoadministrare judecătorească, fără a se avea în vedere conformarea necondiționată față de deciziile organului suprem (ale Consiliului Superior al Magistraturii). Accentuăm necesitatea asigurării continuității și uniformității în domenii precum: colaborarea profesională între reprezentanții organelor de autoadministrare judecătorească și cei ai instanțelor de judecată; colaborarea cu instituții din afara sistemului judiciar; stabilirea și promovarea politicilor de comunicare cu publicul; propagarea valorilor inerente puterii judecătorești, precum independența, imparțialitatea și integritatea judiciară. Toate entitățile ce fac parte din sistemul organelor de autoadministrare judecătorească trebuie să promoveze, prin efort consolidat, într-o manieră constantă și transparentă, ideea despre necesitatea garantării independenței și imparțialității magistraturii în ansamblu și a judecătorilor în particular, ținând cont de faptul că judecătorii nu trebuie să fie independenți doar față de celelalte ramuri, ci să fie suficient de independenți unii de

[698] LIENHARD, Andreas, KETTIGER, Daniel. Between Management and the Rule of Law: Results of the Research Project 'Basic Research into Court Management in Switzerland'. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2017, vol. 8, nr. 2, pp. 9 [citat 20.12.2020]. ISSN 2156-7964. Disponibil: DOI: 10.18352/ ijca.209

[699] BOBEK, Michal., KOSAR, David. Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2013, vol.15, nr.7, pp. 1257-1292 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2351299

alții[700]. În realizarea scopului general de consolidare a justiției și eforturile reprezentanților autoadministrării judecătorești trebuie să fie consolidate. Or, „[f]enomenele negative sesizate în interiorul justiţiei naţionale nu apar numai ca rezultat al influenţei politicului asupra justiţiei, dar şi al impotenţei justiţiei însăşi de a se autoperfecţiona şi moderniza sub aspect organizaţional şi, mai ales, funcţional”[701].

Rolul inspecției judiciare în realizarea acestei misiuni este destul de important; exercitând verificări independente și calitative asupra unor domenii specifice din sfera organizării și funcționării justiției naționale, trebuie să promoveze public convingerea că: implicarea terților în realizarea de către judecători a actului de justiție este inadmisibilă și condamnabilă; judecătorii care încalcă normele deontologice sau normele legale sunt pasibili de pedeapsă disciplinară, penală (civilă, după caz); judecătorii trebuie să beneficieze de protecție juridică solidă; independența și imparțialitatea judecătorilor și a instanțelor de judecată este protejată necondiționat, prin mecanisme de autoadministrare judecătorească. Asemenea precepte fundamentale trebuie asociate întregii activități a organului de inspecție judiciară, dar și activității Consiliului Superior al Magistraturii și a altor exponenți ai autoadministrării judecătorești. Perpetuarea respectivelor precepte – în mod transparent, constant, argumentat – ar contribui la fortificarea valorii autoadministrării judecătorești și a entităților care o exercită. Acestea trebuie să transmită publicului un mesaj foarte clar: autoadministrarea judecătorească este gardianul independenței judiciare și nu va admite exercitarea de atacuri, presiuni, influențe necorespunzătoare asupra ei (din exteriorul sau din interiorul autorității judecătorești). Administrarea curților, remarcă judecătorul Simonis M., trebuie să protejeze valorile specifice magistraturii. Misiunea administrării curților este de a garanta funcționarea sistematică, în mod independent și imparțial, a instanțelor de judecată, la un nivel profesional foarte înalt[702].

Uniformizarea practicilor de interpretare și aplicare a legii în domenii ce țin de competența organelor de autoadministrare judecătorească este un deziderat și o necesitate pentru sistemul judiciar național, care ar contribui la asigurarea securității raporturilor juridice în domeniu. „Unitatea în procesul aplicării dreptului” este un principiu, o valoare în raport cu

[700] Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp. 97 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

[701] NEGRU, Andrei. Valorificări teoretice și perspective praxiologice ale fenomenului justiției consolidate. In: *Legea și viața* [online]. 2012, nr.11, pp. 52-58 [citat 20.12.2020]. ISSN 1810-309X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificari%20teoretice%20si%20perspective%20praxiologice%20ale%20fenomenului%20justitiei%20consolidate.pdf

[702] SIMONIS, Mindaugas. Effective Court Administration and Professionalism of Judges as Necessary Factors Safeguarding the Mother of Justice – The Right to a Fair Trial. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2019, vol. 10, nr. 1, pp. 55 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: 10.18352/ijca.294

asemenea concept precum „ideologia aplicării dreptului”[703]. „[E]lementele pe care se bazează principiul securității juridice sunt certitudinea și predictibilitatea dreptului […]. Unificarea practicii nu înseamnă a limita puterea discreționară [a judecătorului] (puterea lui de a alege din mai multe variante legale sau interpretări), ci a împiedica arbitrariul (situarea în afara regulilor)”, menționează judecătorul Cristi Danileț[704], în raport cu activitatea judecătorilor, dar valabil și în contextul interpretării normelor juridice la nivelul autoadministrării judecătorești. Sistemul autoadministrării judecătorești ar trebui să depună efort în vederea unificării practicilor de guvernare judiciară (specifice Consiliului Superior al Magistraturii și organelor sale specializate) similar modului în care acest proces – de unificare a practicii jurisprudențiale – are loc la nivelul instanțelor de judecată. Uniformizarea practicii de interpretare și aplicare a legii pe segmentul specific de activitate al inspecției judiciare în cadrul autoadministrării judecătorești ar putea cuprinde aspecte precum: încadrarea juridică a faptelor ce pot constitui abateri disciplinare comise de judecători („[m]odificarea cadrului legal privind răspunderea disciplinară a judecătorilor în partea ce ține de asigurarea clarității și previzibilității criteriilor care constituie abateri disciplinare” fiind preconizat drept obiectiv al procesului reformării justiției naționle[705]); modul de apreciere a probelor administrate în procedura disciplinară în privința judecătorilor; evaluarea circumstanțelor de natură a împiedica numirea în funcție de judecător sau de promovare în funcții judiciare manageriale pe motive de integritate profesională; aprecierea împrejurărilor care pot constitui temei pentru admiterea demersului Procurorul General privind pornirea urmăririi penale în privința unui judecător; reacția promptă în situații în care apare necesitatea apărării reputației unui judecător sau a independenței justiției etc.

Remarcăm, totodată, că uniformizarea practicii de interpretare a legii, de evaluare a faptelor și a probelor nu ar trebui să limiteze capacitatea subiecților vizați de a interpreta într-o manieră diferită anumite situații, dacă ei consideră că există suficiente temeiuri în acest sens și opinia este argumentată, inclusiv prin prisma dreptului pozitiv și a standardelor internaționale în domeniu. Reprezentanții organelor de autoadministrare judecătorească pot adopta decizii diferite, în raport cu o anumită practică formată la nivelul autoguvernării judiciare, la fel cum o pot face și

[703] NEGRU, Boris. Realizarea dreptului: probleme teoretice și practice. In: *Administrarea Publică* [online]. 2016, nr.1(89), pp.44. [citat 20.12.2020]. ISSN 1813-8489

[704] DANILEȚ, Cristi. *Unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova* [online]. Chișinău, 2014, pp. 14 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-57-166-1. Disponibil: http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Danilet_text.pdf

[705] Proiectul Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2021-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, pp. 57 [online]. Cancelaria de Stat. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_617_0.pdf

judecătorii, în raport cu jurisprudența anterioară. Comisia de la Veneția statuează că independența judecătorilor trebuie să permită fiecărui judecător sau complet de judecători să depună efort în a schimba practica – a adopta o decizie diferită – dacă ei consideră că este mai potrivit unui caz particular. O atare încercare trebuie făcută într-o formă deschisă, cu prezentarea unor argumente coerente, care să reflecte de ce respectiva cauză este diferită de jurisprudența anterioară sau de ce raționamentul din jurisprudența anterioară ar trebui răsturnat; […] un judecător nu poate fi limitat la simpla aplicare a jurisprudenței existente, esența funcției sale constând în interpretarea reglementărilor juridice în mod independent[706], activitatea de aplicare și de interpretare a dreptului fiind corelată atât cu ideologia juridică, cât și cu psihologia juridică – palierul rațional și, respectiv, palierul psihologic al conștiinței juridice[707].

Asigurarea echilibrului dintre transparență și confidențialitate în funcționalitatea inspecției judiciare este un alt principiu de perspectivă în raport cu activitatea organului menționat. Prin asigurarea echilibrului dintre transparență și confidențialitate, organul de inspecție judiciară contribuie deopotrivă la satisfacerea necesităților informaționale ale societății și la garantarea independenței justiției și a judecătorilor.

Confidențialitatea este caracteristică mai multor activități de inspecție judiciară, cum ar fi: 1) examinarea petițiilor privind conduita judiciară (petițiile sunt depuse de subiecți care se consideră lezați în anumite drepturi prin comportamentul inadecvat al judecătorilor, examinarea acestora fiind de natură administrativ-individuală); 2) verificarea temeiurilor de respingere de către Președintele Republicii Moldova sau de Parlament a candidaturii pentru funcția de judecător; 3) examinarea sesizărilor privind faptele ce pot constitui abateri disciplinare comise de judecători; 4) verificarea temeiurilor invocate de Procurorul General la solicitarea acordului Consiliului Superior al Magistraturii pentru pornirea urmăririi penale sau efectuarea unor acțiuni de urmărire penală în privința judecătorilor.

În general, confidențialitatea fazei inițiale de examinare a unei acuzații sau a unei plângeri împotriva unui judecător cu privire la capacitatea sa profesională și judiciară sunt justificate. În asemenea cazuri este necesar de asigurat că procesul investigativ nu subminează credibilitatea

[706] Opinion No. 880/2017. Draft Amicus Curiae Brief for the Constitutional Court on the criminal liability of judges [online]. Venice Commission. CDL(2017)008, Strasbourg, 2017, pp. 32, 33 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL(2017)008-et

[707] PANTEA, Oleg. BOTNARENCO, Ion. Abordarea unor chestiuni referitoare la conștiința juridică ca formă a conștiinței sociale [online]. In: Preocupări contenporane ale științelor socio-umane: conf. șt. intern., 11-12 decembrie 2015, Chișinău, ULIM, Ediția a VI, vol.1, pp. 438. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-933-80-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/63373

judecătorilor înainte ca acuzarea înaintată să fie dovedită definitiv[708]. Scopul instituirii exigenței de confidențialitate este de a proteja reputația judecătorului individual, dar și sistemul judiciar în ansamblu, împotriva unor consecințe grave, în cazul în care acuzația sau plângerea se dovedesc a fi nefondate. Principiul confidențialității este aplicabil fazelor inițiale ale investigațiilor (de natură penală sau disciplinară), precum și la etapa procedurală preliminară, desfășurată în vederea determinării dacă plângerea sau acuzația este motivată pentru demararea unor veritabile proceduri judiciare. Totuși, principiul confidențialității nu este aplicat în mod automat, existând o prezumție solidă cu privire la publicitatea procedurilor penale sau civile, atunci când acestea sunt deduse în fața unui tribunal[709].

La fel, prezumtiv, principiul confidențialității este aplicabil organelor responsabile de derularea procedurilor, dar nu în mod necesar persoanei care a depus plângerea. Restricționarea dreptului unei posibile victime a unui act de violare a drepturilor omului sau a unui act de corupție de a se exprima în mod public cu privire la încălcări sau la faptul de a fi depus plângerea, sau pedepsirea persoanei pentru acest fapt, ar fi greu de justificat, în raport cu dreptul persoanei la liberă exprimare[710].

Transparența în activitatea inspecției judiciare, la rândul său, este asigurată prin: 1) publicarea actelor de control întocmite în rezultatul verificării activității organizatorice a instanțelor de judecată, publicarea constantă a planurilor și rapoartelor de activitate pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii; 2) organizarea audienței pentru solicitanți; 3) comunicarea cu publicul, prin intermediul Consiliului Superior al Magistraturii (prin comunicate de presă, atitudini, făcute publice pe pagina web a Consiliului). La acest capitol, inspecția judiciară națională nu este suficient de activă, comunicarea cu publicul, fiind redusă. Probabil, organul de inspecție judiciară ar trebui să recurgă mai des la respectivul mecanism de transparentizare a activității sale, acesta fiind o premisă de fortificare a valorii și credibilității sale.

Urbániková M. și Šipulová K. accentuează că încrederea publică în justiție este frecvent identificată cu unul dintre scopurile Consiliilor Judiciare. În lipsa încrederii publice în magistratură, abilitatea acesteia de a promova justiția este compromisă, ceea ce poate avea

[708] Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp. 85, 86 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305
[709] Basic Principles on the Independence of the Judiciary [online]. United Nations, Milan, 1985, pp. 17 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/independencejudiciary.aspx
[710] Judicial Accountability. International standards on accountability mechanisms for judicial corruption and judicial involvement in human rights violations. Practitioners Guide No. 13 [online]. International Commission of Jurists. 2016, pp. 73-74 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Universal-PG-13-Judicial-Accountability-Publications-Reports-Practitioners-Guide-2016-ENG.pdf

consecințe asupra statului de drept, asupra stabilității democrației și a ordinii sociale[711]. Este de accentuat, simultan, că noi trăim într-o lume a comunicării. Justiția nu mai poate sta închisă, ca în trecut, într-un turn de fildeș și să adopte hotărâri fără a ține cont de felul cum acestea vor fi primite și înțelese, privind agitația oamenilor și a spațiului media cu detașare și indiferență[712]. Într-o manieră originală, Georg Stawa constată că transparența este una dintre principalele probleme ale succesului: Spune ce faci, fă ce spui și arată că tu faci ceea ce spui![713] Prin sporirea transparenței și a reprezentativității, remarcă Devlin R. și Dodek A., judecătorii în unele jurisdicții au ieșit din existența lor tradițională, izolată, pentru a se angaja mai activ în comunitate, fiind demonstrat că fața umană a Magistraturii este mult mai efectivă în promovarea încrederii publice decât distanțarea instituționalizată[714].

Organele de autoadministrare judecătorească trebuie să se preocupe de asigurarea echilibrului dintre transparență și confidențialitate în activitatea lor, având grijă să fie respectat accesul societății la informații cu caracter public, însoțite de protejarea și garantarea independenței, imparțialității și reputației profesionale a judecătorilor, a independenței și imaginii justiției în general. Transparentizarea activității de autoadministrare judecătorească este cu atât mai importantă, cu cât reprezintă una dintre premisele credibilității sale sociale. Activitatea de inspecție judiciară este exercitată în contextul manifestării justiției în sens larg, în calitate de serviciu public – monopol de stat[715], prioritate având interesul public. Administrarea justiției într-o manieră deschisă și transparentă servește scopului art. 6 al *Convenției Europene a Drepturilor Omului* privind echitatea procedurilor juridice, care este unul dintre principiile fundamentale ale oricărei societăți democratice[716]. Transparentizarea prudentă a justiției se încadrează în conceptul general

[711] URBANIKOVA, Marina, ŠIPULOVA, Katarina. Failed Expectations: Does the Establishment of Judicial Councils Enhance Confidence in Courts? In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp. 2106, 2116 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023348

[712] Guide on Communication with the Media and the Public for Courts and Prosecution Authorities [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), 2018, Strasbourg, pp. 1.3 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2018-15-en-communication-manual-with-media/16809025fe

[713] STAWA, Georg, Improving Efficiency in court administration: From bureaucratical static to active court management and leadership. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 33-36. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf

[714] DEVLIN, Richard, DODEK, Adam. Regulating Judges: challenges, controversies and choises. In: *Regulating Judges. Beyond Independence and Accountability* [online]. Edward Elgar Publishing. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2016, pp. 22 [citat 20.12.2020]. ISBN 9781786430786 (Print), 9781786430793 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.4337/9781786430793.00007

[715] VEDINAȘ, Verginia. Calitatea personalului din sectorul public – calitatea serviciilor de dezvoltare durabilă – Relații și corelații. In: *Analele Universității din București. Drept*. 2013-II, pp. 174-175. ISSN 1011-0623.

[716] POALELUNGI, Mihai. The right to privacy and the transparency of justice: two weighing exercises. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2017, nr.3(42), pp. 27 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/3.%20M.Poalelungi.%20The%20right%20to%20privacy%20and%20the%20transparency%20of%20justice%20two%20weighing%20exercises.pdf

de realizare a „actului de guvernare”, prin „o mai mare deschidere a autorităților spre cetățeni” și, corespunzător, prin „respectarea cetățeanului, în calitate de beneficiar final al serviciului public”[717]. Este o îndatorire generală a funcționarilor publici de „a considera, în exercitarea funcţiei publice, interesul public mai presus decât interesul personal”. Din aceste considerente, activitățile funcționarilor publici trebuie să corespundă criteriilor de deschidere și transparență, adică „să aibă caracter public și să fie supuse monitorizării cetățenilor. Există, evident, o dimensiune a activităţii funcţionarilor publici care este supusă confidenţialităţii, dar, dincolo de aceste aspecte, publicul trebuie să aibă capacitatea de a cunoaşte şi a monitoriza activitatea funcţionarilor, ceea ce impune asigurarea caracterului ei public”[718].

Transparența administrației publice nu este o opțiune, ci o cerință statutară obligatorie, fundamentală pentru democrație. Transparența rămâne a fi o provocare pentru magistratură, care este considerat cel mai închis și mai puțin accesibil dintre ramurile statului. Transparența este un principiu fundamental pentru promovarea integrității și trebuie să fie prezentă în întregul sistem judiciar[719]. În fine, transparența este vitală pentru funcționarea eficientă a sistemului judiciar, prin ea curțile câștigă încrederea și respectul publicului și își promovează imaginea pozitivă[720].

Modelul eficient de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară în contextul unei justiții independente. Incursiunile teoretice asupra modului de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară, cu sintetizarea particularităților sale, a căilor de implicare în procesul eficientizării activității sistemului judiciar, cu demonstrarea necesității promovării unor principii specifice în raport cu activitatea sa permit proiectarea unui așa-numit model al organului de inspecție judiciară, care să răspundă exigențelor inerente unui organ cu competențe de analiză, verificare și control în sfera de manifestare a puterii judecătorești. Când facem mențiunea despre *un așa-numit model* al organului de inspecție judiciară, ne referim la faptul că un model perfect nu există, la fel cum „[n]u există niciun pachet magic de structuri și de

[717] SLUSARENCO, Svetlana. Evaluarea activității serviciilor publice desconcentrate din perspectiva deschiderii către cetățean. In: *Integrare prin cercetare și inovare, conf. șt. naț. cu part. intern., 7-8 noiembrie 2020* [online]. Chișinău, CEP USM, pp. 194. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-152-48-8. ISBN: 978-9975-152-49-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/114011

[718] COSTACHI, Gheorghe, COZMA, Daniela. Securitatea persoanei prin prisma culturii juridice a funcționarului public. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.7(201), pp. 10-11 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-7-2017.pdf

[719] Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp. 79 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

[720] Guide on Communication with the Media and the Public for Courts and Prosecution Authorities [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), 2018, Strasbourg, pp. 1.4 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2018-15-en-communication-manual-with-media/16809025fe

practici care să reducă corupţia în orice situaţie”[721], nicio reformă nu poate avea rezultate absolute, ideale[722], iar „pe termen lung, este dificil, dacă nu imposibil, să se creeze un sistem judiciar perfect independent, complet izolat de toate formele de influență politică și populară”[723]. Însuși „statul este supus unui proces continuu de metamorfoză […] [și] nu poate evita anumite transformări mai mult ori mai puţin profunde”[724]. Cum Consiliile Justiției sunt unice, fiind produse ale evoluțiilor culturale într-un sistem juridic, care sunt adânc înrădăcinate în contextul istoric, cultural și social al statelor[725] și organele cu competențe de inspecție judiciară sunt singulare, particularitățile organizaționale și funcționale variind de la un sistem juridic la altul. Ceea ce pare a fi real, însă, într-o abordare teoretică optimistă, este conturarea unor trăsături fundamentale ale unui organ de inspecție judiciară funcțional.

Locul organului de inspecție judiciară în cadrul puterii de stat. Crearea inspecției judiciare în cadrul sistemului de autoguvernare judecătorească este soluția cea mai potrivită: în acest mod, reprezentanții magistraturii dețin capacitatea deplină de exercitare a autoguvernării, prin mecanisme și resurse proprii – ceea ce corespunde esenței autoguvernării judecătorești.

Rolul organului de inspecție judiciară. Rolul organului de inspecție judiciară este de a responsabiliza judecătorii și alți actori din sectorul justiției, de a soluționa chestiuni legate de deficiențe organizatorice în activitatea instanțelor de judecată, de a apăra reputația judecătorilor și a proteja imaginea justiției în ansamblu. Organul de inspecție judiciară ar urma să contribuie la autopurificarea sistemului judiciar, prin asigurarea echilibrului dintre responsabilitatea și independența judecătorilor, „în absența judecătorilor independenți” fiind imposibil de vorbit despre „aplicarea corectă și legală a drepturilor și libertăților omului”[726]. Totodată, fiind parte a autoguvernării judecătorești, organul de inspecție judiciară își poate aduce aportul la crearea, la nivel instituțional, a unui climat de ordine și disciplină, care să se manifeste în raport cu întregul

---

[721] DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, pp. 190 [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038

[722] ТУТЫНИНА, Елена Г. Правовые акты как средства судебной политики: проблемы и пути их решения. В: *Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные Науки*. [online]. 2018, № 2(46), с.29 [citat 20.12.2020]. ISSN 2072-3016. Disponibil: https://izvuz_on.pnzgu.ru/on4218

[723] LAW, David S. Judicial Independence. In: *Revista Forumul Judecătorilor*. 2011, nr.4, pp. 43. ISSN 2065-8745

[724] GUCEAC, Ion. Evoluția statului în concepția contemporană. In: *Teoria și practica administrării publice: conf. șt. cu part. intern., 19 mai 2017* [online]. Chișinău, Academia de Administrare Publică, Editura S.C. Elan-Poligraf SRL, 2017, pp. 12. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-3019-6-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/57624

[725] VOERMANS, Wim, ALBERS, Pim. *Councils for the Judiciary in EU Countries* [online]. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), 2003, pp. 106 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/228153259_Councils_for_the_Judiciary_in_EU_Countries

[726] CIUCĂ, Andreea. Repere ale independenței judecătorului din perspectiva independenței sistemului judiciar. In: *Dreptul*. 2015, nr. 9, pp. 29. ISSN 1018-0435.

sistem judiciar. Judecătorii, menționează Shai Dothan, sunt ființe umane, dar ei nu acționează în mod individual. Ei sunt selectați pentru un scop anume și urmează zeci de ani de educație și perfecționare. Structura instituțională în care sunt încorporați judecătorii afectează modul în care ei decid cauzele, chiar și modul în care ei gândesc. Judecătorii pot să nu fie conștienți de scopurile instituției în care ei lucrează și, totuși, să fie presați, în multiple moduri subtile, să servească acestor scopuri[727]. Important este ca scopurile respective, pe care le urmăresc, în special, președinții de instanțe, instanțele de judecată ca entități distincte sau organele de autoguvernare judecătorească, să fie legitime și în corespundere cu principiile independenței și imparțialității justiției.

Organizare. Organizatoric, considerăm că poziționarea inspecției judiciare în subordinea Consiliului Superior al Magistraturii, cum se întâmplă în sistemul juridic al Republicii Moldova, nu aduce atingere independenței sale. Crearea inspecției judiciare în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii – „veritabil organ de stat și o instituție constituțională care participă în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii judecătorești”[728], prin prisma „valo[rii], autorit[ății] și rolului [său] în instituirea sistemului de garanții” inerente „statutului de judecător”[729] – conferă autoritate celei dintâi numite. Suportul tehnic, material, uman și de altă natură asigurat inspecției judiciare de către Consiliu este în măsură a crea condiții optime pentru o funcționare eficientă.

Componența organică. Organul de inspecție judiciară ar trebui să fie alcătuit dintr-un număr suficient de membri, care să fie capabili să exercite într-o manieră calitativă întregul spectru de competențe atribuite prin lege. Sub aspectul profesiilor care ar trebui să se regăsească în componența sa, judecătorii trebuie să prevaleze numeric, fiind asigurat și accesul reprezentanților altor profesii (profesori titulari în domeniul dreptului, avocați) în cadrul acestei entități. „Activitatea justiției […] trebuie să dispună de un sistem de autocontrol al calității, eficienței și incoruptibilității. […] Ne referim la un tip de control mixt, efectuat și de reprezentanții societății civile, ceea ce va contribui, în consecință, la sporirea calității și eficienței în domeniu și va dezvălui și un aspect de manifestare a principiului consolidării justiției”[730]. Numirea inspectorilor judiciari

---

[727] DOTHAN, Shai. The Motivations of Individual Judges and How They Act as a Group. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr. 19, pp. 2184 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi: 10.1017/S2071832200023361.

[728] ARSENI, Alexandru, ROȘCA, Constantin. Consiliul Superior al Magistraturii veritabil garant al independenței puterii judecătorești: reglementări legale și abordări doctrinare. In: *Revista Națională de Drept*. 2014, nr. 1(159), pp. 13. ISSN 1811-0770.

[729] POPOVICI, Cristina. Impactul CSM în sistemul juridic național. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, conf. șt. int. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, USM, 2020, pp. 292. ISBN 978-9975-149-80-8.

[730] NEGRU, Andrei. Aprecieri de esență a principiului consolidării justiției. In: *Legea și viața*, 2012, nr.11, p. 23. ISSN 1810-309X.

din rândul procurorilor ar trebui evitată, în scopul prevenirii posibilelor relații tensionate între diferiți actori implicați în activitățile de verificare și control, exercitate de organul de inspecție judiciară.

Crearea funcției de inspector judiciar de investigație, care să desfășoare activitate operativă, ar reprezenta o adevărată reconsiderare a funcției de control a organului de inspecție judiciară. În opinia noastră, activitatea operativă desfășurată de aceștia ar constitui un substrat faptic și valoric inegalabil pentru activitatea propriu-zisă de verificare și de administrare a probelor, desfășurată cu ocazia exercitării competențelor funcționale.

Funcționare. Domenii de intervenție. Funcțional, organul de inspecție judiciară ar trebui să intervină în domeniul verificării activității organizatorice a instanțelor de judecată, precum și în cel al eticii și disciplinei judiciare, fiind, din punctul nostru de vedere, cel mai potrivit organ în acest sens. Intervenția în alte sfere care relaționează cu cariera judecătorilor, cum se întâmplă în sistemul juridic național, nu contravine standardelor europene, organul de inspecție judiciară deținând suficiente pârghii pentru a efectua anumite verificări preliminare, la solicitarea Consiliului Superior al Magistraturii.

Principii de activitate. În activitatea sa, organul de inspecție judiciară trebuie să se bucure de independență funcțională, subordonarea strict organizatorică față de Consiliul Superior al Magistraturii nefiind în măsură a-i afecta independența și imparțialitatea. Printre principiile indispensabile activității organului de inspecție judiciară mai invocăm: cel al comunicării permanente, consecvente și productive cu exponenții magistraturii (lipsa unei atare forme de comunicare profesională fiind în măsură a afecta eficiența activității inspecției judiciare[731]); cel al asigurării echilibrului dintre transparență și confidențialitate, astfel încât să fie satisfăcut interesul public și să fie protejată independența judiciară[732]. Alte două principii, care rezultă direct din faptul poziționării organului de inspecție judiciară în cadrul autorității judecătorești și subordonării sale organizaționale față de Consiliul Superior al Magistraturii sunt: cel al asigurării continuității strategiilor și principiilor de activitate la nivelul tuturor organelor de autoadministrare judecătorească, precum și principiul privind necesitatea uniformizării practicilor de interpretare și de aplicare a legii în domenii ce țin de competența organelor de autoadministrare judecătorească.

[731] CRECIUN, Natalia. Professional legal culture and legal consiousness – premises of the efficiency and credibility of the Judicial Inspection body. In: *State, security and human rights in conditions of information society: intern. sc. conf., 12-13 December 2019*. Chisinau, Artpoligraf, 2020, pp.429-430. ISBN 978-9975-3462-2-1

[732] CRECIUN, Natalia. Confidentiality and Transparency in the Judicial Inspection Works. The Case of the Republic of Moldova. In: *Prospects and problems of research and education integration into the European area: intern. sc. conf., 5 June 2020* [online]. State University B.P.Hasdeu, Cahul, 2020, vol.VII, part I, pp. 121-127. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-88-060-2. Disponibil: https://conference-prospects.usch.md/20201.pdf

Aceste principii își găsesc reflectare în obiectivul special al consolidării justiției, de „formare și implementare a unui mecanism sistemic, de natură organizațională și funcțională, destinat atragerii la răspundere juridică […] a magistraților", inițierii și promovării în cariera de magistrat[733].

Principiul colaborării prudente între exponenții magistraturii și exponenții executivului (și ai legislativului), cu respectarea concomitentă a principiului separării și colaborării puterilor în stat este la fel de important, întrucât nicio reformă judiciară nu poate fi susținută doar de magistratură. Legile care reglementează procedurile judiciare trebuie revizuite din când în când și reforma judiciară solicită cooperare între cele trei ramuri ale guvernării, implicarea magistraturii la fiecare etapă a reformării fiind recomandată[734].

Accente finale. Recapitulând, constatăm că un model perfect al organului de inspecție judiciară nu există, fiind posibil de proiectat doar un așa-numit model de organizare și de funcționare a unei asemenea entități, prin elucidarea unor particularități inerente. „[S]uccesul unei organizații ce furnizează servicii publice are la bază multipli factori, care necesită evaluare corelativă și complexă. În accepțiune foarte vastă, aceștia se referă la: organizare instituțională, principii funcționale, resurse umane, resurse materiale, credibilitate socială"[735]. Totodată, un rol decisiv în crearea și funcționarea unui organ de inspecție judiciară eficient îl au, în opinia noastră, *cadrul normativ-juridic pertinent* și *integritatea inspectorilor judiciari* – dimensiuni care trebuie să coexiste, să se perfecționeze continuu și să se adapteze realității social-juridice a sistemului juridic de referință.

Cadrul normativ-juridic ce reglementează modul de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară trebuie să corespundă criteriilor tehnicii legislative, inclusiv „să satisfacă exigența coerenței", legiuitorul urmând a ține cont „de ordinea juridică în ansamblul ei"[736]. Actele normative pertinente ar trebui să limiteze dreptul discreționar al inspectorilor judiciari, prin delimitarea strictă a competențelor și prin reglementarea la fel de strictă a statutului lor. Stabilirea unor parametri ai discreției judiciare în interpretarea legii este o măsură de sporire a integrității magistraturii și contribuie la crearea unui nivel de certitudine cu privire la deciziile

---

[733] NEGRU, Andrei. Obiective ale procesului de consolidare a justiției contemporane. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2019, nr. 4(51), pp. 44 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/39-45_3.pdf

[734] *ENCJ contribution to the discussion on effective justice systems in the EU* [online]. European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), 2013, 8 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.encj.eu/images/stories/pdf/opinions/encj_contribution_paper_effective_justice_systems_eu.pdf

[735] CRECIUN, Natalia. Criterii de evaluare a calității și eficienței activității inspecției judiciare. In: *Contextul multidimensional actual al guvernării și drepturilor omului în Republica Moldova.* Chișinău, Artpoligraf, 2021, pp. 145. ISBN 978-9975-3498-3-3

[736] ARAMĂ, Elena. Statul de drept: între legisprudență și Jurisprudență. In: *Revista Națională de Drept*. 2017, nr.6(200), pp. 6. ISSN 1811-0770

judiciare[737]. „[…] Forurile, autoritățile și organismele care se pronunță în cazurile de răspundere disciplinară [trebuie] să interpreteze sensul exact al textelor de lege care definesc faptele care constituie abateri disciplinare, într-o manieră care exclude orice îndoială sau arbitrariu”[738]. Realizarea calitativă a reglementărilor juridice din sfera justiției și înlăturarea din reglementările juridice existente a oricărei posibilități de subiectivism în domeniul răspunderii juridice a magistraților este un obiectiv al expresiei valorice de justiție consolidată[739]. Simultan, orice reglementare în domeniul organizării și funcționării justiției ar trebui orientată spre capacitatea de eficientizare a domeniului și spre sporirea credibilității sistemului judiciar. Încrederea publică, totuși, nu rămâne stabilă. Cum se schimbă valorile sociale, așa se schimbă și determinantele încrederii. Ceea ce poate alimenta și consolida încrederea publică într-un anumit moment istoric, într-o anumită jurisdicție, poate să nu fie potrivit sau suficient ulterior[740].

Integritatea inspectorilor judiciari, la rândul său, este premisa fundamentală a unor lucrări de inspecție judiciară calitative și eficiente. Integritatea, în context, presupune nu doar deținerea unor capacități intelectuale și a unei pregătiri profesionale avansate, ci și a unui nivel înalt de cultură și de conștiință juridică. O magistratură cu o integritate incontestabilă este o instituție esențială pentru asigurarea conformității cu democrația și cu statul de drept[741]. „Integritatea nu este o virtute pe lângă alte virtuți, dar se referă la virtuozitate în sine – deși la un nivel profesional. Aceasta se referă la calitatea de caracter a cuiva de a acționa optim în ceea ce privește valorile profesionale și valorile din sfera publică”[742]. Cultura și conștiința juridică profesională sunt valori fundamentale în contextul bunei autoguvernări. Având un înalt nivel de cultură și de conștiință juridică profesională, inspectorul judiciar deține suficientă capacitate și suficiente pârghii pentru a

---

[737] Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp. 80 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

[738] BOZEȘAN, Vasile, CĂLIN, Dragoș, MILITARU, Ionuț. Judecător al Curții Supreme exclus din corpul magistraților printr-o procedură disciplinară nelegală. Lipsa de independență și imparțialitate al Consiliului Superior de Justiție și a instanței de control judiciar – încălcarea art. 6 și 8 din Convenție – cauza Oleksandr Volkov c. Ucrainei. In: *Juris Clasor CEDO* [online]. 2013, pp. 47 [citat 20.12.2020]. ISSN 2247-6911. Disponibil: http://www.hotararicedo.ro/files/files/Jurisclasor%202013%20final.pdf

[739] NEGRU, Andrei. Obiective ale procesului de consolidare a justiției contemporane. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2019, nr. 4(51), pp. 40 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/39-45_3.pdf

[740] DEVLIN, Richard, DODEK, Adam. Regulating Judges: challenges, controversies and choises. In: *Regulating Judges. Beyond Independence and Accountability* [online]. Edward Elgar Publishing. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2016, pp. 27 [citat 20.12.2020]. ISBN 9781786430786 (Print), 9781786430793 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.4337/9781786430793.00007

[741] Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012, pp. 14 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

[742] SOEHARNO, Johnathan. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. In*: Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp. 78 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

contribui la protejarea independenței sale și a instituției pe care o reprezintă: stoparea presiunilor și a influențelor necorespunzătoare sau reclamarea acestora la organele competente sunt la îndemâna oricui, dacă se dorește cu adevărat implicarea într-un proces veritabil de autocontrol și autopurificare a sistemului judiciar. Încurajarea conduitelor individuale și colective în direcția respectării preceptelor legale și a standardelor etice și crearea unui climat general de încredere profesională și interprofesională ar trebui să fie o direcție strategică fundamentală în procesul de administrare a justiției. Doar prin eforturi comune, depuse de toți reprezentanții sistemului judiciar, doar prin prisma sinergiei - la nivel de instanță, de organe cu atribuții în sfera administrării judecătorești, la nivel de grupuri profesionale instituționalizate sau neinstituționalizate – poate fi derulat procesul de consolidare a justiției[743]. Chiar și în situații de criză, în vederea promovării unității și solidarității sociale, dr. Ciobanu Rodica consideră utilă „[m]etodologia înaintată de teoria autoorganizării (sinergetică)", vorbind chiar de „sinergii sociale și științifice", de „sinergia dintre guvernare/autorități și cetățeni"[744]. Peter Evans reține că, probabil, limitele sinergiei sunt mai degrabă localizate în guvernare decât în societatea civilă, fiind imposibil de ignorat și chestiunile de politică și interese. Totuși, sinergia este apreciată drept un instrument de dezvoltare prea puternic pentru a fi ignorat de teoriile de dezvoltare. Astfel, chiar și atunci când contextul social și politic nu este unul ospitalier, inovațiile organizaționale și culturale creative pot da rezultate. Uneori, construirea sinergiei depinde de transformarea viziunilor asupra lumii, uneori doar implică regândirea naturii problemei pe care agenția guvernamentală încearcă să o soluționeze.[745] Conjugarea sinergică a eforturilor – publice și private, în sectorul justiției și în celelalte sfere ale vieții sociale – poate contribui la realizarea unui scop comun: eficientizarea și consolidarea autorității judecătorești. Acest segment ar fi deschis pentru cercetare interdisciplinară, în arealul elaborării și implementării strategiilor de dezvoltare a relației stat-cetățean, pe care se fundamentează întreaga construcție a serviciilor publice, inclusiv a justiției.

În cazul absenței unui cadru normativ-juridic adecvat și/sau a unei conduite integre din partea inspectorilor judiciari, în calitate de actori ai justiției, dispare însăși rațiunea existenței și

---

[743] CRECIUN, Natalia. Professional legal culture and legal consiousness – premises of the efficiency and credibility of the Judicial Inspection body. In: *State, security and human rights in conditions of information society: intern. sc. conf., 12-13 December 2019*. Chisinau, Artpoligraf, 2020, pp. 431-432. ISBN 978-9975-3462-2-1

[744] CIOBANU, Rodica. Eterogenitatea, unitatea și solidaritatea – repere de diminuare a impactului social al pandemiei. In: *Filosofia și perspectiva umană: Sustenabilitatea gândirii filosofice în societatea post-pandemie: conf. șt. naț., 19 noiembrie 2020* [online]. Chișinău, Institutul de Istorie, 2020. [citat 05.05.2021]. ISBN 978-9975-3334-2-9, pp.92, 96, 109. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/119847

[745] EVANS, Peter. Government Action, Social Capital and Development: Reviewing the Evidence on Synergy. In: *World Development* [online]. 1996, no.5, vol.24, pp.1125, 1127, 1129, 1130. [citat 04.05.2021]. ISSN 0305-750X. Disponibil: DOI 10.1016/0305-750X(96)00021-6. http://210.74.184.3:8080/international/case/case/1404.pdf

funcționării eficiente a inspecției judiciare, indiferent de eforturile de altă natură depuse de autorități în reformarea justiției. Întru consolidarea justiției, este necesară „afirmarea unei stări psihologice comune a întregului corp de magistrați și a întregului ansamblu de profesioniști, care, într-o formă sau alta, contribuie la realizarea justiției”[746]. Cultivarea unui nivel înalt de cultură și de conștiință juridică în rândul profesioniștilor sectorului judiciar și formarea unei „arhitectur[i] [a] sinelui”[747] este, uneori, un aspect mult mai important decât proiectarea tehnică a unui model instituțional de inspecție judiciară. „[S]chimbarea organizării nu servește la nimic dacă sistemul de valori este în derivă”[748]. Este crucial să recunoaștem că ascensiunea autoguvernării judiciare nu este în mod necesar o panacee, întrucât aceasta poate genera dispute de natură politică și poate conduce spre crearea unor noi canale de politizare a magistraturii[749]. În ce privește statele în tranziție, schimbările culturale și reînnoirea personală trebuie să preceadă schimbările de natură instituțională. „*Micro”* independența, adică independența și imparțialitatea judecătorilor individuali, trebuie stabilită și garantată în primul rând, înainte de întreprinderea altor pași mari și ireversibili spre o „*macro*” independență constituțională a puterii judecătorești[750].

Concluzie. Magistratura este un element indispensabil al puterii de stat. Rolul său în menținerea statalității, a ordinii și coeziunii sociale este de neînlocuit. Din aceste considerente, numirea și promovarea în funcții judiciare (cu referire la judecători, membri ai organelor de autoguvernare judecătorească, grefieri, asistenți) trebuie să se facă în baza unor criterii stricte, care să vizeze atât pregătirea profesională, cât și integritatea candidaților. Cultura independenței și a imparțialității justiției, cultura comunicării juridice profesionale trebuie cultivate constant în procesul de formare și de perfecționare continuă a cadrelor pentru funcții judiciare. Aceste dimensiuni constituie fundamentul axiologic al contribuției organelor de autoguvernare judecătorească – și, implicit, a inspecției judiciare - în procesul eficientizării activității sistemului judiciar. Cadrul normativ-juridic adecvat, care să creeze condiții preliminare bunei funcționări a

[746] NEGRU, Andrei. *Consolidarea justiției în statul contemporan democratic*. Chișinău: Sirius, 2012. pp. 72, 111. ISBN 978-9975-57-039-8

[747] CAIAN, Gabriel. Magistrații și dezvoltarea personală. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2014, nr. 2, pp. 24 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/art-17.pdf

[748] ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. În: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 54 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf

[749] KOSAR, David. Beyond Judicial Councils: Forms, Rationales and Impact of Judicial Self-Governance in Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2019, nr.19, pp.1571 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi: 10.1017/S2071832200023178

[750] BOBEK, Michal., KOSAR, David. Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2013, vol.15, nr.7 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2351299

sistemului judiciar în ansamblu, sinergia celor trei puteri în stat și ale societății civile, depuse cu ocazia reformării justiției ar trebui să fie catalizatori ai procesului de eficientizare și de consolidare a justiției naționale.

4.3. Concluzii la Capitolul 4

Evaluând, din punct de vedere doctrinar și practic, perspectivele de manifestare a inspecției judiciare în eficientizarea justiției, am ajuns la următoarele concluzii de bază:

1. Activitatea inspecției judiciare relaționează cu dimensiunea răspunderii instituționale a magistraturii, fiind în măsură a spori calitatea și eficiența justiției prin multiple căi, cum ar fi: responsabilizarea judecătorilor; responsabilizarea președinților și a vicepreședinților instanțelor de judecată; responsabilizarea altor funcționari în cadrul magistraturii; perfecționarea activității organizatorice a instanțelor de judecată; protecția juridică a judecătorilor și a sistemului justiției împotriva unor informații publice false, cu caracter denigrator; asigurarea unui anumit nivel de protecție juridică a judecătorilor împotriva intimidărilor, presiunilor din partea organelor procuraturii; efectuarea unor verificări preliminare în procesul numirii și promovării în funcție a unor judecători integri; informarea societății despre modul de organizare și de funcționare a justiției naționale.
2. Responsabilizarea judecătorilor – cu sau fără funcții manageriale – este obiectivul de bază al organului de inspecție judiciară, posibil de realizat fie prin prisma responsabilității (în rezultatul unor analize și verificări preventive), fie prin prisma instituției răspunderii juridice (în cazul depistării în conduita judecătorilor a indicilor unei abateri disciplinare sau, și mai grav, a elementelor unei componențe de infracțiune).
3. În condițiile reformării și consolidării justiției naționale, este recomandată crearea condițiilor de aliniere a activității inspecției judiciare unor principii organizatorice și funcționale particulare, de perspectivă, cum ar fi: promovarea unei colaborări prudente între inspecția judiciară și entități exponente ale executivului (cu referire la Serviciul de Informații și Securitate, Centrul Național Anticorupție, Autoritatea Națională de Integritate); asigurarea continuității strategiilor și principiilor de activitate în funcționarea tuturor organelor de autoadministrare judecătorească; unificarea practicii de interpretare și de aplicare a legii la nivelul autoguvernării judecătorești; asigurarea echilibrului dintre transparență și confidențialitate în funcționalitatea inspecției judiciare.

4. În rezultatul desfășurării unei ample cercetări asupra modului de organizare și de funcționare a organului de inspecție judiciară, constatăm că un model instituțional perfect nu poate fi proiectat. Însă, pot fi conturate câteva trăsături fundamentale ale unui așa-numit model al organului de inspecție judiciară, precum: să fie parte a sistemului de autoguvernare judiciară; să fie alcătuit preponderent din judecători; să dețină competențe în domeniul disciplinei judiciare și al verificării activității organizatorice a instanțelor de judecată; să manifeste un rol activ în salvgardarea și propagarea valorilor fundamentale ale magistraturii, cu referire la independența, imparțialitatea și integritatea judiciară. În proliferarea unui așa-numit model eficient al organului de inspecție judiciară valoare substanțială prezintă integritatea, cultura și conștiința juridică profesională a inspectorilor judiciari (și a altor actori ai sectorului justiției) și calitatea reglementărilor normativ-juridice pertinente.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În rezultatul examinării complexe a instituției inspecției judiciare, a fost verificată ipoteza de cercetare și, drept consecință, a fost soluționată problema de cercetare importantă pentru domeniul dreptului, care constă în demonstrarea valorii strategice a organului de inspecție judiciară, ca element indispensabil al magistraturii, fapt care a generat clarificarea locului, rolului, componenței și a principiilor de organizare și de funcționare a acestei instituții, în vederea direcționării activității specifice de analiză, verificare și control spre eficientizarea activității autorității judecătorești, în contextul unei justiții independente și consolidate. Concluziile generale, reflectând rezultatele științifice care au contribuit la soluționarea problemei științifice, sunt:

1. ***Locul inspecției judiciare în sistemul judiciar.*** Analiza comparativă a reglementărilor normativ-juridice privind crearea și funcționarea organului de inspecție judiciară în diferite sisteme juridice, coroborate cu recomandările europene în domeniu, au permis *clarificarea locului acestui organ în sistemul judiciar* și validarea indispensabilității creării și funcționării sale în cadrul magistraturii. Indubitabil, organul de inspecție judiciară trebuie să fie parte a magistraturii, deținând mecanisme specifice de verificare și control cu caracter intern. Garantarea prin lege a independenței sale operaționale este imperioasă (concluzii dezvoltate în: Negru A., Creciun N., „Reconceptualizarea funcției de control a inspecției judiciare", Creciun N., „Privire generală asupra instituției inspecției judiciare. Aspecte comparative").
2. ***Rolul inspecției judiciare.*** *Interpretând rolul organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității autorității judecătorești*, conchidem că acesta are misiunea de a contribui la: depistarea și remedierea vulnerabilităților existente în activitatea organizatorică a instanțelor de judecată; constatarea și perfecționarea bunelor practici de organizare internă a instanțelor de judecată; responsabilizarea judecătorilor (cu sau fără funcții manageriale) și a altor funcționari ai instanțelor de judecată; apărarea reputației, imparțialității și independenței judecătorilor, a imaginii și independenței justiției. Organul de inspecție judiciară trebuie să manifeste activism inclusiv în prevenirea și combaterea corupției judiciare (concluzii dezvoltate în: Negru A., Creciun N., „Should the Judicial Inspection Body Care about Judicial Corruption? The Cases of Moldova and Romania"; Creciun N., „Rolul Inspecției Judiciare în apărarea reputației profesionale a judecătorilor și a imaginii justiției"; Creciun N., „Rolul inspecției judiciare în responsabilizarea președinților instanțelor de judecată").

3. ***Componența inspecției judiciare***. Pornind de la standardele internaționale în domeniu, am reușit *a demonstra componența substanțială a organului de inspecție judiciară*. Este recomandată o componența mixtă, întru garantarea unui plus de valoare credibilității sale publice. Este recomandabil inspectorii judiciari să fie aleși din rândul judecătorilor și din rândul altor profesioniști în drept (profesori universitari, avocați), judecătorii urmând a prevala numeric. Desemnarea inspectorilor judiciari din rândul procurorilor ar trebui evitată (concluzii dezvoltate în: Creciun N., „Excluderea dreptului judecătorilor în funcție de a accede în inspecția judiciară – mijloc de soluționare a conflictelor de interese sau subminarea esenței autoadministrării judecătorești"; Creciun N., „Professional legal culture and legal consiousness – premises of the efficiency and credibility of the judicial inspection body")
4. ***Statutul inspectorilor judiciari***. Examinarea cadrului normativ-juridic național face posibilă *distingerea statutului inspectorilor judiciari*, care – la capitolul drepturilor, garanțiilor juridice și al obligațiilor - este asemănător (nu analogic) statutului judecătorilor, cu ajustarea respectivă la specificul profilului ocupațional. Îndatorirea de a respecta Codul de etică al judecătorilor, de a exercita atribuțiile în mod imparțial și de a respecta necondiționat independența judecătorilor și a instanțelor de judecată, precum și autoritatea lucrului judecat, limitează dreptul discreționar negativ al inspectorilor judiciari în exercitarea atribuțiilor. Însă, drepturile și garanțiile statutare (inclusiv inviolabilitatea) au rolul de a le fortifica capacitatea decizională și încurajează valorificarea dreptului discreționar pozitiv în procesul exercitării atribuțiilor.
5. ***Competențele organului de inspecție judiciară***. În lucrare *au fost sintetizate particularitățile fiecărei competențe a organului de inspecție* judiciară în sistemul juridic național. De regulă, funcționalitatea organului de inspecție judiciară este asociată cu instituția răspunderii disciplinare a magistraților, precum și cu exercitarea de verificări și controale asupra activității organizatorice a instanțelor de judecată. Totuși, anumite sisteme juridice, inclusiv cel al Republicii Moldova, atribuie inspecției judiciare și alte prerogative importante, fiind, astfel, descoperit rolul specific al acestei instituții în contextul altor aspecte ale carierei profesionale a judecătorilor (concluzii dezvoltate în: Creciun N., „Modul de apreciere a categoriilor de adresări examinate de inspecția judiciară", Creciun N. „La protection juridique des juges poursuivis pénalement par des mécanismes d'autogouvernement judiciaire").

6. ***Principii de perspectivă în activitatea organului de inspecție judiciară***. În rezultatul analizei funcționale a inspecției judiciare naționale, *au fost standardizate principii de perspectivă, specifice activității entității vizate,* cum ar fi: promovarea unei colaborări prudente între inspecția judiciară și entități exponente ale executivului (cu referire la Serviciul de Informații și Securitate, Centrul Național Anticorupție, Autoritatea Națională de Integritate); asigurarea continuității strategiilor și principiilor de activitate în funcționarea tuturor organelor de autoadministrare judecătorească; unificarea practicii de interpretare și de aplicare a legii la nivelul autoguvernării judecătorești; asigurarea echilibrului dintre transparență și confidențialitate în funcționalitatea inspecției judiciare. Acestea ar fi în măsură a contribui la sporirea calității și eficienței actului de inspecție judiciară (concluzii dezvoltate în: Creciun N., „Particular forms of evaluation and assessment of judges: between exigency of a consolidated justice and violation of justice independence"; Creciun N., „Confidentiality and Transparency in the Judicial Inspection Works. The Case of the Republic of Moldova").
7. ***Axiologia organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității Autorității Judecătorești***. *Valoarea organului de inspecție judiciară în eficientizarea activității Autorității Judecătorești este justificată* prin prisma căilor concrete de intervenție în acest proces și anume prin: responsabilizarea judecătorilor; responsabilizarea președinților și a vicepreședinților instanțelor de judecată; responsabilizarea altor funcționari ai sectorului justiției; perfecționarea activității organizatorice a instanțelor de judecată; protecția juridică a judecătorilor și a sistemului justiției împotriva unor informații publice false, cu caracter denigrator; asigurarea unui anumit nivel de protecție juridică a judecătorilor împotriva intimidărilor, presiunilor din partea organelor procuraturii; efectuarea unor verificări primare în procesul numirii și promovării în funcție a unor judecători integri; informarea societății despre modul de organizare și de funcționare a justiției naționale. Cu titlu de novație, a fost argumentată posibilitatea fortificării capacităților funcționale ale inspecției judiciare în procesul consolidării justiției, prin reconceptualizarea funcției sale de control, în sensul instituirii în cadrul său a poziției de inspector judiciar de investigație, care să desfășoare activitate operativă (concluzii dezvoltate în: Negru A., Creciun N., „Reconceptualizarea funcției de control a inspecției judiciare"; Creciun N., „Particular forms of evaluation and assessment of judges: between exigency of a consolidated justice and violation of justice independence"; Țurcanu R., Creciun N. „The role of Court

Presidents and of the judicial inspection body in strengthening the performance of the judiciary. Functional interactions for achieving a common goal").

Cu titlu de **recomandări**, invocăm următoarele:

1. ***Terminologie în acte normativ-juridice***. În vederea asigurării caracterului consecvent și exact al limbajului utilizat în actele normativ-juridice pertinente reglementării instituției inspecției judiciare, recomandăm înlocuirea termenului de „inspector-judecător" cu termenul de „inspector judiciar" în: art.7^1 alin.(1)-(5) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr.947-XIII din 03.10.1996; în art.4 alin.(1) lit. n), art. 9 alin. (2), art. 21 alin. (1), (2), art.22, art.23, art. 25 alin. (2), art.26, art.31 alin.(4), art.34 alin. (3) ale Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr. 178 din 25.07.2014; în denumirile Capitolelor III, IV, în pct.2.3, pct.3.1-4.1, 4.3, 4.4, 6.1-6.6, 7.1, 7.2, 8.2, 8.3, 10.3, 10.6, 10.7, 10.9, 10.10, 10.14, 10.19, 10.21-10.25, 10.27-10.32, 10.34, 11.2, 12.1 ale Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.506/24 din 13.11.2018; în pct.10.1 al Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, aprobat prin Hotărârea CSM nr.668/26 din 15.09.2015; în pct.14.3, pct.5.5 lit. b), pct.9.6 lit.k) ale Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Secretariatului Consiliului Superior al Magistraturii, aprobat prin Hotărârea CSM nr.112/5 din 05.02.2013; în pct.10, pct.38 și Anexa nr.1 ale Regulamentului cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției, aprobat prin Hotărârea CSM nr.239/9 din 12.03.2013.
2. ***Componența substanțială a inspecției judiciare***. Cu titlu de *lege ferenda*, propunem modificarea art. 7^1 alin. (3) al Legii cu privire la Consiliului Superior al Magistraturii nr. 947-XIII din 03.10.1996, prin înlocuirea termenului de „inspector judecător" cu termenul de „inspector judiciar" și excluderea expresiei „și care nu a exercitat funcţia de judecător pe parcursul ultimilor 3 ani". Conținutul articolului 7^1 alin. (3) ar fi următorul: „Poate fi aleasă în funcţia de inspector judiciar persoana care deţine diploma de licenţiat în drept sau echivalentul acesteia, cu o vechime în specialitatea juridică de cel puţin 7 ani şi o reputaţie ireproşabilă, în condiţiile stabilite la art.6 alin.(4) din Legea nr.544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului. Este declarat ales candidatul care a acumulat mai mult de jumătate din voturile membrilor Consiliului Superior al Magistraturii". A completa Legea cu privire la Consiliului Superior al Magistraturii nr. 947-XIII din 03.10.1996 cu un

nou alineat – art.7^1 alin.(3^1), cu următorul conținut: „Inspectorii judiciari pot fi selectați din rândul judecătorilor. Numărul inspectorilor judiciari selectați din rândul judecătorilor nu poate fi mai mic de jumătate din numărul total al membrilor inspecției judiciare”.

Corespunzător, modificări și completări analogice ar trebui efectuate în Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.506/24 din 13.11.2018, prin redarea conținutului pct.3.3 în două elemente structurale distincte: lit.a) și lit.b). La pct.3.3 lit.a) a înlocui termenul de „inspector judecător” cu termenul de „inspector judiciar” și a exclude expresia „și care nu a exercitat funcţia de judecător pe parcursul ultimilor 3 ani”. A introduce pct.3.3 lit.b) cu următorul conținut: „Inspectorii judiciari pot fi selectați din rândul judecătorilor. Numărul inspectorilor judiciari selectați din rândul judecătorilor nu poate fi mai mic de jumătate din numărul total al membrilor inspecției judiciare” (concluzii și recomandări dezvoltate în: Creciun N., „Criterii de evaluare a calității și eficienței activității inspecției judiciare”).

3. ***Competențe***. Considerăm oportun și necesar a completa art. 7^1 alin. (6) al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr.947-XIII din 03.10.1996 cu lit.e), având următorul conținut: [Inspecția judiciară are următoarele competențe:] verifică cererile privind apărarea reputației și independenței judecătorilor, a imaginii și independenței justiției. Corespunzător, a completa pct.5.1 al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.506/24 din 13.11.2018, cu lit. j), având următorul conținut: [Inspecția judiciară are următoarele competențe:] verifică cererile privind apărarea reputației și independenței judecătorilor, a imaginii și independenței justiției (concluzii și recomandări dezvoltate în: Creciun N., „Rolul inspecției judiciare în apărarea reputației profesionale a judecătorilor și a imaginii justiției”).
4. ***Procedura disciplinară în privința judecătorilor***: în Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor nr. 178 din 25.07.2014 și în Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.506/24 din 13.11.2018, ar trebui clarificate fazele procedurii disciplinare în privința judecătorilor (verificarea sesizării și cercetarea disciplinară), prin precizarea esenței fiecărei faze și a statutului inspectorilor judiciari în cadrul fiecărei faze (concluzii și recomandări dezvoltate în: Creciun N., „Verificarea sesizării și cercetarea disciplinară în contextul răspunderii disciplinare a judecătorilor”).

5. ***Politici anticorupție judiciară***. În vederea recunoașterii rolului activ al autoguvernării judecătorești în prevenirea și combaterea corupției judiciare, a completa art. 7^1 al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr.947-XIII din 03.10.1996 cu alin.(6^1), cu următorul conținut: „Dacă în procesul exercitării de către inspectorul judiciar a competențelor funcționale sunt depistate posibile elemente ale unei componențe de infracțiune în conduita unui judecător sau a altui subiect din sistemul judiciar, inspectorul judiciar, direct sau prin intermediul inspectorului judiciar principal ori al Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii, este obligat să sesizeze organul de urmărire penală competent” (concluzii și recomandări dezvoltate în: Negru A., Creciun N., „Should the Judicial Inspection Body Care about Judicial Corruption? The Cases of Moldova and Romania”).
6. ***Remedierea lacunelor în actele normativ-juridice, prin aducerea hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii în concordanță cu Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii.*** În acest sens, se recomandă modificarea și completarea pct.7.2 al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.506/24 din 13.11.2018, ce se referă la examinarea demersurilor care au ca obiect acordul Consiliului Superior al Magistraturii privind pornirea urmăririi penale împotriva judecătorului, prin: înlocuirea expresiei „în termen de 15 zile” cu „imediat, dar nu mai târziu de 5 zile lucrătoare”. Astfel, pct.7.2 ar avea următorul conținut: „Inspectorul judiciar, imediat, dar nu mai târziu de 5 zile lucrătoare de la data primirii spre executare, verifică circumstanţele indicate în demers, solicită explicaţii de la judecătorul sesizat şi perfectează nota informativă, care se prezintă Consiliului Superior al Magistraturii spre examinare”.

   În același context, a abroga pct.11.15 al Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, aprobat prin Hotărârea CSM nr.668/26 din 15.09.2015 și a-l expune în felul următor: pct.11.15 – „Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii prin care acesta îşi expune acordul sau dezacordul pentru pornirea urmăririi penale în condiţiile art.19 alin.(4) din Legea nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului se publică pe pagina web oficială a Consiliului Superior al Magistraturii, cu anonimizarea datelor cu privire la identitatea judecătorului”.

Considerăm că recomandările propuse și-ar putea aduce aportul în valorificarea efectivă a inspecției judiciare în sporirea calității și eficienței justiției naționale,

consecvența și corectitudinea actelor normativ-juridice pertinente fiind o precondiție absolut necesară realizării dreptului, alături de alte categorii cu impact substanțial asupra performanței, dar și asupra credibilității autorității judecătorești în ansamblu, cum sunt: independența, imparțialitatea, integritatea și incoruptibilitatea judiciară, etica și disciplina judiciară, cultura comunicării judiciare profesionale și nivelul înalt al culturii și al conștiinței juridice profesionale.

BIBLIOGRAFIE

Surse în limba română:

1. ALT, Eric. Calitatea hotărârilor judecătorești. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 52-56 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf
2. ANDREI, Petre. *Filosofia valorii* [online]. București: Fundația Regele Mihai I, 1945. 240p. [citat 04.05.2021]. Disponibil: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b9/Petre_Andrei_-_Filosofia_valorii.pdf
3. Angajarea răspunderii disciplinare a judecătorilor și a personalului judiciar. Ghid pentru justițiabili [online]. Chișinău, 2015 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.capc.md/pdf/GHID_RDJ_MK_versiunefinala_18.06.2015_SD.doc.pdf
4. Analiza Funcțională a Sectorului Justiției în România [online]. 2013, 191 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.just.ro/wp-content/uploads/2015/09/Analiza-functionala-a-sectorului-Justitiei-RO.pdf
5. ARAMĂ, Elena. Cunoștințele teoretice și evitarea interpretărilor defectuoase, contrare Constituției. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: conf. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, 2020, pp. 30-35. ISBN 978-9975-149-80-8
6. ARAMĂ, Elena. Interpretarea juridică: de la elemente juridice și politice la bun simț. In: *Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale: conf. șt.-practică intern., 13-14 decembrie 2018,* Chișinău: Artpoligraf, 2019, pp.41-47. ISBN 978-9975-108-88-1
7. ARAMĂ, Elena. Statul de drept: între legisprudență și Jurisprudență. In: *Revista Națională de Drept*. 2017, nr.6(200), pp. 2-8. ISSN 1811-0770
8. ARAMĂ, Elena, CIOBANU, Rodica. *Metodologia dreptului. Sinteze pentru seminar* [online]. Chișinău: CEP USM, 2011, 166p. [citat 05.05.2021]. ISBN 978-9975-71-095-4. Disponibil: http://drept.usm.md/public/files/Aramametoddrept-169f1b.pdf
9. ARSENI, Alexandru. Autoritatea judecătorească – veritabilă instituție de realizare a ramurii puterii de stat în condițiile edificării statului de drept. In: *Revista Națională de Drept*. 2013, nr.11(157), pp. 16-24. ISSN 1811-0770.
10. ARSENI, Alexandru. Drepturile Omului în Republica Moldova – geneză și actualitate [online]. In: *Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale: conf. șt.-practică intern., 13-14 decembrie 2018,* Chișinău: Artpoligraf, 2019, pp. 20-22. ISBN 978-9975-108-88-1
11. ARSENI, Alexandru, GHEDROVICI, Nicolae. Autoritatea judecătorească și unele cerințe întru realizarea autentică a actului de justiție: reglementări legale și abordări teoretice. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr. 12(170), pp. 9-11 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-12-2014.pdf
12. ARSENI, Alexandru, ROȘCA, Constantin. Consiliul Superior al Magistraturii veritabil garant al independenței puterii judecătorești: reglementări legale și abordări doctrinare. In: *Revista Națională de Drept*. 2014, nr. 1(159), pp. 13-19. ISSN 1811-0770.
13. ASĂNICĂ, Andra. Răspunderea civilă a judecătorilor. Drept intern și drept comparat. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr.3, pp. 29-43 [citat 20.12.2020]. ISSN

2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-2-Formul-judecatorilor-nr-3-2010.pdf
14. Avizul nr. 1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor (Recomandarea nr. R (94) 12 privind independența, eficiența și rolul judecătorilor și importanța standardelor stabilite, precum și a altor standarde la problemele actuale din aceste domenii) [online]. Strasbourg, 23.11.2001 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212245&Site=COE&direct=true
15. Avizul nr. 3 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra principiilor și regulilor privind imperativele profesionale aplicabile judecătorilor și în mod deosebit a deontologiei, comportamentelor incompatibile și imparțialității [online]. Strasbourg, 19.11.2002 [citat 20.12.2020]. https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212265&direct=true
16. Avizului nr. 4 (2003) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de Miniştri privind formarea iniţială şi continuă specifice judecătorilor la nivel naţional şi european [online]. Strasbourg, 27.11.2003 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/1680747cfc
17. Avizul nr. 6 (2004) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) in atenţia Comitetului de Miniştri asupra procesului echitabil într-un termen rezonabil şi rolul judecătorilor în acest proces, luând în considerare mijloacele alternative de soluţionare a disputelor [online]. Strasbourg, 24.11.2004 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/1680747737
18. Avizul nr. 10 (2007) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei referitor la Consiliul Justiţiei în serviciul societăţii [online]. Strasbourg, 23.11.2007 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1254135&Site=COE&direct=true
19. Avizul nr. 17 (2014) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) asupra evaluării activității judecătorilor, calității justiției și respectării independenței sistemului judiciar [online]. Strasbourg, 24.10.2014 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16807475cb
20. Avizul nr. 18 (2015) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă [online]. Londra, 16.10.2015 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a4c79
21. Avizul nr.19 (2016) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) privind rolul președinților instanțelor de judecată [online]. Strasbourg, 10.11.2016 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16806f9a8f
22. Avizul nr. 21(2018) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) Prevenirea corupției în rândul judecătorilor [online]. Zagreb, 09.11.2018 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/avis-no-21-du-ccje-en-roumain/168093ed29
23. AVORNIC, Gheorghe, POSTOVAN Dumitru. Dreptul discreționar în prevenirea și combaterea corupției. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr.10(168), pp. 4-11 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-10-2014.pdf

24. AVORNIC, Gheorghe, TANASĂ, Dragoș. Axiologia juridică și deschiderile sale în cercetarea dreptului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2012, nr.8, pp.2-5. [citat 04.05.2021]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2_5_Axiologia%20juridica%20si%20deschiderile%20sale%20in%20cercetarea%20Dreptului.pdf
25. AVORNIC, Gheorghe, VACULOVSCHI, Ghenadie. Excesul de reglementare. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2019, nr.10-12(228-230), pp.119-123. [citat 05.05.2021]. ISSN 1811-0770. Disponibil: DOI 10.5281/zenodo.3742929. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/101664
26. BODOAȘCĂ, Teodor. Discuții în legătură cu independența justiției în sistemul de drept român. In: *Dreptul*. 2015, nr. 2, pp. 97-104. ISSN 1018-0435.
27. BOZEȘAN, Vasile, CĂLIN, Dragoș, MILITARU, Ionuț. Judecător al Curții Supreme exclus din corpul magistraților printr-o procedură disciplinară nelegală. Lipsa de independență și imparțialitate al Consiliului Superior de Justiție și a instanței de control judiciar – încălcarea art. 6 și 8 din Convenție – cauza Oleksandr Volkov c. Ucrainei. In: *Juris Clasor CEDO* [online]. 2013, pp. 39-56 [citat 20.12.2020]. ISSN 2247-6911. Disponibil: http://www.hotararicedo.ro/files/files/Jurisclasor%202013%20final.pdf
28. BUZINSCHI, Elena. Teoria valorilor în reflecțiile filosofice ale lui Tudor Vianu [online]. In: *Educația în spiritul valorilor naționale și universale din perspectiva dialogului pedagogic: simp. intern., 27-28 martie 2020*, ediția a 2-a, Chișinău, Tipografia Garomont Studio, 2020, pp.106-111. [citat 04.05.2021]. ISBN 978-9975-3452-6-2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/118765
29. CAIAN, Gabriel. Magistrații și dezvoltarea personală. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2014, nr. 2, pp. 22-24 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/art-17.pdf
30. Carta Europeana cu privire la Statutul judecătorului [online]. Consiliul Europei, Strasbourg,1998 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/106139
31. CĂLIN, Dragoș, MILITARU, Ionuț. Libertatea de exprimare a magistraților. Limite și vulnerabilități. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 3, pp. 23-39 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-4-forumul-judecatorilor-nr-3-2009.pdf
32. Checklist for promoting the quality of justice and the courts [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2008. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-efficiencyof-justice-cepej-checklist-for-promo/16807475cf
33. CIOBANU, Rodica. De la controverse practice spre reconstrucție paradigmatică a dreptului. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: conf. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, 2020, pp.75-88. ISBN 978-9975-149-80-8
34. CIOBANU, Rodica. Eterogenitatea, unitatea și solidaritatea – repere de diminuare a impactului social al pandemiei. In: *Filosofia și perspectiva umană: Sustenabilitatea gândirii filosofice în societatea post-pandemie: conf. șt. naț., 19 noiembrie 2020* [online]. Chișinău, Institutul de Istorie, 2020. [citat 05.05.2021]. ISBN 978-9975-3334-2-9, pp.91-116. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/119847
35. CIOBANU, Rodica. Interogații asupra dreptății din perspectiva drepturilor omului în condițiile societății globale [online]. In: *Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale: conf. șt. naț., 7-8 decembrie 2017*, Chișinău, USM,

2018, pp. 26-43. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-3178-4-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/69737
36. CIOBANU, Rodica. Teorii și practici juridice. Perspectiva unei metodologii interdisciplinare. In: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice* [online]. 2017, nr.1(173), pp.153-161. [citat 05.05.2021]. ISSN 1957-2294. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/52178
37. CIOBANU, Rodica. Valorificarea perspectivei interdisciplinare în analiza sistemului social normativ [online]. In: *Integrarea tradițiilor filosofice în societatea bazată pe cunoaștere, conf. șt. naț., 7-8 noiembrie 2019*, Chișinău, Institutul de Istorie, 2019, pp. 240-293. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-108-75-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/240-293.pdf
38. CIOBANU, Rodica, AVORNIC, Gheorghe. Interdisciplinary contextualization of legal education and research. In: *Supremația Dreptului* [online]. 2020, nr.2, pp.128-135. [citat 05.05.2021]. ISSN 2345-1971. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/123139
39. CIUCĂ, Andreea. Repere ale independenței judecătorului din perspectiva independenței sistemului judiciar. In: *Dreptul*. 2015, nr. 9, pp. 23-41. ISSN 1018-0435.
40. COCÎRȚĂ, Alexandru. *Reformarea justiției în contextul implementării Planului de Acțiuni UE-Moldova* [online]: Chișinău, Arc, 2009, 128 p. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-61-526-6. Disponibil: http://www.e-democracy.md/files/alexandru-cocirta-reforma-justitiei.pdf
41. Codul Administrativ al Republicii Moldova: nr.116 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 17.08.2018, nr.309-320
42. Codul de etică și de conduită profesională a judecătorului. Aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a Judecătorilor [online]: nr. 8 din 11 septembrie 2015. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Codul_de_etica_al_judecatorului.pdf
43. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova: nr.122-XV din 14.03.2003. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 07.06.2003, nr.248-251
44. COJOCARU, Violeta. Corelația dintre răspunderea disciplinară și morală a magistratului. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 29-32 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/29_32_Corelatia%20dintre%20raspunderea%20disciplinara%20si%20morala%20a%20magistratului_0.pdf
45. Comentarii la Codul de etică și conduită profesională al judecătorului. Aprobate prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii [online]: nr. 230/12 din 08 mai 2018 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Interne/2018/Coment_Codul_etica.pdf
46. Constituţia Republicii Moldova, 29 iulie 1994. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1
47. Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [online]. Roma: 04.11.1950. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_RON.pdf
48. COPEȚCHI, Stanislav. Provocarea infracțiunii în contextul măsurilor speciale de investigație. Partea II. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2017, nr.3(42), pp. 18-25 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/2.%20S.Copetchi.%20Provocarea%20infractiun

ii%20in%20contextul%20masurilor%20speciale%20de%20investigatie%20%28II%29.pdf
49. COSTACHI, Gheorghe. Asigurarea securității persoanei prin educația pentru drepturile omului și dezvoltarea culturii drepturilor omului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2016, nr. 1(183), pp. 15-19 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-1-2016.pdf
50. COSTACHI, Gheorghe. Valoarea juristului și a științei juridice în statul de drept. In: *Legea și viața* [online]. 2019, nr.9(333), pp. 14-22 [citat 20.12.2020]. ISSN 1810-309X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Legea%20si%20Viata_9-1_2019.pdf
51. COSTACHI, Gheorghe, COZMA, Daniela. Securitatea persoanei prin prisma culturii juridice a funcționarului public. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.7(201), pp. 8-13 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-7-2017.pdf
52. **CRECIUN, Natalia**. Abordări normativ-juridice privind instituție Inspecției Judiciare. In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt.-practică naț. cu part. intern., 28-29 septembrie 2016*. Rezumate ale comunicărilor. Chișinău, CEP USM, 2016, pp. 229-233 ISBN: 978-9975-71-816-5
53. **CRECIUN, Natalia.** Criterii de evaluare a calității și eficienței activității inspecției judiciare. In: *Contextul multidimensional actual al guvernării și drepturilor omului în Republica Moldova.* Chișinău, Artpoligraf, 2021, pp. 126-157. ISBN 978-9975-3498-3-3
54. **CRECIUN, Natalia**. Examinarea de către Inspecția Judiciară a petițiilor și sesizărilor (Aspecte comune și distinctive). In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt. naț. cu part. intern., 9-10 noiembrie 2017* Rezumate ale comunicărilor. Chișinău, CEP USM, pp. 229-233. ISBN 978-9975-71-812-7
55. **CRECIUN, Natalia**. Excluderea dreptului judecătorilor în funcție de a accede în Inspecția Judiciară – mijloc de soluționare a conflictelor de interese sau subminarea esenței autoadministrării judecătorești. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național: conf. șt. naț. cu part. intern., 01-02 octombrie 2019*. Chișinău, CEP USM, 2020 vol. I, pp. 212-220. ISBN 978-9975-149-79-2
56. **CRECIUN, Natalia**. Modul de apreciere a categoriilor de adresări examinate de Inspecția Judiciară. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2018, nr. 1(44), pp. 17-24 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/18/Modul%20de%20apreciere%20a%20categoriilor%20de%20adresari%20examinate%20de%20inspectia%20judiciara.pdf
57. **CRECIUN, Natalia**. Opinii asupra modului de reorganizare a Inspecției Judiciare expus în actualele proiecte de acte normative. In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt.-practică naț. cu part. intern., 8-9 noiembrie 2018.* Rezumate ale comunicărilor [online]. Chișinău, CEP USM, pp. 84-88. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-142-50-2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/78676
58. **CRECIUN, Natalia**. Privire generală asupra instituției Inspecției Judiciare. Aspecte comparative. In: *Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației: conf. șt. intern., 7 iunie 2016* [online]. Universitatea de Stat B.P.Hașdeu din Cahul, iunie 2016, vol.III, pp.104-109. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-88-041-1. Disponibil: http://usch.md/wp-content/uploads/2015/11/Conferinta-USC-2016_Atelierul-1-4-cu-CIP.pdf
59. **CRECIUN, Natalia**. Rolul Inspecției Judiciare în apărarea reputației profesionale a judecătorilor și a imaginii Justiției. In: *Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale: conf. șt. naț., 7-8 decembrie 2017* [online]. Chișinău, USM, pp.

411-418. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-3178-4-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/401-418.pdf

60. **CRECIUN, Natalia**. Rolul Inspecției Judiciare în responsabilizarea președinților instanțelor de judecată. In: *Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației: conf. șt. intern., 7 iunie 2018* [online]. Universitatea de Stat B.P.Hașdeu din Cahul, iunie 2018, vol.V, pp. 106-110. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-88-041-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/66756
61. **CRECIUN, Natalia**. Verificarea sesizării și cercetarea disciplinară în contextul răspunderii disciplinare a judecătorilor. In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt.-practică naț. cu part. intern., 7-8 noiembrie 2019*. Rezumate ale comunicărilor. Chișinău, CEP USM, Chișinău, 2019, pp. 69-73. ISBN: 978-9975-149-46-4
62. DANILEȚ, Cristi. Conduita etică și deontologia profesională în justiție. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr. 2, pp. 61-72 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-9-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf
63. DANILEȚ, Cristi. Consiliul Superior al Magistraturii – competențe nelegale în domeniul deontologiei magistraților. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2009, nr.1, pp. 41-50 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-forumul-judecatorilor-nr-1-2009.pdf
64. DANILEȚ, Cristi. *Corupția și anticorupția în sistemul juridic* [online]. Editura C.H. Beck, 2009, 209 p. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-973-115-639-2. Disponibil: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3aa82403-8d21-bd2f-132c-181792196d98&groupId=252038
65. DANILEȚ, Cristi. *Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova. Evaluarea legislației și a practicilor* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, Chișinău, 2020, 93 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf
66. DANILEȚ, Cristi. *Unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova* [online]. Chișinău, 2014, 55 p. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-57-166-1. Disponibil: http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Danilet_text.pdf
67. DANILEȚ, Cristi, COPOERU, Ion, Între sancțiune disciplinară și convingere morală. Instrumente și proceduri etice în sistemul judiciar din România [online]. *Juridice.ro*, 27.01.2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.juridice.ro/96907/intre-sanctiune-disciplinara-si-convingere-morala-instrumente-si-proceduri-etice-in-sistemul-judiciar-din-romania.html
68. DANILEȚ, Cristi, KOETZ, Axel, G., GRAUR, Ion. *Analiza funcțională a Consiliului Superior al Magistraturii* [online]. Chișinău, 2014 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/proiecte_asist_tehnica_nr1/Analiza_functionala_a_CSM.pdf
69. Declaraţia cu privire la Suveranitate. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova: nr. 148-XII din 23 iunie 1990. In: *Veştile Sovietului Suprem şi ale Guvernului RSS Moldova*, 1990, nr.8
70. DELIU, Robert-Adrian. Puterea și relativitatea efectelor autorității lucrului judecat. n: *Revista Universul Juridic* [online]. 2019, nr. 2, pp. 34-45 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: http://revista.universuljuridic.ro/wp-

content/uploads/2019/04/03_Revista_Universul_Juridic_nr_22019_PAGINAT_BT_R_Deliu.pdf
71. *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)* [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold. 2009 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/dex09
72. Discursul integral al Președintelui CSJ la Adunarea Generală a Judecătorilor [online]. *Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova*, 2015 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csj.md/index.php/despre-curtea-suprema-de-justitie/mass-media-si-relatiile-cu-publicul/432-discursul-integral-al-presedintelui-csj-la-adunarea-generala-a-judecatorilo
73. DULGHIERU, Dorin. Asigurarea independenței judecătorilor prin prisma garanțiilor constituționale. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2018, nr. 7-9(213-215), pp. 65-67 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-7-9-2018.pdf
74. FURDUI, Sergiu. Activitatea practico-științifică a judecătorului – parte componentă a activității judecătorești. In: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 3(138), pp. 20-27. ISSN 1811-0770.
75. FURDUI, Sergiu. Importanța și oportunitatea activității practico-științifice a judecătorului la exercitarea și consolidarea actului de justiție în Republica Moldova. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2017, nr.1(40), pp. 30-36 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/30_36_Importanta%20si%20oportunitatea%20activitatii%20practico-stiintifice%20a%20judecatorului%20la%20exercitarea%20si%20consolidarea%20actului%20de%20justitie.pdf
76. FURDUI, Sergiu. Opinie cu privire la impactul activității practico-științifice a judecătorului asupra actului de justiție înfăptuit. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.2(196), pp. 13-18 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-2-2017.pdf
77. GÂRBULEȚ, Ioan. Procedura sancționării disciplinare a magistraților. I. Etapa verificărilor prealabile. In: *Revista Universul Juridic* [online]. 2017, nr. 2, pp. 5-33 [citat 20.12.2020]. ISSN 2393-3445 Disponibil: https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2017/03/01_Revista_Universul_Juridic_nr_02-2017_PAGINAT_BT_I_Garbulet.pdf
78. GÂRBULEȚ, Ioan, COȚOVANU, Paula-Andrada. *Abaterile disciplinare ale magistraților (II). Încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții privind judecătorii și procurorii* [online]. Juridice.ro, 2014 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.juridice.ro/326512/abaterile-disciplinare-ale-magistratilor-ii-incalcarea-prevederilor-legale-referitoare-la-incompatibilitati-si-interdictii-privind-judecatorii-si-procurorii.html
79. Ghid pentru sesizarea Inspecției Judiciare [online]. Adoptat prin Hotărârea CSM: nr. 5/1 din 15.01.2019. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Interne/2019/Ghid_pentru_sesizarea_Inspectiei_judiciare_2019.pdf
80. GRECU, Pavel, HRIPTIEVSCHI, Nadejda. *Evaluarea necesităților de îmbunătățire a cadrului legal privind răspunderea disciplinară a judecătorului* [online]. Centrul de Resurse Juridice din Moldova, 2016, 32 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/02/2016-02-DDP-Legea-178-CRJM-web.pdf
81. GROSU, Floarea. Evoluția cadrului legislativ privind activitatea de Inspecție Judiciară. In: *Revista Inspecției Judiciare* [online]. 2014, nr.1, pp.5-14 [citat 20.12.2020].

Disponibil:https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2014/09/Download-Revista-Inspectiei-Judiciare-Nr.1-2014_.pdf
82. GUCEAC, Ion. Evoluția statului în concepția contemporană. In: *Teoria și practica administrării publice: conf. șt. cu part. intern., 19 mai 2017* [online]. Chișinău, Academia de Administrare Publică, Editura S.C. Elan-Poligraf SRL, 2017, pp. 10-14. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-9975-3019-6-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/57624
83. GUCEAC, Ion. Liberul acces la justiție în legislația națională și prevederile convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. In: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă Akademos* [online]. 2011, nr.2(21), pp. 42-46. [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-0461. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/1325
84. GUȚU, Zoia, DOHOTARU, Maia. Axiologie – cadru de referință în formarea orientărilor valorice la studenți. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2017, nr.9(109), pp.133-138. [citat 04.05.2021]. ISSN 1857-2103 (Print), ISSN 2345-1025 (Online). Disponibil: http://oaji.net/articles/2017/2056-1521196317.pdf
85. Hotărârea Colegiului CSJ din 12 iunie 2014 [online]. dosar nr.3-11/14 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_cont_csm.php?id=48
86. Hotărârea CSM cu privire la demersul Programului pentru Justiție Transparentă, referitor la asigurarea monitorizării repartizării dosarelor prin intermediul PIGD de către Inspecția Judiciară din subordinea Consiliului Superior al Magistraturii [online]: nr. 17/1 din 16.01.2018 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2018/01/17-1.pdf
87. Hotărârea cu privire la propunerile doamnei Elena Gligor, inspector-judecător principal, referitoare la modificare și completarea Regulamentului privind organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare: nr. 146/7 din 03.03.2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.06.2015, nr.139-143
88. Hotărârea cu privire la Raportul de activitate al Inspecției judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii pentru anul 2020: nr.109/12 din 20.04.2021 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.05.2021]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2021/12/109-12.pdf
89. Hotărârea CSM: nr. 712/28 din 06.10.2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2015/28/712-28.pdf
90. Hotărârea CSM: nr. 176/8 din 22.03.2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2016/08/176-8.pdf
91. Hotărârea CSM: nr. 426/18 din 07.06.2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2016/18/426-18.pdf
92. Hotărârea cu privire la examinarea în ședință închisă a sesizărilor Procurorului General, Eduard Harunjen, referitor la eliberarea acordului pentru efectuarea unor acțiuni de urmărire penală în privința unor judecători: nr. 453/22 din 23.10.2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2018/22/453-22.pdf
93. Hotărârea cu privire la examinarea în ședință închisă a sesizării Procurorului General interimar, Dumitru Robu, referitor la eliberarea acordului pentru pornirea urmăririi penale, reținere, aducere silită, percheziție, arestare, tragere la răspundere penală în privința ***: nr.374/25 din 24.10.2019 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2019/25/374-25.pdf
94. Hotărâre cu privire la notele informative ale Inspecției judiciare din subordinea Consiliului Superior al Magistraturii, referitor la examinarea avizelor consultative ale Serviciului de Informații și Securitate în privința unor judecători și a unui candidat la funcția de judecător:

nr. 81/5 din 13.02.2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2018/05/81-5.pdf
95. Hotărâre cu privire la propunerea Președintelui ședinței Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, Victor Micu, privind examinarea în ședință închisă a avizului consultativ pe marginea verificării unui candidat la funcția de judecător: nr.22/1 din 10.01.2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2017/01/22-1.pdf
96. Hotărâre cu privire la propunerea Președintelui ședinței Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, Victor Micu, privind examinarea în ședință închisă a avizelor consultative pe marginea verificării unor candidați la funcția de judecător: nr. 270/13 din 11.04.2017[online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2017/13/270-13.pdf
97. Hotărâre cu privire la propunerea Președintelui ședinței Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, Victor MICU, privind examinarea în ședință închisă a avizelor consultative pe marginea verificării unor judecători: nr. 781/34 din 28.11.2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Hotaririle/2017/34/781-34.pdf
98. Hotărâre cu privire la sesizarea Procurorului General, Eduard Harunjen, referitor la eliberarea acordului la pornirea urmăririi penale în privința unui ex-judecător: nr. 583/27 din 11.12.2018. [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2018/27/583-27.pdf
99. Hotărâre cu privire la sesizarea Procurorului General, Eduard Harunjen, referitor la eliberarea acordului pentru pornirea urmăririi penale în privința unui judecător: nr.416/21 din 16.10.2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2018/21/416-21.pdf
100. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității unor prevederi privind imunitatea judecătorului (Sesizarea nr. 32a/2012): nr. 22 din 05.09.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.11.2013, nr.276-280
101. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepţia de neconstituţionalitate a articolului 23 alin.(2) din Legea nr.947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii (ridicarea imunității judecătorului). (Sesizările nr.31g/2017 și nr.55g/2017): nr. 23 din 27.06.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.09.2017, nr.340-351
102. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice (verificarea judecătorilor de către Serviciul de Informații și Securitate), (Sesizarea nr. 115g/2017): nr.32 din 05.12.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 09.02.2018, nr.40-47
103. Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii al României: nr. 623, 21.11.2006 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://old.csm1909.ro/csm/linkuri/05_10_2006__6264_ro.pdf
104. Legea cu privire la actele normative: nr.100 din 22.12.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.01.2018, nr. 7-17
105. Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate: nr.132 din 17.06.2016. In: *Monitorul Oficial a Republicii Moldova*, 30.07.2016, nr. 245-246
106. Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție: nr.1104 din 06.06.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.10.2012, nr.209-211

107. Legea cu privire la conflictul de interese: nr.16 din 15.02.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 30.05.2008, nr.94-96
108. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 947-XIII din 19 iulie 1996. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17
109. Legea cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 102 din 21.07.2016. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.08.2016, nr. 256-264
110. Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 178 din 25 iulie 2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 15.08.2014, nr. 238-246
111. Legea cu privire la statutul judecătorului: nr. 544 din 20.07.1995. In *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr. 15-17
112. Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică: nr. 199 din 16.07.2010. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.10.2010, nr. 194-196
113. Legea pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova: nr.112 din 22.05.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 03.06.2008, nr. 97-98
114. Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii: nr. 185-XVI din 26.07.2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.08.2007, nr. 136-140
115. Legea pentru modificarea Legii nr.178/2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor: nr. 136 din 19.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.09.2018, nr. 347-357
116. Legea pentru modificarea unor acte legislative: nr. 137 din 27.09.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 19.10.2018, nr.398-399
117. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 153 din 05 iulie 2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.08.2012, nr. 185
118. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.66 din 24.05.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 01.06.2018, nr.181
119. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative: nr. 326 din 23.12.2013. In: *Monitorul Oficial a Republicii Moldova,* 25.02.2014, nr. 47-48
120. Legea privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016: nr. 231 din 25.11.2011. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 06.01.2012, nr. 1-6
121. Legea privind declararea averii și a intereselor personale, nr. 133 din 17.06.2016. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 30.07.2016, nr.245-246
122. Legea privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere: nr. 1264 din 19.07.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 05.09.2002, nr. 124-125
123. Legea privind evaluarea integrității instituționale: nr. 325 din 23.12.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 26.08.2016, nr. 277-287
124. Legea privind Institutul Național al Justiției: nr.152-XVI din 08.06.2006. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 08.11.2016, nr.387
125. Legea privind organele securității statului: nr. 619-XIII din 31.10.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 13.02.1997, nr. 10-11
126. Legea privind organizarea judecătorească: nr. 514-III din 06.07.1995. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 22.01.2013, nr.15-17
127. Legea privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor: nr. 154 din 05.07.2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 14.09.2012, nr.190-192
128. Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova: nr. 753 din 23.12.1999. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 31.12.1999, nr.156

129. Legea privind statutul și organizarea activității grefierilor din instanțele judecătorești: nr. 59-XVI din 15 martie 2007. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 11.05.2007, nr.64-66
130. Legea privind verificarea titularilor și a candidaților la funcțiile publice: nr. 271-XVI din 18.12.2008. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.02.2009, nr. 41-44
131. Legea Republicată privind Consiliul Superior al Magistraturii [online]: nr. 317 din 01.07.2004. In: *Monitorul Oficial al României*, 01.09.2012, nr.628 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/64942
132. LUPAȘCO, Lilia. Aprecierea liberă a probelor – arealul de manifestare a principiilor de independență și imparțialitate a judecătorului. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, conf. șt. naț. cu participare intern., 01-02 octombrie 2020*, vol.II, Chișinău, pp. 598-609. ISBN 978-9975-149-80-8
133. Magna Charta a Judecătorilor (Principii fundamentale) [online]. Strasbourg, 17.11.2010 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CCJE-MC%282010%293&Language=lanRomanian&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true
134. MANEA, Tamara. Atitudinea nedemnă în exercitarea profesiei de judecător sau de procuror. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.4(39), pp. 35-38 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/35_38_Atitudinea%20nedemna%20in%20exercitarea%20profesiei%20de%20judecator%20sau%20de%20procuror.pdf
135. MANEA, Tamara. Cariera judecătorilor și procurorilor – componentă a independenței externe a sistemului judiciar. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2019, nr.4(51), pp. 36-38 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/36-38_19.pdf
136. MANEA, Tamara. Creațiile artistice ale magistraților: libertatea de exprimare și obligația de rezervă impusă acestora. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.1(36), pp. 19-21 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/19_21_%20Creatiile%20artistice%20ale%20magistratilor_libertatea%20de%20exprimare%20si%20obligatia%20de%20rezerva%20impusa%20acestora.pdf
137. MANEA, Tamara. Independența magistratului și răspunderea disciplinară a acestuia. Elemente de drept comparat. In: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2014, nr. 4(31), pp. 22-24. ISSN 1857-2405.
138. MANEA, Tamara. Răspunderea disciplinară a magistraților. Elemente de drept comparat. In: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2014, nr. 3(30), pp. 35-40. ISSN 1857-2405.
139. MANEA, Tamara. Răspunderea disciplinară a magistraților pentru încălcarea cu rea-credință sau gravă neglijență a normelor de drept material și procedural. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2012, nr. 2, pp. 80-88 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/42.pdf
140. MANȚUC, Elena. Evenimentele juridice și eficientizarea activității de aplicare a dreptului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2017, nr.7(201), pp. 42-44 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-7-2017.pdf
141. Mica reformă a justiției [online]. Ministerul Justiției [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/map.php?l=ro&idc=420

142. *Micul dicționar academic*, ediția a II-a [online]. Academia Română, Institutul de Lingvistică, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 2010. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/sursa/mda2
143. Ministrul Justiției nu se lasă: Imunitatea judecătorilor trebuie ridicată. Membru CSM: Legea este anticonstituțională [online]. Publika.md, 2012. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.publika.md/ministrul-justitiei-nu-se-lasa-imunitatea-judecatorilor-trebuie-ridicata-membru-csm-legea-este-anticonstitutionala_1041791.html
144. MOCANU, Veronica. Reconfigurarea reglementărilor juridice între necesitate și risc [online]. In: *Redimensionarea valorilor democratice în condițiile societății informaționale: conf. șt. naț., 7-8 decembrie 2017*, Chișinău, USM, 2018, pp. 52-59. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-3178-4-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/69739
145. NEGRU, Andrei. Aprecieri de esență a principiului consolidării justiției. In: *Legea și viața*, 2012, nr.11, pp. 20-26. ISSN 1810-309X.
146. NEGRU, Andrei. *Consolidarea justiției în statul contemporan democratic*. Chișinău: Sirius, 2012. 240 p. ISBN 978-9975-57-039-8
147. NEGRU, Andrei. Obiective ale procesului de consolidare a justiției contemporane. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2019, nr. 4(51), pp. 39-45 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/39-45_3.pdf
148. NEGRU, Andrei. Procesul consolidării justiției – autoperfecționarea continuă a justiției contemporane. In: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr. 10(145), pp. 11-17. ISSN 1811-0770.
149. NEGRU, Andrei. Retrospective, realități și provocări ale învățământului juridic. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, conf. șt. int. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, USM, 2020, pp. 13-19. ISBN 978-9975-149-80-8.
150. NEGRU, Andrei. Valorificarea capacității societății civile în procesul de reformare a justiției. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2011, nr. 10-11(134) pp. 19-23 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificarea%20capacitatii%20societatii%20civile%2019_23.pdf
151. NEGRU, Andrei. Valorificări teoretice și perspective praxiologice ale fenomenului justiției consolidate. In: *Legea și viața* [online]. 2012, nr.11, pp. 52-58 [citat 20.12.2020]. ISSN 1810-309X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Valorificari%20teoretice%20si%20perspective%20praxiologice%20ale%20fenomenului%20justitiei%20consolidate.pdf
152. NEGRU, Andrei, CHICU, Oleg. Interacțiuni doctrinare dintre răspunderea juridică și responsabilitatea juridică. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2018, nr. 8(118), pp. 35-44 [citat 20.12.2020]. ISSN 1814-3199 (Print), 2345-1017 (Online). Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/05.p.35-44_118.pdf
153. **NEGRU, Andrei, CRECIUN, Natalia.** Reconceptualizarea funcției de control a Inspecției Judiciare. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2018, nr. 3(113), pp. 47-56 [citat 20.12.2020]. ISSN 1814-3199 (Print), 2345-1017 (Online). Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/05.p.47-56_113.pdf
154. NEGRU, Andrei, MANȚUC, Elena. Factorii care determină eficiența activității de aplicare a dreptului de către organele autorităților publice. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2011, nr.5, pp. 16-20 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Factorii%20care%20determina%20eficienta%20activitatii%2016_20.pdf
155. NEGRU, Andrei, NOVAC, Tatiana. Formele răspunderii juridice a magistratului. In: *Revista Națională de Drept* 2014, nr. 9(167), pp. 18-25. ISSN 1811-0770.
156. NEGRU, Andrei, NOVAC, Tatiana, Perceperi de esență și conținut al statutului magistratului. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr.8(166), pp. 25-30 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-8-2014.pdf
157. NEGRU, Boris. Principii, categorii și concepte juridice. In: *Integrare prin cercetare și inovare: conf. șt.-practică naț. cu part. intern., 26-28 septembrie 2013*. Rezumate ale comunicărilor [online]. Chișinău, CEP USM, pp. 183-185. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/105249
158. NEGRU, Boris. Probleme teoretice și practice ale interpretării normelor juridice. In: *Administrarea Publică* [online]. 2015, nr.2(86), pp. 39-49. [citat 20.12.2020]. ISSN 1813-8489. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/36546
159. NEGRU, Boris. Realizarea dreptului: probleme teoretice și practice. In: *Administrarea Publică* [online]. 2016, nr.1(89), pp. 38-50. [citat 20.12.2020]. ISSN 1813-8489. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/43342
160. NEGRU, Boris, NEGRU, Andrei. Reflecții cu privire la Legitimitatea Consiliului Superior al Magistraturii în contextul Legislației Naționale actuale și al standardelor europene. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2010, nr.1(112), pp. 51-54. [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/18366
161. NEGRU, Boris. Statul de drept și societatea civilă. In: *Administrarea Publică* [online]. 2011, nr.2(70), pp. 49-53. [citat 20.12.2020]. ISSN 1813-8489. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/4253
162. Nota informativă cu privire la activitatea Inspecției Judiciare pe anul 2013 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Activitatea_IJ_2013.pdf
163. Nota informativă cu privire la activitatea Inspecției Judiciare pe anul 2014 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_IJ_2014.pdf
164. Nota informativă cu privire la activitatea instanțelor de judecată în procesul de utilizare a PIGD și SRS Femida (reportofoane), 2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/ro/organe-subordonate/inspectia-judiciara/controale-ij.html
165. NOVAC, Tatiana. Integritatea magistratului – obiectiv esențial al unei justiții contemporane. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr. 8(166), pp. 51-55 [citat 20.12.2020]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-8-2014.pdf
166. NOVAC, Tatiana. Justiția în expresia de serviciu public. In: *Revista Națională de Drept*. 2014, nr. 10(168), pp. 60-65. ISSN 1811-0770.
167. Opinia nr.698\2012. Amicus Curiae pentru Curtea Constituțională a Republicii Moldova privind imunitatea judecătorilor [online]. Comisia de la Veneția, 2013 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.constcourt.md/public/files/file/Documente%20pressa/amicus_l153_l544.pdf
168. Ordonanța de urgență privind Direcția Națională Anticorupție: nr.43 din 04.04.2002 [online]. România [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.pna.ro/legislatie.xhtml?sectiune=2&id=13

169. PANTEA, Oleg. BOTNARENCO, Ion. Abordarea unor chestiuni referitoare la conștiința juridică ca formă a conștiinței sociale [online]. In: Preocupări contenporane ale științelor socio-umane: conf. șt. intern., 11-12 decembrie 2015, Chișinău, ULIM, Ediția a VI, vol.1, pp. 436-440. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-933-80-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/63373
170. POALELUNGI, Mihai, Neconstituționalitatea și neconvenționalitatea modificărilor aduse statutului judecătorilor din Republica Moldova. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2012, nr.3(22), pp. 42-43. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/42-43_Neconstitutionalitatea%20si%20neconventionalitatea%20modificarilor.pdf
171. POALELUNGI, Mihai, NEGRU, Andrei. Argumentarea imunității judecătorului în realitatea juridică națională. In: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr.11(146), pp. 19-28. ISSN 1811-0770.
172. POPOVICI, Cristina. Impactul CSM în sistemul juridic național. In: *Realități și perspective ale învățământului juridic național, conf. șt. int. cu participare intern., 01-02 octombrie 2019*, vol.I, Chișinău, USM, 2020, pp. 288-295. ISBN 978-9975-149-80-8.
173. POPOVICI, Cristina. Principiile constituționale de realizare a justiției. In: *Integrare prin cercetare și inovare, conf. șt. naț. cu part. intern., 7-8 noiembrie 2020* [online]. Chișinău, CEP USM, vol.I., pp.226-229. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-152-48-8. ISBN: 978-9975-152-49-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/114044
174. POSLUSZNY, Tomasz. Răspunderea judecătorilor pentru săvârșirea de infracțiuni și contravenții. Răspunderea disciplinară a judecătorilor. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp. 156-164 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf
175. POSTOVAN, Dumitru. Dreptul discreționar în prevenirea și combaterea corupției. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2015, nr.4(35), pp. 14-21 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/14_21_%E2%80%9EDreptul%20discretionar%E2%80%9D%20in%20prevenirea%20si%20combaterea%20coruptiei.pdf
176. Proiectul Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2021-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia [online]. Cancelaria de Stat. [citat 20.12.2020]. Disponibil: . https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_617_0.pdf
177. Proiectul Strategiei de dezvoltare a sectorului justiției pentru anii 2019-2022 [online]. Ministerul Justiției. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/directia_analiza_monitorizare_si_evaluare_a_politicilor/Proiectul_Strategiei_de_dezvoltare_a_sectorul_justitiei_pentru_anii_2019-2022.pdf
178. Raportul anual de activitate al Inspecției Judiciare pe anul 2015 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_inspectia2015.pdf
179. Raport cu privire la activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești în anul 2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/raport_CSM-SISTEM_2019.pdf

180. Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2016 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf
181. Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2017 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2017/Raport_Inspectia_2017.pdf
182. Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul_2018 [online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2018/2018_raport_IJ.pdf
183. Raportul de activitate al Inspecției Judiciare pentru anul 2019_[online]. Consiliul Superior al Magistraturii. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2019/RAPORT_IJ_2019.pdf
184. Raport privind analiza hotărârilor emise de Inspecția Judiciară și Colegiul Disciplinar, 31 martie 2016 [online]. Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.aaij.justice.md/files/document/attachments/analiza_hotaririlor_emise_de_inspectia_judecatoreasca_si_colegiul_disciplinar.pdf
185. Raportului privind independența sistemului judiciar. Partea I: independența judecătorilor [online]. Comisia de la Veneția, 2010, CDL-AD(2010)04. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://cristidanilet.files.wordpress.com/2011/06/cven-raport_indep_jud.pdf
186. Recomandarea CM/REC(2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile [online]. *Comitetul de Miniştri, 17.11.2010.* [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cde7d
187. Recomandarea nr. 94 (12) a Comitetului de Miniștri către statele membre privind independența, eficiența și rolul judecătorilor, 13.10.1994. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2008, nr.4, pp.29-31 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/29-31_Recomandarea%20nr.94_12%20a%20Comitetului%20de%20Ministri%20c%C4%83tre%20statele%20membre%20privind%20independenta_eficienta%20si%20rolul%20judecatorilor.pdf
188. Regulamentul cu privire la activitatea Colegiului Disciplinar. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.505/24 din 13 noiembrie 2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21
189. Regulamentul cu privire la activitatea Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.265/13 din11.04.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.05.2017, nr.144-148
190. Regulamentul cu privire la activitatea Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.265/13 din 11.04.2017. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.05.2017, nr.144-148. https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Interne/Regulament_conduita_comisia.pdf
191. Regulamentul cu privire la activitatea Comisiei de etică și conduită profesională a judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.229/12 din 08.05.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.06.2018, nr.235-244
192. Regulamentul cu privire la ordinea internă a instanțelor judecătorești. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.503/17 din 03.06.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.12.2014, nr.397-399

193. Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 89/4 din 29.01.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121
194. Regulamentul cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a inspecției judiciare. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 506/24 din 13.11.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 18.01.2019, nr.13-21
195. Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Secretariatului Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 112/5 din 05.02.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.05.2013, nr. 116-118
196. Regulamentul cu privire la volumul, metodele, temeiurile și procedura de verificare a activității organizatorice a instanțelor judecătorești la înfăptuirea justiției. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 239/9 din 12.03.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 31.05.2013, nr. 119-121
197. Regulamentul de organizare și funcționare a Inspecției Judiciare. Aprobat prin Ordinul: nr. 134 din 10.12.2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 11.12.2018, nr. 1049 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/208780
198. Regulamentul privind modul de distribuire aleatorie a dosarelor pentru examinare în instanțele judecătorești. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 110/5 din 05.02.2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 27.04.2013, nr.96
199. Regulamentul privind normele pentru efectuarea lucrărilor de inspecție de către Inspecția Judiciară din 15 noiembrie 2012 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 29.11.2012, nr.802 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/177801
200. Regulamentul privind organizarea activității Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.59/3 din 22 ianuarie 2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.04.2013, nr.75-81
201. Regulamentul privind organizarea activității Colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr.60/3 din 22 ianuarie 2013. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 27.04.2013, nr.96
202. Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursului pentru numirea în funcție a inspectorilor judiciari. Aprobat prin Ordinul: nr.131 din 04.12.2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 06.12.2018, nr.1038 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/212137
203. Regulamentul privind organizarea și desfășurarea concursului de numire în funcție a inspectorului-șef al Inspecției Judiciare: 03 decembrie 2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al României*, 10.12.2018, nr.1047. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/208623
204. Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 668/26 din 15.09.2015. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.01.2016, nr.13-19
205. Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea secretariatului judecătoriilor și curților de apel. Aprobat prin Hotărârea CSM: nr. 108/3, 28.01.2014. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 11.04.2014, nr.87-91
206. ROȘCA, Nicolae, ZAHARIA, Victor. *Responsabilizarea judecătorilor prin implicarea mai activă a avocaților. Ghid pentru avocați* [online]. Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2015. 80 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://irp.md/news/658-responsabilizarea-judectorilor-prin-implicarea-mai-activ-a-avocailor-ghid-pentru-avocai.html

207. Sinteza obiecțiilor și propunerilor la proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (privind reforma sistemului judecătoresc) [online]. Ministerul Justiției [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/mai/23/SA_PL23052018.pdf
208. SLUSARENCO, Svetlana. Evaluarea activității serviciilor publice desconcentrate din perspectiva deschiderii către cetățean. In: *Integrare prin cercetare și inovare, conf. șt. naț. cu part. intern., 7-8 noiembrie 2020* [online]. Chișinău, CEP USM, vol. I., pp. 194-198. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-152-48-8. ISBN: 978-9975-152-49-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/114011
209. SMOCHINĂ, Andrei. Construcția mecanismelor de guvernare în Republica Moldova: realizări și oportunități de modernizare. [online]. In: *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european: conf. șt. naț., 22 ianuarie 2018*, Partea 1, Chișinău, . Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, pp.21-51. [citat 04.05.2021]. ISBN 978-9975-3298-2-8. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/120318
210. SMOCHINĂ, Andrei, VLĂESCU, George. Educația – determinant primordial al asigurării dreptului constituțional la un trai decent. In: *Studii Juridice Universitare* [online]. 2018, nr.3-4(43-44), pp.85-94. [citat 04.05.2021]. ISSN 1857-4122. Disponibil: DOI: 10.5281/zenodo.3643321, https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/94444
211. SOEHARNO, Johnathan. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. In*: Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp. 64-82 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf
212. STERNIOALĂ, Oleg, ZARIJA, Marina. Dreptul la un proces civil echitabil prin prisma precedentului judiciar. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2016, nr.3(38), pp. 27-31 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/27_31_Dreptul%20la%20un%20proces%20civil%20echitabil%20prin%20prisma%20precedentului%20judiciar.pdf
213. VEDINAȘ, Verginia. Calitatea personalului din sectorul public – calitatea serviciilor de dezvoltare durabilă – Relații și corelații. In: *Analele Universității din București. Drept*. 2013-II, pp. 173-183. ISSN 1011-0623.
214. VOET, Stefaan, STORME, Marcel. Experiența reformei judiciare instituționale în Belgia: noile organe care administrează sistemul judiciar. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2016, nr. 1, pp. 25-41 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/art-3.pdf
215. YENGIBARYAN, Vahe. O abordare a regulilor de bază ale comportamentului deontologic al magistratului în Republica Armenia. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2010, nr. 2, pp. 50-63 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-4-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf

Surse în limba engleză:

216. ADDO, Michael.K. Are Judges Beyond Criticism Under Article 10 of the European Convention of Human Rights? In: *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1998, vol.47, pp. 425-438 [citat 20.12.2020]. ISSN 0020-5893 (Print), 1471-6895 (Online).

Disponibil: https://doi.org/10.1017/S0020589300061923 https://ore.exeter.ac.uk/repository/handle/10036/57034
217. ALBERS, Pim. Efficient courts and court administration. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 37-40. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf
218. ALBERS, Pim. *Quality of courts and judiciary: European experiences and global developments* [online]. 2008 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://sites.estvideo.net/laurens1/web-content/pdf/quality.pdf
219. ALBERS, Pim. Towards excellent courts: an introduction of the international framework of court excellence. In: *Contemporary Court Aadministration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 12-14. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf
220. APPERSON, Jeffrey, A. International Court Perspectives. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 9-11 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf
221. BARAK, Aharon. *The judge in a democracy* [online]. Princeton University Press, 2006. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-0-691-13615-8. Disponibil: https://books.google.md/books?hl=ro&lr=&id=9dVYGvTHm38C&oi=fnd&pg=PR1&dq=Aharon+Barak.+Judge+in+Democracy&ots=OgjwfcWpi7&sig=C-dVIupOkkpKq-g52tYxOV5SE3A&redir_esc=y#v=onepage&q=Aharon%20Barak.%20Judge%20in%20Democracy&f=false (Google Scholar)
222. Basic Principles on the Independence of the Judiciary [online]. United Nations, Milan, 1985 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/independencejudiciary.aspx
223. BLISA, Adam., KOSAR, David. Court Presidents: The Missing Piece in the Puzzle of Judicial Governance. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr. 19(7), pp. 2031-2076 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023324
224. BOBEK, Michal., KOSAR, David. Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2013, vol.15, nr.7, pp. 1257-1292 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2351299
225. Breaking up judges' isolation - Guidelines to improve the judge's skills and competences, strengthen knowledge sharing and collaboration, and move beyond a culture of judicial isolation [online]. CEPEJ(2019)15/6 December 2019 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2019-15-en-knowledge-sharing/16809939e4
226. BUSCAGLIA, Edgardo. Judicial corruption in developing countries: its causes and economic consequences. In: *Berkeley Program in Law an Economics*. *Working Paper Series*. [online]. 1999. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://escholarship.org/uc/item/48r8474j
227. ÇALI, Başak, CUNNINGHAM, Stewart. Judicial Self Government and the Sui Generis Case of the European Court of Human Rights. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr. 19(7), pp.1977-2006 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023300

228. Case Kudeshkina v. Russia (Application no. 29492/05) [online]. European Court of Human Rights, 14.09.2009. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-91501%22]}
229. Case of Oleksandr Volkov v. Ukraine (Application no. 21722/11) [online]. European Court of Human Rights, 09.01.2013. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-115871%22]}
230. Case of Prager and Oberschlick v. Austria (Application no. 15974/90) [online]. European Court of Human Rights, 26.04.1995 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57926%22]}
231. CASTILLO ORTIZ, Pablo José. Councils of the Judiciary and Judges' Perceptions of Respect to Their Independence in Europe. In: Hague Journal on the Rule Law [online]. 2017, nr.9, pp. 315–336 [citat 20.12.2020]. ISSN 1876-4045 (Print), 1876-4053 (Online). Disponibil: doi:10.1007/s40803-017-0061-2
232. CEPEJ Guidelines on Judicial Statistics (GOJUST) [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2008 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/1680747678
233. Checklist for promoting the quality of justice and the courts [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2008. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-efficiencyof-justice-cepej-checklist-for-promo/16807475cf
234. Compilation of Venice Comission Opinions and Reports concerning Courts and Judges [online]. Strasbourg, 05.05.2015 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)001-e
235. Constitution of the Republic of Bulgaria: 13 July 1991 [online]**.** In: *State Gazette*, 13.06.1991, no.56 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.parliament.bg/en/const/
236. **CRECIUN, Natalia**. Confidentiality and Transparency in the Judicial Inspection Works. The Case of the Republic of Moldova. In: *Prospects and problems of research and education integration into the European area: intern. sc. conf., 5 June 2020* [online]. State University B.P.Hasdeu, Cahul, 2020, vol.VII, part I, pp. 121-127. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-88-060-2. Disponibil: https://conference-prospects.usch.md/20201.pdf
237. **CRECIUN, Natalia.** Criteria for evaluating quality and efficiency of the Judicial Inspection activity. In: *Integration through research and innovation: nat.sc. conf. with intern. part., 7-8 November 2020* [online]. Chisinau, CEP USM, pp. 208-213. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-9975-152-48-8. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/114041
238. **CRECIUN, Natalia**. Particular forms of evaluation and assessment of judges: between exigency of a consolidated justice and violation of justice independence. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2019, no. 2(49), pp.54-60 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: DOI: 10.4337/9781786430793 https://www.inj.md/sites/default/files/19/54-60_3.pdf
239. **CRECIUN, Natalia.** Professional legal culture and legal consiousness – premises of the efficiency and credibility of the Judicial Inspection body. In: *State, security and human rights in conditions of in* Privire generală *formation society: intern. sc. conf., 12-13 December 2019*. Chisinau, Artpoligraf, 2020, pp.420-437. ISBN 978-9975-3462-2-1
240. DEVLIN, Richard, DODEK, Adam. Regulating Judges: challenges, controversies and choises. In: *Regulating Judges. Beyond Independence and Accountability* [online]. Edward Elgar Publishing. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2016, pp.1-34. [citat 20.12.2020]. ISBN 9781786430786 (Print), 9781786430793 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.4337/9781786430793.00007

241. DOTHAN, Shai. The Motivations of Individual Judges and How They Act as a Group. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr. 19, pp. 2165-2188 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi: 10.1017/S2071832200023361.
242. *ENCJ contribution to the discussion on effective justice systems in the EU* [online]. European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ), 2013, 8 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.encj.eu/images/stories/pdf/opinions/encj_contribution_paper_effective_justice_systems_eu.pdf
243. Ethical Standards for Providers of Public Services – guidance [online]. Committee on Standards in Public Life. 2015. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/481535/6.1291_CO_LAL_Ethical_standards_of_public_life_report_Interactive__2_.pdf
244. European Judicial Systems – Efficiency and Quality of Justice [online]. CEPEJ Studies no.26, Council of Europe, 2018, 338p. [citat 20.12.2020]. ISBN 978-92-871-8566-2. Disponibil: https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c
245. EVANS, Peter. Government Action, Social Capital and Development: Reviewing the Evidence on Synergy. In: *World Development* [online]. 1996, no.5, vol.24, pp.1119-1132. [citat 04.05.2021]. ISSN 0305-750X. Disponibil: DOI 10.1016/0305-750X(96)00021-6. http://210.74.184.3:8080/international/case/case/1404.pdf
246. Expert Report. Project on Strengthening Judicial Ethics in Turkey. Expert Review on relevant Standards and Practices. Part II [online]. 2016 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16806b39f1
247. Global Measures of Court Performance [online]. International Consortium for Court Excellence, Melbourne, 2nd Edition, 2018, 104p. [citat 20.12.2020] Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0021/7617/global-measures-pre-publication-sep-2018.pdf
248. GLOPPEN, Siri. Courts, Corruption and Judicial Independence. In: SOREIDE, Tina, WILLIAMS, Aled., eds. *Corruption, Grabbing and Development: Real World Challenges* [online]. Bergen, Norway: Edward Elgar Publishing, 2014, pp. 68-79 [citat 20.12.2020]. ISBN: 978 1 78254 440 1. Disponibil: https://www.cmi.no/publications/5091-courts-corruption-and-judicial-independence#author-details
249. GRAY, Cynthia. *A Study of State Judicial Discipline Sanctions* [online]. American Judicature Society. State Justice Institute, 2002, 180 p. [citat 20.12.2020]. ISBN: 1-928919-13-8. Disponibil: https://www.ncsc.org/__data/assets/pdf_file/0026/18881/study-of-state-judicial-discipline-sanctions.pdf
250. Guide on Communication with the Media and the Public for Courts and Prosecution Authorities [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), 2018, Strasbourg [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/cepej-2018-15-en-communication-manual-with-media/16809025fe
251. How to Assess Quality in the Courts? [online]. The Quality Project of the Court in the Jurisdiction of the Court of Appeal of Rovaniemi, Finland, 8 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0016/6037/qualitybenchmarksfinland.pdf
252. International Consortium for Court Excellence. Governance Policy [online]. January 2020 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0016/7324/icce-governance-policy-february-2020.pdf

253. International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence. National Center for State Courts. 2nd Edition, March 2013, 60 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0013/7312/the-international-framework-2e-2014-v3.pdf
254. International Framework for Court Excellence [online]. International Consortium on Court Excellence, 3rd Edition, May 2020, 48p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.courtexcellence.com/__data/assets/pdf_file/0015/53124/The-International-Framework-3E-2020-V2.pdf
255. Joint Opinion on the Draft Law on disciplinary liability of judges of the Republic of Moldova: no. 755/2014 [online]. Venice Commission, 2014, CDL-AD(2014)006 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2014)006-e
256. JOSEPH, Mario, PHILLIPS, Nicole. Judicial Corruption in Haiti: The Need for Discipline and Civil Society Participation [online]. In: *Hastings International and Comparative Law Review*. 2016, vol.39, no.1, pp. 183-210. [citat 20.12.2020]. ISSN 0149-9246. Disponibil: https://repository.uchastings.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1809&context=hastings_international_comparative_law_review
257. Judicial Accountability. International standards on accountability mechanisms for judicial corruption and judicial involvement in human rights violations. Practitioners Guide No. 13 [online]. International Commission of Jurists. 2016 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Universal-PG-13-Judicial-Accountability-Publications-Reports-Practitioners-Guide-2016-ENG.pdf
258. Judiciary System Act (Bulgaria) [online]. In: *State Gazette*, 07.08.2007, no.64 [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.vss.justice.bg/en/root/f/upload/5/judiciary_system_act.pdf
259. Judicial Transparency and Ethics Enhancement Act (USA) [online]. 2015 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.govtrack.us/congress/bills/114/s1418/text/is
260. KING, Michael. S. Therapeutic Jurisprudence's Challenge to the Judiciary [online]. Faculty of Law, Monash University, Research Paper. 2011, no.2, 24 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.cadrugcourt.org/wp-content/uploads/M.King_.-Ther-Jur-Challenge-to-the-Judiciary.pdf
261. KOSAR, David. Beyond Judicial Councils: Forms, Rationales and Impact of Judicial Self-Governance in Europe. In: *German Law Journal* [online]. 2019, nr.19, pp. 1567-1612 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi: 10.1017/S2071832200023178
262. KOSAR, David. The least accountable branch, In: *International Journal of Constitutional Law* [online]. 2013, Vol. 11, nr. 1, pp. 234–260 [citat 20.12.2020]. ISSN 1474-2640 (Print), 1474-2659 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.1093/icon/mos056
263. LAMBERT ABDELGAWAD, Elisabeth. Measuring the judicial performance of the European Court of Human Rights [online]. In: *International Journal for Court Administration*, 8(2), 2017, pp. 20-29 [citat 20.12.2020]. ISSN 2156-7964. Disponibil: DOI: https://doi.org/10.18352/ijca.208
264. LANGBROEK, Philip, DIJKSTRA, Rachel, BOZORG ZADEH, Kyana., TURK, Zubeyir. Performance management of courts and judges: Organizational and professional learning versus political accountabilities. In: *Handle with care: Deliverable 3.1: Report-Performance management of courts and judges: Organisational and professional learning vs political accountability*, 2017, pp. 297-325. [citat 20.12.2020]. ISBN 9788897439080

Disponibil: https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/performance-management-of-courts-and-judges-organizational-and-pr
265. LAW, David S. Judicial Independence. În: *Revista Forumul Judecătorilor*. 2011, nr.4, pp. 37-46. ISSN 2065-8745
266. Law on courts (Lithuania) [online]: 31.05.1994, no.I-480. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/courts/legal-acts/655
267. LIENHARD, Andreas, KETTIGER, Daniel. Between Management and the Rule of Law: Results of the Research Project 'Basic Research into Court Management in Switzerland'. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2017, vol. 8, nr. 2, pp. 7-19 [citat 20.12.2020]. ISSN 2156-7964. Disponibil: DOI: 10.18352/ ijca.209
268. Measuring the Quality of Justice [online]. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 2016 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-measuring-the-/1680747548
269. MICHEL, James. Reducing Corruption in the Judiciary [online]. *Office of Democracy and Governance, USAID Program Brief*. 2009, 47 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnadq106.pdf
270. MOCANU, Veronica. What is the state`s role in a world driven by AI Tools? [online]. In: *Central and Eastern European eDem and eGov Days: intern. sc. conf., 2-3 May 2019*, Viena, Austria, Facultas Verlags-und Buchhandels, 2019, pp. 115-125. [citat 20.12.2020]. ISBN: 978-3-7089-1898-3; 978-3-903035-24-9. DOI: 10.24989/ocg.v335.9 Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/85597
271. MOLE, Nuala, HARBY, Catharina. *The right to a fair trial. A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights* [online]. Human rights handbook, no.3, Council of Europe, 2006. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/168007ff49
272. **NEGRU, Andrei, CRECIUN, Natalia**. Should the Judicial Inspection Body Care about Judicial Corruption? The Cases of Moldova and Romania. In: *Cogito. Multidisciplinary Research Journal* [online]. 2020, vol.XII, nr.3, pp. 118-152. [citat 20.12.2020]. ISSN 2068-6706. Disponibil: https://cogito.ucdc.ro/COGITO%20septembrie%202020.pdf#page=120
273. OKIRI, Felix O., NGUGI, Lynn Wwaithera. WANDAYI, James Opiyo. Strengthening Integrity & Preventing Corruption in the Judiciary in Kenya. In: *Beijing Law Review* [online]. 2019, vol.10, nr.1, pp. 131-152 [citat 20.12.2020]. ISSN 2159-4627 (Print), 2159-4635 (Online). Disponibil: https://doi.org/10.4236/blr.2019.101008
274. Opinion No. 880/2017. Draft Amicus Curiae Brief for the Constitutional Court on the criminal liability of judges [online]. Venice Commission. CDL(2017)008, Strasbourg, 2017 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL(2017)008-et
275. POALELUNGI, Mihai. The right to privacy and the transparency of justice: two weighing exercises. In: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2017, nr.3(42), pp. 26-33 [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/17/3.%20M.Poalelungi.%20The%20right%20to%20privacy%20and%20the%20transparency%20of%20justice%20two%20weighing%20exercises.pdf
276. Problem-Solving in Canada's Courtrooms. A Guide to Therapeutic Justice. National Judicial Institute [online]. *Therapeutic Jurisprudence in the Mainstream,*

BLOG. 2011, 132 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://mainstreamtj.wordpress.com/resources/for-judges/

277. RACHLINSKI, Jeffrey, WISTRICH, Andrew. Judging the Judiciary by the Numbers: Empirical Research on Judges [online]. In: *Annual Review of Law and Social Science*. 2017, vol.13, pp. 203-229. [citat 20.12.2020]. ISSN 1550-3631. Disponibil: https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-lawsocsci-110615-085032

278. Regulation of the Commission on Judicial Ethics and Discipline. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-10-(7.1.2) of 25.01.2019. [online]. Lithuania [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-ethics-and-discipline-commission/about-commission/667

279. Regulation of the Judicial Court of Honour. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-68-(7.1.2) of 30.05.2014 [online]. Lithuania [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://w9ww.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-court-of-honour/about-court/664

280. Regulation of work of the Judicial Council. Approved by Resolution of the Judicial Council: no.13P-30-(7.1.2) of 24.02.2017 [online]. Lithuania [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.teismai.lt/en/self-governance-of-courts/judicial-council/about-council/660

281. Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers [online]. A/67/305, UN DOC, 13.08.2012 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/67/305

282. Report on Judicial Independence and Impartiality in the Council of Europe Member States in 2017. Prepared by the Bureau of the CCJE following the proposal of the Secretary General of the Council of Europe [online]. CCJE/BU(2017)11, Strasbourg, 2018 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/2017-report-situation-ofjudges-in-member-states/1680786ae1

283. RICHARDSON, Elisabeth, SPENCER, Pauline, WEXLER, David. The International Framework for Court Excellence and therapeutic jurisprudence: Creating excellent court and enhancing wellbeing. In: *Journal of Judicial Administration*. 2016, nr. 148, pp. 148-166. Arizona Legal Studies Discussion Paper, no. 16-14. [citat 20.12.2020] ISSN 1036-7918. Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2782162

284. ROTUNDA, Ronald D. Judicial Transparency, Judicial Ethics and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts. In: *Revista Forumul Judecătorilor* [online]. 2011, nr.2, pp. 16-34 [citat 20.12.2020]. ISSN 2065-8745. Disponibil: http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-2-Forumul-judecatorilor-nr-2-2011-2.pdf

285. SELEJAN-GUȚAN, Bianca. Romania: Perils of a "Perfect Euro-Model" of Judicial Council. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp. 1707-1740 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S207183220002321X

286. SIMONIS, Mindaugas. Effective Court Administration and Professionalism of Judges as Necessary Factors Safeguarding the Mother of Justice – The Right to a Fair Trial. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2019, vol. 10, nr. 1, pp.47-58 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: 10.18352/ijca.294

287. SOURDIN, Tania, CORNES, Richard. Implications for therapeutic judging (TJ) of a psychoanalytical approach to the judicial role — Reflections on Robert Burt's contribution [online]. In: *International Journal of Law and Psychiatry*. 2016, vol.48, pp. 8-14. [citat 20.12.2020]. ISSN: 0160-2527. Disponibil: http://repository.essex.ac.uk/17192/1/1-s2.0-S0160252716301443-main.pdf

288. SPAC, Samuel. Recruiting European Judges in the Age of Judicial Self-Government. In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp. 2077-2104 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023336
289. STAWA, Georg, Improving Efficiency in court administration: From bureaucratical static to active court management and leadership. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp.33-36. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf
290. TAAL, Sandra, LANGBROEK, Philip. VAN DER VELDE, Mandy. Reducing Unwarranted Disparities: The Challenge of Managing Knowledge Sharing between Judges. In: *International Journal for Court Administration* [online]. 2014, nr. 6(2), pp. 73–83. [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: DOI: http://doi.org/10.18352/ijca.150
291. **ȚURCANU, Radu, CRECIUN, Natalia**. The role of Court Presidents and of the judicial inspection body in strengthening the performance of the Judiciary. Functional interactions for achieving a common goal. In: *Studia Universitatis Moldaviae* [online]. 2021, nr. 3(143), pp. 82-93 [citat 05.03.2021]. ISSN 1814-3199 (Print), 2345-1017 (Online). Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/8.-p.-82-932.pdf
292. URBANIKOVA, Marina, ŠIPULOVA, Katarina. Failed Expectations: Does the Establishment of Judicial Councils Enhance Confidence in Courts? In: *German Law Journal* [online]. 2018, nr.19(7), pp.2105-2136 [citat 20.12.2020]. ISSN 2071-8322 (Online). Disponibil: doi:10.1017/S2071832200023348
293. VOERMANS, Wim, ALBERS, Pim. *Councils for the Judiciary in EU Countries* [online]. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), 2003, 130 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/228153259_Councils_for_the_Judiciary_in_EU_Countries
294. VOIGT, Stefan, EL-BIALY, Nora. Identifying the determinants of aggregate judicial performance: taxpayers' money well spent? In: *European Journal of Law and Economics* [online]. 2016, nr.41, pp. 283-319, p.286 [citat 20.12.2020], ISSN 0929-1261. Disponibil: https://scholar.google.com/scholar?hl=ro&as_sdt=0%2C5&q=Identifying+the+Determinants+of+Judicial+Performance%3A+Taxpayers%E2%80%99+Money+Well+Spent%3F&btnG=
295. WALSH, Barry. Our Journey Towards Better Integrity in Court Administration. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 44-46. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf
296. WALSH, Barry. Quality Services for Citizens: Promoting People-Friendly Courts. In: *Contemporary Court Administration: Key Element for Judicial Reform*: *23-24 October 2014* [online]. Chisinau, Republic of Moldova, pp. 25-28. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://crjm.org/wp-content/uploads/2015/04/Cont-court-admin-2014.pdf
297. WEXLER, David B., Getting Started with the Mainstreaming of Therapeutic Jurisprudence in Criminal Cases: Tips on How and Where to Begin [online]. In: *Revista Española de Investigación Criminológica*. 2016, vol.14, Arizona Legal Studies Discussion Paper, pp. 16-39**.** [citat 20.12.2020]. ISSN: 1696-9219. Disponibil: https://ssrn.com/abstract=2858589

298. WEXLER, David B. Two Decades of Therapeutic Jurisprudence [online]. In: *Touro Law Review*: 2014, vol. 24, no.1. [citat 20.12.2020]. ISSN 8756-7326. Disponibil: https://digitalcommons.tourolaw.edu/lawreview/vol24/iss1/4
299. WISTRICH, Andrew, J., RACHLINSKI, Jeffrey, J.., GUTHRIE, Chris. Heart Versus Head: Do Judges Follow Law or Follow Their Feelings? [online]. In: *Texas Law Review*. 2016, vol.93, pp. 855-923. [citat 20.12.2020]. ISSN 0040-4411. Disponibil: https://pdfs.semanticscholar.org/8401/f56c5a7a4595ad8d1b519f93a2953b9f864d.pdf

Surse în limba franceză:

300. Affaire Özpinar c. Turquie, *(Requête no 20999/04)* [online]. Cour Européenne des Droits de l'Homme, 19 octobre 2010 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-101212%22]}
301. Code Judiciaire: 10.10.1967. En: *Moniteur Belge*, 31-10-1967, no. 1967101055 [online]. Belge [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1967101002&table_name=loi
302. Constitution Belge: 17.02.1994 (La Constitution coordonnée). En: *Moniteur belge*, 17.02.1994, no.1994021048 [online]. Belge [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1994021730&table_name=loi
303. **CRECIUN, Natalia**. La protection juridique des juges poursuivis pénalement par des méchanismes d'autogouvernement judiciaire**.** En: *Revista Institutului Național al Justiției* [online]. 2020, nr. 1(52), pp. 52-60. [citat 20.12.2020]. ISSN 1857-2405. Disponibil: https://www.inj.md/sites/default/files/1.%20RINJ_1_52_2020%20SITE2.pdf
304. Décret portant création de l'inspection générale de la justice: no.2016-1675 du 05.12.2016 [online]. France [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000033538164&categorieLien=id
305. FRICERO, Natalie. La qualité des décisions de justice au sens de l'article 6 § 1 de la Convention européenne des Droits de l'Homme. En: *La Qualité des décisions de la justice* [online]. Etudes réunies par Pascal Mbongo. Edition du Conseil de l'Europe, 2007, pp. 49-59 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/la-qualite-des-decisions-de-justice-etudes-reunies-par-pascal-mbongo-p/16807882a6
306. FRYDMAN, Benoît. L'évolution des critères et des modes de contrôle de la qualité des décisions de justice. En: *La Qualité des décisions de la justice* [online]. Etudes réunies par Pascal Mbongo. Edition du Conseil de l'Europe, 2007, pp. 18-29 [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/la-qualite-des-decisions-de-justice-etudes-reunies-par-pascal-mbongo-p/16807882a6
307. Inspection de la Justice: l'indépendance à la casse. Communiqués de presse du Syndicat de la Magistrature et de sa section syndicale à la Cour de Cassation en réaction au Décret du 5 décembre 2016 [online]. *Syndicat de la Magistrature, France*. [citat 20.12.2020]. Disponibil: http://www.syndicat-magistrature.org/Inspection-de-la-Justice-l.html
308. JEAN, Jean-Paul, La qualité des décisions de justice au sens du Conseil de l'Europe. En: *La Qualité des décisions de la justice* [online]. Etudes réunies par Pascal Mbongo. Edition du Conseil de l'Europe, 2007, pp. 30-48. [citat 20.12.2020]. Disponibil:

https://rm.coe.int/la-qualite-des-decisions-de-justice-etudes-reunies-par-pascal-mbongo-p/16807882a6

309. JEULAND, Emmanuel. *La prise en compte de la notion de qualité dans la mesure de la performance judiciaire. : La qualité : une notion relationnelle*. [Rapport de recherche] 12.15 [online]. Institut de Recherche Juridique de la Sorbonne (IRJS). 2015, 222 p. [citat 20.12.2020]. Disponibil: https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01220557

Surse în limba rusă:

310. АКИМОВА, Татьяна И. Современные тенденции формирования правовой культуры государственных гражданских служащих. В: *Социально-экономические явления и процессы* [online]. 2013, № 1, с. 226-231 [citat 20.12.2020]. ISSN 1819-8813. Disponibil. https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-tendentsii-formirovaniya-pravovoy-kultury-gosudarstvennyh-grazhdanskih-sluzhaschih/viewer

311. ГРАВИНА, Алла А. Реализация международных принципов противодействия коррупции при осуществлении правосудия. В: *Журнал российского права* [online]. 2017, № 11, с. 120-132 [citat 20.12.2020]. ISSN 1605-6590 (Print), 2500-4298 (Online). Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/realizatsiya-mezhdunarodnyh-printsipov-protivodeystviya-korruptsii-pri-osuschestvlenii-pravosudiya/viewer

312. ГУРБАНОВ, Рамин Афад оглы. Суды и судьи постсоветского пространства. В: Государство и право, 2015, № 10, с. 112-115. ISSN 0132-0769

313. ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей и проблемы коррупции в судах. В: *Современное право*. 2015, № 11, с. 82-88. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).

314. ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей как предпосылка справедливого и беспристрастного правосудия. В: *Журнал российского права* [online]. 2016, № 5, с. 151-159 [citat 20.12.2020]. ISSN 1605-6590 (Print), 2500-4298 (Online). Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/nezavisimost-sudey-kak-predposylka-spravedlivogo-i-bespristrastnogo-pravosudiya/viewer

315. ГУЩИНА, Нина А. Независимость судей как важнейшая гарантия усиления судебной власти. В: *Современное право.* 2015, № 4, с. 91-96. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).

316. ФЕДОРОВ, С. В., ГУЩИНА, Нина А., Проблемы правового регулирования дисциплинарной ответственности судей и механизм их защиты в Российской Федерации. В: *Современное право* [online]. 2012, № 1, с. 135-142 [citat 20.12.2020]. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online). Disponibil: https://www.sovremennoepravo.ru/m/articles/browse/category/%D0%A1%D0%BE%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%E2%84%961%202012

317. МАЛЬКО, Александр В., МАРКУНИН, Роман. С. Современные пути борьбы с проявлениями коррупции в системе органов публичной власти. В: *Всероссийский криминологический журнал* [online]. 2018, №.5, с. 678-688 [citat 20.12.2020]. ISSN 2500-4255. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-puti-borby-s-proyavleniyami-korruptsii-v-sisteme-organov-publichnoy-vlasti/viewer

318. ТАТАРОВА, Александра. Д. Правовые гарантии реализации принципа самостоятельности судебной власти. В: *Современное право*, 2015, № 7, с. 84-88. ISSN 1991-6027 (Print), 2306-7624 (Online).
319. ТУТЫНИНА, Елена Г. Правовые акты как средства судебной политики: проблемы и пути их решения. В: *Известия высших учебных заведений*. *Поволжский регион. Общественные Науки*. [online]. 2018, № 2(46), с. 28-35 [citat 20.12.2020]. ISSN 2072-3016. Disponibil: https://izvuz_on.pnzgu.ru/on4218.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Creciun Natalia, studentă-doctorand în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări şi realizări ştiinţifice. Conştientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecinţele în conformitate cu legislaţia în vigoare.

Creciun Natalia

Semnătura _____

Data _____

CV-ul candidatului

Nume / Prenume	**Creciun Natalia**
Adresa	Republica Moldova, mun. Chişinău, stradela Studenţilor 12, ap.51
Tel.	Mob. (+373)79420007
E-mail	natalia.creciun@gmail.com
Data naşterii	20.06.1986
Cetățenie	Republica Moldova, România
Experienţă profesională	
Funcția	**Lector universitar,** septembrie 2016 – prezent Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Drept, Departamentul Drept Public, Specializarea Teoria Generală a Dreptului
Activități și responsabilități principale	– Predarea orelor practice de Teorie Generală a Dreptului (grupe cu predare în limba română și în limba franceză) și Drept Administrativ (grupa cu predare în limba franceză); – activitate redacțională și științifică; – capacitate de analiză și sinteză.
Funcţia	**Avocat,** iunie 2010 – prezent Cabinetul Avocatului „Creciun Natalia”, mun. Chişinău
Activităţi şi responsabilităţi principale	– Acordarea asistenţei juridice persoanelor fizice şi juridice, la solicitare, în cauze penale, civile, litigii de familie; – întocmirea actelor juridice; – reprezentarea drepturilor şi intereselor persoanelor fizice şi juridice în faţa instanţelor judecătoreşti naţionale şi a altor autorităţi publice.
Funcția	**Avocat stagiar,** 26.08.2009 - 26.05.2010 Biroul asociat de avocaţi „Facultatea de Drept”, mun. Chişinău
Activităţi şi responsabilităţi principale	– Asistarea la şedinţele de judecată; – elaborarea proiectelor de acte ce ţin de pregătirea cauzelor pentru examinare în şedinţele de judecată; – reprezentarea intereselor persoanelor fizice în instanţa de judecată şi în faţa altor autorităţi publice.
Domenii de interes științific	– Calitatea și eficiența justiției ca serviciu public; – mecanisme de control în cadrul magistraturii; – comunicarea juridico-profesională; – instruirea studenților la drept în spiritul unui nivel înalt de cultură și conștiință juridică.
Participări în proiecte	Modernizarea mecanismelor de guvernare axate pe protecția drepturilor omului (Proiect de stat: 20.80009.1606.15) – cercetător științific stagiar; Laboratorul de Cercetare Științifică „Drept Public Comparat și e-Guvernare”, Universitatea de Stat din Moldova.

Educaţie şi formare **Perioada**	
	Studii de doctorat, decembrie 2015 – prezent Facultatea de Drept, Școala Doctorală de Științe Juridice, Departamentul Drept Public, Specializarea Teoria Generală a Dreptului, Universitatea de Stat din Moldova
	Studii de masterat, 2008-2010 Facultatea Drept, Specializarea Drept public (constituţional şi administrativ) Universitatea de Stat din Moldova Diplomă de master în drept
	Studii de licență, 2004-2008 Facultatea de Drept, Specializarea Drept şi Activitate Vamală Universitatea de Stat din Moldova Diplomă de licenţiat în drept
Publicații	Ianuarie 2016 – martie 2021 18 publicații (1 compartiment în monografie colectivă, 6 articole științifice publicate în reviste științifice de profil, 6 comunicări publicate în materialele conferințelor științifice naționale și internaționale, 5 rezumate ale comunicărilor publicate în materialele conferințelor naționale)
Seminare, cursuri de instruire	**Modul Psihopedagogic**, noiembrie 2016 – ianuarie 2018 Universitatea de Stat din Moldova 2010 - prezent Participarea la seminare și cursuri de instruire pentru avocați în domeniul dreptului penal, al dreptului civil, al deontologiei profesiilor juridice etc.
Aptitudini şi competenţe speciale	**Cunoașterea limbilor:** Româna – limba maternă Engleza – bine Franceza - bine Rusa – bine
Competenţe şi abilităţi sociale	Dinamică - datorită experienţei acumulate în activitatea profesională Deschisă spre comunicare - competenţă necesară în activitatea de muncă Flexibilă - aptă a analiza informaţia şi a o modela în funcţie de situaţia de comunicare
Competenţe şi aptitudini organizatorice	Punctuală, responsabilă - datorită specificului profesiei de avocat Critică, autocritică – manifestare a tendinței de perfecționare / autoperfecționare